

annuenda, glos. fin. in l. qui restitue-
re, ff. de reiuendicatione, Vincentius
de Franchis, decis. 120. nu. 4. Bobadil.
lib. 5. cap. 3. nume. 75. & 86. in fin. Ve-
rum est tamen, vt plurimum, causas
incipiti & probabili calculo, actita-
ri, iudicesq; in decernendo, aut hanc,
aut illam oppositam opinionem, am-
plexari, quæ & si contrariæ, iustæ ta-
men sententiæ sunt putandæ: at si
appellanti læsionem nullam, aut
violentiam perpeti in causa principa-
li, aut in sententiæ executione con-
tigerit, tunc non relinquitur locus,
iudici sæculari, vt de causa per viam
violentia cognoscat, quia vbi nulla
est offensio, protectio necessaria non
est, aut defensio. Si verò, senten-
tia iudicis Ecclesiastici, manifestè fue-
rit iniusta, quia se iudicem idoneum,
& competentem in laicum Regiæ di-
tionis, & in causa merè prophana enū-
tial, poterit reus alicuius censuræ im-
pavidus, per viam violentiæ causam
ad Regium tuum, Magistratum defer-
re, vbi aut retineri, aut iudici sæcula-
ri, licitum erit demandari, & remitti;
cū apareat læsus, auxilij Regij implora-
tor; est namque talis sententia, iniu-
sta quia contra ius, & dissona opinio-
ne probabili, futilique & inani funda-
mento insistens, cui congruit, illud
Ecclesiastes, cap. 3. * *Vidi sub Sole, in
loco iudicij, impietatem, & in loco iusti-
tia, iniquitatem, & dixi in corde meo, in-
iustum, & impium, iudicabit Deus.* * Ma-
iora multò patrant flagitia, iudices
isti, quam publici prædones, ab illis
enim, ad Dei iudicium, ab his ad ti-
moratos iudices, est recursus, qui vt
à Deo missi, iudicium illud perhor-
rescunt, Lucæ 6. & Marci 4. * *Eadem
mensura, qua mensi fueritis, rementie-
tur vobis.* * Præterea vt tenet Sanctus
Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 4. ad 2. & alij
plures Theologi, & Iuristæ, sententia
iniusta non est sententia, sic Agia, de
exhibend. auxil. fundamen. 23. & ha-
betur, Deuteromij. 16. cap. * *Iudicent*

populum iusto iudicio, * imò est prædo-
nis, violentia, & peccat latalitèr, sen-
tentiam exequendo, Nauarrus in Ma-
nuali, cap. 25. num. 12. Bobadill. in sua
Politica, lib. 5. cap. 3. num. 78. neq; læ-
sus appellat, vt de vera sententia iu-
dicis Ecclesiastici, nec à iudice sæcu-
lari suspenditur, sed ille clamat, Re-
gium tuum implorans auxilium, con-
tra eum, qui titulo, & prætextu, iusti iu-
dicis, honorem detrahit, & bona; hic
verò, illum tutatur, ac fouet, violentiā
abigit, vt iudex conseruator, ad tollē-
dam læsionem, & violentiam, deputa-
tus. Hinc etiam sequitur, non solum
laicum, verum etiam Ecclesiasticum,
sui Episcopi sententia grauatum, pos-
se immediatè per viam violentiæ, ad
Regium tribunal, aduolare, non ex-
pectato iudicio Metropolitanis, aut
Nuncij Apostolici, quia, vt supra di-
ximus, in casu oppressionis, aut vio-
lentiæ, iurisdictio ad suum, remeat, &
deuoluitur principium, quod præfuit
in lege naturæ, Antonius Oliuanus;
de iure fisci, cap. 3. num. 77, Gregor.
Tholosanus, in syntagma, iuris, lib. 47.
cap. 12. numer. 15. in quo tempo-
rarij Magistratus, Ecclesiasticis, &
sæcularibus (in ordine ad vitam poli-
ticam) moderabantur, sic sentiunt A-
gia, de exhibendis auxilijs, fundam.
26. versic. Concedimus, cap. benè qui-
dem, 96. dist. idè Agia, fundam. 24. vbi
dicit, quod ciuilis Magistratus, cœpit
tempore legis naturæ, & præfuisse, nō
solum spiritualitèr, sed etiam tempo-
ralitèr & ciuilitèr, in his quæ ad vi-
tam politicam attinebant, Mart. de
iurisdict. 1. part. cap. 8. numer. 9. & 10.
vbi tenet, quod iurisdictio Ecclesia-
stica, & temporalis, post diluuium,
fuit concessa Moyfi, atque ita, vbi na-
turalis defensio, clerici, aut laici, in-
terpellat, causā regreditur, ad ciui-
lem potestatem, à qua olim profluxe-
rat, violentiæ, & iniuriæ, vindicat, icè:
quia vt retulimus, Ecclesiast. 10. * *Pro-
pter iniustias & cōtumelias, & iniurias, ac
diuer-*

diuersos dolos transfertur Regnum de gente in gentem, & dabitur genti, facienti fructus eius. * Matt. 21. vt tradit Mar: de iurisd. 1. par. c. 4. nu. 37. Quid enim in humaniùs, si oppresso opus fuisset, Ecclesiasticos circūuenire, & percurrere Magistratus, ab Episcopi ordinario, ad ipsū Episcopū; ab Episcopo ad Metropolitanū, à Metropolitano, ad Nuntium Apostolicum; à Nuntio, ad Pontificem, esset enim patiētis, vires absumere, & halitū exaurire, cū posset ab amico, & proximè ad stanti, remedium expetere, in quo forsam spēs defixerat, fera licet, aut Canis auxiliaris, extitisset. Impiū certè, & ferū esset, si domus aliqua, conflagaret incendio, circumstantibus, vndique puteis, aqua exhuberantibus ad Romanum Tiberim, adaquantes repellere; sic inquam ferinū esset, violentis, & iniurijs, succumbentem oppressum, edimpellere, vt à difficiliore, semoto magis, & dubio, remedium exaptaret, tutiori, & propinquiore relicto, vbi præsens grassatur iniuria; quod quidem paci temporalis Reipublicæ summo perè est inimicum. Extimuit Cain, Deum imprecantē, Gen. 4. indoluitq; dicens: * *Omnis qui inuenerit me, occidet me,* * atq; ita timore percitus, ciuitatem erexit, qua se indemnem cōtra insecutantes propugnaret, ex quo tempore, nimirū à princio mundi, ciuitates coeperunt, & Reges. Paramo, de origine Inquis. lib. 3. q. 1. opin. 4. num. 140. vbi tenet, Cain fuisse primū Regē in orbe, quos vassallij, in protectores contra oppressiones & violentias aduocarēt (tex. in c. postulasti. de homicidio, Agia. vbi sup. fundam. 27.) & cuiusuis in clementiā, effugent. Hæ igitur Reipublicæ forma, ita & antiqua, vt à Cain primo Rege, & vrbū erectore incœpit, ex Auguf. 15. lib. de Ciuitate Dei, sic ingenitum habet, & insitum in Regibus, suam repositam esse tutelam, idque ex patrijs legibus constat, vt noua pataretur iniuria, si quomi-

nus læso, interdiceretur, Regem in tutelarem suum, & protectorem interpellare. Hoc sanè præstant supremus Regibus Magistratus, & Regij Consiliarij, qui citra iudicalem ordinem, nihil sibi allegari patientes, articulos violentiæ inter Ecclesiasticas, & sæculares personas (vt veri iudices docti, & è milibus electi) acuratè perpendunt. Qua proptèr inhibere oppressis, recursum ad hæc tua tribunalia, vbi attētiùs suę consulitur indemnitati; patique vt Ecclesiastica gradatim per lustrare, noua esset, & grauiora, moliri incommoda, sic vt præmolestijs, & sumptibus, de iustitia concidant, & diffidant, oppresso destituito omni remedio, impunitoque opprimente: fieretque, vt exemptio, quæ in Ecclesiasticorum, acta est fauorem, in eorundem rediret præiudicium, cōtra omnem prorsus rationem naturalem, & iuris regulas, quibus disponitur, introducta in alicuius fauorē, neutiquām, in illius odium, retorquēda, l. quod fauore, C. de legibus, hæc de primo articulo sufficiat.

Ex his iam præiactis, hoc superest, licitum esse tuæ Maiestati Regiæ, cum sis, pater cōmunis omnium (Princeps enim pater communis dicitur vt tradit Franciscus Tipius, in tractatu de potest. Princip. §. 5. n. 23. in fin. Bal. conf. 460. numer. 2. lib. 1.) perscrutari, deprehendere, ac detinere, qualescunque literas iudicis Ecclesiastici (adhuc etiā & Apostolica diplomata) Couar. practicarum quæst. cap. 35. quem sequitur Fuluius Pacianus, conf. fin. per totum, Dominicus Vanez, 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. & ego dixi lib. 4. comm. q. 1. nu. 338. Bobadill. in sua Polit. lib. 2. cap. 18. nu. 207. & 208. quando ex sinistra relatione fuerint expedita, aut in manifestam pacis publicæ, deturbationem, patronatum sæcularium abrogationem, ac denique in tertij præiudicium, vt dicam in glos. 6. ex num. 62. vbi assignatur ratio. Nam prote-

152 rectio subditorum, totiusque temporalis reipublicæ, suo innitur Principe, & Dei Vicario, in temporalibus, l. 1. in fin. l. 5. tit. 1. part. 2. Franciscus Typus, sup. §. 5. num. 36. & habet plenitudinem potestatis, in temporalibus, quā potest, in suo Regno, exercere Bald. cons. 457. num. 3. vol. 5. Rodolph. de potest. Princ. c. 2. num. 3. Sic enim, compellant leges partitæ, atq; offensi subditi defensio Regi, & eius ministris, imminet ex officio, contra cuiusvis iudicis superioris Violentiam. Quare cum Pontifex, fons sit, & origo iustitiæ, piè credendum est, huic assentiri principio, ut exemplo à Gratiano adducto, conijcitur, in c. Nos in cōpetentem, 2. quæst. 7. ibi: ** Si ergo animal mutum Angelica virtute Prophetæ in sapientiam reprehendit, multo magis subditi possunt accusare prelatos suos. ** Refert enim historiam asinæ Prophetæ Balaam, qui cum Dei populo imprecatus pergeret, asina alloquuta est prophetam illiusque amentiam, redarguit, quæ inquit, si ita se habet, ut subditus, suo possit detrectare prelato, quanto prius, id poterit Princeps, & temporalis Dominus Dei Vicarius in sua Republica, & illud caput, in temporalibus, quæ laicos ambit, & Ecclesiasticos? Prosequitur textus, in verfic. Sed nota, ibi: ** Sunt duæ personæ quibus mundus iste regitur, regalis videlicet, & sacerdotalis, ** sicut Reges præsumt, in causis sæculi, ita Sacerdotes, in causis Dei: & quæmadmodum, in spiritualibus, Pontifex iurisdictionem habet in sibi subditos, & in Reges, ita etiam Rex, in temporalibus pro naturali omnium defensione, ne cuiquam violentia infligatur aut læsio, ideòq; lex Partitæ utrumque Pontificem, scilicet, & 156 & Regem Dei Vicarios nuncupavit, à quibus indignum est exoriri iniuriā, qui vindices sunt, & origo iustitiæ, c. qualiter & quādo, de accusationibus, & ego dixi, lib. 4. quæst. 1. nu. 338.

Duplici ex causa retineri possunt

Apostolica diplomata in Senatu supremo ac Regio, ut dicam in d. glos. 6. ex nu. 62. aut ex leuitate causæ, aut ex illius grauitate & pondere, & ubiq; rei necessum est Pontificem consulere, motiuaque & irritamenta, retentionis perstringere, atsi velit, & iubeat, de illis etiam certiorari: quod si causæ 157 leues sint, & nullius ferme rei, nec sibi referri imperet, opus non erit illum consulere, quia in tot tantisque rebus, quæ Romæ expediuntur, graue esset, 158 singula & minuta vitia discutere, quæ in scio Pontifice, ministrorum malitia, aut in curia, contingunt: præterquā 159 quod honestius & reuerentius, existimatur, ministrorum defectus suppressere, quā in cessantè, de illis conquiri. Iure etiam, quia læsi protector, 160 non par est, id sibi oneris imponat, ut quod expietate agit, & muneri alteri teneatur renunciare; id siquidem, reo interest, quia iniuste læditur, suam ex clarare iniuriā, tū vltra; quia nullus vī quā iudex, quantūvis inferior, sui decreti & sententiæ causas superiori describit; cum ergo supremus Magistratus iudex conseruator existat, non suū erit, huiusmodi causas reddere, præsertim nō exigente Pōtiffices atsi exigat, reddi oportebit, leues & si sint, fiet autem à fiscali Regio ex officio, aut læso id desposcente.

In causis tamē superioribus, & grauioribus, in quibus actum est legitima cognitione, citatis concertantibus, expeditisque executorialibus, quibus perpetuum indicitur silentium, & vndique appellatio excluditur, l. 5. tit. 5. par. 1. ibi: ** Y del juyzio que el Papa diere, no se puede ninguno alçar, ** aut causæ talis naturæ existunt, ut de iure earum cognitio Pontifici referatur, tunc temporis, si diplomata retineantur, necessario expediet, causas & iusta motiua retentionis, in iure expressa Pontifici renunciare, glos. in cap. quod translationem, de offic. delegat. ubi referuntur, 18. in eam adigit, subiectionem reipu-

reipublicæ spiritualis præstantia, au-
thoritas, & reuerentia, debita sedi A-
postolicæ, quam inficari, illius esset
iurisdictionem, contra sacrorum ca-
nonum decreta, & Apostolicas literas
165 præripere, ac remorari. Propter com-
munem ergo oppressorū defensionē,
laico simul & clerico, ius inest peten-
di retentionem, aliās enim, noua po-
tius, quā proficua exēptio esset cle-
ricorum, contra intentionem Ponti-
ficum, & Cæsarum, qui eam benigne
& largē clericis indulserunt. Deinde
166 cum Rex de iure, ad defensionem ci-
uium suæ reipublicæ obstringatur, &
Ecclesiastici (vt probatū est) verē sint
ciues, eadem, aut maior, vrget ratio
protegendī, Ecclesiasticum, quia per-
sona publica est, & Deo sacra, lex: si
quis in hoc genus, §. sitque, C. de sa-
crofanctis Eccles. & plura tradit Fran-
ciscus Viuius, decis. 30. vbi num. 5. di-
cit, quod clericus iniuriatus ab alio
clerico potest implorare Regis auxi-
lium, quia iniuria illata clerico, Deū
167 tangit, cap. nonnulli. 3. quæst. 1. & si
potest ab omnibus vindicari, l. 1. §. hu-
ius studij de iust. & iure, vbi Docto-
res, & grauius peccat, clerico quā
laico iniurias, quā bonum spirituale
animarum, & Reipublicæ temporalis,
quod maius est bono peculiari tempo-
rali, ab Ecclesiasticis deriuatur, ac
fluit, quorum læsio maiora incommo-
da reipublicæ civili portēdit, & ideō,
clericorū tutela, attentius à Regibus
suscipienda, quia Dei causa est, distri-
ctius inhibendo, ne quæ in personis,
beneficijs, aut bonis incutiatur, iniu-
ria naturalem præsertim defensionem
auferendo, quæ in legitima appella-
tione admittēda, potissimū consistit.

In totam doctrinam hanc, non ir-
ruit Bulla in Coena Domini. Primū,
168 quia cognitio per viam violentiæ, quā
ritē & rectē obtinent Reges, & Princi-
pes (superiorem in temporalibus non
agnoscentes) de iure naturali diuino
est, quibus præualere non potest excō-

municatio, quæ iure positiuo est indu-
cta. Rursus inferior enim (ius inquam
positiuum) non potest abrogare, & re-
uocare legem superioris, scilicet iuris
diuini, l. nā & Magistratus, ff. de recep-
tis arbitris, l. ille à quo, §. intempesti-
uū, ff. ad Trebel. Quare & si ratio hæc, 169
vt euident, concludat, & præmat, ex
verbis ipsius Bullæ, clariūs deprehen-
ditur, quæ solū in iurisdictionē Ec-
clesiasticam impediētes, inuehitur, 170
non in legitimē de causis violentiæ
cognoscētes, ita docet nouissimē Io-
sephus Sese, de inhibition. iust. Arag.
cap. 8. §. 3. num. 83. & 88. vbi hoc de-
clarat, & Couar. item Nauar. & Aze-
ued. sup. & nouissimē Cened. in quæst.
45. nu. 11. cum sequentibus, vbi dicit
dictam bullam non comprehendere
Regios Senatores. Et vt verba prædi- 171
ctæ bullæ percurram, in quatuor illis
capitibus, tota hæc materia peragitur,
à capite nempè. 13. vsque in 16. Præ-
mitto primū, omnia verba, pro quo-
rum actionibus excommunicatio im-
ponitur, vt verba, **Recurrunt, desinēt,**
intelligēda esse, de actionib⁹ iniustis,
sic Sese, vbi sup. c. 8. §. 3. num. 102. ille
enim talem promerētur censuram: &
licet suppositum hoc, vt certa & nota
conclusio sufficeret, patet vlteriūs eu-
denter in nostro casu, non solū non
ligare censuram, verū & consultō
excepisse Pontifices, vt in illo casu nō
teneat, sic putāt classici authores, Nau.
in manual, c. 27. num. 70. vers. 2. Can-
delabr. in expositione dictæ bullæ, ca-
su. 14. Sef. sup. & ego dixi lib. 4. com.
quæst. 1. num. 256. perpende ergo ver-
ba Bullæ: **Excommunicamus omnes,
qui prætexentes friuolam quandam ap-
pellationem à grauamine, &c.** vbi eos 172
solum excommunicat, qui appellatio-
nis fribolæ prætextu causas per viam
violentiæ ad Regios perferunt Magi-
stratus, procedit enim in casibus, qui-
bus appellatio fribola prætextitur, tūc
siquidem, recursus ad sæcularem iudi-
cē interdicitur, in nostro verō casu
E5 iustē,

P R O L O G V S.

iuste & legitime appellationis, appellatio fribola dici non potest, si de iniusta & manifesta violentia constiterit; ibi namque defensio de iure diuino est, & naturali, in qua non præminet lex positiua.

173 Ex quibus cōvincitur opinio Morlæ in suo Emporio, tit. de iurisdic. 2. q. 14. num. 8. vers. hodie, vbi tenet censuram Bullæ in Cœna Domini, non ligare, quia supplicatum est ab ea, cuius intellectus & interpretatio deuiat à tramite iuris, & veritatis. Verbum etiam, illud: ** Qui præsumpserint, ** denotat iniustitiam eorum, qui ex iniquo animo, absque legitima causa diplomata impediunt non licite, & ex autoritate Regia via extraordinariæ cognitionis, per quam iurisdic-
tio, & potestas Ecclesiastica non infringitur. Hoc præterea coniectare, licet ex alijs verbis in cap. 14. ibi: ** Quorumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum, ** quibus verbis indulta, & exemptiones abrogantur, tua enim maiestas, tuique Consiliarij, & cæteri Principes, qui in temporalibus superiori non subsunt, in aduocatione talium causarum, & Bullarum retetione, non procedunt, ex vi alicuius indulti, aut exēptionis Apostolicæ, sed ex mero iure diuino naturali, quod in oppressi defensione, & communi pace temporalis reipublicæ splendet.

175 Præterea illud etiam verbum: ** Impediunt, ** violentiā Ecclesiæ, & eius minis; illatā, præse gerit, & cursum causarū Ecclesiasticarū impedimētū; at qui eas fouet, ac dirigit, iniuriam auertit, viā appellationi aperit, quam iudex Ecclesiasticus obcluserat, ne ad Pōtificem vsque fiat gradus, is alienam iurisdictionem non proripit, quinimò, suā sanctè ac piè exequitur, vt verus Apostolicæ iurisdictionis assertor, & suorum subditorum, contra iudicum inferiorum violentiarū propugnator.

176 Nec verba illa post modum sequa: ** Sub prætextu prohibendæ violentiæ. **

Locum habent, quando cognitio fucata est, & sub specie auferendæ violentiæ, alienum quidem à tua Maiestate, à tuisque Consiliarijs, qui nūquam ad fictitiam, sed ad veram propulsandam violentiam, se accingunt. Deniq; verba sequentia: ** Quouis quasitio colore, ** in idem recidunt, quatenus, mentitum quemuis colorem, & impostitium excludunt. Nostra autem cognitio, nō ex animis, eneruis, aut ex āguis est, sed spiritu, carne, & ossibus compacta, ad defensionem, scilicet oppressi, & præcipuè Ecclesiastici, qui persona publica est, & Deo sacrata, tex. in cap. Princeps, 23. quæst. 5. S. Thom. 2. 2. q. 73. art. 9. cuius protectioni par est, vt quisque hominum, studeat & inuigilet.

Huic etiam resolutioni, non obstat 178 decretum sancti Concilij Tridentini, in c. 3. ses. 25. in illis verbis: ** Nefas seculari Magistratui, prohibere Ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, ** & ibi: ** Cum non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. ** Vbi constituitur, non licere iudici sæculari prohibere, ne Ecclesiasticus iudex, quemquam excommunicet, quia huiusmodi cognitio, non ad sæcularem sed ad Ecclesiasticum iudicē spectat. Nam vt ex verbis clarè conspicitur, in eos solū fulminat, qui iniuste iurisdictionem Ecclesiasticam detardant, aut Ecclesiasticos iudices ab excommunicando cohibent, in casibus, quibus de iure permittitur, ita vt sermo sit de cognitione principali causæ Ecclesiasticæ, quæ directè ad iudicē Ecclesiasticum attinet, ex alio decreto eiusdem Concilij, cap. 20. ses. 25. de reformatione, & immunitate Ecclesiastica, in illis verbis, ** Immunitatē, & iurisdictionem impediunt. ** At in his casibus nihil per te, at per tuos Magistratus agitur, nisi solū per viam violentiæ, & extraordinariæ cognitionis, in tactis meritis causæ principalis, principalitè, aut accessoriè, iurisdictione Ecclē-

172 Ecclesiastica vllatenus violata: sic decretum illud viri doctissimi interpretantur Azeuedo, Salzedo, & Bobadilla, quos refero in quæst. 1. lib. 4. cõmun. 125. & 133. & Sef. de inhibitionibus, vbi supra, quia verba illa: **Violare iurisdictionem Ecclesiasticam,** adaptari nequeunt, ad cognitionem per violentiam, in casibus à iure permissis. Imò & illam approbare videtur præfatum Concilium, cap. 20. ses. 25. de immunitate Ecclesiæ, vbi Reges, ac Principes alloquens, illis facultatem hanc tollendi violentias videtur impertiri, illis verbis, **Quires Ecclesiæ, sua impri-
mis authoritate, ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum iniuria vindicant.* ** Quia in dictis casibus, iurisdictione Ecclesiastica non solum non obruitur, verum (vt probatũ est) stat, feruatur, & augetur. Nec obstant verba vltima, dicti decreti, quibus consuetudo quæuis, aut priuilegium, in contrarium abrogatur, quia ius hoc, cognoscendi per viam violentiæ, nõ inualuit ex priuilegio, aut permissione Pontificum, sed ex iure diuino naturali perpetuo & incorruptibili, quale est defensio læsi, ad pacem, & communem tranquillitatem, nanciscendam, quod si Magistratus Regij adimpleat, tantum abest, vt in Ecclesiasticam incidant censure, vt potius, sanctè, piè, & honestè, quod suum est absoluant.*

180 Nec nostram hanc resolutionem, oppugnat decisio illa sacre Rotæ, edita anno millesimo quinquegētesimo nonagesimo sexto, quam refert Iosephus Sese, de inhibitionib. iust. Arag. cap. 8. §. 3. nu. 109. sub hac verborum serie. ** Vtraque parte informante super dubio dato, an Paulus Lecanus fuerit excommunicatus ob recursum ad tribunal saculare iustitiæ Aragonum, in quo illius procurator obtinuerat formam iuris ad inhibendum iudici Ecclesiastico, ne appellatione pendente aliquid innovaretur,* & ibi: * Domini responderunt, illum ipso iure incidisse in sententiam excommunicacionis, quia recurrendo ad iudices seculares causam præbuit, vt immunitas Ecclesiastica violaretur, ex §. 16. Bullæ in Cænâ Domini.**

181 Cum enim præfectus iustitiæ Aragonum iudicem quendam Ecclesiasticum à cognitione causæ inhiberet, ad quem reus ob violentiam appellarat, Rota protulit, iudicem & reū censuram Bullæ in Cænâ Domini incurrisse, quia reus præuenerat inhibendo iudicem Ecclesiasticum, ante quā ille, causam principalem agere cœpisset, nec iniuriam aut violentiam vllam potuisset ingerere; vbi iusta quidem prodijt decisio, eos omnes Bullæ contraxisse censuram: at in nostro casu longè est diuersum, Regij enim Senatores, nusquā cognitionē per violentiam aggrediuntur, nisi per actō iam iudicio Ecclesiastico, iniuria & violentia satis perspecta, aut quia Ecclesiasticus iudex in causa temporali processerit, aut in Ecclesiastica appellatione reiecta, in casibus, quib⁹ de iure est admittenda, in quo casu ipsa Rota, iustū esse recursum declarauit, vt refert Sese, vbi supra, num. 175. ibi: ** Nam iste recursus ad defensionem propria possessionis non est improbat⁹,** idēque refert, num. 178. & Lancelotus, de attentat. 2. par. cap. 4. limit. 1. nu. 36.

182 Tuo tandem, & tuorum Magistratum iuri consuetudo immemorialis applaudet, quæ in his Hispaniarum Regnis, alijsque Christianorum prouincijs inoleuit, vbi cognitio per violentiam, ad communem praxim, est redacta sub Catholicis Regibus, ac Principibus sede Apostolicæ morigeris, sub iudicibus Ecclesiasticis & secularibus, doctis ad modum, & timorata conscientia, de quibus censendum est, ad vnguem, & exactè, de titulis & iustis rationibus, huius cognitionis iam dudū sibi compertum. Accedit etiā, quod præfectus iustitiæ Aragonum, vt veritatem hanc accuratius, perquireret, triginta & septem, iuris prudentes, è primoribus, & Doctoribus

- ribus illius Regni delegit, qui omnes
vnanimes assensere, cognitionem per
184 viam violentiæ, de iure esse natare, nec
illi imminere censuram Bullæ in Cœ
na Domini, sic referunt varij autho-
res, Sese, de inhibit. iust. Arag. cap. 8. §.
4. nu. 6. Bobadill. in sua Polit. lib. 2. c.
18. num. 139. quæ tot tâtorumque ho-
minum praxis diutina & continua an-
norum obseruantia, ius tuæ Maiestatis
probat, & firmat.
- Sed illud maximè omnium confi-
cientias animosque tranquillat, hanc
nimirum per violentiam cognitione,
nō esse denuō ac recentè Regnis Ca-
stellæ inuectam, quin etiā in alijs Chri-
185 stianorum Regnis, & Prouincijs serua-
tur, ac viget, atque idē ius hoc potio-
ri titulo tuæ est debitum Maiestati, vt
supremo Regi, & alijs Regibus multi-
tudine & qualitate Regnorum præex-
cellenti, ita Casane. in cathalogoglo-
rie mundi, part. 5. confid. 37. ibi: * *Lex
Hispanus omnibus alijs Regibus est præfe-*
186 *rendus.* * Et præterquam quod Hispani-
æ hæc extat cognitio, Couar. pract.
187 cap. 35. in Regno etiam Portugalliæ,
extat, Nauar. in cap. cum contingat,
188 remed. 1. de rescriptis, & tradimus in
2. part. quæst. 93. num. fin. in Ducatu
189 adhuc Burgundiæ, Boer. numer. 23. in
Neapolitano Senatu, Afflict. decis. 2.
190 & 24. & Gram. decis. 78. num. 2. in Du-
catu Mileuitano, Rebusfus, in comm.
Reg. Franc. 3. tom. de poss. benef. glos.
2. num. 8. Guillerm. Benedict. in cap.
Rainuncius, 1. par. vers. & vxorem, nu.
39. de testamen. Rodriguez, de annuis
redit. lib. 1. quæst. 17. nu. 71. in Sabau-
191 diæ Senatu, Menoch. de recuper. pos.
remed. 15. nu. 120. Cacher. decis. 30.
192 Bobadil. in sua Polit. lib. 2. cap. 16. nu.
90. in Senatu Mantuano, Surd. decis.
193 175. in fin. idem fertur in Regno Gal-
leciæ, Rodriguez, de annuis redditib.
194 lib. 1. quæst. 17. num. 71. in Regno Frā-
ciæ, & Flandriæ Prouincijs, Rebusfus.
195 Agia, de exhibendis auxilijs fund. 24.
196 In Comitatu Barchinonis, aliās Co-
fetanea Prouincia, Oliuan. de iure fis- 197
ci, cap. 3. num. 36. in Regno Aragoniæ,
Sese, de inhibit. iust. Arag. cap. 8. §. 4. 198
num. 3. & §. 2. in Regno Nauarræ, An-
tonius de Herrera, in probationibus
pro Comestali, cap. 36. in fin. Olanus,
lit. I. num. 77. & lit. C. nu. 34. Camilius
Borel. de Regis Catholici præstantia,
cap. 81. nu. 58. ac deniq; in alijs Chri-
stianorum prouincijs, quorum Princi-
pes in temporalibus superiori nō sub-
iacēt. Quæ si ita se habēt, quid mali cō- 199
meruere Hispaniarum Reges, qui Reg-
na hæc propulsis infidelibus vitæ, &
sanguinis dispendio, sibi compararūt;
erexeruntq; tēpla (vt dixi in quæst. 1.
lib. 4. comm. num. 360. & 377. & pro-
bat lex. 18. titul. 5. part. 1. his verbis :
* *Esta mayoría y hēra an los Reyes de Es-* 200
* *paña; la primera, porque ganaron las tie-*
* *rras de los Moros, y desfizieron las mez-*
* *quitas, e hizieron las Iglesias, hechando*
* *el nombre de Mahoma.* *) Fide Catholi-
ca superstite, summi Pontificis vni-
uersalis Ecclesiæ Principis obedien-
tia incolumi, dirutis Maurorum mez-
quitis, & Deo templis extructis, & ob
hanc causam Reges Hispaniæ cunctis
præferri, asseruat Gramat. consil. civil.
169. num. 16. Nata, cons. 638. num. 19.
in fin. vol. 3. Camilus Borel. de Regis
Cathol. præst. cap. 45. num. 7. Quare il-
lud reor pro certo habendū, si ius hoc
& per violentiam cognitio vt cumque
esset de anathemate suspecta; iam du-
dum tu, & tui progenitores Reges Ca-
tholici, sibi ipsis prouidentes, ab illo
desistissent, cōsultis præsertim tot do-
ctissimis viris, supremi tui Senatus,
aliorumque tribunalium Senatorib; ,
quorum aliqui, si quando suggerente
aliquo peculiari respectu, limites hu-
ius cognitionis excederint, eorum vi- 201
tium, non equum est, in totius Reipu-
blicæ damnum refundi: habent enim
delicta suos authores, l. Sancimus, C.
de pœnis, sat sit transgressoribus cen-
suram bullæ, si contrahant & salua 202
ista cognitio perseveret, non enim
abo-

abolendi omnes iudices, quia eorum aliqui, à iustitiæ tramite declinent, non patroni, quia nonnulli abutatur munere; non religiosi, si qui reperiantur, qui à religione deuiant, cum ad Republicæ pacem; & communem tranquillitatem, cognitio hæc ita expediat, quæ in primæuo quondā mundi exordio, cum iure ipso naturali diuino cōcreuit, cum Hispaniæ consuetudine adoleuit, ut multi in signis que testantur authores, Auendaño, in cc. Prætor. i. par. cap. i. num. 32. Sese, de inhibition. c. 8. §. 3. num. 46. Bobadill. in sua Polit. lib. 2. c. 28. in i. par. nu. 139. ultra Couar. & Nauar.

Regula hæc, sic iuridica, & vera, aliquibus circumscribitur limitibus, in causis particularibus, iustis que de causis ne aut nimium, latè pateat, ista cognitio, aut, ne arcana, religionis irreuerentèr prodeant in publicum, ideoque in causis Fidei, & iurisdictionis sancti Officij Inquisitionis, & in iudicijs Fisci, silent articuli violentiæ, Simancas, de Cathol. institut. tit. 36. nu. 2. Salced. ad Bernardum Diaz, c. 120. silent etiā, ex priuato tuæ Maiestatis decreto, in causis subsidij, ut patet ex Regia singrapha, data apud sanctum Laurentiū, 4. idus Iulij, anni millesimi quingentesimi octuagesimi tertij, cuius memini in lib. 4. commun. quæst. i. nu. 286. Idem constitutum est per legem Regni, l. 40. tit. 5. lib. 2. Recopil. in causis visitationis religiosorum, ne eorum excessus secularia peruagarentur tribunalia, non ex defectu iurisdictionis sed ex præfatis causis, quæ firmant regulam generalem in contrarium, l. cū prætor, ff. de iudicijs.

Ius tuæ Maiestatis, ad cognitionē, in articulis violentiæ luce clariùs emicuit, nullo huc vsque aduersante, aut conuellere audente veritatem, sic certam & firmam, tot rationibus fulcitam & fundamentis, donec pater Azor Societatis Iesu, lib. 5. institut. moral. c. 12. vers. Ex dictis, (quæ ego impugno, lib.

4. commun. quæst. i. num. 274. & Sese, de inhibition. iust. Arag. cap. 8. §. 3. nu. 55. & 166.) dum altius voluit attolli, insubtādi animo, nouis que vellicandi opinionibus, prælo mandauit, opinionem oppositam, doctissimo nostro Toletano tui supremi Senatus olim Præsidi Couar. quam his firmare nititur fundamentis. Primum, quia Regia potestas incapax est iurisdictionis, in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas, cuius oppositum, nec consuetudine, nec perscriptione vlla, potuit comparari: quod si aliquādo, cognitio hæc, per violentiam, in Regijs tribunalibus priuilegio, aut tolerantia Pontificum inoleuit, per bullā in Cœna Domini corruit & abrogata fuit. Tū ultra, quia si iudex Ecclesiasticus iniuriam, aut violentiam intulerit, ad superiorem iudicem Ecclesiasticum, via appellationis, est accurrendum, deinde, ad Metropolitanum, ad Nuncium Apostolicum, ac tandem, ad Romanum Pontificem, omnes gradatim percurrentes, ita ut defensio naturalis, latitudinem habeat, & gradus suscipiat, facta prius excusatione in Ecclesiasticis tribunalibus, ante quā, ad Regios Magistratus adueniatur. Sed mirum quidem, si post lentam diuinā quæ peregrinationem, oppresso misero (bonis ac beneficijs destituto) locum quo sisteret, aduenerit. Vnde qui rationes, quas attulimus, expendit, & huius opinionis fulcra apposuerit, futilia esse, & sine fundamento deprehendat: aberrat enim ab origine huius cognitionis dum in sola consuetudine aut priuilegio, putat inniti, cum ex iure naturali diuino Regibus cōpetat, oppressos in persona, aut in bonis, a violentijs emergere, quæ si probè nosset, & Ecclesiasticos esse vassallos, & ciues temporalis reipublicæ, à veritate ita certa, & stabili, non dedisceret. Nec præterire debuit ista principia in signis Theologus, licet, illud de iurisdictione quod mouet

210 uet excusari possit, à culpa, prop-
 tèt iuris ignorantiam, sicut & iurispru-
 dentes, in Theologicis, proptèt Theo-
 logiæ incitiam; nam vt suprâ clarè, &
 euidentè resoluius, tui Regij Magi-
 stratus, non procedunt in articulis
 violentiæ, ex vi iurisdictionis, quàm
 certè non habent, in causis Ecclesiasti-
 cis directè nec indirectè, principalitè
 nec accessoriè, sed per viam extraor-
 dinariæ cognitionis, & Regij mune-
 ris, & naturalis defensionis, Causalch.
 de brachio Regio, 1. par. num. 16. Sese,
 de inhibitionibus, cap. 8. §. 3. num. 55.
 & Couarr. vbi suprâ, Bobadill. in sua
 Polit. lib. 2. c. 18. num. 139. Quare si læ-
 sus aliquis, & bonis spoliatus, hoc vel
 let auxilio protegi, domi, & in patrijs
 finibus, iniquum esset, eū adigere, vt
 bonis exutus, & truncus, ex Roma re-
 medium acerferet. Hoc ergò benefi-
 cium confert ista per violentiam cog-
 nitio, secundum patrias leges, & com-
 munem praxim, tuorum Magistratuū,
 vt spoliatus post legitimam appella-
 tionem, restituatur in integrum, actis
 omnibus, & executis reuocatis, vt il-
 læsus valeat appellationem prosequi,
 ante iudicem superiorem Ecclesiasti-
 cum, aut Romanum Pontificem, in se-
 dis Apostolicæ obsequium, & diffusio
 211 rem iurisdictionem illius. Quia si in
 his prouincijs, iudices Ecclesiastici in-
 feriores, suas possent exequi senten-
 tias, appellatione omnino reiecta (in
 causis, quibus de iure debet admitti)
 pauca, aut nullæ, fermè causæ sacram
 Rotam adirent, ita Oliuan. de iure fis.
 cap. 11. num. 54. vbi allegat consuetu-
 dinem nostræ Hispaniæ, & in num. 36.
 refert ita obseruari, in alijs prouincijs
 Christianorum, itaque cum pateat le-
 gitima causa, & titulus istius cogniti-
 onis, constetquè, omnia in pacem publi-
 cam, & in fauorem Ecclesiasticæ iu-
 risdictionis referri magis, multò for-
 midare debet censuram Bullæ in Cœ-
 na Domini) iudex Ecclesiasticus,
 qui exequèdo, legitima appellatione

non admissa, eam restringit, & coar-
 dat, quam tui Regij Consiliarij, qui
 spoliatis viam appellationis, referant,
 quam iudex Ecclesiasticus repulsa ap-
 pelatione, præcluserat & causas in Ro-
 mani Pontificis obsequiū, protendūt,
 debitamq; reuerentiam impendunt :
 sub cuius moderatone, & censura, e-
 uidens puto & indubitabile, ius tuæ 212
 Maiestatis, tuorumque Migistratuū,
 in huiusmodi cognitione causarum,
 illectique pacis publicæ studio, inter
 Christianos Principes, & potentatus
 fundamenta & rationes huius cogni-
 tionis Theoricè, & Praticè congesi-
 mus, in lib. 4. comm. quæst. 1. à num.
 112. cum sequentibus, vbi illud adie-
 cimus, te nulli Principum in tempora-
 libus, vt superiori assurgere, Hispania 213
 rum Imperatorem meritò compella-
 ri; tuæ Monarchiæ à Pelagio Rege
 principium, & multa alia, quæ in tuæ
 Maiestatis præconia redeunt & deco-
 rem : vt latius etiam dicemus in dict.
 glossa. 18.

Iam ergò quia in finem nostra hæc 214
 defecit oratio, tuæ Maiestatis, ac san-
 ctissimi Patris nostri Pauli pedib⁹ pro-
 uolutus, hoc obnixè liceat præcari, vt
 aureo isto & felice sæculo, cui vos su-
 præma mundi lumina contigit domi-
 nari, iurgia hæc, & iurisdictionum dis-
 crimina, habeant, nodis omnibus, ac
 dubijs, maturè & prudenter euolutis,
 cognitioni istæ, methodus præfigatur,
 & forma. Sic, Ecclesiastici iudices, &
 sæculares, sic etiam, lite cōcertantes,
 firmæ cuidam & inflexibili attenden-
 tes regulæ, non vltra indecernendo,
 & prosequendo causas, ab scopo iu-
 stitiæ & veritatis aberrabunt. Nulla de-
 inceptis Romani Pōtificis ministri, nul-
 la tuæ Maiestatis Consiliarij, in Dei of-
 fensam, patrabunt absurda, dum isto-
 rum quilibet plus æquo sibi iurisdic-
 tionis arrogantes iustitiam extermin-
 ant, & profligant. Non enim in con-
 sultò prius, prudens, & supremus mū-
 di Monarchas, nostris illuxisti tempo-
 ribus,

214
 Exorta-
 tio ad
 Christi-
 nos Prin-
 cipes, vt
 de cog-
 nitione
 hac per
 viam vio-
 lentia cō-
 ueniant,
 circa mo-
 dum.

ribus, vt tot tua opulētissima Regna, sedis Apostolicæ pedibus subiecta; substerneret. Indignum quippè est, vt tantæ rei grauitas, diuersis opinionū fluctibus, volitet, an cipitiq; ac vario, circumferatur iudicio, ita vt cuius liceat (veritate adhuc subiudice) prohibito arbitrari. Hinc pullulant, Ecclesiasticorum iudicum violentiæ, dūm, ad se laicorū causas, merè Prophanas, & alterius ditionis, adiscunt; dūm Ecclesias suas, exequendo sentētijs legitima appellatione repulsa, contra sacrorum canonum stabilimēta bonis, ac beneficijs denudant, Romano Pontifici, & sacra Rotæ tribunali appellationis instantiam præripiunt; tuę Maiestati, tuisq; Consiliarijs Regiam iurisdictionem absumunt. Præterea in Romana Curia, literæ expediuntur Apostolicæ, tūm, in præiudicium tertij, tūm, sinistra relatione adhibita, id non sentiente, neque anuente Pontifice. Rursus, ad tuæ Maiestatis Magistratus, causæ (vt plurimū) per viam violentiæ, perferuntur, vbi diplomata, & mandata Apostolica, aliorumque Ecclesiasticorum iudicum, supprimuntur; dolo, fraude, ac sinistra relatione decimarum, & beneficialium, prouētuum, solutio differtur, comparatis ad hoc, Regijs literis, vt, aut debitum inficiari, aut saltem solutionem, valeant remorari; fucatis, nec verum redolentibus inductis, & coloratis rationibus, quæ quidem mala, innumera, & graua, incommoda Christianæ Reipublicæ parturiunt. Tuū ergo est, Rex potentissime, qui Vicarius Dei est, in tēporalibus, & Christianæ vniuersitatis Monarcha, sanctissimi etiā Patris nostri indiuidui Ecclesiæ Pastoris, ac Dei Vicarij in spiritualibus, & temporalibus (quæ bonum spirituale respiciunt) vestrum, inquam, est, tæ cladis, remedio incumbere, vnde, aut nulla maior reportari vtilitas, aut nullum grauius incōmodum, poterit formidari. Quia aut fatendum est, tuæ

Maiestatis Consiliarios, de his violentiæ articulis, iuste, vel iniuste cognoscere: si iuste (vt suprā ex iure naturali diuino, & immemoriali cōsuetudine deduximus) Romanus Pontifex, Archiepiscopi, & ordinarij iudices Ecclesiastici, suis tenentur inferioribus, edicere, vt à talibus iniurijs, & violentijs absistant. Si verò iniuste (quia nulla irrogata iniuria procedant) tibi acrius pugnandum est, ne sub specie tollendæ violentiæ Ecclesiasticæ, iurisdictione derogetur, literis, & mandatis Apostolicis irritis, in animarum iacturam, & Ecclesiasticæ censuræ cōtemptum. Huc itaque oculos animū-²¹⁵ que adijcite, & viri integri, docti, expertique conscribantur, qui his omnibus, exactè appensis, maturo iudicio, pacem, & conscientiæ quietem, Reipublicæ Christianæ concilient. Tempus adest oportunū, res clamat, fors instat quæ si exciderit, nusquam potior alia resumetur occasio, quid enim non sperandum sub tali tantoque Pontifice Paulo nostro, V. nostris temporibus, diuina prouidentia dato sub Rege clemētissimo, pio, ac sancto, ita religionis, & cultui diuino addicto, vt pro his seruandis, dūm modo Christi, & Ecclesiæ, patrimonium perduret incolume, regale suū profudit & exhaust. Fidendum quidem est, pijsimo, doctissimoque Pontifici, totius Gregis Catholici capiti, id ambab^o, quod aiunt, venis curaturo: tibi que Catholico, & religiosissimo Principi, iurisdictionē Ecclesiasticam, plenē, & ex integro, quę tibi directè nec indirectè cōuenit, in vsum Pontificis relicturo. Hoc superest, tui præstent Consiliarij²¹⁶ indubijs, adhuc Romano cedētes Pontifici, quia indubijs quæstionibus pro iurisdictione Ecclesiastica, est iudicandum, propter suæ potestatis excellentiam, & morigerum obsequium, quod sanctæ sedi, & communi patri, tenemur exoluere, cuius paterna viscera, animarum salutem inhiantia, pacis,

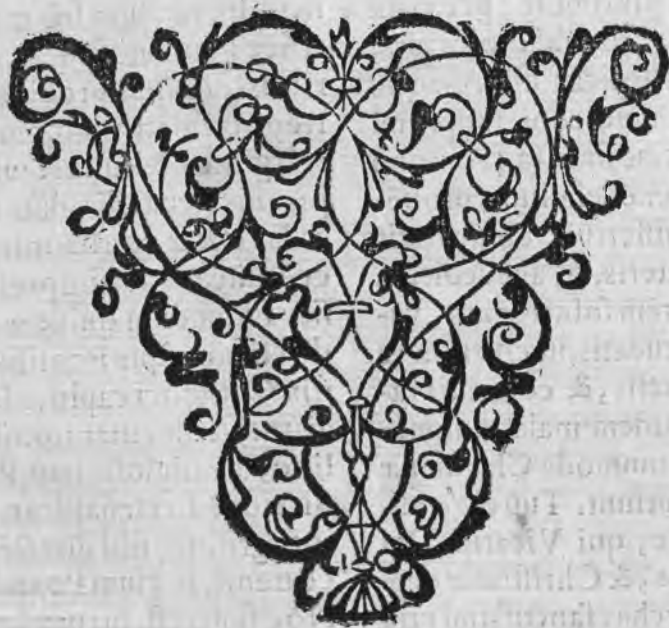
PROLOGVS.

pacis, & clementiæ, leges, induent, & suo potius cedent iuri, quam in filios prærigore infæuiant. Solis enim munus, in quo Põtificia elucet dignitas, illud est, Lunam splendore imbuere, quæ Regiæ iurisdictionis, symbolum est, & typus. Quare si finis supremæ tuæ Monarchiæ, in pacem, & salutem Reipublicæ inclinatur, quum est, & media congruentia, adiungere, vt felicissimos exitus, & fortunatissimam, animorum temperiem, Hispaniæ nostræ reducant, quia sola mala & iniusta causa colores quæritos, ratione pretextos desiderat, veritas simplex est, & verborum ambages rescit, & subti-

les salacis eloquentiæ fraudes, aspernatur, ob quam rationem. Deus optimus maximus faxit, eiusque gratia, omniū animos, & corda, illuminetur, vt profumma rei indigentia, pro votis tuorū, & exterorū Regnorum obtinant. Id pro Dei clementia, & mihi polliceor, & Reipublicæ Christianæ auguror, qui tuam Catholicam Maiestatem pluribus alijs, & locupletioribus Regnis Augustam, sedi Apostolicæ sacrandis, diutissimè seruet; sub cuius correctione, vt filius humillimus, hæc scripsimus.

(.?.)

Vale Rex inclite Hispaniæ Monarcha
& Imperator.

SEQUI-

SEQVITVR

DIFFICILIMA, ET NODOSA
repetitio legis, * 36. tit. 5. lib. 2. & legis, 2. tit. 6. lib.

1. Recopilationis, * In quibus tota materia, cognitionis per viam violentiæ, & recursus ad Regia tribunalia, in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas, dilucidatur, & nouitèr declaratur, cum rationibus, dubitandi & decidendi, ex plosis, & reiectis, Doctorum opinionibus contrarium asserentium.

SVMMARIVM.

- 1 **L**EX, 36. tit. 5. lib. 2. Recopilat. declaratur.
- 2 Lex. 2. tit. 6. lib. 1. Recopilat.
- 3 Lex 7. tit. 2. lib. 3. Recop.
- 4 Reges Hispania cognoscunt per viam violentiæ in causis Ecclesiasticis.
- 5 Ad tollendam vim datur prouisio, * que se llama la ordinaria, *
- 6 Verba legis. 36. referuntur.
- 7 Decem conclusiones deducuntur, ex verbis legis.
- 8 Argumenta plurima, contra nostræ legis decisionem proponuntur.
- 9 Reges non possunt facere leges, vel statuta, contra libertatem Ecclesiasticā.
- 10 Paria sunt in iure, quod aliquid fiat directè, vel per obliquum.
- 11 Exemptio clericorum, nulla consuetudine tolli potest.
- 12 Exemptio clericorum siue sit de iure diuino, vel positiuo non potest tolli per Principem temporalem.
- 13 Bulla in Cæna Domini, non excludit cognitionem legitimam per viam violentiæ.
- 14 Consuetudo laicalis non praiudicat Ecclesiæ.
- 15 Prescriptio immemorialis, non praiudicat libertati Ecclesiasticæ.
- 6 Bonum Reipublicæ, non potest tollere libertatem Ecclesiasticam.
- 17 Contributio clericorum, non procedit, ex vi legis Imperantis, sed ex obligatione charitatis.
- 18 Prelati Ecclesiastici, sunt laicis superiores.
- 19 Sola necessitas, non dat iurisdictionem.
- 20 Non potest vnus iudex alterius iurisdictionem usurpare.
- 21 Immemorialis habet vim privilegiij.
- 22 Privilegium contra libertatem Ecclesiasticam, non est presumendum.
- 23 Contra delegationem Pontificis, nemo potest acquirere iurisdictionem.
- 24 Potestas data à Deo non potest minui, laicorum consuetudine.
- 25 Defensio omnibus est permissa.
- 26 Defensio naturalis, etiam contra Pontificem est permissa.
- 27 Defensio non est admittenda, cum strepitu, & figura iudicij in his cognitionibus.
- 28 Solutio argumentorum traditur.
- 29 Declaratio legis adducitur.
- 30 Clerici sunt ciues reipublicæ temporalis, in ordine ad tollendam vim.

F 31 Index

Tractus de cognitione

- 31 *Iudex Regius directè, neque indirectè potest cognoscere de meritis causæ principalis.*
- 32 *Iudex Regius non potest dare formam iudicandi iudici, Ecclesiastico, nisi in ordine ad tollendam vim.*
- 33 *Præscriptio memorialis adiuncta cum præsumpto priuilegio, quando de iustitiam possidenti.*
- 34 *Nova declaratio ad legem nostram traditur.*
- 35 *Laici non possunt iudici Ecclesiastico, iurisdictionem dare.*
- 36 *Argumentum propositum à iure dissoluitur.*
- 37 *Ratio decidendi ad nostram legem traditur.*
- 38 *Cognitio per viam violentia, non est per viam iurisdictionis.*
- 39 *Cognitio per viam violentia, est cognitio extraordinaria.*
- 40 *Cognitio per viam violentia fuit introducta, fauore iurisdictionis Ecclesiastica.*
- 41 *Clerici sunt persona publica Deo consecrata.*
- 42 *In iuria clerico facta Deum tangit.*
- 43 *Rex tenetur clericis oppressis suum auxilium præstare.*
- 44 *Clerici, & laici sunt Regi subditi propter bonum reipublica.*
- 45 *Princeps pro communi utilitate creatus est.*
- 46 *Lex. 15. tit. 13. par. 2. declaratur.*
- 47 *Reipublica gubernatio, pertinet ad Principem secularem, circa viuendi rationem.*
- 48 *Reges possunt expellere à Regno suo, Ecclesiasticos rebelles.*
- 49 *Ecclesiastici tenentur iura Pontificia seruare.*
- 50 *Libertas Ecclesiastica non impeditur, sed augetur per hanc cognitionem per viam violentia.*

A Gredior difficilimam, explicationem text. de iure Regio, in l. 36. tit. 5. lib. 2. Recopilat. Et lex. 2. tit. 6. lib. 1. & lex. 7. tit. 2. lib. 3. Recopilation. In qui-

bus legibus, Reges nostri Castellæ affirmant; de iure, & consuetudine immemoriali, habere facultatem, & cognitionem tollendæ vim, in causis Ecclesiasticis ad illum effectum, vt iudices Ecclesiastici, non exequantur suas sententias, appellatione remota, in illis causis, in quibus de iure admittenda est appellatio, quando verò causa est temporalis & inter personas seculares iubetur Ecclesiastico iudici, vt non se intromittat in simili cognitione, & si illud de facto fiat, tunc per viam violentiæ (implorato Regis auxilio) processus originalis ad Regia tribunalia remittitur, vbi reuocantur omnia acta, executioni tradita per iudicem Ecclesiasticum, aduersus quem datur prouisio Regalis, quæ dicitur: * *La ordinaria*, * per quam obsecratur ei, vt absoluat excommunicatos, & tollat interdictum (si fortè positum fuerit) vt expresse cauetur in dictis legibus Regni, de quorum validitate, & Regis protectione, aliqua vltra per nos tradita, in lib. 4. communium, in quæst. 1. prænotanda sunt, vt facilius virtus, & potentia huius cognitionis, & saluberrimi beneficii cognoscatur, quod quasi subumbra, & in abscondito, alijs temporibus latebat, ob quam rationem, varij varia dixerunt, non attingentes verum tramitem huius cognitionis, & pro perfecta declaratione referam; legis verba.

* *Por quanto assi por derecho, como por costumbre inmemorial, nos pertenece alçar las fuerças, que los juezes Ecclesiasticos, y otras personas hazen en las causas de que conocen, no otorgando las apelaciones que dellos legitimamente son interpuestas. Porende mandamos a nuestros Presidentes, y Oydores de las nuestras Audiencias de Valladolid, y Granada, que quando alguno viniere ante ellos, queixandose que no se le otorga la apelacion que justamente interpone de algun juez Ecclesiastico, den nuestras cartas en la forma acostumbrada en nuestro Consejo,*

Verba legis referuntur.

Consejo, para que se otorgue la apelacion; [†] y si el juez Ecclesiastico no la otorgare, manden traer a las dichas nuestras Audiencias el processo Ecclesiastico originalmente, el qual traído sin dilacion, le vean, [†] y si por elles constare, que la apelacion está legitimamente interpuesta, [†] al cando la fuerça, [†] prouean, que el tal juez la otorgue, [†] porque las partes puedan seguir su justicia ante quien, [†] y como devian, y repongan lo que después della huvieran hecho; [†] y si por el dicho processo pareciere la dicha apelacion ser justa, y legitimamente interpuesta, remitan [†] luego el tal processo al juez Ecclesiastico con condenacion de costas, [†] si les pareciere, para que el proceda y haga justicia, * idem disponitur, in l. 2. tit. 6. lib. 1. Recopilacionis, ibi. * Los Reyes de Castilla, [†] de antigua costumbre, aprovada, y usada, y guardada, pueden conocer, y proueer de las injurias, violentias, y fuerças que hazen entre los Prelados, y clerigos, y Ecclesiasticas personas, sobre las Iglesias, o beneficios. [†]

Visa, & intellecta, literæ legis relectione, conclusiones que ex ea deducuntur, tales sunt. Reges Castellæ, de iure, & antiqua consuetudine, quæ immemorialis dicitur, habent cognitionem in rebus Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas, tollendi vim, quâdo non admittitur appellatio, ad superiorem interpositam & exequitur sententia, appellatione remota; in casibus, in quibus de iure admittenda est, ad cuius effectum, procedit dicta cognitio, vt supremi Senatores, videant an appellatio sit legitima, vel iniusta, in primo casu, reponat omnia acta, executioni tradita, vt appellatio prosequatur, coram iudice Ecclesiastico, ad quem est appellatum. In secundo verò, quando sententia meretur executionem, remittitur processus, ad dictum iudicem Ecclesiasticum, facta condemnatione expensarum (si illi visum fuerit) vt expresse disponitur in tota illius legis cõtextura.

Decem conclusiones quæ ex lege Regni deducuntur expli-
cantur.

Ex qua lege primo animadvertendum est, de iure, & consuetudine, Regibus competere dictam cognitionem in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas, ad effectum tollendæ vim, quia non est inconueniens, quòd ius, & consuetudo simul concurrant, vt docet Pacianus, vol. 2. de prob. c. 33. num. 29.

Secundo deducitur ex ista lege, Reges Hispaniæ habere dictam cognitionem, de consuetudine immemoriali, in tantum, quòd non habet originem, neque initium, quia si ab infinito, finitum tollas, quod remanet erit infinitum, l. si arbiter, ff. de probationibus, & in lectura, num. fin.

Tertio deducitur, Regios Senatores non habere principaliter, neque accessorie cognitionem in causa principali Ecclesiastica, directè, neque indirectè, quia illud pertinet ad iudices Ecclesiasticos Ecclesiæ.

Quarto deducitur, illam cognitionem, solum esse, ad effectum tollendæ violentiæ, quæ causatur in causis ordinarijs, in executione sententiæ, remota legitima appellatione, ad superiorem Ecclesiasticum interposita.

Quinto colligitur, eam cognitionem favore iurisdictionis Ecclesiasticæ fuisse introductam, ne in contemptum superioris Ecclesiastici, inferior exequatur suam sententiam, sprete appellatione, cum damno & spolio litigatorum.

Sexto deducitur, ex dicta lege, quòd dicta cognitio solum procedit in Curia Regis, ad effectum, vt admittatur appellatio legitimè ad superiorem interposita, vt appellans prosequatur suam appellationem.

Septimo deducitur, iudices Regios, nõ posse cognoscere de meritis sententiæ, in causa principali, an fuerit iusta, siue iniusta, quia illud pertinet ad iudices Ecclesiasticos. Sed solum conceditur dicta cognitio respectu

F 2 violentiæ

Tractatus de cognitione

violentiæ, quæ consistit in executione sententiæ, neglecta appellatione, in casibus, in quibus de iure est admittenda, & executio retardanda, nisi aliter articulus violentiæ terminari possit, vt diximus in 2. par. quæst. fin. num. 6.

Octauo deducitur, quod processus originalis causatus, coram iudice Ecclesiastico, est remittendus ad Curiam Regis virtute regalis prouisionis, vt ibi videatur, an cognitio pertineat ad forum Ecclesiasticum quando proceditur contra laicos in rebus temporalibus, & tunc remittitur causa ad iudicem sæcularem. Si vero cognitio sit de re Ecclesiastica, & inter personas Ecclesiasticas, & sententia exequatur appellatione remota, tunc iudices supremi tollunt vim, quæ in exequendo consistit, vt litigatores sine metu spolijs prosequantur appellationem interpositam, coram superiore Ecclesiastico, quod sit sine strepitu, & figura iudicij.

Nono deducitur causam remittendam esse ad iudicem Ecclesiasticum, quando viſſo processu per iudices Regios, constiterit, appellationem non fuisse legitimè interpositam, quia causa erat executiua, cuius executio non retardatur per appellationem fribolam.

Decimo, & vltimo deducitur, & comprobatur in dicta lege, posse Regios Auditores, litigatorem qui iniuste implorauit Regis auxilium, in expensis condemnare, quia illa condemnatio, est accessoria ad causam principalem, vt dicemus in glos. 16. num. 410. vsque, 428.

Sed quia veritas per contraria magis elucescit, aduersus totam huius nostræ legis decisionem plura se offerunt argumenta, & difficultates, quæ rem licet apertam, faciunt dubiam. Et in primis, contra primum fundamentum huius legis, quatenus de iure affirmat, Reges habe-

re dictam cognitionem per viam violentiæ, in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas, sic insurgo. Principes superiores, & Magistratus ciuiles, non possunt leges facere, vel statuta condere, contraria Ecclesiasticæ libertati, siuè disponant circa res Ecclesiæ, vel circa personas Ecclesiasticas, etiam si talis dispositio, vergat in eius vtilitatem, & sit rationabilis talis lex, quia deficit potestas, vbi datur incapacitas in conditore legis, ita probat text. in cap. 2. de iudicijs, cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutionibus, & in cap. quæ in Ecclesiis, eodem titul. cap. bene quidem, 96. distinctio. Et ratio est quia Princeps laicus ferens talem legem, se exhibet superiorem, & legislatorem in rebus Ecclesiasticis, ergo eo ipso per talem actum contra exemptionem Ecclesiasticam agit, & sic si lex quæ respicit fauorem Ecclesiæ, est contra eius immunitatem, respectu iurisdictionis, quanto magis erit contra eius libertatem, quando non respicit fauorem, sed odium, trahendo Ecclesiasticos ad tribunalia laicorum, prout disponit nostra lex Regni, quæ in totum videtur contraria libertati Ecclesiasticæ.

Secundo sic argumentor, paria sunt in iure, quod aliquid fiat directe, vel per obliquum, lex, non dubium, C. de legibus, & sic cum ex hac cognitione directe, vel oblique Ecclesiastica libertas violetur, paria sunt directe disponere, contra libertatem Ecclesiasticam, vel aliquid ordinare, vel statuere ad grauamen clericorum, quia licet verbis directis illud non appareat, tamen refit, sicut dicitur quis violare legem indirecte, qui legis verba completens, contra legis nititur voluntatem, vt in l. contra legem, ff. de legibus, lex, non dubium, C. eodem titul. quia vis, & potestas legis, magis

8
Argumenta
contra deci-
sionem legis
traduntur.

10
Argumentū
secundum.

gis in voluntate iuuentis, quam in verbis posita est. Hæc enim fraus seu indirectum grauamem, multis modis fieri potest, qui non potest sub numero certo comprehendi, quia per humanam sagacitatem, & malitiam possunt facile multiplicari, quia si illud fiat indirectè, quod directè prohibitum est, circa personam clerici, magnum signum est indirectè violationis, & sic licet nostra lex directè non disponat contra libertatem Ecclesiasticam, sufficit, vt illud indirectè fiat, vt sentit Caietanus, in summa, verbo excommunicatio, cap. 31. vbi dicit, tunc legem civilem esse contra, libertatem Ecclesiasticam, quando per se, & intentionem suam contra illam tendit, quia voluntas, & intentio distinguunt maleficia, & sequitur Nauarr. in summa, cap. 27. à num. 119. & text. in cap. fin. de immunitate Ecclesiarum, lib. 6.

11
Argumentū
tertium.

Tertio aduersus nostram legem, quatenus dicitur, etiam de consuetudine, ad Reges pertinere dictam cognitionem per viam violentiæ, sic argumentor. Exemptio clericorum, nulla consuetudine amitti, vel diminui potest, textus, in cap. clerici, de iudicijs, ibi: * *Non debet in hac parte canonibus præiudicium generare*, * textus etiam in cap. cum terra, de electione, vbi damnatur quædam consuetudo contra Ecclesiam, ibi: * *Quia in grauamen, & perniciem Ecclesiastica libertatis redundat*, * cap. ad nostram, cap. cum inter, de consuetudine, Authentica, causa, de sacrosanctis Ecclesijs, vbi omnis consuetudo, contra libertatem Ecclesiasticam irritatur, textus, in cap. nouerit de sententia excommunicationis, vbi Honorius Papa, omnes illos excommunicat, qui consuetudines introductas, contra libertatem Ecclesiasticam seruari fecerint, ergo fundamentum consuetudinis de quo in

nostra lege, est nullius momenti, cum sit contra libertatem Ecclesiasticam, vt docet Rota, in antiquis titulo consuetudine, decis. 804. quæst. 10. vbi damnantur similes consuetudines.

12
Argumentū
quartum.

Quarto sic arguitur contra nostram decisionem, quia non est dare medium, nisi quod exemptio Ecclesiasticorum, à potestate seculari, est de iure diuino, vel de iure positiuo canonico. Si est de iure diuino (vt plurimi existimarunt, vt diximus in proœmio, huius operis, cap. 5. a numer. 8.) sequitur, quod consuetudo humana aduersus illud ius, non potest præualere, quia aut illud diuinum ius, est naturale, & sic consuetudo illi contraria est iniqua, vt potè rationi contraria, & ideo non potest ius inducere, neque auferre, vt in cap. fin. de consuetudine. Si verò illa exemptio non est de iure diuino, sed positiuo, non possunt voluntates humanæ Principum, quancumque tempore, vel numero multiplicentur, contra Ecclesiæ ministros Ecclesiasticos præualere, vt in dict. cap. ad nostram, & cap. ad si clerici, quia talis cōsuetudo est iuri canonico valdè cōtraria, & per consequens non potest contra illud præualere, quia inferior, non potest tollere, neque abrogare legem superioris, sine voluntate Pontificis, & cum ipse Pontifex, non possit (ex voluntate, maxime præsumpta) huic priuilegio in perpetuum derogare, in præiudiciū clericorum omnium, sine aliqua causa, ergo multo minus poterit ipsa cōsuetudo inducere, quia esset valdè irrationabilis, & multum derogans iuri diuino, & sic in tali consuetudine inducenda non potest præsumi tacitus consensus Pontificis, quia in re tam ardua, quæ licitè non potest honestari, non potest talis consensus præsumi, nisi præcedente magna deliberatione, & causæ cognitione, &

F 3 tunc

Tractatus de cognitione.

tunc derogatio, non ratione consuetudinis, sed ratione priuilegij derogationis habebit effectum, quia quoties lex canonica non solum prohibet actum, sed etiam abrogat consuetudinem, non potest per consuetudinem derogari, quia lex canonica præuenit, & vires abstulit consuetudini, & aliàs inutilis esset illa clausula: * *Non obstante consuetudine*, * quod dicendum non est, vt in d. cap. clerici de iudicijs.

13
Argumentū
quintum.

Quinto aduersus nostram legem facit Bulla in Cœna Domini, vbi etiam neque p̄textu violentiæ permittitur, vt causæ Ecclesiasticæ deferantur ad Curiam Regis, sub pœna excommunicationis, quia semper sedes Apostolica per expressas decisiones, & edicta resistit his consuetudinibus inductis, contra libertatem Ecclesiasticam, & numquam in his consuetudinibus inducendis, potest præsummi tacitus consensus Pontificis, quia licet fortassè Papa, non ignoret Principes sæculares de his causis cognoscere, in suis tribunalibus (contra libertatem Ecclesiasticam) non ex eo potest induci tacitus consensus, quia fortassè illud permittit sine aliquo expresso, neque tacito consensu, ad obviandum periculum maioris mali, quod non potest trahi ad consequentiā, maximè quia ius canonicum non solum prohibet consuetudinem, contra libertatem Ecclesiasticam, sed etiam reprobatur illā (quod fortius est) quia potest lex prohibere consuetudinem non quia per se irrationabilis sit, sed quia propter aliās causas expedit illam, non permittere, & tunc dicitur consuetudo irrationabilis, quia prohibita, non autem prohibita, quia irrationabilis, & aliquando lex prohibet consuetudinem, quia supponit, illam esse irrationabilem, quod censetur facere, quoties prohibendo consuetudinem procedit ad vltorio-

ra, declarando esse irrationabilem, & addendo in super esse corruptelam, vel abusum, vt in dict. cap. fin. de consuetudine, & hoc posteriori modo, prohibet ius canonicum consuetudines contra libertatem Ecclesiasticam, vt in cap. 1. de consuetudine, ibi * *Consuetudines quæ Ecclesiæ gravamen inducere dignoscuntur, nostram non deceret consideratione remittere*, * id est non permittere, seu dissolvere, aut irritare, & sicut leges contrariæ immunitati Ecclesiasticæ, tamquam irrationabiles reprobantur, vt in dict. authentica, causa & irrita, C. de sacrosanctis Ecclesiis. eadem ratio militat in consuetudine, quæ legi æquiparatur, vt in l. de quibus, ff. de legibus. Vndè quāmodum consuetudo reprobata per legem, numquam potest contra legem præualere, similiter etiam omnis consuetudo, quam lex canonica reprobatur, verè irrationabilis habenda est. Ergo nostra lex Regni, quæ se fundat in consuetudine, tamquam irrationabilis, & libertati Ecclesiasticæ contraria, non potest prævalere, neque in ea Reges nostri Hispaniæ possunt habere firmum præsidium, vt colliges, ex traditis per Azor, in sua summa, tom. 1. lib. 5. cap. 122 quæst. 1. §. sed dubitari possit, vbi tenet contra ius, & consuetudinem nostræ legis Regni.

Sexto aduersus nostram legem facit, quia omnis consuetudo, in qua fundatur nostra lex, est consuetudo laicorum Principum, vel iudicum, qui per viam violentiæ cognoscunt in causis Ecclesiasticis, sed fido est, quod consuetudo laicorum, licet possit iuri civili derogare, non vero iuri canonico, neque etiam potest clericis aliquod detrimentum inferre, & per consequens non poterit huic priuilegio immunitatis derogare, quia non debet plus operari consuetudo quam lex, sed lex civilis

non

14
Argumentū
sextum.

non potest derogare iuri canonico, neque clericis grauam imponere, neque præiudicium inferre, ergo, neque consuetudo de qua in nostra lege, illud potest operare, quia consuetudo laicorum est merè civilis, & solum nititur in autoritate civili, & temporali, & sic non potest clericos obligare ad eius obseruantiam, vt tradit Innocentius, in rubric. de consuetudine, numer. 6. Abb. in cap. quod clerici, numer. 2. de foro competenti, Felin. in cap. Ecclesiæ sanctæ Mariæ, de constitutionibus, numer. 100. Azor, 1. tom. lib. 5. cap. 18. quæst. 12. Couarr. pract. cap. 31. Quod in tantum procedit, quod nec clericorum consensus aliquid operauit, cum sit quædam priuata renuntiatio priuilegij, quæ est nullius efficacitæ ad inducendam consuetudinem, vt resoluit (vltra Felinum vbi supra) Paulus de Castro, consil. 159. vol. 1. maxime quia tali consensui clericorum, nunquam accedit tacita, neque expressa Pontificis voluntas, ad inducendam talem consuetudinem contra libertatem Ecclesiasticam.

15
Argumentū
optimū,

Septimò, sic argumentor contra nostram legem, si consuetudo esset sufficiens licet (immemorialis ad adquirendam iurisdictionem contra libertatem Ecclesiasticam) sequeretur etiam, quod per præscriptionem immemorialem, illud etiam acquireretur, sed sic est quod laici, non possunt, præscribere spiritualia, vel quæ spiritualibus cōcernūt, quatenus illis annexa sunt, vt tradit Abb. in cap. nouit, de iudijs, cap. 22. vbi Decius, num. 12. Ioannes Andreas, in cap. 2. de præbend. lib. 6. & Doctores, in cap. 2. de poenitent. & remissionibus, lib. 6. (per illum textum) vbi probatur, quod facultas eligendi confessorem, non potest præscriptione acquiri, & licet iurdictio supra clericum, in se temporalis videatur, sed quatenus cadit in clericum concernit spiritua-

lia, & cum deficiat bona fides in præscribente, nō potest causari præscriptio, vt in cap. possessor, de regulis iur. lib. 6. cap. fin. de præscriptionibus, maxime, quia præscribens non est persona capax illius rei, cum iudex laicus non sit capax, administrationis rerum, vel personarum Ecclesiasticarum, & per obliquum diminueretur iurdictio Ecclesiastica, & augetur iurdictio secularis, & sic sicut laici non possunt sola præscriptione, iurisdictionem supra clericos acquirere, similiter etiā, neq; clerici possunt propter præscriptionem laicorum, aliquid de suo priuilegio amittere, quia diminutio vnius iurisdictionis, esset augmentatio alterius. Ex quibus sequitur, nullam consuetudinem, neque præscriptionem immemoriam, contra libertatem Ecclesiasticam præualere posse.

Octauo sic argumentor, si ob aliquam causam esset admittenda violentatio iurisdictionis Ecclesiasticæ, & permittenda dicta cognitio per viam violentiæ, ex ea potissimum, propter bonum reipublicæ necessarium, cum aliquando contingere possit, vt ad commune bonum reipublicæ, necessarium sit aliquid agere contra immunitatem clericorū, & tunc, quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum, argumento textus, in cap. si quis propter necessitatem, de furtis, cap. peruenit, de immunitate Ecclesiarum vbi tempore magnæ necessitatis nō excusantur clerici à vigilijs in muris ciuitatis, & simile est in materia tributorum, quando ad subleuandam communem necessitatem, laici non sufficiunt, nisi clerici contribuant, & in materia fori iudicialis solet esse commune exemplum, quando deest iudex Ecclesiasticus, qui muneri suo incubat, & laici vel clerici magnū detrimentum patiuntur, vt est gloss. in cap. filijs vel nepotibus, 16. quæst. 7. & in cap. qualiter, & quando de iur-

16
Argumentū
octauum.

F 4 dicijs

44

17

18

19

21

22 consuetudo reprobata per legem est nulla, vt tradit Roehus, de consuetudine, sect. 7. num. 24. Sanchez, de matrimonio, disput. 4. num. 14. lib. 7. maxime, quia tale priuilegium esse valde odiosum, & ideo non debet presumi, nisi legitime probetur, & solus vsus quantumuis antiquus, cum in facto consistat, non probat sufficienter, neque priuilegium, & licet probaretur, & presumetur ex longa, & immemoriali consuetudine, posset Pontifex illam consuetudinem reuocare, cum non accipiat vires à præscriptione, sed à priuilegio, & per consequens priuilegium à superiori datum reuocari potest, maxime ex iuxta causa, & sic censetur reuocatum in bulla in Cœna Domini, quia Pontifex potest reuocare consuetudinem in ductam per priuilegium, cum talis iurisdictio sit delegata à Pontifice, & consequenter pendet ab eius voluntate, & contra eum & suam supremam potestatem, nemo potest præscribere, vt docet Innocentius, in cap. 2. de postulatione prælatorum, numer. 2. ibi: * *Quia Papa circa spirituales potestates omnia potest, & plenitudinem potestatis habet, & nullus potest querere possessionem, quæ ei præiudicet cum illam habeat à Domino tantum.* * Quam sententiam tradit gloss. in cap. cum nobis, de præscriptionibus, vbi Abb. num. 1. & 12. Et sic Pontifex ex vi suæ potestatis, quam à Christo accepit, potest exemptionem clericorum, vel conferuare, vel redintegrare, quotiescumque in aliqua parte fuerit diminuta, & per consequens poterit quamcunque consuetudinem illi contrariam, reuocare, prout reuocat in dicta bulla in Cœna Domini, cap. 19. & in cap. clericis, §. fin. de immunitate Ecclesiarum, lib. 6. & est ratio, quia illa potestas quæ à Deo concessa est, non potest per consuetudines laicorum diminui, imò neque ipse Pontifex

23

24

poterit à se abdicare, cum sit de iure diuino, quod ipse non potest reuocare, cum eam habeat ad sufficientem Ecclesiæ gubernationem, & non in eius damnum, & perniciem destruendo libertatem, & exemptionem clericorum. Ergo de primo ad vltimum remanet comprobatum, neque de iure, neque de consuetudine, nec virtute priuilegij, posse nostram legem procedere ex rationibus, & argumentis de quibus supra.

Decimum argumentum erit, aduersus nostram legem, ex quo tota eius decisio videtur nullo iure procedere posse, & argumentum est huiusmodi, si ob aliquam causam hæc cognitionem per viam violentiæ procedit, ex ea videlicet, quia de iure naturali, licita est defensio, & vim vi repellere licet, quia defensio in suo genere omnibus licita est, sine necessaria sit, & debito modo, cum moderamine inculpatae tutelæ, fiat, vt in l. vt vim, ff. de iustitia & iure, in tantum, quod etiam contra Pontificem permessa est talis defensio, vt tenet Caietanus, in suo opusculo de potestate Papæ, cap. 27. & Victoria, relatione. 1. de potestate Ecclesiæ, num. 8. seu præpositio. 8. & ratio est, quia illud principium, * *Vim vi repellere licet,* * est de iure naturali, cap. ius naturale, 1. distinctio. S. Thomas, 2. 2. quæst. 96. art. 4. cap. significasti, el 2. de homicidio, cap. si verò, el 1. de sententia excommunicationis, quod maxime in hac materia cognitionis per viam violentiæ procedit, quia nisi hæc defensio interdum adhiberetur sæpius inno centes, tam Ecclesiastici, quam sæculares grauissimè opprimerentur à suis iudicibus, & prælatis, quia vel omninò, non possent causas prosequere, vel nò sine magno dispendio, ad superiores prælatos, præsertim ad Romanam Curiam longè distantē possent recurrere, etsi quilibet homo habet potestatem vim vi repellere.

25
Argumentum
decimum.

26

Tractatus de cognitione

27

lendi, quando magis Reges, & sui ministri, ad hoc deputati habebunt similem potestatem, cum eius officium proprium sit vim tollere, cap. Regum, cap. Princeps, 23. quæst. 5. cap. Maximianus, 23. quæstio. 3. Sed cum hæc defensio, non possit exerceri sine actu iurisdictionali, & sine strepitu & figura iudicij (vt de se patet) & cum iudex laicus non habeat iurisdictionem in clericum sequitur, ergo, non posse propter defensionem, subditorum vti iurisdictione in ipsum, aduersus constitutiones canonicas, quia huiusmodi cognitio, ferè semper est per vsum iurisdictionis, quia exercendo illius actiones, dicunt iudices eum defendere qui vim patitur, causam ad se aduocando, & acta processus in Ecclesiastico tribunali formata, ad se afferri præcipuendo, & postea, causam iuridicè examinando, & tandem sententiam de appellatione iniuste negata, proferendo, vel censura malè imposita, vel alia vi simili iniuste illata proferendo, quæ omnia sunt actus iurisdictionis, quæ non potest aduersus clericos exerceri, etiam ex causa defensionis naturalis, neque est rationi consonum, vt sub nomine defensionis, vsurpentur actiones, quæ re vera, non pertinent ad defensionem facti, sed ad defensionem iuridicam, quam potest exercere iudex Ecclesiasticus, vtendo suâ iurisdictione, & non secularis per actionem illicitam, vsurpando iurisdictionem, non seruato modo defensionis, moderatæ tutelæ, & vide alia argumenta, de quibus, num. 195.

28

Declatio
totius mat-
riæ.

Solutionem
ad singula ar-
gumenta re-
peries; in fi-
ne huius Pri-
mæ partis,
num. 386.

Sed his non obstantibus, vera & iuridica est dispositio nostræ legis, quæ in his non de viat à tramite iuris & rationis. Et pro perfecta illius declaratione, & totius materiæ, quatenus attinet ad illam cognitionem per viam violentiæ, plurima præmittenda, & considerata sunt, quæ

multum operantur, pro solutione argumentorum. Primò, quia nostra lex non loquitur, neque procedit, neque potest procedere in actibus iurisdictionalibus, qui requirunt ordinem iudiciorum, & strepitum iudiciale, quia iudex laicus omnino est incapax huius iurisdictionis, inter personas Ecclesiasticas. Secundò, quod nostra lex in verbo, * *Por derecho*, * non intelligitur de iure positivo, cum potestas ciuilis, & politica, nihil possint statuere, circa spiritualia, & spiritualibus annexa, & sic illa verba, intelliguntur de iure naturali, quò inspecto vim vi repellere licet, vt in dict. l. vt vim, de iustitia & iure, cap. ius naturale, 1. distin. Tertiò, quia illud verbum, * *Por costumbre*, * non intelligitur de absoluta, & simplici consuetudine, quatenus de per se, ius tribuit possidenti, cum consuetudo contra libertatem Ecclesiasticam sit corruptela, & non potest præualere aduersus ius canonicum, maximè, cum eò considerato, damnentur tales consuetudines, & sic intelligenda sunt verba illa, de iure naturali diuino confirmato, & vsu recepto, consuetudine immemoriali, cuius initium memoriam excedit. Quartò, quia lex nostra non fundantur, in priuilegio Pontificis, quia licet posset illud concedere subsistente iusta, causa in forma tradita in proœmio, cap. 6. num. 16. lex nostra non loquitur, neque procedit, neque nititur in priuilegio, sed in iure & consuetudine immemoriale, quòd ius non est reuocatum, in dispositione Bullæ in Coena Domini, quia illa cognitio procedit de iure naturali, pro defensione & protectione subditorum, inter quos annumerantur clerici; in ordine ad bonum publicum totius communitatis. Quintò, quia ista lex directè, neque indirectè, non concernit damnum, neque violationem iurisdictionis

29

30

nis

nis Ecclesiasticæ, sed eius fauorem, vt appellatio legitimè interposita admittatur, & non exequatur sententia, appellatione remota, in contemptum iurisdictionis Pontificis. Sexto, quia iudices sæculares non cognoscunt, neque possunt cognoscere de meritis causæ principalis, an iusta, vel iniusta fuerit sententia, sed solum an talis sententia sit exequenda appellatione remota, in quo accessoriè agi potest de quæstione iuris, propter conseruationem cognitionis, & defensionis naturalis, quæ sine illo actu, non potest expediri, vt diximus in 2. part. quæst. fin. numer. 6. quia tunc omnia censentur concessa, sine quibus talis iurisdictionis, & defensio naturalis exerceri non potest. Septimò, quia iudices non debent excedere legitimum modum defensionis, sed cum moderamine in culpata trelæ. Octauo, quia iudex sæcularis directè, neque indirectè, principalitèr, neque accessoriè, in causa principali Ecclesiastica, nullam habet iurisdictionem, nisi in executione sententiæ appellatione remota, an iustè, vel iniustè fuerit executioni tradita. Nonò, quia dicti iudices Regij, in articulis violentiæ non possunt constituere formam iudici Ecclesiastico, qualiter debeat iudicare, & terminare causam principalem, nisi in ordine ad tollendam vim, vt viter circuitus, & ne iterum reuertatur causa ad tribunalia Regia, & illud debet esse in vim consilij, & non in vim præcepti. Et tandem iudex Ecclesiasticus poterit non seruato consilio, neque forma iudicandi tradita, ad suum libitum proferre sententiam, & sic dicitur in mandato Regis, vel suorum auditorum, * *Que otorgue y reponga*, * qui debet vtrumq; facere, nisi alternatiue sententia Senatus loquatur, quia tunc potest iudex Ecclesiasticus, vnâ partem eligere,

vt dicemus in glo. 17. n. m. 4. vbi tota materia declaratur.

Decimo, quia præscriptio immemoralis, de per se, nisi adiuncta, cum præsumpto priuilegio non sufficit, pro confirmatione tituli cognitionis per viam violentiæ, vt diximus in proœmio, cap. 10. maximè in nostro casu, in quo illa cognitio descendit à iure naturali, & est in fauorem iurisdictionis Ecclesiasticæ, vt sapè diximus in Epistola ad Regem nostrum. Vndè non obstant argumenta proposita, vt latius & sigillatim vides, in nu. 586. cum sequentibus.

Vltimò, pro perfecta declaratione huius legis, est animaduertendum duas condiciones requiri ad licitum vsum illius principij: * *Vim vi repellere licet*. * Prima vt actualis vis, ab altera parte inferatur, & quòd vis sit clara, & manifesta. Secunda vt defensio sit cum moderamine in culpata trelæ: & sic quòd talis defensio sit necessaria, & petita à persona Ecclesiastica, quia si clericus magis voluerit recurrere ad Ecclesiasticum superiorem, vt tollat vim, non est impediendus per potestatem Regiam, cum quilibet habeat potestatem vim tollendæ inter suos subditos respectu defensionis naturalis, inspecto iure naturali, quòd omnibus est commune. Quòd intelligas, quando contentio iurisdictionis est inter personas Ecclesiasticas, vel super re Ecclesiastica, secus verò si causa fuerit merè temporalis, & opponatur exceptio declinatoria fori per secularem, quia tunc, vel poterit superior Ecclesiasticus vim tollere, vel ad instantiam Fiscalis Regis, causa potest deferri ad tribunalia Regia, vt vis tollatur, quia sicut Ecclesiastici non possunt suo consensu, tribuere iurisdictionem iudici laico, vt in ca. significasti. 8. de foro compet. similiter etiam, neq; ipsi laici possunt tribuere iurisdictionem iudici Ecclesiastico in rebus profanis, &

33

34

35

Tractatus de cognitione

temporalibus. Et sic secundum hanc distinctionem, & declarationem, est procedendum in his causis per viam violentiæ, seruato legitimo modo defensionis, cum moderamine inculpatæ tutelæ, sine aliqua violatione immunitatis Ecclesiasticæ, immittendo falcem immensam alienam.

36
Argumentū
1. proponi-
tur, & dilui-
tur.

Neque supradictis obstat difficultas, tradita per Suarez, lib. 4. de immunitate Ecclesiastica, cap. 34. num. 35. littera D. vbi dicit, quod sicut laicus de suo iudice seculari non potest conqueri, quod illi inferat vim, negando appellationem, neque patienter ferret secularis, ut iudex Ecclesiasticus se intromittat, & auctoritatem suam interponat, acta causæ postulando sub aliqua censura, ad examinandum, & iudicandum an iudex secularis vim fecit, nec ne; quod similiter iudex Regius, id non poterit facere respectu Ecclesiasticorum. Quia huic difficultati satisfactum est, in nostro discursu ad Regem, numer. 74. quia laici in rebus temporalibus non sunt subditi iudici Ecclesiastico (deficiente causa peccati) sicut clerici sunt subditi Regi in ordine ad tollendam vim, & sic termini non sunt æquales, ut dixi supra in discursu Latino, in introductione huius operis, numer. 75. & sigillatim, reliqua argumenta, nu. 568. dissoluuntur.

37
Ratio decla-
dendi ad le-
gem nostrā
traditā, &
& eius decla-
ratio.

38

Quibus sic suppositis huius legis ratio potissima est, quia illa cognitio per viam violentiæ, non est per viam iurisdictionis contentiosæ, sed solum per viam violentiæ, quæ dicitur extraordinaria cognitio, vel melius charitativum remedium, ut tradit Oliuanus, de iure fisci, cap. 8. numer. 30. vbi dicit, quod hæc est politica, & æconomica administratio, & non cognitio iudicialis, & contentiosa, & eam dicit extraordinariam cognitionem, Mart. de iurisdictione, casu. 39. numer. 6. centuria. 1. vbi sequitur

nostram opinionem, & Sese, de inhibitionibus iustitiæ Aragonum, cap. 8. §. 3. numer. 55. & 56. per cuius asecutionem, neque tollitur, neque prejudicatur Ecclesiastica libertas, neque eius iurisdictione, imò fortificatur, & ampliatur, ut in simili respondit summus Pontifex, in cap. dilecto filio, de sentent. excommunicationis, lib. 6. quia porta clausa à iudice Ecclesiastico, exequendo suam sententiam appellatione remota, brachio Regio aperitur, per iudes Regios, ut sit additus, ad superiorem Ecclesiasticum, ad prosequendam legitimam appellationem tollendo vim, & violentiā reponendo omnia acta, quæ appellatione remota, & in contemptum superioris Ecclesiastici, fuerunt executioni tradita, quia si iniuriam laico factam, potest Rex tollere, quanto magis si clerico, quia persona publica est, Deo consecrata, l. si quis in hoc genus, §. sitque, C. de sacrosanctis Ecclesijs, lex, 51. titul. 6. part. 1. c. non nulli, 3. quæst. 1. Vbi iniuria clerico illata Deum tangit, & sic potest ab omnibus vendicari, l. 1. §. huius studij, ff. de iustitia & iure, vbi Doctores. Et in terminis cognitionis per viam violentiæ, tradit Franciscus Viuius, decisio. 30. vbi numer. 5. resoluit, quod clericus iniuriatus ab alio clerico, potest Regis auxilium implorare, & hæc dicitur defensio charitatis, ut docet Marta, de iurisdictione, censura. 1. casu. 38. numer. fin. vbi dicit, quod Rex tenetur clericis oppressis suum auxilium præstare, per modum charitatis. Et ratio potissima est, quia in ordine ad tollendam vim, & ad publicam defensionem tuendam, tam laici, quam clerici, sunt Regi subditi, propter bonum publicum totius communitatis, & dicuntur ciues Reipublicæ temporales, ut docet Vincentius de Franchis, decisio. 9. num. 5. & Franciscus Marcus, decisio. 456. num. 9. in prima part. Surd. consil. 1.

quæ.

45 num. 7. volum. 3. & nouissimè Marta,
de iurisdictione, 4. part. num. 27. casu.
1. Gregor. in l. 1. tit. 10. part. 2. & Alua-
46 rus Valascus, consultat. 100. nu. 2. &
fin. Franciscus Topius, de potestate
Principis, §. 3. num. 12. vbi dicit, quòd
Princeps pro communi vtilitate crea-
tus est, l. 1. C. de nouo Codice, l. 1.
de Iustiniano Codice cõfirmando, &
est optima lex Regni, 15. tit. 13. part.
2. ibi: * *Todo home deve ser sometido a*
los Reyes, porque ellos son puestos por ma-
no de Dios, y el poderio que han, del
47 *lo reciben*, * Et probat lex. 1. & 2.
in fin. tit. 1. part. 2. idem docet Vin-
centius de Franchis, in decis. 491. nu.
4. Bobadill. in sua Politica, lib. 2. cap.
48 18. num. 61. casu. 7. vbi refert prædi-
cam, & executionem huius cogni-
tionis, & qualiter procedatur, con-
tra Ecclesiasticos rebelles, qui non
obtemperant Regis sui mandatis in
dictis cognitionibus, per viam vio-
lentiæ, idem tradit Mexia, ad prag-
maticam Regiam, conclus. 5. numer.
17. Bernardus Diaz, cap. 15. versicul.
Sed vltèrius, Menoch. consil. 1000.
num. 27. volum. 10. & sic cùm clerici,
& religiosi sint ciues Reipublicæ tem-
poralis (in ordine ad bonum publi-
cum, totius communitatis) non est
mirandum, si Reges teneantur eos
defendere ab iniurijs, & violentijs,
49 in quo nihil iurisdictionis Ecclesiastica
præiudicatur, imò magis veneratur,
honoratur, & ampliatur, vt sublata
executione sententiæ, possit appel-
lans, coram Romano Pontifice pro-
sequi suam appellationem, & coram
suis iudicibus delegatis, & ad hunc
finem consequendum, in ordine ad
rollendam vim, facta fuit, & condi-
ta lex nostra, 36. tit. 5. lib. 2. Recopi-
lationis, quia ad Principem sæcula-
rem (cui à Deo in temporalibus po-
pulorum cura, est demandata) expe-
ctat, legem condere, iuxta ea, quæ ad
iustam, & politicam viuendi ratio-
nem, pertinent; & suæ Reipublicæ

temporalis conseruatione & pacem,
& tranquillitatem subditorum, ita So-
to, lib. 1. de iustitia & iure, quæst. 6. ar-
ticul. 2. versic. Cæterum, & in lib. 4.
sent. quæst. 25. Molina; de iustitia &
iur. disputat. 21. conclus. 6. vbi dicit,
quòd laici, & clerici, in concernen-
tibus Rempublicam temporalem, eū-
dem habent Rectorem Principem tē-
poralem cuius legibus gubernatur, &
sicut in spiritualibus tenentur iura
Pontificia seruare, ita in temporali-
bus, Principi politico, clerici subeū,
in ordine ad bonum publicum, & po-
liticum totius communitatis, vt do-
cet S. Thom. lib. 1. de Reg. Princip. c.
12. Belarminius, lib. 1. cap. 6. Salced.
ad Bernard. Diaz, cap. 55. versicul. Vt
libere dicam.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**ognitio per viam violentiæ confir-
matur de iure diuino.
- 2 Regnum transfertur de gente in gentē
propter iniustitias.
- 3 Cap. 16. Deut. declaratur.
- 4 Qualibet res de facili reuertitur ad
suam naturam.
- 5 Civilis magistratus, cepit tempore le-
gis naturæ.
- 6 Los Reyes al principio del mundo
regian lo espiritual, y temporal.
- 7 Cognitio per viam violentiæ satis con-
uenit vitæ politice.
- 8 Rex primus mundi fuit Cain, qui edifi-
cauit ciuitatem.
- 9 Cognitio per viam violentiæ habuit ori-
ginem in principio mundi, cum sit im-
memorialis, eius origo.
- 10 Reges sunt iudices conseruatores suorum
vassallorum, ad tollendam vim.
- 11 Reges tenentur defendere personas Ec-
clesiasticas, ab omni oppressione.
- 12 Defensio naturalis, pertinet ad Reges,
etiam si oppressus non adierit iudicem.
- 13 Persona Ecclesiastica tenentur seruare
leges Regni politicas, quæ non sunt con-
trariæ iuricanonico.

Tractatus de cognitione.

- 14 Lex. 4. tit. 6. part. 1. ponderatur.
 15 Ecclesiastici tenentur seruare panis-
 taxam.
 16 Leges directionis, & rationis, tenentur
 clerici seruare.
 17 Lex rationis legat ipsum Regem.
 18 Lex Lusitania, declarat nostram le-
 gem, in verbo, * De derecho.*
 19 Lex. 13. tit. 13. part. 2. declaratur.
 20 Cognitione per viam violentia obserua-
 tur in omnibus Prouincijs Christiano-
 rum.

GLOSSA I.

*Ad nostram legem, in verbo, * Por
 derecho, * declaratur.*

NE Videar iterum repetere, quæ
 in libr. 4. quæst. 1. per me scripta
 sunt, non referam fundamenta de
 iure, & de consuetudine huius co-
 gnitionis, quia ibi in. 1. quæstione, à
 num. 176. reperies plures decisiones,
 & fundamenta ex quibus comproba-
 tur, & dilucitur conclusio principa-
 lis nostræ legis, ibi: * *Asi por derecho,
 como por costumbre inmemorial.* * Cum
 utroque iure, & titul. pertineat dicta
 cognitio per viam violentiæ, & ea quæ
 ad defensionem ex naturali iure per-
 tinent, lacius habes in glo. 6. à n. 135.

Sed ultra rationes, ibi, per me tra-
 ditas potest, confirmari dicta cog-
 nitio de iure naturali diuino, ex cap. 10.
 Ecclesiastici, vbi propter iniustitias,
 & iniurias tollitur Regnum, ibi: * *Reg-
 num de gente in gentem transfertur pro-
 pter iniustitias, & iniurias, & contume-
 lias, & diuersos dolos.* * Et ob hanc cau-
 sam dixit Christus Dominus Deus
 noster. * *Auffertur vobis Regnum. &
 dabitur genti facienti fructus eius.* * Et
 sic quæmadmodum, auferretur Reg-
 num propter violentias, à fortiori iu-
 risdictio, si fiant violentiæ, & dabi-
 tur genti facienti iustitiam, idest ad-
 ministrantibus iustitiam, tollendo

vim, & violentiam, cum proprium
 officiū, Regū sit vim tollere, vt in c. Re-
 gū officium, 23. quæst. 1. Et sic dicitur
 Deuteronomij, cap. 16. quod data
 est iurisdictio, * *Vt indicetur populus
 iusto iudicio.* * Vnde nimirum si de-
 ficiente iusto iudicio, & facta iniu-
 ria, & violentia, transferatur cog-
 nitio, ad effectum tollendæ vim ad Re-
 ges, & Principes, qui non recog-
 noscunt superiorem in temporali-
 bus, quia quælibet res de facili reuer-
 titur ad suam primæuam naturam, &
 originem, vt in l. qui res, §. Aream,
 ff. de verborum obligationum, & in
 terminis tradit Antonius Oliuanus,
 de iure fisci, cap. 3. num. 77. & Gre-
 gorius Tolosanus, lib. 47. cap. 12. nu-
 mer. 15. & Axia, de exhibendis auxi-
 lijs, fundamento, 26. versicul. Con-
 cedimus, & in fundamento, 24. vbi
 dicit, quod ciuilis Magistratus cœ-
 pit tempore legis naturæ, & præfuis-
 se non solum spiritualiter, sed etiam
 temporaliter, & ciuilitè, in his quæ
 ad politicam vitam pertinebant, vt
 etiam disponitur in l. 6. titul. 1. part.
 2. ibi: * *E porende los llamauan Reyes,
 porque regian tambien lo temporal, co-
 mo lo espiritual.* * & tradit Bobadilla,
 in sua Politica, lib. 2. cap. 17. numer.
 65. Et profecto, quod huiusmodi co-
 gnitio per viam violentiæ (in casu-
 bus in quibus de iure, & ratione Re-
 ges cognoscunt) satis conuenit vi-
 tæ politicæ, quia vt considerauit,
 Couarru. practicar. quæst. cap. 31.
 multum conuenit quieti Reipubli-
 cæ Christianæ, vt Reges vtantur hoc
 remedio cognitionis per viam vio-
 lentia, & cum primus Rex mundi
 fuerit Cain, vt tradit Augustinus, lib.
 15. de Ciuitate Dei, & Paramo, de ori-
 gine Inquisit. lib. 3. quæst. 1. opinion. 4.
 num. 140. & primus qui edificauit ci-
 uitatem ad se defendendum, vt habe-
 tur, Genes. cap. 4. ibi: * *Omnis qui in-
 uenerit me, occidet me.* Non est alienū
 ab eo tēpore Reges habere cognitio-
 nem

10 nē ad tollendā vim suorum subditorū,
ex traditis in proœmio, c. 11. cum hæc
cognitio sit de iure naturali, vt in l. vt
vim, ff. de iustitia & iur. maximē cum
Rex sit iudex conseruator suorum vas-
salorū, vt tradit Fuscus, in tractatu de
uifitatione, cap. 32. num. 5. ibi: * *Rex
est iudex conseruator suorum vassallorū,
vt nemini iniuria fiat, & ne alijs iniuria
inferatur.* * Ergo si est iudex conser-
uator suorum vassallorum ad tollen-
dam vim, & violētiam, sequitur quod
etiam est iudex conseruator clerico-
rum, & laicorum, cum omnes sint
ciues Reipublicæ temporalis, in or-
dine ad bonum publicum totiūs cō-
munitatis, vt suprā probatum est, &
ob hanc causam dixit, Mathæus de
11 Afflic. decis. 24. num. 6. Quod Rex te-
netur defendere personas Ecclesia-
sticas ab iniurijs factis per laicum, vel
clericum, idem resoluit in decis. 85.
num. 2. & 280. num. 8. quod ampliant
Doctores, etiam si oppressus non ad-
dierit Principem, cum ex præcepto
diuino sit Regibus commissum, popu-
lum defendere ab oppressionibus de
facto, vel de iure, vt tradit Oliuan. de
iure fisci, cap. 114. num. 112. & 113.

13 Ex qua ratione descendit practica,
& obseruantia huius Regni Castellæ,
& dispositio legis, 52. tit. 6. part. 1. l.
1. titul. 25. lib. 1. Recopil. ibi. * *Afsi
clerigos, como personas Ecclesiasticas, co-
mo seglares.* * Ex quibus verbis proba-
tur clericos esse obligatos ad obser-
uantiam legum Regni, quando respi-
ciunt bonum publicum totiūs com-
munitatis clericorum, & laicorum, vt
tenet Menoch. consil. 1000. numer.
27. lib. 10. & Belarmin. suprā quæst. 28.
verfic. Tertia præpositio, Auendaño,
de exequendis mandatis, 2. part. cap.
14. num. 19. Mexia, ad prægmaticam
Reg. conclus. 5. num. 43. Menchaca,
lib. 1. de succes. creat. §. 10. num. 648.
& ita fuit iudicatū per senatum, secū-
dū Cacher. decis. 181. & Menoch. cōf.
800. lib. 8. & est optima, lex. 54. tit. 6.

part. 1. & docet Morla, in suo Empo-
rio iuris, tit. 2. de iurisd. quæst. 12. nu.
12. & in terminis prægmaticæ taxæ pa-
nis, tradit Gutier. lib. 2. pract. quæst.
fin. & eleganter Franciscus Viuius,
decis. 28. lib. 1. vbi docet, clericos
teneri obseruare Regiam prægmaticā
sub pēna peccati, & restitutionis præ-
cij, & num. 12. refert exemplum nota-
bile, quod in anno sterili contigit cle-
rico, & nostram principalem conclu-
sionem, tenet Couar. in regul. posses.
2. part. §. 4. num. 9. verfic. 3. Sarmient.
lib. 7. selectarum, cap. 13. num. 1. Surd.
conf. 301. vol. 3. Marta, de iurisd. c.
4. part. quæst. 1. casu. 7. num. 6. Vin-
cencius de Franchis, decis. 4. num. 3.
& Salced. in practica ad Bernardum
Diaz, cap. 55. verfic. Secundo deduci-
tur, & Bobadill. in sua Politica, lib. 2.
cap. 18. num. 122. & ita obseruatur, &
practicatur quoad vim directiuam, &
non coactiuam, quia lex directionis,
& rationis, ipsum Regem obligat, vt
in l. 16. tit. 1. part. 1. & docet Mexia, su-
pra conclus. 5. num. 52. ex quibus cla-
rē deducitur, & comprobatur omnes
Ecclesiasticos, & sæculares, esse Regi
subditos, sicut ciues Reipublicæ tem-
poralis, & membra ipsius, vt etiam tra-
didit Franciscus Topius, de potestate
Principis sæcularis, §. 5. num. 36. Oli-
uanus, de iure fisci, cap. 9. nu. 1. & c. 10.
num. 57. & suprā, num. 22.

Quibus suppositis pro ratione de-
cidendi ad nostram legem, verba il-
lius declarare libuit, vt luce meredia-
na clariūs, omnibus innotescat, in
nihilō aduersari sacris decisionibus,
neque Pontificum decretis, & con-
stitutionibus. Et in primis considera-
re debemus, nullum verbum iurisdic-
tionale, esse in dicta lege aduersus
clericos, vt docuimus in proœmio,
cap. 1. Et sic clarē Reges nobis insi-
nuant, non per viam iurisdictionis,
sed per viam naturalis defensionis
procedere, quia iudices supremi, nec
principaliter, neque accessorie nullā
habent

14

15

16

17

18

Secunda ra-
tio fundamē-
talis nostræ
legis refer-
tur.

19

Ad Glossam primam.

habent iurisdictionē in personas Ecclesiasticas, neque de meritis causæ Ecclesiasticæ, nec de eius sententiæ viribus, ibi agitur, sed tātum deui tollenda, quæ in executione sententiæ, sprete appellatione causatur, quia sicut ad iudicem Ecclesiasticum pertinet cognitio causæ principalis Ecclesiasticæ, similiter ad iudices Regios pertinet cognitio violentiæ, hoc est defensionis naturalis, quæ cognitio, & protectio subditorum, non aduersatur canonicis decisionibus, imò tota regalis dispositio, & nostræ legis ordinatio, vergit, & dirigitur, in fauorem iurisdictionis Ecclesiasticæ, vt tradit Morla, in suo Emporio iuris, titul. de iurisdic. cl. 2. quæst. 14. num. 8.

Rursus confirmatur hæc sententia, ex verbis nostræ legis, verbo, * *Por derecho*, * vt interpretetur, * *De derecho natural*, * vt expresse cauetur in lege Lusitanæ, 2. tit. 16. lib. 1. ordinamenti, ibi: * *Faciendoles fuerça, non guardadoles oy derecho natural*, * & docet Oliuanus, de iure fisci, cap. 3. num. 47. & est lex nostra Hispan. 13. tit. 13. p. 2. ibi; * *Defender a sus vassallos, que no recibam mal, ni fuerça*, * vbi illud tenet Gregor. verbo, * *Fuerça*, * Nauar. in manuali, cap. 21. nu. 30. & Couar. pract. cap. 33. numer. 10. Gutier. lib. 1. Cano. cap. 34. num. 23. & lib. 1. quæst. 20. num. 1. Parlador. lib. 3. diff. 9. §. 4. num. 24. Sese, de inhibit. Reg. Arag. cap. 8. §. 2. num. 5. vbi dicit, quòd ita obseruatur apud omnes Prouincias Christianorum, & in §. 4. num. 6. resoluit, sic fuisse terminatum, per. 37. aduocatos de grauioribus illius Regni, idēque nouissimè docet in suis decis. 2. part. in decis. 114.

SVMMARIVM.

I *Titius Regis nostri Hispania, ad cognoscendum per viam violentiæ inter personas Ecclesiasticas, fundatur pluribus rationibus.*

- 2 *Cap. Regum officium, 23. quæst. 5. declaratur.*
- 3 *Rex præstat auxilium in casibus violentiæ omnibus oppressis.*
- 4 *Ratio proximalis est attendenda, tanquam finalis.*
- 5 *Cap. Princeps seculi, 23. quæst. 5. declaratur.*
- 6 *Princeps seculi habet intra Ecclesiam potestatem.*
- 7 *Cap. petimus. 11. quæst. 1. declaratur.*
- 8 *Rektor Prouinciæ, potest tollere violentiam factam laico, & clerico.*
- 9 *Quilibet Rektor Prouinciæ, deberet cognoscere per viam violentiæ inter suos subditos.*
- 10 *Cap. quidam monachi, 16. quæst. 1. declaratur.*
- 11 *Sacularis iudex, potest procedere contra Monachum qui sine licentia superioris vagatur.*
- 12 *Cap. omnes. 6. quæst. 1. declaratur.*
- 13 *Cap. postulasti, de homicidio declaratur.*
- 14 *Regis auxilium potest quis implorare contra subtrahentes decimas.*
- 15 *Cap. filijs vel nepotibus, 16. quæst. 7. declaratur.*
- 16 *Iudex sacularis potest adi, quando Ecclesiasticus est negligens.*
- 17 *Cap. Maximianus, 23. quæst. 3. declaratur.*
- 18 *Regia manus, est auxilium, & murus Ecclesiæ, & pax clericorum.*
- 19 *Cap. Christianus, 11. quæst. 1. declaratur.*
- 20 *Violentia est inimica legibus.*
- 21 *Cap. administratores, 23. quæst. 5. declaratur.*
- 22 *Cap. Romanas, §. sanè, de censibus declaratur.*
- 23 *Ca. Romana, de pœnis, li. 6. declaratur.*
- 24 *Concesso consequenti, videtur concessum antecedens, per quod deuenitur ad illud.*
- 25 *Periculum quando est in mora, recedimus a regulis iuris communis.*
- 26 *Authentic. de sanctiss. Episcop. in §. omnibus, declaratur.*

27 *Præ-*

- 27 *Practica dandi prouisiones Regias, ut absoluantur excommunicati donec processus, remittatur ad Curiam.*
 28 *Principes saculares fere omnes habent cognitionem per viam violentia inter Ecclesiasticos, & num. 252.*
 29 *Papa nunquam tollit has causas per viam violentia.*
 30 *Reipublica interest, ut Rex cognoscat, & sui auditores per viam violentia.*

GLOSSA II.

Verbo, *Por derecho.*

R VRSVS, Verba nostræ legis, verbo, *Por derecho,* pos sunt intelligi, de iure canonico, quasi dicat lex nostra, quod non solum de iure, naturali. sed de iure canonico: *Tienen los Reyes facultad, y poder de quitar, y alçar las fuerças q̄ hazen los juezes Ecclesiasticos, en no otorgar la legitima apelacion que dellos fue interpuesta para ante su Santidad,* vñ in c. Princeps sæculi, 23. quæst. 5. c. petimus, 11. quæst. 2. & ius iuris canonici fundamenta sunt frequentia.

Et primò de iure canonico pro hac sententia, & nostri Regis Castellæ iurisdictione, facit tex. in d. cap. Regum officium, 23. quæst. quinta, vbi dicitur: *Quod Regum officium est proprium facere iudicium atque iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos, & peregrinis, pupillis, & viduis, qui facilius opprimuntur à potentiibus præbere auxilium.* Ecce verba clara & manifesta, vbi Rex in casibus violentiæ, præstat auxilium vi oppressis, nec obstat quod ille tex. nō loquitur de personis Ecclesiasticis, sed de sæcularibus, prout sunt pupilli, & viduæ, & peregrini (de quibus loquitur, tex. ille) quia ratio, tex. est generalis. & licet Hieronymus ponat exēplum in peregrinis pupillis, & viduis, ex eo videlicet, quia

facilius opprimuntur, & ad ea quæ facilius accidunt iura adaptantur, ut cōstat ex illo tex. *Peregrinis, pupillis, & viduis, qui facilius opprimuntur à potentiibus,* & sic nō excluditur, quod si clericus à sæculari, vel sæcularis à clerico opprimantur, nō possit Rex impartiri auxiliū ad liberandū vi oppressos, maximè, quia defensio clericorū, est causa publica, ut in l. si quis in hoc genus, S. litq;, c. de sacrosanctis Ecclesiis, ibi: *Sit cunctis laudabile factas sacerdotibus iniurias velati crimen publicum prosequi.* Et sic non excluduntur clerici, in dict. cap. Regum, quia ratio est generalis, & procæmialis illius texus, ibi: *Regum officium est proprium facere iudicium atque iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos. Quod maximè, & à fortiori procedit, quando in Regalibus tribunalibus istæ cause agitantur, ad tollendam vim iudicium Ecclesiasticorum.

Secundo, pro ista sententia facit, tex. in c. *Princeps sæculi,* eadem 23. q. 5. vbi dicit Isidorus, quod illud, quod sacerdotes efficere docendo non valent, disciplinæ terrore, potestas sæcularis extorqueat, ibi: *Ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem, & disciplinā agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam utilitas Ecclesie exercere non proualeat, ceruicibus superbiorū potestas principalis imponat, & ut venerationem mereatur virtutem potestas impartiat.* Aduertē obsecro verba pulchra Isidori, vbi dicit, quod Principes sæculi, habent intra Ecclesiam potestatem, ut superbiorum ceruices comprimant, quando nō est præmanibus Ecclesiasticis, qui præbeat auxiliū, ut docet Marta, de iurisdictione, 3. par. cap. vigesimo secundo, num. 10. quia alias si ad redimendam iniuriam, & tollendam vim, esset recurrendum ad Pontificem, maximas iniurias, & expensas vi oppressi paterentur, & sic dicit Isidorus, lib. tertio, de summo bono, cap. trigesimo quinto,

Tractatus de cognitione

quinto,* *Principes saculi non unquam intra Ecclesiam potestatis adepti culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant.**

7 Tertiò pro hac sententia facit tex. in c. *Petimus*, 11. quæst. 1. vbi ad querelam, nondum laici, sed etiam clero- ci passi violentiam, à suo prælato, po- test. rector provincie, & defensor ci- uitaris, suum officium interponere, vt confitit de violentia, reducat spolia- tos & vi oppressos ad suam possessio- nem, quod audiui seruari de consue- tudine, in Regno Portugaliæ. Vbi nò solum Regij auditores, sed quilibet Prætor Regiæ coronæ, in sua Provin- cia cognoscit de similibus causis per viam violentiæ, quod esset maximè conueniens in hac nostra Hispania, ne tot expensis litigatores vexarēt ur recurrendo, ad supremum Cōsiliū, vel ad Cancellarias ex partibus remo- tis, sed iam durum esset ab hac tam vetustissima praxi recedere, maxi- mè, quia illud tangit supremam iu- risdictionem, & protectionem, quæ alijs iudicibus inferioribus non con- ceditur.

9 Quartò fulcitur ista sententia in c. quidam monachi, 16. quæst. 1. vbi ad- uersus monachos, qui sine licentia su- perioris vagantur, potest potestas sa- cularis procedere, præbendo auxiliū aduersas perturbationem tranquilli- tatis Ecclesiæ, ibi: * *Statuit igitur san- cta Synodus hos primum commoueri, vt exeant, ac inde per defensorem compelli, ut ad sua loca reddant.**

11 Quintò, comprobatur intentio do- mini nostri Regis, in c. omni. 7. quæst. 1. vbi negātes auxiliū vi oppressis, vi- dentur quodammodo Christū Domi- num Deum nostrum persequi, ibi: * *Omnes qui gerebat, & vexabatur à Saul fugiebat, & veniebat ad David, si Rex piissimus, atque iustissimus David sci- ret peccatum esse fugientes persecutionē.**

12 Et sic proprium officium Regis est vi oppressos, & eos qui persecutionem

patiuntur, liberare, & defendere cum talis defensio naturalis sit, vt in l. vt vim, ff. de iust. & iur. pro qua opinione est formalis, tex. in cap. postulasti, de homicidio, vbi licitum est implorare Regis auxiliū contra detinentes deci- mas, ibi: * *Quasi iuste præterea utrū con- tra quosdam debitores Ecclesiæ decimas subrahentes tibi Regiā implorare liceat potestatem.**

& licere supponit Ponti- fex ibi, idēquē docet Leo Papa, Epist. 75. ad Leonem Augustū, ibi: * *Debes, inquit Imperator incunctanter adueriere Regiam potestatem tibi non solum ad mō- di regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præ- sidium esse collatum, vt ausus nefarios cō- primendo, & quæ bene sunt statuta defen- das, & veram pacem his, quæ sunt turba- ta restituas.**

14 Sextò confirmatur de iure, iustitia domini Regis, ex tex. in cap. filijs, vel nepotibus, 16. quæst. 7. Vbi constat de Episcopis, & Archiepiscopis, negligen- tibus punitionē illorū, qui bonis Ec- clesiasticis abutūtur posse Regē adiri, vt illo malo medeatur, ibi: * *Quod sita- lia Episcopus agere tenet Metropolitano eius hac insinuari procurent, sin autē Me- tropolitanus talia gerat Regis hac auri- bus intimare non differant.**

15 vbi gloss. verbo, Regis, intelligit vbi Iudex Ec- clesiasticus negligens est, quod con- tingit, quando non solum propter ne- gligentiam, sed propter notoriā vio- lentiam procedendo defacto, & con- trarius causa defertur ad Regalia tri- bunalia, vbi tollitur vis, donec causa principalis de iure corā Romano Pō- tifice ventiletur. In quo iurisdictio Ecclesiastica, non læditur imò potius augetur, vt supra probatum est.

16 Septimò, facit pro corroboratione huius opinionis, tex. in cap. Maximia- nus, 23. quæst. 3. vbi Reges, & Im- peratores tenentur præstare auxiliū Ecclesiæ, ibi: * *Maximianus Episcopus, Vasiensis auxiliū petit ab Imperatore, Christiano, contra hostes Ecclesiæ, non tam sui vlciscendi causa, quam iuenda Ecclesiæ*

17 *Ecclesiæ sibi credita, quod si pretermisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia merito culpanda, quia manus Regiæ, & eius auxilium est murus fortissimus Ecclesiæ, est pax clericorum, salus populi, propugnaculum, præsidium, & tutela Christianæ religionis, maxime hodie viuentis nostro Rege Philippo III. religione pietate, cōstantia, fortitudine, præclaro, ut diximus, lib. 4. cōm. num. 475. & in num. fin. quæstione. 1.*

18 *Octauo, facit pro hac sententiâ, text. in c. Christianis, 11. quæst. 1. ibi. * Deo seruientibus beneficium negare non conuenit Syluester, atque Faustinianus qui se à cunabulis clericos consueverunt, à Theodora se opprimi per violentiam conquerrunt. * Et ibi: * Et per auctoritatem Regiam contra leges publicas cum clericali cingulo olim tenerentur astricti, per Archidiaconum urbis Grumentinæ esse cōuenios, cum constet eum, qui cælestem militem pulsas non mihi eius forum debere sectari. * Et ibi, * Sublimitatis tua iurisdictione valetur, ne quid illis aut subreptio, aut inimica legibus violentia, necessitatis imponat. * Ecce ubi violentia, de qua Rex potest cognoscere, est inimica legibus, & sic iustis de causis, ad tollendam dictam violentiam (ut ius suū unicuique tribuatur) Rex noster, & sui grauissimi, & integerrimi auditores cognoscere possunt. In dictis causis ad tollendam vim, sine præiudicio causæ principalis, cuius cognitio pertinet, ad iudices Ecclesiasticos, & nō ad sæculares.*

20 *Nono astipulatur hæc opinio, & indubitata sentent. ex tex. in c. administratores, 23. quæst. 5. ibi: * Administratores secularium dignitatum qui ad Ecclesiarum iurisdictionem pupillorum ac viduarum protectionem rapaciterque refrenationem constituti, procul dubio esse debent, quoties ab Episcopis, & Ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorū querimonijs auditis audiant, & secundum quod necessitas expedierit, absque negligenti-*

*tia examinent, & studio diligenti corrigant.**

Decimo facit text. in cap. Romana, §. sane, de censibus, cap. Romana, de pœnis, lib. 6. ubi Archiepiscopus cognoscit in Diocesis suffraganeorū, in notorijs criminibus, & violētijs, & sic à fortiori, debet cognoscere Rex, quia ut benè resolutum fuit in decis. Pedemontana, 30. nu. 13. apud Octavianum Cacheranū, cui conceditur consequens videtur concedi & antecedens, per quem deuenitur ad illud, l. ad legatū, l. ad rem mobilem, de procuratoribus, c. quoniam de sententia excommunicationis, lib. 6. l. 2. ff. de iurisdictione omnium iud. ergo si noster Rex est protector Christianæ religionis ad liberandos vi oppressos, c. 20. f. 25. Concilij Trid. & illud est proprium Regis officiū, ut supra probatum est de iure, quomodo ergo cognoscent iudices Regij, nisi per viam querelæ, cōparendo clericos, coram suis auditoribus, per viam violētiæ inuocando Regis auxilium, ut tollatur vis, ac violentia iudicū Ecclesiasticorum, cū Principes habeant potestatem in Ecclesiasticas personas in ordine ad tollendā vim, ut in c. dilecto filio, de sent. excomm. lib. 6. præcipue, ubi superior Ecclesiasticus, vel deest, vel negligens est, vel vim facit, ut in d. c. Princeps, 23. quæst. 5. quia quando periculum est in mora, tunc recedimus à regulis iuris, l. de pupillo, §. si quisri uos (ubi latè Iaf.) ff. de noui operis nūtiatione, cap. cum ab Ecclesia, de officio ordin. c. baptizantem, §. dist. quā opinionem sequitur Morla, sup. tit. 2. de iurisdictione, quæst. 14. num. 1. & ob hanc causam potest Rex, & qui ab eo iudicandi potestatem habet, interdicere, & inhibere Episcopis, & eorū Vicarijs, ne quemquam excommunicent, donec causa excommunicationis ostendatur, ut in authenticis, de sanctissimis Episcopis, §. omnib⁹, ibi: * omnibus autem Episcopis, & presby-

G 2 teris

Tractatus de cognitione

26 *teris interdiciamus segregare aliquem à
 sacra communione, antea quam causa
 monstretur, propter quam sancta regu-
 la hoc fieri iubent, * ex quo text. des-
 cendit practica, qua vtuntur iudices
 regis, qui dant prouisiones Regales,
 tam clericis, quàm laicis oppressis,
 vt interim, quod causa processus mit-
 titur ad Curiam Regiam, * *Absueluan
 los descomulgados, y alcen las censuras,
 y entredicho por ochenta dias.* * Et si
 27 iudex Ecclesiasticus fuerit rebellis, &
 non pareat dicto Regio mandato, seu
 deprecationi, datur secunda proui-
 sio, & tertia sub pœnis temporalita-
 tis, vt tradit Guillelmus Benedictus
 in capite Rainuntius, verbo, & vxor-
 em nomine Adelasia, el 2. decisione,
 numer. 460. de qua practica testis est,
 Octavianus Cacharanus, supra num.
 28 vigesimo, in fine, vbi dicit omnes fe-
 rè Principes sæculares ita consueuif-
 se, vbi allegat, & laudat nostrum con-
 ciuem Couarru. pract. quæst. cap. 35.
 numer. 3. & 4. qui post alios scripto-
 res, ita respondit, quam practicam
 refert etiam Nauarrus, in cap. cum
 contingat de rescriptis, remedio pri-
 mo, Carolus de Grassalis, lib. secun-
 do Regal. Franciæ, iure. 7. Aufrelius
 in Clementin. 1. de officio ordinarij,
 fallencia. 30. regula secunda, & nun-
 quam vidimus neque audiuius con-
 trarium in hoc Regno Hispaniarum,
 neque est aliqua prohibitio Romani
 Põtificis, qui expressè has causas vio-
 lentia tollat, & cessate prohibitione
 tacitus consensus præsumit Marta,
 de iurisdictione, 4. part. centuria. 2. ca-
 su 101. num. 10. Et sic ea, quæ nõ mu-
 tantur stare non prohibentur, l. præci-
 pimus, C. de appellationibus, & om-
 nia in iure nostro censentur permis-
 sa, nisi reperiantur prohibita, l. altius,
 C. de feruitutibus, maximè quia nec
 expressa prohibitio nullius esset mo-
 menti, quia lex positiua nõ potest tol-
 lere legem naturalem, ex traditis in
 procemio, cap. 10. & in prologo.*

29 Hic autem forensis vsus & praxis,
 qua Regis Conciliarij vtuntur, non
 solum his rationibus iustificatur, sed
 præcipuè propter maximam vtilitatē,
 quæ reipublicæ accedit, prout expe-
 rientia rerum magistra docet, & vetu-
 stas antiquissima suadet, aliter enim
 si hoc remediū & auxilium, & aduer-
 sus iudices Ecclesiasticos non adhi-
 beretur, grauissimè opprimeretur in-
 nocentes à iudicibus Ecclesiasticis,
 qui à Romana Curia longè distant, &
 sic interim contra canonum statuta,
 potestate, & iurisdictione Ecclesiasti-
 ca abuterentur, exequendo suas sen-
 tentias iustas, seu iniustas, spreta, &
 neglecta legitima appellatione.

S V M M A R I V M.

- 1 **V**erbū de iure intelligi potest de iure diuino.
- 2 Reges de iure diuino tollūt vim oppressis factam.
- 3 Rex dicitur Vicarius Dei, in rebus temporalibus.
- 4 Lex. 1. in fin. tit. 1. p. 2. interpretatur.
- 5 Regibus deponentibus de proprio facto est credendum.
- 6 Lex. 32. tit. 16. par. 3. ponderetur pro nostra opinione.
- 7 Reges tenentur oppressis iustitiā facere.
- 8 Virtus est cognoscere per viā violentiæ.
- 9 Reges sunt patres reipublicæ.
- 10 Rex est anima reipublicæ.

G L O S S A III.

In verbo, * *Por derecho*, * explicatur.

Vterius, & tertio, possunt de-
 clarari illa verba legis, ibi. * *Por
 derecho*, * vt interpretentur, de
 mero iure diuino, quia eo iure inspe-
 cto ad Reges temporales spectat libe-
 rare vi appressos de manu calumniā-
 tium, vt disponitur, Ierem. cap. 12. ibi:
 * *Judicate mane iudicium, & eruite vi
 appressos de manu calumniātis*, * idēque
 dispo-

disponitur in cap. 22. ibi: * *Audi verbum Domini Rex Iudæ, qui sedes super solium David, facite iustitiam, & liberate vi oppressos de manu calumniatoris.* * Ex quibus verbis illud ius Regibus pertinere de iure diuino (vlt. Gregor. in d.l. 13. tit. 13. part. 2.) docet Azeued. in d.l. 36. Rodriguez, de annuis redditibus, lib. 1. quæst. 17. a num. 38. vsque 75. vbi explicat materiam, & practicam huius cognitionis, (vlt. Couar. cap. 35. & Sese, vbi supra,) quod ex eo maximè procedit, quia Rex dicitur Vicarius Dei in temporalibus, sicut Pontifex in spiritualibus, vt in l. 1. in fin. tit. 1. part. 2. ibi: * *Eero si dixeron los Sabios antiguos, que el Emperador es Vicario de Dios en el imperio, para hazer justicia en lo temporal, bien assi como el Papa en lo espiritual.* * Ergo cum cognitio per viam violentiæ sit quid temporale, & non tangat spiritualia, principaliter, neque incidenter, sequitur legitimo iure, ad Regios Senatores pertinere dicta cognitio, tollendæ vim, cum in hac cognitione nō agatur de iustitia causæ principalis Ecclesiasticæ, neq. de eius cognitione directè, nec indirectè, principaliter, neque accessoriè, sed solum de vi tollendâ, cū moderamine in culpate tutelæ, vt nouissimè post hæc, scripta tradit Camilli^o, Borrelli, de Regis Catholici præstâtia, cap. 71. num. 581. vers. Octauus. Et cum Rex noster illud affirmet in hac lege, illi credendum est, vt habetur in Clementin. 1. de probationibus, & in l. 32. tit. 16. part. 3. ibi: * *Pero si Papa, o Emperador,* * & tradit Ioannes Garc. de nobilitate, glos. 48. §. 3. numer. 3. Et ob hanc causam dixit Gaspar Velascus, in repetitione legis Imperium, ff. de iustitia & iure, numer. 98. quod inter ea quæ Regibus conueniunt, sunt iustitiam oppressis facere, cap. Regum officium, & cap. Reges. 23. quæst. 5. & virtuosè benigne facere, & viciosos seuerissime vè-

dicare, & Ecclesiam defensare, vt in cap. Maximianus, 23. quæst. 3. cap. Christianorū, 11. quæst. 1. pauperes diligere, & præcipue virtutes sunt vt iustitia, & æquitas, & illicita prohibere, & iusta præcipere, & omnia cū moderamine disponere, cap. Si Ecclesia, 23. quæst. 4. Et istæ omnes virtutes, seu obligationes, exercentur in hac cognitione per viam violentiæ, quia tollendo vim oppressis, administratur iustitia litigatoribus, virtuosè fouentur, viciosè puniuntur, & Ecclesia defensatur, quod est proprium Regis officii, quod debet exercere, in omnibus casibus & rebus defensionis suorum subditorum, quia omnes sunt ciues suæ Reipublicæ tēporalis, quæ dicitur politica, & economica administratio, & non cognitio iudicialis, vt considerauit elegantè Antonius Oliuanus, de iure fisci, cap. 8. num. 30. Et cum sit pater Reipublicæ, tenetur filios suos defendere, vt docet Franciscus Topius, de potestate Principis sæcularis, §. 5. numer. 36. Et Seneca, ad clementiam Nerōnis, lib. 1. cap. 5. ibi: * *Animus Reipublicæ in es, illa corpus tuum, tibi enim parcis, cum videris alteri parcere.* * Ausfredus, in Clementin. 1. de officio ordin. regul. 2. falencia, 30. Carolus Grafalis, libr. 2. Reg. Franciæ, iure 7. Afflic. in suis constitutionibus, rub. 56. num. 3. Paramo, de origine Inquisitorum, lib. 3. quæst. 1. opinione, 3. & 4. & est lex. 5. tit. 1. par. 2. vbi habes pulchra verba, vt referam, glos. fin. num. 90.

Ex quibus omnibus manifestè probatum est, ad Reges suosque grauissimos Senatores pertinere cognitionē per viā violentiæ tam de iure naturali, quam diuino, & canonico, & sic benè dicit lex nostra in principio: * *Que por derecho y costumbre inmemorial, pertenece a los Reyes alcar las fuerças que hazen los juezes Ecclesiasticos,* * & sic ad secundum titulum de quo in d.l. recurrendum est.

Tractatus de cognitione.

SVMMARIVM.

- 1 **I**mmemorialis habet vim tituli, & privilegij.
- 2 Quæ privilegio acquiri possunt similiter & consuetudine immemoriali.
- 3 Principi seculari potest Pontifex concedere capacitatem rerum spiritualium.
- 4 Consuetudo tribuit ius conferendi beneficia Principibus secularibus.
- 5 Ad inducendam consuetudinem sufficiunt, 60. anni.
- 6 Consuetudo cognoscendi per viam violentiæ præsumitur defluxisse a titulo præcedenti.
- 7 Consuetudo cognoscendi per viam violentiæ, viget apud omnes nationes Christianorum.
- 8 Regna, & Prouincia in quibus cognoscatur per viam violentiæ referuntur.
- 9 Observantia, & traditionis antiquæ, vrs.
- 10 Doctores asserunt aliquid de consuetudine credendum est.

G L O S S A III.

In verbo, * Por costumbre immemorial. *

- 1 **E**X His verbis colliges, quod etiam si deficeret naturale ius in dicta cognitione, habere Reges iustum, & legitimum titulum, quod causatur ex consuetudine immemoriali, quæ habet vim tituli, & privilegij, l. hoc iure, §. ductus a quæ, ff. de aqua quodid. & stina, cap. super quibusdam, §. præterea, de verborum significatione, & sic illud quod est quæ siue privilegio, potest acquiri consuetudine immemoriali, vt tradit Decius, consil. 589. numer. 2. & 649. & cum Romanus Pontifex possit per privilegium concedere laico Principi capacitatem rerum spiritualium, in aliquibus casibus, & ob iustam, & rationabilem causam, vt tradit Aulfred. de potest. sacul. supe, Eccles. regul. 1. falencia, 12. Gratus, consil. 61. numer. 22. & 23. volum. 1. vbi di-
- 2
- 3
- 4

cit, quod consuetudo tribuit ius Principibus secularibus, conferendi beneficia, ergo à fortiori potest causari consuetudo in dictis cognitionibus per viam violentiæ, inter personas Ecclesiasticas; maximè, cum illud non sit damnosum libertati Ecclesiasticæ, sed valde utile, vt expressè tenet Xuarez, lib. 4. de immunitate Ecclesiastica, cap. 34. num. 43. in fin. & in simili consuetudine, tradit Cacheranus, decisio. 30. num. 15. vbi allegat nostrum conciuem, Couarru. idem tradit Antonius Thesaur. decisio. 131. numer. 12. Ad quam inducendam sufficere sexaginta anni, vt tradit Francisc. Marcus, decisio. 552. lib. 2. in decisio. 44. eodem lib. Felin. in cap. irrefragabilis, de præscriptio. ibi: * Per istum text. dicit Cardinalis, in cap. si diligenti eo, tit. Domium suum cōsuluisse, quod licet Ciuitas Perusina sit subdita Papæ, & de patrimonio beati Petri, tamen potuit ipsa Ciuitas præscribere merum, & mixtum imperiū in suos ciues, * maximè cum hæc consuetudo, non sit Ecclesiastica. Et nostram consuetudinem Hispaniæ confirmat, & probant Auendañus, in cc pp. 2. part. cap. num. 12. vers. Decimus casus, & in 1. part. cap. 1. num. 32. & istam consuetudinem, aprobat Salzed. in prædic. ad Bernar. Diaz, c. 102. vers. Hinc etiā, & Nauar. in manuali, c. 27. à nu. 69. & 70. Cordon. in sua sum. q. 35. Azeued. in l. 2. tit. 6. lib. 1. Recop. à nu. fin. vers. Secus vero, Sese, de inhibition. c. 8. §. 3. nu. 158. Ioan. Garc. de nobil. gloss. 12. nu. 54. Cenedo, collectanea, 6. ad decretum, Segura de Aualos in directorio iud. Ecclesiasticorum, 2. p. c. 13. num. 51. Lancelot. 2. par. cap. 4. num. 36. quæ consuetudo, ita vnanimitèr apud omnes Reges, & Principes Christianos obseruata præsumitur defluxisse à titulo præcedenti, lex quadam mulier, ff. de rei vendicat. l. si à te, ff. si certum petatur, lex prædia, ff. de acquirenda possessione, & tra-

dit post hæc scripta doctissimus Sese, libr. 2. decisio. in epistola Regia, verbo, Volentes, num. 112. vbi resoluit, quod quando consuetudo præscripta, est immemorialis, & cum ea concurrat fama priuilegij (vt in nostra lege Regni) habet vim, sicut priuilegium Papale, & tenet Pacian. conf. fin. num. 121. & docet Puteus, decis. 365. & nostram consuetudinē, approbat Marta, de iurisd. 1. part. cap. 12. num. 3. & 4. idem docet Olanus, litter. I. num. 77. & litera, C. numer. 34. Gaspar Rodriguez, de annuis redditibus, lib. 1. quæst. 17. num. 61. & 63. & Gutier. lib. 1. canonicarum quæst. ca. 34. num. 25. Michael Axia, de exhibendis auxilijs, fundament. 27. Antonius Oliuanus, de iure fisci, cap. 14. numer. 15. Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. cap. 18. num. 139. & cap. 19. num. 31. Viualdus, in candelabro auri, in bulla in Cœna Domini, casu. 14. Quæ consuetudo non solum viget in nostris Regnis Hispaniæ, sed apud omnes nationes Christianorum, vt tradit Couaruu. cap. 35. & Sese, de inhibitionibus, §. 4. num. 6. dict. cap. 8. Bobadilla, dict. num. 139. idem obseruatur in Regno Portugaliæ, vt tradit Nauarr. in cap. cum contingat de rescriptis, remedio. 1. idem in Regno Borgoniæ, vt docet Boerius, decisio. 69. numer. 23. idem in Senatu Neapolitano, vt docet Afflictis, decis. 2. & 24. & Grammaticus, decis. 78. numer. 2. Menochius, de recuperanda possessione, remedio. 15. numer. 120. & Cacharanus, dicta decisio. 30. & Rebusus, in com. Regn. Franciæ, titul. de possessio. benefic. glos. 2. num. 8. & Guillermus Benedictus, in cap. Rainuntius, 1. part. versicul. Ex uxorem, numer. 39. de testamentis, & in Regno Galeciæ, tradit Gaspar Rodriguez, supra, libr. 1. quæst. 17. num. 71. & in Regno Franciæ, Oliuanus, supra, cap. 3. num. 36. Rebusus sup. & Axia, fundament. 24.

& in Regno Aragonum, Sese, cap. 8. §. 2. numer. 5. & Oliuanus, cap. 11. numer. 34. & 36. idem in Regno Sabudiæ, vt tradit Antonius de Herreza, * *En la informacion que hizo por el Condestable*, * cap. 36. in fine, idem obseruatur in Regno Nauarræ, vt tradit Oliuanus, vbi supra, litera I. numer. 77. & litera A. numer. 34. Et generaliter apud omnes Prouincias Christianorum, vt docet Sese, vbi supra, cap. 8. §. 2. num. 5. & cum omnes isti grauissimi Doctores, & scriptores attestantur de dicta consuetudine, credendum est illis, vt latè resolvimus, lib. 1. practicar. communium contra communes, quæstio. 1. Maxime quando nulla est contra dicto, neque opinio in contrarium recepta, neque approbata (contra hanc defensionem subditorum) vt diximus supra, in operis introductione, ex numer. 38. quæ obseruantia ita, in omnibus Regnis vniformis seruanda est, l. quidam referunt, ff. de iure codicilorum, ibi: * *A maioribus nostris obseruatum*, * lex. 1. de officio quæstoris, ibi, * *Credior apud veteres opinio*, * l. Atheletas, de his, qui notantur infa, ibi: * *Ita omnes opinantur*, * maxime accedente consuetudine in memoriali, vt diximus in proœmio, cap. fin.

S V M M A R I V M.

- 1 *Violentia species plures sunt.*
- 2 *Violentia ablatiua.*
- 3 *Violentia expulsiua.*
- 4 *Violentia turbatiua.*
- 5 *Violentia compulsiua.*
- 6 *Violentia causatur, in executione sententia appellatione remota.*
- 7 *Vis sub specie iustitiæ qualis est.*
- 8 *Iudici procedenti de facto potest resisti.*
- 9 *Iudex facit vim, male procedendo in causa sibi commissâ.*
- 10 *Vim facit iudex, per sententiam iniquam.*

Tractatus de cognitione

- 11 Iniuriosum est, quod iure non fit.
- 12 Defensio est inducta de iure naturali.
- 13 Insitum est à natura, ut quilibet corpus suum defendat.
- 14 Remedium per viam violentia fuit utilissimum, & equissimum.
- 15 Lex. 4. tit. 10. part. 7. declaratur.
- 16 Iudex facit vim, non admittendo appellationem legitime interpositam.
- 17 Iudicium in quo aliquis condemnatur iniuste, simile est violentia latronum.
- 18 * Voz del Rey tienen los juezes, y si hazen cō ella agravios, y fuerças, es graue delito. *
- 19 * Iuez injusto los daños que haze. *
- 20 * Hipocrita Principe, como se pinta, y conoce. *
- 21 Rex, nō solum vim propriam, sed vim subditorum, tenetur repellere.
- 22 Lex 1. vers. Item autem, ff. de iniurijs declaratur.
- 23 Rex est caput Reipublice temporalis, & sic tenetur subditos defendere.
- 24 Rex pro communi utilitate creatus est.
- 25 Rex omnibus oppressis, tenetur patrocinium prestare.
- 26 Regibus potestas à Deo tradita est.
- 27 Reges tenentur subditos defendere, siue iniuria, consistat in facto, siue iniure, & ad hunc effectum, congregantur Concilia.
- 28 Cap. dilecto, de sententia excommunicationis declaratur, & ponderatur.
- 29 Vim vi repellere licet de iure canonico.
- 30 Vicinum, suum tenetur quis defendere.
- 31 Quilibet priuatus, tenetur vim vi repellere.
- 32 Reges sunt patres Reipublice temporalis.
- 33 Regum officium est, vim tollere.
- 34 Cap. Regum officium, nouiter declaratur.
- 35 Cap. ab Imperatorib⁹, 23. q. 3. declarat.
- 36 Iniuria sociorum, armis est propulsanda.
- 37 Cap. fin. 23. quest. 3. ponderatur.
- 38 Iudices tenentur ad defensionem subditorum.
- 39 Defensio in foro conscientia, est licita.
- 40 Reges tenentur in conscientia subditos defendere.
- 41 Cognatio naturalis, inter omnes homines constituitur.
- 42 Iustus neque debet nocere, neque permittere, ut alteri noceatur.
- 43 Iniustitia genera duo sunt.
- 44 Dictum Ciceronis refertur.
- 45 Iniuriam repellere, est opus virtutis, & obligationis.
- 46 Pœna suos habet auctores.
- 47 Platonis refertur dictum.
- 48 Reges tenentur, subditorum iniurias propulsare, ratione officij.
- 49 Platonis lex, laudatur.
- 50 Solonis, lex refertur.
- 51 Egyptiorum, lex refertur.
- 52 Rex dicitur à recte agendo, & regendo.
- 53 Reges antiquitus tyrani vocabantur.
- 54 Regis officium refertur, & in quibus consistat bonum Reipublice Regimen.
- 55 Rex est primus in throno hominum, & in pœnis si non faciat iustitiam.
- 56 Antony Augustini verba referuntur pro Regibus.
- 57 Rex non debet permittere hominum oppressiones.
- 58 Iudices antiquitus ad portas indicabant, ut partes accederent sine difficultate.
- 59 Defensio naturalis quomodo intelligatur.
- 60 Proximo etiam defensionem debemus.
- 61 Rex non potest tollere defensionem cū sit iuris naturalis.
- 62 Qui se non defendit, cū possit peccat contra preceptum charitatis.
- 63 Sacerdos se defendendo inter sacra Missarum, potest reddere ad altare, licet occiderit in vasorem.
- 64 Homo homini, officium debet.
- 65 Defensio bonorum est permissa.
- 66 Clericis non est permissum alium occidere, nisi pro defensione.
- 67 Defen-

67 Defensio de iure diuino an sit permis-

sa. Christus in vasis à Iudeis noluit se defendere.

69 Defensio potest considerari de iure gentium, & de iure ciuili, & de iure diuino.

70 Defensio potest esse propria vel aliena, & in quo differant.

71 Defensio publica pertinet ad Regem.

GLOSSA V.

Verbo, * Alçar las fuerças. *

IN Text. ibi: * Alçar las fuerças que los juezes Ecclesiasticos hazen en las causas de que conoçe. * Quod intellige sine cognitione causæ principalis, neque exercendo officium iudicis, sed tanquàm ministri legis naturalis, ad tollendā vim, vt tradit Sese, de inhibitiō. iust. Arag. cap. 8. §. 4. nu. 3. Et pro declaratione horum verborum, animaduertendum est plures esse species violentiæ, & sic plures debēt applicari species defensionis, quia alia est violentia ablatiua, vt quando aliud accipitur per vim, alia expulsiua, vt quando aliquis expellit aliquē à re sua (quam iusto possidet titulo) alia dicitur vis turbatiua, quādo quis perturbat aliquem in sua possessione, alia dicitur compulsiua, quando quis compellit aliquem ad reliquendam rem, quam iusto titulo possideuat, vt tradit Bossius, in sua praxi, tit. de pluribus violentijs, Cantera, in suis quæstionibus criminalibus, cap. 8. nu. 22. & diximus, lib. 4. commun. quæst. 1. num. 378. & Mascard. volum. 3. de probat. conclus. 1411. & conclus. 829. numer. 1254. Antonius Ciof. consil. 16. num. 10. Et vltra istas species violentiæ, est alia magis præiudicialis de qua in nostra lege, videlicet quando iudex Ecclesiasticus exequitur suam sententiam appellatione remota, in

casibus in quibus admittenda est appellatio, vt in text. ibi: * Alçar las fuerças que hazen los juezes Ecclesiasticos, en no otorgar las apelaciones que de ellos legitimamente fueren interpuestas. * Hæc enim est vis notoria sub specie iustitiæ inducta, vt optimè considerauit Claudius de Seysellô, in repetitione legis, vt vim, num. 36. ff. de iustitia & iure, ibi: * Aut verum fuit appellatum, & non obstante appellatione iudex vult prosequi, & tunc aut est tale grauamem, quod non potest reparari per iudicem à quo, & tunc potest de facto resisti, argument. l. 2. cum ibi notaris, ff. de appellatio. recip. l. omnes, l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10. & ita voluit, Petrus, Dinus, Cinus, Bala. in d. l. omnes, & in l. Vnde vi, & in l. Ab exequutore, C. quorum appellat. non recip. Bald. in l. ad editos, C. de Episcopali Audientia, quia iudex malè procedendo etiam facit vim, * Et vltra eum est text. singularis, in l. iniuriarum, r. 3. §. idem labeo, in fine, ff. de iniurijs, ibi: * Ergo si quis per iniuriam sententiam dixerit, idem erit probandum, * vbi textus expresse innuit quod per sententiam fit iniuria, & sic declara illa verba, in d. l. 1. verlicul. Nam, ibi: * Nam cum quis inique, vel iniuste sententiam dixerit, ex eo iniuriā dicam quod iure, & iustitia caret, * vbi glos. verbo, Iniquitatem, interpretatur id est, * Ius iniquum, quod fit ex sententia. * Et profectō iudex qui exequitur sententiam appellatione remota, in damnum partis, in contēptum iudicis appellationis (in illis casibus, in quibus appellatio, non friuola, sed legitima est) vim facit, & iniuriam parti, & sic recto iure Reges, & sui grauissimi Senatores vim tollunt, ad eum effectum, vt appellatio prosequatur, coram iudice Ecclesiastico, qui de iure debet cognoscere, si illa vis facta non fuisset, vt in text. ibi: * Para que se le otorgue la apelacion, * & ibi, * Alçando la fuerça, pro-

Tractatus de cognitione

10 *uean, que el tal juez otorgue, para que las partes puedan seguir su justicia ante quiē, y como deuan.* * Et ratio est, quia generaliter loquēdo, omne illud, quod nō fit iure, iniuriosum est, & quasi per vim factū, §. 1. instituta, de iure naturali, l. 1. ff. de iure iurando, l. 1. in principio, ff. de noui operis nuntiatione, vbi Doctores, l. 1. ff. de iniurijs, ibi: *Iniuria ex eo dicta est, quod nō iure fiat.* *

11 Et per consequens licita est defensio iure naturali permittente, l. 1. §. cum Arietes, ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, quem text. declarat Menochius, lib. 2. de arbitr. casu. 363. & Dueñas, regul. 192. & probat etiam text. in d. l. vt vim, & in Clementi. 1. de homicidio, & in §. quod verò institut. de iure naturali, & docet Tiber.

12 Decianus, conf. 20. num. 2. volu. 3. & conf. 14. num. 84. eodem lib. & conf. 35. num. 47. vol. 1. & 63. num. 23. vol. 2. in tantum quod pro defensione rerū potest quis hominē occidere quādo aliter defendi nō potest, vt tradit Couar. in Clementina, si furiosus, 3. part. §. vnico, num. 6. & probatur in l. furem, ff. ad legem Corneliam, de Sica. l. 1. C. vnde vi, cap. 2. de homicidio, ibi: ** Te tuamque liberando.* * cap. 3. eod. c. dilecto, de sententia excommunicationis, lib. 6. & plures refert & sequitur, pro hac sententia Faquinetus, libr. 1. controueriarum, cap. 31. Et ratio est, quia à principio, illud est à natura tributum, vt sua, corpusque suum quisque tueatur, ex diuina prouidentia, artificio naturæ & ad conseruationem indiuidui, & si possum me defendere, multo fortius possum adire Regem, vt me defendat, ab omni vi, & iniuria, per viam violentiæ, quod remedium fuit vtilissimum, & exquisitū, in oppressorum leuamē, vt in interdicto vnde vi, probat text. in l. 1. §. hoc interdictum, ff. de vi, & vi armata, ibi: ** Hoc interdictum iures ponitur ei, qui vi deiectus est, etenim fuit*

aquisimum vi deiecto subeniri, propter quod ad recuperandam possessionem hoc interdictum proponitur. * Et si militē ad recuperandam possessionem, de facto, & appellatione remota, sublatam, hoc remedium, per recursum, & per viam violentiæ fuit introductū, ad similitudinem interdicti de vi, & vi armata, pro qua sententia est bona lex Partitæ. 4. tit. 10. part. 7. ibi: ** Sientense por agraviados a las vega-das los omes de los jyzios de los juzgadores, y piden alçada fuerça del ante del Rey, e tales jueces, y ya que con gran soberuia. o malicia que ay en ellos, o por ser muy desentendidos, que les non quieren dar alçada, antes les deshonran diciendoles mal, por ende dezimos, que qualquier juzgador, que sabe tal razon como esta, fiesse, o prendiesse, o malafiesse, o deshonrase algun home, que deue auer otra tal pena como si fiziesse fuerça con armas, porque muy fuertes armas hā para fazer mal aquellos que tienen voz del Rey, quando quisieren vsar mal del lugar que tienen.* * Ex qua lege duo notabilia deducenda sunt in proposito. Primum, quod iudices faciunt vim, & violentiam, quando non admittunt appellationem, ibi: ** Non les quieren dar la alçada.* * Secundum, quod ad Reges spectat, vt vis tollatur, in non admittēda appellatione, quia similiter pars præiudicatur sicut si armis iniuria facta fuisset, ibi: ** Como si fiziesse fuerça con armas,* * & sic dicitur Ecclesiast. cap. 12. ** Iudicium in quo aliquis condemnatur iniuste, simile est violentia latronum,* * idem docet Sanctus Thomas, 2. 2. quæst. 69. art. 4. ibi: ** Principes eius in medio illius quasi lupi rapiētes prædam, ad efendēdum sanguinem, & ideo sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis Principibus.* * Quæ sententia manifestatur, in dict. l. Partitæ, 4. tit. 11. par. 7. ibi: ** Deue auer el juez otra tal pena, como si fiziesse fuerça con armas, porque muy fuertes*

armas

18 *armas han para fazer mal, aquellos que tienen voz del Rey.* * Et sic dixi in discursu ad Regem, num. 70. * *Que los malos jueces con rebozo, y mascara de justicia, roban la honra, y hazienda de los litigantes, son pildoras doradas, que remiendo dentro de si sem, kuitarbo, y Escamonea, estan por de fuera doradas: son sepulcros cubiertos de alabastro, lo qual cubren con capa de Dios, * vt habetur in Psalm. 103. num. 22. & Ribadeneira, del Principe Christiano, cap. 1. lib. 2: fol. 301. & illud significant verba dictæ legis partitæ, ibi: * Fazen mal porque tienen la voz del Rey.* * Id est auctoritate Regia, non vera, & iusta, & honesta, sed violenta, vt tradit Oliuanus, de iure fisci, cap. 14. num. 102. & Iosephus Sese, de inhibitionibus iust. Arago. cap. 8. §. 3. nu. 100. & cap. 9. §. 1. num. 24. col. 3. Et profecto totius iniustitiæ, nulla capitalior est, quam eorum qui tunc, cum maximè fallunt, id agunt, vt viri boni esse videantur, vt tradit Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. cap. 11. num. 22. & sic dixit Persius, Satyra. 5. * *Astutam rapido, seruat in pectore vulpem.* * Et Oratius in arte Poëtica, * *Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.* * Et Iuuenal, Satyra. 14. *Fallit omne vitium specie virutis, & umbra.* * Et pater Ribadeneira, lib. 2. de Principe Christiano, cap. 3. annectit, hæc verba, * *El Principe hypocrita es un monstruo compuesto de varias figuras, que parece oveja, y es lobo, tiene el rostro de hombre, y el coraçon de bulpeja, la risa en la boca, y el cuchillo en la mano, la voz de Iacob, y las manos de Esau, da beso de falsa paz como Iudas, por de fuera blanco, y dentro negro, como el cisne, es como las monas, que imitan las acciones del hombre, y se quedan monas,* * Et quod ibi refertur de Principe iniquo, intellige idem de iudice Ecclesiastico, vel sæculari, qui sub velamento publicæ iustitiæ, faciunt iniquitatem, & iniustitias, aduersus quos vim vi repellere, licet, vt in simi-

li tradit Bobadilla, in sua Politica, lib. 3. cap. 9. num. 29.

Quæ omnia non solum procedunt respectu illius qui vim passus est, vt loquitur dicta lex vt vim, sed Respectu tertij, maximè si auctoritate publica vtatur, vt est Rex, & sui Senatores grauissimi, quia ad eos etiam spectat non solum vim propriam repellere; sed etiam vim subditorum, & suorum vassallorum, tex. in l. 1. ver. Item autem, ff. de iniurijs, ibi: * *Speculat autem ad nos iniuria, qua eis fit, qui vel potestati nostra, vel affectui subiecti sunt.* * Et sic tam ratione potestatis, quam defensionis, debet Rex vassallos suos defendere, cum sit caput Reipublicæ temporalis, vt in l. 26. tit. 13. part. 2. ibi: * *E por esso es llamado cabeza del pueblo.* * Et cum pro communi vtilitate creatus sit, vt in l. 1. C. de nouo Codice, & in l. 1. de Iustiniano, Codice confirmando, communibus subditorum vtilitatibus debet succurrere, vt tradit Nauarr. in manuali, cap. 23. num. 88. Molina, de iust. & iur. 1. tom. disput. 31. ver. Sexta conclusio, Belarminius, libr. 1. de clericis, cap. 28. Prosperus Farinacius, vir doctus, & in omnibus versatus, tit. de Inquisitione, qua st. 8. num. 30. & sic omnes illæ debent seruari, ob Regis patrocinium, vt authen. de quaestionib. in principio, ibi: * *Dei auxilio, vt subiecti, ab eius clementia nobis traditi illæ seruentur.* * Quia à Deo Republica, illis tradita est, vt in authent. constitutio quæ, de dignitatibus, in principio, ibi: * *A Deo tradita nobis Reipublica,* * Authen. de armis, in principio, ibi: * *Subiectos omnes quorum Regimem nobis de dit Deus,* * text. etiã in authent. de priuilegijs dotis, in principio, authent. vt differeres iudices, ibi: * *Ex quo nos Deus Romano preposuit Imperio, & illis commissæ nobis à Deo Reipublica.* * Ergo cum Reipublica sit à Deo Regibus commissæ, bene sequitur teneri subditos ab omni oppressione defendere, nod

21
Los Reyes
tienen obli-
gación en ius-
ticia, y con-
ciencia, a
defender las
subditos de
roda opressão
y violencia.

22

23

24

25

26

27

Tractatus de cognitione

nō solūm quādo iniuria cōsistit infāto, sed etiam quando consistit iniure, exequendo sententiam appellatio ne remota, in casibus in quibus, admittenda est appellatio ad superiorē.

Y en confirmacion desta verdad, escriuio Gregorio Magno, a Teodoro Rey de Francia vna carta, prout habetur, apud Leliū Epistolarū, Epist. 53. para que juntase Concilio, y se mediaffē los daños de la Republica, y ofensas de nuestro Señor, diziēdole, que el que puede remediar vn daño, y no lo haze, es particeps de la culpa, y para obligarle, refiere las palabras siguientes: * *Quoniam adhortationem nostram à Deo Regis animis vestris per laudis predicamenta placuisse significastis, ut quidquid ad Dei nostri cultū, quidquid ad Ecclesiarum reuerentiam, quidquid ad sonore pertinere cognoscitis Sacerdotum, & studiose statui, & velitis in omnibus custodiri, iterata vos pro vestra magna mercede, ad hortatione pulsamus, ut congregare synodum iubeatis, & sicut dudum scripsimus corporalia in Sacerdotibus vitia, & simoniaca hareseos, prauitatem omnium Episcoporum, diffinitioni damnari, ac qua de Regno vestro amputari faciatis.* * Et in Epistol. 55. ad Clotarium Regem ait, sic dicit: * *Petimus, ut pro mercede vestra congregare Synodum faciatis, ut omnium diffinitionibus compressa, & radicitus amputata, nullas illic vires de cetero in periculo animarum inueniam.* * Idem Epist. 64. ad Reginam Brunnsildem, ibi: * *Aliera prauitas, aut nostram animam, aut Regnum vestrū peccati sui iaculo feriat, ardentes ad hac vlcienda deuemus concurrere, ne paucorum facinus, multorum esse possit perditio, nā causa ruine populi, sunt Sacerdotes mali.* * Et ibi: * *Nec enim dissimulanda sunt que dicimus, quia qui emēdari potest, & negligit participē se proculdubio delicti cōstituit prouidete, & sic anima vestra, prouidete ne potibus quos cupitis regnare felicitēs, prouidete Procijs.* *

Pro qua sententia est elegās text. de iure canonico, in cap. dilecto, de sententia excommunicationis, lib. 6. ibi: * *Cum omnes leges, omniaque iura vim vi repellere, cunctisq; sese defensare permittant.* * Et ibi: * *Et quoniam aduersus eius nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam gladio videlicet utendo Ecclesiastico defensare, ac recurrere propter hoc ad arma spiritalia, quae sunt Ecclesiae propria, & pro suo minime illis vii.* * Et ibi: * *Cum liceat cui libet suo vicino, vel proximo pro repellenda ipsius iniuria, suum impartiri auxilium, imo si potest & negligit videatur iniuriam fobere, ac esse particeps eius culpa.* * cuius decisio satis cōsona est nostro instituto, & confirmat iura regalia. Et est etiam bonus text. in cap. olim causam. 12. in fine, vbi glos. verbo, Excessistis, de restit. spoliatorum. Ergo cū ex supradictis quilibet priuatus, vim vi repellere liceat proximo suo factam, vt docet Oldrald. conf. 89. num. 3. Pacian. conf. fin. num. 42. in tantum, quod si potest, & non fecerit videtur iniuriantem fobere, vt in d. cap. dilecto filio, in fin. à fortiori igitur, hæc obligatio tollendæ, & propulsandæ vim, vrget in Regibus, cū sint patres Reipublicæ temporalis, & ciues illius sunt illis subditi, tam sæculares, quam Ecclesiastici, in ordine ad bonum publicum, quod consistit in publica defensione, & sic benedicit text. in dict. cap. Regum officium, quod Regum officium proprium est, vim tollere, quasi dicat textus, quod licet Regum officium ad plura obligatoria extendatur, tamen cum agitur de defensione subditorum, Regum officium proprium est, vim tollere, & licet omnes habeant ius defensionis, Reges habent proprietatem ad defendendum, & iniuriam subditorum propulsandam, vt in text. ibi: * *Proprium,* * quod verbum, habet maximum mysteriū, quia in nulla alia obligatione Regum,

Regum, inuenies hoc verbum, * *Proprium*, & sic corpori, & animæ adhæret, & est quasi à natura inditum, omnes defendere, sua regali authoritate, & protectione, vt in cap. ab Imperatoribus, 23. quæst. 3. ibi. * *Ab Imperatoribus vniuersis iustum est, auxilium postulandum, propter affectionem pauperum quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia.* * Et ibi: * *Ecclesia quod nunquam est obiidum peruersis, & iniuria sociorum armis est propulsanda: vt & malis adempta facultas de linquendi possit: & bonis apta facultas liberè consulenda Ecclesia ministretur. Sic qui non fecit consentit.* * Et Rursus, in cap. fin. ait Augustinu, Psalm. 71. * *Ostendit Propheta, neque illos immunes à scelere esse, qui permisserunt Christum Principibus interficere, cum pro multitudinis timore, & possent illos, à facto, & se. à consensu liberare. Qui desinet obiidare cū potest consentit,* * vbi glos. verbo, Ostendit, declarat, eos qui habent iurisdictionem teneri ad defensionem subditorum. Ergo si quilibet iudex particularis tenetur subditos suos defendere, ab oppressiõibus, & iniurijs, quanto magis erit astrictus iudex iudicum, & Dominus dominantium, & Reges, & Principes tēporales, qui nō recognoscunt superiorem in temporalibus, vt in nostris terminis post hæc scripta tradit Cenedo, quæst. fin. nu. 60. & Pacianus, d. conf. fin. nu. 42. per cap. petimus, 10. quæst. 1. Roland. cōf. 37. num. 18. vol. 4. Quod existimo, nō solū procedere ratione officij, & protectionis, sed in foro conscientiæ, ne videantur cōsentire, & cooperare in violentia, & oppressiõne, vt in dict. cap. ab Imperatoribus, in fin. ibi: * *Hoc qui non facit consentit,* * & in d. cap. fin. ibi: * *Qui desinet obiidare cum potest consentit.* * Et sic non solū in foro exteriori, sed in foro conscientiæ, Reges tenentur subditos suos defendere, ab omni oppressiõne, & licet illa iura respectu aliorum intelligen-

tur, in foro cōscientiæ, vt docet Bar. in l. culpa caret, ff. de reg. iur. vbi glos. idem Bart. in d. l. vt vim, & alij quos refert, & sequitur Fortunius Garcia in repetitione illius legis, numer. 34. Tamen respectu Regis, & illorum, qui ratione officij sunt obligati, omni iure tenentur, in iustitia, & in conscientia: quia turpe est homini rationali, cū cognitionem quandam, natura inter omnes homines constituerit, desinere iniuriatum cum possit iniuriæ obiidare, & resistere, & sic dixit Seneca: * *Si iustus sis, non solum non nocabis, sed etiam nocentes prohibebis, nam nihil nocere, non est iustitia, sed abstinentia alieni,* * & Cyrus apud Xenophontem dixisse fatentur: * *Nihil est iustius quam propulsare iniuriam, aut pulchrius quam amicis succurrere.* * Et sic Cicero, de officijs, lib. 1. elegantissime dixit: * *Duo esse genera iniustitiæ, vnum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab ijs, quibus inferunt, si possint non propulsant iniuriam.* * Vis igitur rationis in hoc versatur, an possint propulsare, quod si possint iusta est sequela, vt teneantur. Ergo cū Rex possit iniurias calumniantium propulsare (Regia authoritate, & protectione) sequitur quod tenetur, alias consentiet in violentia, & iniuria, vt in d. cap. ab Imperatoribus in fine, & subiungit Cicero, vbi supra, * *Quod qui non defendit, neque obiidit si potest iniuria, tam est in vitio, quam si parentes, amicos, aut patriam deserat,* * ex quo dicto Ambrosius, sumpsit id, quod dicitur in e. non inferenda, sup. * *Quod non inferenda, sed repellenda iniuria, lex viriutis est, qui enim non repellit iniuriam si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit.* *

Nec prædictis obstabit dicere, quod expellere iniuriam alterius, est opus virtutis, sed non obligationis præcisæ; & sic qui virtutem non operatur, quamuis non mereatur præmium, penam tamen non meretur, quia pœna solum

Tractatus de cognitione.

- 46 solum delinquenti datur, vt in l. sancimus, C. de pœnis. & id circo videtur dicendum cum Platone, lib. 5. de legibus: * *Quod qui non infert iniuriam honorari debet, qui vero nec alium ve, id facere patitur duplici honore est dignus, illi enim vni, hic vero multis hominibus comparatur, cum Principibus ceterorum iniuriam nuntiet: qui autem vna etiam eam magistratus iniuriam, quoad potest ulciscitur, is magnus perfectusque in ciuitate vir, praconio amplissimo celebratur, hac hospes apud Platonem.* * Ex quibus videtur dicendum, quod non sit puniendus qui cessat propulsare iniuriam alienam, quamuis honorandus sit, qui eam propulsat.
- 48 Sed veriùs existimamus, præcissè Reges, & Principes non recognoscētes superiorem in temporalibus, tene ri subditorum iniurias propulsare ratione officij, cum Regum officium sit vim tollere, & iura, & argumenta procedunt respectu socij, non vero respectu subditi, l. 1. §. item Diuus, vers. Sibi vel suis, ff. ad legem Corneliam, de Sicarijs, Doctores, in d. c. 2. de homicidio, Abb. in cap. olim, de restitutione spoliatorum, & probat text. in dict. cap. dilecto, de sententia excommunicationis, lib. 6. lex vero Platonis laudare, & honorare virtutē iubet, sed non hunc tacitum cōsensum execratur, ac punit. Vndè Solon dicere solebat, * *Beatam illam Rempublicam, cum quisque iniuriam alterius suam existimaret.* * Hinc sapienter Iurisconsulti, publicas accusationes, & populares actiones quasdam esse voluerunt, vt in toto titul. ff. de popularibus actionibus. Et apud Aegyptios proditū est, reos mortis esse, qui iniuriā patietī opem non ferunt, quod si nō possunt accusare, tamen iniuriosos debere, quod si non fecerint, plagis, & triduana inedia castigantur. Quod institutum, arctissimum societatis humanae vinculum esse credebant, vt tradit Salomonius, in repetit. dict. le-
- 49
- 50
- 51
- 52

gis, vt vim, numer. 16. ff. de iustitia, & iure.

Hæc enim defensio subditorum, & vassallorum, magis ad Reges, quam ad alios expectat, quia Rex à rectè agendo, & à regendo, vocatur: si enim piè, & misericorditè regit, meritò Rex appellatur. Si his caruerit, nō Rex sed tyrannus est. Antiqui autem, omnes Reges tyrannos vocabant: sed postea piè, & iustè, & misericorditè regentes, Regis nomen sunt adepti. Et sic cum Rex à regendo dicatur, primò ei studendum est, vt semetipsum, suamque domum Christi adiubante gratia, ab operibus nequacam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat: vt ab ea ceteri subiecti bonum exemplum semper capiant. Regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet. Iustitia Regis, est neminem iniustè per potentiā opprimere, sine acceptione personarum, iudicare ad venis, & pupilis, & viduis defensorem esse, furta cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos, & hystriones, nō nutrire, impios de terra perdere, parcidas, & peierantes, viuere non sinere, Ecclesias defendere, pauperes, elemosynis alere, iustos super Regni negotia constituere, senes & sapientes, & sobrios consiliarios habere, iracundiam differre, patriam & fortitè, & iustè contra aduersarios defendere, per omnia in Deo viuere, prosperitatibus, non eleuare animum, cūcta aduersa patientèr ferre, fidem Catholicam in Deum habere, filios suos nō finire impiè agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas nō gustare cibū. Quantū enim iustitia Regis in sæculo valeat, intuentibus perspicuè patet, pax populorū est, tu tamen patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aeris, serenitas maris, secunditas terræ, solatium pauperum, hæreditas filiorum, & sibi

53

54

Regis officium
refertur erga
subditos.

55 & sibi met ipsi spes futura beatitudinis. Attamen sciat, quod sicut in throno hominum, primus constitutus est, sic & in pœnis si iustitiam non fecerit primatum habiturus est. Et ultra ista refert in proposito pulchra verba, Antonius Augustinus, titu. de laicis Catholicis, lib. 10. tit. 2. cap. 20. ibi: * *Lit*

56 *quid o claret quod pietas, iustitia, & misericordia stabiliunt regnum, & lesiones viduarum, & pupilorum, calumnieque miserorum, violentiaque iudicia, & peruersio iustitiæ, euidenter illud eueriant. Unde & multorum Regnorum collapsio fuit, quia pietatis, iustitiæ, & misericordiæ non habuerunt stabilimentum, ** & in cap. 21. dicit hæc verba: * *Qua propter*

57 *quisquis ceteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, sed a Deo Regnum sibi commissum credat, multi namque muneri diuino, multi etiã Dei permittunt regnant. Qui pie, & iuste, & misericorditer regnat, sine dubio per Deum regnat, qui vero secus, non eius munere, sed permittit tantum regnat. Et ideo oportet, ut ipse qui iudex est iudicum, pater patriæ, causam omnium ad se ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi, qui ab eo constituti sunt, & vocem eius agere debent in populo, iniussu, aut negligenter hominum oppressiones pati permittat, in quo*

58 *datur intelligi, quod legimus, antiquitus iudices, idcirco importa ad iudicandum sedisse, ut nullus accedendi difficultatem, aut quispiam ciuium vim, aut calumniã necesse habere sustineret. **

59 Quibus sic intellectis, pro perfecta declaratione huius materiæ, de cognitione per viam violentiæ, circa interpretationem, & declarationem huius legis Regni, animaduertendum est, quod non solum Rex tenetur subditos suos, & vassallos defendere, vim vi repellendo, sed quilibet priuatus tenetur ad defensionem alterius; quia si nobis defensionem debemus, ut in d. l. vt vim, consequens est, ut proximo debeamus, quem non minus, quã nos metipso diligere cogimur, in ta-

tum, quod non possit Rex defensionem tollere, cum procedat de iure naturali, ut in Clementina Pastoralis, de re iudicata, quia natura omnia animalia docuit ad conseruationem cuiusque; actus quidem defensionis à cõmuni natura est iustitiæ adiectio humano inuentu. Et ideo lege induci potest, ut quoquomodo quis defendendo occidat, non culpetur occisio, ut hodiè est dispositum, in l. 1. tit. 23. lib. Recopil. ibi: * *Saluo si lo maza-re en su defenfa. ** Et ideo, qui se non defendit cum possit peccat cõtra preceptum charitatis; in tantum quod si Sacerdos inter Sacramentarum agreflorem suum se defendendo occiderit, mox redire ad altare, intermissaque sacrificia non prohibetur, ut docet Soto, lib. 5. de iust. & iur. cap. 15. nu. 3. Julius Clarus, lib. 5. receptorum sent. §. homicidium, vers. Excusatur autem, in fin. & Couar. in clement. si furiosus, 3. par. §. vnico, num. 1. de homicidio, & Sigismundus Scacia, de appell. quæst. 16. à num. 3. & opinionem istã tenet, Abb. in cap. clericis, de vita, & honestate clericorum, quem sequitur Marius Salomonius, in d. l. vt vim, nu. 15. vbi numer. 18. resoluit, quod licet obligatio defensionis proximi, nõ sit astricta vinculo efficaci, ut conueniri possit, quia non legimus quod actio, aut pœna in his defensionibus, sit constituta, sed ex quadam humanitate, & societate ciuili, teneri, non dubio, quatenus homo homini officium debet, ut in l. non solum, de appellationibus, iuxta textum, in dict. c. dilecto, de sent. excommunic. lib. 6. c. Non inferenda, 23. quæst. 3.

Et non solum pro defensione personæ, asserunt licitum esse quæ offendere, sed etiam pro defensione bonorum, ut in cap. olim, secundum Doctores, de restitut. spoliatorum, l. prohiberem, C. de iure iur. vbi ponderat, Bart. lib. 10. & in l. D. uotum, 6. de Metalijs, lib. 12. quod declarat Claudius de

Defensio naturalis quomodo intelligatur.

Tractatus de cognitione

66

de Seifelo, num. 125. in d. l. vt vim, illud procedere quantum ad pœnam temporalem inter laicos, quia clericis non est permiffum alium occidere, vel mutilare, nifi pro defenfione neceffaria fuæ perfonæ, alioquin, non euadet pœnam irregularitatis, vt in Clementin. 1. de homicidio, Abb. in c. ficut dignû, de homicidio, & in c. fi verò, de fentent. excommunicat.

67

Argumentū
contra defen-
fionē natura-
lē, & folutio
præponitur.

Sed aduerfus superiorem refolutionem videtur dicendum, de iure diuino, defenfionem effe illicitam, quia vt habetur in facrofancto Euāgelio, ** Si aliquis percutiat te in una maxilla, debes ei aliam offerre, ** vt in cap. quod debetur, 14. quæft. 1. & fic timore huius difficultatis, glos. 1. verbo, Nam iure, expofuit, ** Silicet, fori, non celi. ** Et fic inuit quòd de iure, celi defenfio non fit licita, & aliter, & fecundo illud intelligit, glos. fin. in d. c. quod debetur, dum dicit, quòd illud eft potius de confilio, quam de præcepto. Et hoc confirmatur, quia quando Chriftus à Iudæis verberatus fuit, dixit: ** Si malè dixi, testimonium perhibe de malo, fi autem bene cur me cedis. ** Et fic non ferbavit illud confilium, vel præceptum, de quo in dict. cap. quod debetur, fimiliter etiam pendens in

68

Cruce, dixit: ** Pater ignofce illis quia nefeunt, quid faciunt. ** Ecce quia ipfe Chriftus (agnus innocens, & fine crimine) noluit fe defendere, vim vi, repellendo. Ad cuius fimilitudinem, & exemplum, nec nos debemus vim repellere, fed modeste, omnia tormēta pati. Cui difficultati refpōdet, tex. in cap. paratus, 23. quæft. 1. vbi referuntur, verba, Pauli contra ipfum percutientem, ** Percutiat te Deus paries de albaia, suades me iudicare, secundum legem, & contra legem iubes me percuti. ** Et fic pro perfecta declaratione aduertat, quòd defenfio potest pluribus modis confiderari, videlicet de iure naturali, & de iure gētū, videlicet de iure ciuili (diuerfis refpectis) nā fi cō-

69

fiderem⁹ defenfionē ratione inflinctus naturæ. Tunc eft de iure naturali, vt in l. 1. §. fed cū arietes, ff. ad l. Aquil. Si verò consideremus defenfionem, à vi iniuriofa, tunc dicitur de iure gētū, fi verò consideremus defenfionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ; tunc eft de iure ciuili, l. 1. C. vnde vi, ita declarat Francifcus Curtius, in repetit. legis, vt vim, in princ.

Sed profectò, quòd hæc diffinītio non enervat, neque diffoluit difficultatem propositam, & fic aliter diffinīguendū eft, quòd aut defenfio eft propria, vel aliena, vel priuata, vel publica. Si eft propria, aut agim⁹ de perfectione actus, vel de delicto puniendo, in primo cafu, maior perfectio eft iniuriā remittere, in fecundo verò nō incurritur pœna vendicādo iniuriā, cū moderamine inculpatæ tutelæ, vt fuprà probatū eft, & diximus, in lib. 4. com. q. fin. n. 155. cū feqq. Si verò defenfio fit publica (prout defenfio fubditorū, & vaffallorum refpectu Regis.) Tunc omni iure, licita, & permiffa eft defenfio in vtroque foro, cum proprium, & genuinū officium Regis fit vim tollere, vt latè fuprà refolutū eft. Quæ defenfio, nullam continet iurisdictionis contētiofæ fpeciem, fed folum proteccionis, & defenfionis economicæ, & politicæ, quia iurifdictio eft potestas & Imperiū, vt in authent. de lenonibus, §. fin. & tradit Cephal. conf. 441. num. 8. vol. 3. quæ forma iurisdictionis & Imperij, deficit in Regibus cōtra perfonas Ecclefiafticas, quæ funt alterius ditionis, ex quibus remanet cōprobatū, & dilucidatū, officiū Regis noſtri effe vim tollere, cū fit fubditorū defenfio, & vaffallorum proteccio, vt infinuāt verba noſtre legis, ibi: ** Alçar las fuerças q̄ hazen los juezes Ecclefiafticos en las caufas de que conocen. ** Quæ verba, non funt intelligenda per viam iurisdictionis, fed folum proteccionis, & defenfionis, vt nos cuſtodiat, foueat, protegat, atq; defendat.

SVM-

SUMMARIUM.

- 1 **I**udex Ecclesiasticus facit vim, non ad mittendo appellationem.
- 2 Lex lege Iulia, 7. ff. ad legem Iuliam, ponderatur, & declaratur.
- 3 Iudex Ecclesiasticus facit vim exequendo sententiam appellatione remota.
- 4 Appellatione interposita, omnia debent remanere in suo primo statu.
- 5 Appellatione pendente, nihil est innovandum.
- 6 Lex, 27. titu. 23. par. 3. declaratur.
- 7 Lites minuantur, per cognitionem per viam violentiæ.
- 8 Attentata reuocantur appellatione pendente, & per viam violentiæ.
- 9 Cap. non solum, de appellationibus, lib. 6. declaratur.
- 10 Appellatio a sententia interlocutoria, qua non habet grauamem irreparabilem, non admittitur.
- 11 Cap. 20. ses. 24. Concilij Tridentini declaratur.
- 12 Lex, 3. titu. 18. lib. 4. recopilationis, declaratur.
- 13 Lex, 13. titu. 23. par. 3. declaratur.
- 14 Appellatione remota, quando procedendum sit.
- 15 Cap. Supereo, 12. de appellationibus, declaratur.
- 16 Appellatio in dubio, in omnibus casibus, est admittenda.
- 17 Lex, 13. titu. 18. lib. 4. recopilat. declaratur.
- 18 Appellationis iudex, qui exequitur remota, app. punitur in 3000. maraved.
- 19 Iudex Ecclesiasticus, non punitur per Regios Senatores, exequendo appellatione remota.
- 20 Appellatio, non admittitur in causa visitationis, & correctionis.
- 21 Cap. 1. ses. 13. de reformatione declaratur.
- 22 Sententia visitationis, & correctionis, quando sit exequenda.
- 23 Visitator qui excedit modum, non potest suam exequi sententiam.
- 24 Theologi visitatores faciunt plurima

- damna procedendo ex capite, cum ignorent iuris principia.
- 25 Appellatio non admittitur in his rebus qua celeritatem desiderant, & est periculum in mora.
- 26 Appellatio est admittenda quando concurrit causa ordinaria cum executiua.
- 27 Appellatio est defensio civilis.
- 28 Appellatio fuit inuenta, vt iniquitas iudicantium, vel imperitia corrigatur.
- 29 Appellatio est licita, super declinatoria fori, ad utrumque effectum.
- 30 Appellatio est semper permessa, nisi reperiatur prohibita.
- 31 Cap. Quoties Episcopi, 2. q. 6. declaratur, & ponderatur.
- 32 Appellatione pendente ad Pontificem, non potest reus excommunicari.
- 33 Vis infertur de iure canonico procedendo appellatione remota.
- 34 *Conocer por via de fuerça, es fauorecer la juridicion Ecclesiastica, abriendo la puerta al apelante, que le cerrò el juez Ecclesiastico, sin tratar de la justicia de la causa principal.*
- 35 Pene statuta de iure canonico, possunt exequi de iure Regio, & idem statuere.
- 36 Lex civilis, potest conadiubare ius canonicum.
- 37 Matrimonium clandestinum contrahentes, puniuntur de iure civili.
- 38 Lex fin. titu. 13. par. 4. ponderatur.
- 39 Princeps potest condere legem, pro defensione fidei, addendo penam iuri canonico.
- 40 Lex Regni, de qua est noster sermo, est conformis iuri canonico.
- 41 *Raras causas fueran a Roma en grado de apelacion, si faltara el remedio por via de fuerça.*
- 42 Remediū per viam violentiæ, non pro cedit ex tollerantia Pontificis, quia est ius regale.
- 43 Pontifex maximus, non potest tollere remedium per viam violentiæ, quia

H lex

Tractatus de cognitione.

- 44 lex positiva non potest tollere legem
- 45 divinam, & naturalem.
- 46 Bulla in Cena Domini, non loquitur in iusta cognitione per viam violentia,
- 47 Morla opinio reprobatur, qui dicit, quod non ligat censura Bulla, quia est supplicatum.
- 48 Opinio Ioannis Petri Fontanella, & eius concordia reprobatur circa cognitionem per viam violentia.
- 49 Opinio Prosperi Farinacij, reprobatur, & declaratur circa cognitionem per viam violentia.
- 50 Farinacius deceptus fuit in intelligentia decisionis Rota.
- 51 Rota sententia, non contrariatur nostris cognitionibus per viam violentia.
- 52 Cognitione per viam violentia, non procedit, sine praambula appellatione ad Pontificem.
- 53 Appellatio non est interponenda ad Regem, quando protestatur auxilium violentia.
- 54 Appellatione non interposita, cessat recursus per viam violentia, & remittitur processus ad iudicem Ecclesiasticum.
- 55 Rota decisio declaratur, in his cognitionibus per viam violentia.
- 56 Resistit potest iudici procedendo de facto, cum tunc sit persona particularis.
- 57 Cognitione per viam violentia, non fundatur in privilegio Pontificis contra Vanez.
- 58 Frustra precibus impetratur, quod à iure communi est dispositum.
- 59 Azoris opinio reprobatur, in his cognitionibus.
- 60 Suarez opinio reprobatur, qui sequitur Azorem, cum alijs.
- 61 Opinio Rota, declaratur.
- 62 Bullarum retentio fieri potest, in supremo Regis Consilio.
- 62 Causa omnes, coram ordinarijs locorum tractari debent.
- 63 Cap. 20. sess. 24. Concilij Tridentini, declaratur.
- 64 Rex noster est iudex conservatur perpetuus, Concilij Tridentini.
- 65 Iudices non obediunt mandatis Regis, possunt privari temporalitatibus, & e Regno ejci.
- 66 Lex. 18. titul. 9. part. 1. declaratur, & opinio Segura de Abalos, reprobatur.
- 67 Marta opinio, reprobatur.
- 68 Genuenses, Episcopum ab Alba expellerunt à suo Regno, quia fuit rebellis.
- 69 Dux Ferraria, expelluit Episcopum Ferraria.
- 70 Clausula* appellatione remota,* quid operetur in cognitione per viam violentia.
- 71 Cap. Pastoralis, de appellat. declaratur, & num. 106. in fin. & 109.
- 72 *Appellatione remota,* quando procedatur in rescriptis Pontificis.
- 73 Lex, 1. §. fin. ff. Qui & à quibus appellare non licet declar.
- 74 Iudex delegatus, ab eo qui habet facultatem procedendi appellatione remota, non potest uti ea clausula.
- 75 Cap. Super questionum, in principio, de officio, & potest. iudicis delegati. decl.
- 76 Clausula* appellationis* remota effectum.
- 77 Clausula,* sine retardatione solutionis pensionis.*
- 78 Clausula,* paritè iudicato.*
- 79 Clausula,* cōtradictores cōpescendo.*
- 80 Causa commissa Cardinali intelligitur appellatione remota.
- 81 Clausula,* alienatione proposita.*
- 82 Cap. ut debitus honor. de appellationibus, declaratur, & num. 217.
- 83 Appellatio interponi potest de iure canonico, ante sententiam, & sic à futuro gravamine.
- 84 Appellatio frivola qua dicatur.
- 85 Effectus suspensivus, & devolutivus datur in appellationibus.
- 86 Clausula,* appellationis remota,* non excludit effectum devolutivum.
- 87 Cap. inter cetera, de sententia, & re iudicata, declaratur.
- 88 Nul-

- 88 Nullitatis causa potest coram iudice à quo, & coram iudice ad quem tractari.
- 89 Sententia iniusta, nullitati comparatur.
- 90 Limitatio noua, in cognitione per viam violentiæ, in quo casu non admittitur recursus.
- 91 Pontifex non habet superiorem, ad quem appelletur.
- 92 Appellans à sententia Pontificis puniatur.
- 93 Clausula, *appellatione remota, *nō solum intelligitur in causa principali, sed etiam in accessorijs data paritate rationis.
- 94 Appellatio deuoluit causam ad superiorem.
- 95 Appellatio interposita, à sententia excommunicationis, quando habeat effectum suspensuum.
- 96 Cap. pastoralis, §. fin. (declaratur) de appellationibus.
- 97 Excommunicatio quando trahat secū paratam executionem.
- 98 Denuntiatio à censuris, an impeditur per appellationem.
- 99 Cap. soler, de sententia excommunicationis, lib. 6. declaratur. Et appellans tenetur prosequi suam appellationem in tempore iuris.
- 100 Iudex secularis, an sit competens ad cognoscendum de nullitate censuratum.
- 102 Sententia excommunicationis potest esse nulla, ex pluribus causis.
- 103 Sententia excommunicationis lata à iudice recusato est nulla.
- 104 Pendente causa suspensionis, cessat iurisdictionis exercitium.
- 105 Sententia excommunicationis lata contra formam legis est nulla.
- 106 Excommunicatio prolata post appellationem est nulla.
- 107 Excommunicatio conditionalis, non ligat pendente conditione, & sic ante eius eventum appellatio remanet suspensa.
- 108 Dictio, nisi, facit dispositionem conditionalem.
- 109 Excommunicatio prolata nullis precedentibus denuntiationibus, est nulla.
- 110 Lex. 30. tit. 9. par. 1. ponit sex casus in quibus non ligat excommunicatio.
- 111 Iudex laicus, quando sit competens ad declarandam excommunicationem nullam.
- 112 Excommunicatio est de iure diuino.
- 113 Iudex laicus non habet cognitionem in rebus spiritualibus.
- 114 Theodosius Imperator, non fuit ausus de viribus excommunicationis iudicare.
- 115 Cap. 3. §. 25. Concilij Tridentini, declaratur.
- 116 Cap. illud, §. licet, de clerico excommunicato declar.
- 117 Via tutior sequenda est in foro conscientie.
- 118 Sententia, facit de albo nigrum, & de nigro album.
- 119 Iudex secularis non habet potestatem excommunicandi, neque absoluedi.
- 120 *Rogar a los juezes Ecclesiasticos que abíueluan, no es contra el Concilio, secus si se mandasse precipitamente.*
- 121 Paria sunt aliquid facere ex consuetudine immemoriali, vel ex privilegio.
- 122 Pontifex potest concedere laicis facultatem excommunicandi.
- 123 Exceptio excommunicationis, proponi potest coram iudice laico, in questione facti.
- 124 Exceptio declaratoria fori, potest ex officio admitti, in rebus Ecclesiasticis.
- 125 Articulus etiam incidens si fuerit Ecclesiasticus est remittendus.
- 126 Iudex secularis incidenter potest cognoscere de nullitate excommunicationis.
- 127 Cap. postulasti, de homicidio, declaratur.
- 128 Iudex laicus potest incidenter cognoscere de rebus Ecclesiasticis.
- 129 * Las censuras que manda alçar el Consejo, y Chancillerias no es contra derecho.*

Tractatus de cognitione

- 130 Immemorialis supponit omnia solemniter acta in suo principio.
- 131 Exceptio facti in rebus Ecclesiasticis potest oponi coram iudice laico.
- 132 Exceptio iuris, per viam exceptionis potest opponi coram iudice laico in delicto vsura.
- 133 Iudex secularis de questione facti potest cognoscere.
- 134 Permissum, si non potest expediri sine prohibitio, tunc trahit ad se prohibitum.
- 135 Inhibitio non est obedienda data per iudicem Ecclesiasticum, contra sacula rem quando cognoscit de questione facti excommunicationis.
- 136 Iudex secularis tenetur impartiri auxilium iudicis Ecclesiastici.
- 137 Executor tenetur exequi sententiam iudicis, etiam iniustam.
- 138 Iudex qui cognoscit de iniustitia, potest etiam de nullitate cognoscere.
- 139 Cap. Pastoralis, §. fin. ubi glos. declaratur quatuor modis.
- 140 Sententia excommunicationis iusta, siue iniusta timenda est.
- 141 Excommunicatus si sit dubius, debet se abstinere.
- 142 Occasio seditionum est tollenda.
- 143 Pœna posita in compromisso exequi potest appellatione remota.
- 144 Sententia compromissi exequitur appellatione remota.
- 145 Pœna compromissorum, parti vel fisco, applicanda, intra annum exequenda est.
- 146 Lex. 10 tit. 16. lib. 5. Recop. & lex. 3. tit. 26. lib. 8. Recop. declarantur.
- 147 Pœna conuentionalis committitur, statim quod pœtioni non statim.
- 148 Sententia arbitri iusta, siue iniuste standum est quoad executionem.
- 149 Appellari potest a sententia arbitrorum iuris ad utrumque effectum.
- 150 Arbitrorum auctoritas, ex sola pœna pendet.
- 151 Pœna committitur ex sola appellatione, licet postea penitent appellans.
- 152 Conditio verificatur per momentum.
- 153 Mora purgatio non admittitur quando pœna fuit in causa.

- 154 Pœna semel commissa remitti non debet.
- 155 Furtum faciens, non liberatur a pœna si furtiuam rem restituat.
- 156 Opinio contraria descenditur, quod pœna exequenda non sit.
- 157 Pœna contra alienantes bona extra familiam quando sit exequenda.
- 158 Emphyteuta alienans rem, contra legem emphyteosis, si venditio fuerit nulla, non incurritur pœna.
- 159 Depositarius vendendo rem non puniatur si eam redimat.
- 160 Posthumus si viuo testatore nascatur, & statim moriatur, hæres remanet.
- 161 Duratio actus requiritur non tempus momentaneum.
- 162 Solutio momentanea non liberat debitorem.
- 163 Pœna conuentionalis, non debetur, ultra id quod interest.
- 164 Pœna compromissorum reducuntur ad interesse.
- 165 Pœna ultra interesse, non est petenda a viris probis.
- 166 Lex. fin. tit. 4. part. 3. declaratur.
- 167 Pœna non debetur, licet reus non presentetur in carcere ad certum diem, sed solum agitur ad interesse.

GLOSSA VI.

Ibi: * No otorgando las apelaciones que dellos legitimamente son interpuestas.*

EX Quibus verbis colliges, iudicem Ecclesiasticum vim facere, non admittendo legitimam appellationem, exequendo sententiam appellatione remota, quia appellatio est species defensionis, quæ nemini denegari debet, c. cū speciali, §. porro, de appellationib. Vincenci. de Franch. decis. 120. n. 5. ubi nu. 4. resoluit, quod in omnibus casibus est admittenda, ubi non repetitur prohibitum, iuxta gloss. in l. qui restituere. ff. de rei vindicatione, in fin. & est text. notabilis (& à memine ad hoc ponderatur) in l. lege Julia,

lia, 7. ff. ad legem Iuliam de vi publica, vbi iudex, vim publicā facit exequendo suam sententiam appellatione sprete. ibi. * *Lege Iulia de vi publica tenetur quicumque imperium, potestatem vè haberet, ciuem Romanum aduersus prouocationē, necauerit, verberauerit, iusserit vè aliquid fieri, vbi glos. verbo, prouocationem, declarat, * Id est quia appellaberat reus ab eius iniuria.* * Ecce textum expresse probantem, vim facere iudicem, qui suam exequitur sententiam, non obstante appellatione, vel prouocatione. Et cum iudex Ecclesiasticus faciat vim, exequendo suam sententiam appellatione remota, nimirū si ad Regem nostrū, & suos integerrimos Senatores pertineat, vim tollere, & omnia executioni tradita, reponere, sed non in vim iurisdictionis cōtentiosæ, sed in vim extraordinariæ cognitionis, & defensionis naturalis, quia appellatione legitimè interposita, omnia debent remanere in eo statu, in quo erāt tēpore sententiæ, cap. nō solum de appellat. lib. 6. tex. in l. appellatione 3. C. de appellationibus, ibi: * *Appellatione interposita, licet à iudice repudiata sit, in pœiudicium deliberationis, nihil fieri debet, & in eo statu omnia esse, quò tempore pronuntiationis fuerūt sapientem constitutum est.* * Quia regula iuris est quod nihil sit innouandum appellatione pendente, vt in l. 1. & per totū titulū, ff. nihil nouari, l. sciendum de appellatio. recip. l. 1. §. fi. ff. nihil noui fiat, authen. vt nulli iudices, §. in super iubemus, colect. 9. text. vbi glos. in dict. cap. nō solum, lex. 27. titul. 23. part. 3. ibi: * *Otro si dezimos, que si el juez del alcada fallare, que alguna de las cosas del pleyto es traspuesta por fuerça, o por engaño, o por mādamicato del primer jaxgador, o mudada del estado en que solia ser, a la sazón que tomaron el alcada, que la deue fazer tornar a su lugar.* * Et sic illud quòd facit iudex appellationis, iurisdictionaliter, in vim cō-

tentiosæ iurisdictionis, reuocādo attētata appellatione remota (vt in cap. dilectis, de appellationib. c. veniētes, de iureiurando, & in d. cap. non solū) faciunt iudices supremi, in vim defensionis naturalis, sine cognitione meritorū causæ principalis, quando Ecclesiasticus exequitur suam sententiam appellatione remota, non seruato iuris ordine, & in damnū partis, & in cōtēptū iudicis superioris, à quo appellatum est, maximè, quia per hoc remedium cognitionis per viam violentiæ, lites minuuntur, quæ est Pontificis, intētio, vt in c. 1. de appellatione lib. 6. ibi: * *Cordi nobis est lites minuire, & à laboribus releuare subiectos.* * Et ibi: * *Accedant ad sedem Apostolicā,* * & illud verbum: * *Accedant ad sedē,* * intelligas sine damno, & spolio partis, & aliter, si fiat contrarium iusum est, vt in eum iudicē, iura insurgant, qui ius, & superiorē, & partē eludit. Et ob hāc causam, non solum reuocantur innouata, post interpositam appellationē, à sententia diffinitiuā, sed etiā ea quæ medio tempore fuerunt executioni tradita, & sic dicitur in prouisionibus Regalibus, per viam violentiæ: * *Que el juez Ecclesiastico reuoque lo attētado, y executado despues de la legitima apelación, y en el tiēpo q̄ se pudo apelar.* * Quod deducitur ex verbis tex. in d. c. non solū, ibi: * *Sed etiam omnia quæ medio tempore inter sententiā, & appellationē, quæ post modū intra decem dierū interponitur ab eadē, cōtingit innouari, ac si post appellationē eādē innouata fuissent.* * Et est ratio, secundū glos. ibi, verbo innouata, quia sicut post appellationē à diffinitiuā, nihil attētari debet, vt in princip. text. in d. c. non solum, sic neque pendente iure, quòd competit condēnato, ad appellandū, videlicet, vsque ad decē dies: quòd intelliges, in appellatione interposita à sententiā diffinitiuā, vt in d. cap. non solum, secūs si sententia fuerit interlocutoria, & non contineat damnum irreparabile:

H 3 quia

Tractatus de cognitione

quia tunc non obstante appellatione, per viam violentiæ, debet causa debolui ad iudicem Ecclesiasticum, vt in dict. cap. non solum, & declarat Guido Papæ, in tract. de appellationibus, numer. 11. versicul. decima conclusio, Dueñas, regul. 42. num. 10. & ob hanc causam per iudices Regios, sepe, dicitur, * *Que el processo no viene en estado, y que se remite al juez, y no a rro, o que el juez Ecclesiastico no haze fuer* ca, * ad hoc, vt possit iudex prosequere dictam causam, nõ obstante appellatione ab interlocutoria.

- 11 Ex quibus venit intelligendus, text. Concilij Trident. c. 20. sess. 24. de reformat. ibi: * *Neque appellationes ab eisdem interposita per superiores quoscumque recipiantur, eorum re commissio, aut inhibicio fiat, nisi à diffinitiva, vel à diffinitivæ vim habente, & cuius gravamen à diffinitiva reparari nequeat.* * Ecce textum probantem admittendam non esse appellationem, nisi à sententia diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente, cuius gravamen per diffinitivam reparari non possit. Idemq; est dispositum de iure nostro Regio, in l. 3. tit. 18. lib. 4. Recopil. ibi: * *Establecemos, que de las sentencias interlocutorias, no aya alcada, y que los juzgadores no la otorguen, ni la den, salvo si las sentencias interlocutorias fueren dadas sobre defension perentoria, o sobre algun articulo que haga perjuizio en el pleyo principal.* * Idemque est dispositum de iure partitarum, in l. 13. tit. 23. para. 3. ibi. * *E dezimos, que de todo juyzio asinado, se puede alçar qualquier q se tuviere por agraviado del, mas de otro mandamiento, o juyzio que fiziesse el juzgador, andando por el juyzio antes q diese sentençia diffinitiva, no se puede, ni deve ninguno alçar.* * Et quando procedatur appellatione remota, tradit Auend. in cc. pp. 1. par. c. 6. num. 4. Dueñas, regul. 45. Bernar. Diaz, regul. 35. Cotan. pract. 23. nu. 5. & 6. Didac. Perez, in l. 1. tit. 16. lib. 3. ordinament. & 8. casus, refert Ludouicus Burgen-

sis, in repetitione legis, si se subijciat, nu. 176. ff. de iudicijs, & alios habes in l. 6. tit. 18. lib. 4. Recop. & in glos. verb. Constitutum, in l. 3. C. de appellatio. & in l. 13. & 16. tit. 23. par. 3.

15 Ex quibus omnibus venit intelligendus, text. in cap. super eo, el 2. & 12. in ordine de appellationibus, vbi de iure canonico licita erat appellatio ante sententiam diffinitivam, quod est innouatum, & declaratum per decretum sancti Concilij Tridentini, in dict. cap. 20. cuius decisioni, in utroque foro standum est, cum leges Regni, illudmet disponant, vt non admitatur appellatio, nisi à sententia diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente, vt docet Surd. in decis. 36. num. 13. & est lex. 37. tit. 5. lib. 2. Recop.

16 Et indubio semper appellatio in omnibus casibus, est amittenda, & executio retardanda, vt docet glos. in l. qui restituere, ff. de rei vindicatione, Amatis, decis. 75. numer. 23. & docet Marāta, de ordine iudicorum, tit. de appellationibus, 6. part. numer. 267. Alexand. in l. 1. ff. si quis cautionibus, Socin. conf. 39. num. 1. volu. 4. Surdus, decis. 36. num. 2. l. 13. tit. 18. lib. 4. Recop. vbi ponitur pœna. 30. millia marapetinorum, aduersus iudicem qui non admittit appellationem, & exequitur suam sententiam appellatione remota, quæ pœna solet exequi aduersus iudices sæculares in foro sæculari, secus verò aduersus iudices Ecclesiasticos, qui sine metu pœnæ exēcuntur suas sententias: * *Cassi los tribunales Reales solo renocan lo executado, para que libremente se siga la apelacion ante el superior Ecclesiastico, sin condenar en cosa alguna al juez Ecclesiastico.* * Quia puni-
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

20

qui suas sententias executioni, tradunt postposita appellatione, quod non tangit articulum violentiæ, sed causam iustitiæ, cuius cognitio pertinet ad iudicem Ecclesiasticum.

Appellatio
in causis visi-
tationis, &
correctionis
non admitti-
tur.

21

Quæ omnia sunt amplianda, ut nō solum procedant in causis civilibus, quæ agitantur in foro Ecclesiastico, sed etiam in causis criminalibus, & in causis correctionis, & visitationis, in quibus nō admittitur appellatio, nisi à sententia diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente, ut hodiè est dispositum per sacrum Conciliū Tridentinum, in c. 10. ses. 24. de reformatione, & in cap. 1. de reformatione, ses. 13. ibi: ** In*

22

*causis visitationis, & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis, necnon criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario generali, ante diffinitivam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumq; gravamine non appellatur, neque Episcopus, seu Vicarius appellatio nisi huiusmodi tanquā friuola deferre iussur. * Et ibi: * Nisi gravamen huiusmodi, per diffinitivam sententiam reparari, vel ab ipsa diffinitiva, appellari nō possit. * Quæ*

23

tex. declarat Navar. cons. 1. de appell. & Acosta, tit. de iudicijs, c. 1. nu. 211. qui elegantè, & doctè interpretatur illum text. ut procedat quando visitator nō excedit terminos correctionis circa mores, circa sufficientiā, vel in sufficientiam, circa habilitatem, seu inhabilitatem, procedendo de bono, & æquo, sine strepitu, & figura iudicij, ut in c. ad nostrā, & in c. reprehensibilis, de appellationibus. Et in his terminis, correctio est exequenda appellatio remota, ut disponitur in decreto Concilij Tridentini, & diximus in 2. part. huius tractatus, quæst. 74. nu. 24. Alioquin, si Visitator Ecclesiasticus excedat modum visitationis, & correctionis, veluti amovendo possessorem trienalem, vel declarando aliquem intrusum, qui pacificè possidet, vel privando beneficio sine causæ cognitione (vel cum ea) tunc in his casibus, &

24

similibus, est locus appellationi, & sententia visitatorū, non est exequenda appellatione remota, & si illud fiat erit notorius articulus per viam violentiæ, ut pluriès praticavi, maxime quādo sunt visitatores Theologi, qui nulla callēt iurisperitia, & sic ex arbitrio suo iura pronūntiant, iuxta tex. in Can. iudicet, 3. quæst. 7. ibi: ** Bonus index nihil ex arbitrio suo facit, sed iuxta leges, & iura pronūntiat, ** ita advertit Azia, de exhibendis auxilijs, casus. fol. 159. & sic cum sint merè Theologi (ignorādo iurisprincipia) deniant ubiq; à tramite veritatis, & iustitiæ, & exequuntur pias volūtates defunctorū, ultra quintum bonorū, etiā si testator, vel moriēs nostrum Regiū, quod est servandū in hac parte, in utroq; foro, tūc enim in his casibus, licita est appellatio ad superiorem, ad utrumq; effectum. Et si non obstante appellatione, dicti visitatores exequantur suas sententiās procedendo per censuras Ecclesiasticas, (prout sæpè solent) tunc datur legitimus recursus ad Regalia tribunalia, per viam violentiæ, ubi omnia reuocantur quæ executioni tradita fuerūt. Et aliquando processus retinetur, si sit causa temporalis, vel remittitur ad iudices sæculares, ad hoc, ut secundum leges Regias, sine damno filiorū (non excedendo quintum bonorū) ultima hominū iudicia exitum habeant, vel sine damno parentum disponendo, ultra tertium, ut in l. 6. Tauri.

25

At verò, si sententia celeritatem desideret, ut in terminis, l. 6. tit. 18. libr. 4. Recopilatio. tunc executioni mandanda est, appellatione remota, ibi: ** sobre cosa que no se pueda guardar, como sobre vuas antes que el vino sea fecho dellas, o sobre mieffes que se han de segar, o sobre otra cosa semejante, que perece por tiempo, o si fuere sobre gouerno de ni os pequeños: por q̄ estos tales pleytos si se alongassen los pleytos por algada, las cosas se perderian, y nacria dello muchos*

H 4

da-

Tractatus de cognitione.

daños,* & tradit Auend.in cc. pp.1.p. cap.19.num.24.& est glos.magistra,in l.3.C.de appellationibus verbo, Cōstitutum, quæ loquitur de fructibus, Bart.in l.1. ff.de glande legenda,& de clarat Scacia, de appel. quæst. 17. limitat.38. in his enim casibus, & similibus non facit iudex Ecclesiasticus vim,exequendo sententiam appellatione remota, & id circo si appelletur per viam violentiæ,pro cessus remittendus est ad iudicem,cum nō faciat vim; quia istæ causæ dicuntur executiue; vt tradit Amatis,decis.75. num. 1. Si verò concurrant duæ causæ cōiunctæ, quarum vna est exequibilis, & altera non,tunc appellatio in vtraque causa est admittenda, vt fuit resolutum in Rota Romana,decis. 323.in 1.part.num.1. & docet Menoch.de recuperanda posses. remed.9. num.322. & octo casus refert, Ludouicus Burgenfis,in repetit. legis. Si se subiiciat, num.176.ff.de iudijs,in vol.1.repetitionum ciuiliū, ad quos recurrendum est.

26 Vndè cum ex superioribus,ad Regem spectet subditorum defensio, vt tradit Cachéran. decis. 30. numer. 4. versic.2. Cenedo,in colectione, 5. ad decretū est in quæst.fin. & appellatio legitimè interposita sit defensio (saltem ciuilis) vt docet Amatis,decis.14. num.16. & probatur in cap. cum specialis, §. porro, de appellationibus, & fuit inuenta, vt oppressis subeniat, l. per hanc, C. de temp. appellat. Bald. in l. licet, in princip. ff. de officio ordinarij, & Surd. decis. 36. num. 5. Amatis, decis. 66. nu. 15. vbi dicit, quod appellatio fuit inuenta, vt iniquitas iudicatum, vel eius imperitia corrigatur (& dicitur triaca aduersus iudicis venenum, vt tradit Baldus, in l. vnica, C. si de momentanea posses. & Petrus Surdus, conf. 163. num. 7. vol. 2.) sequitur quod si iudex Ecclesiasticus faciat vim, non admittendo appellationem, exequendo sententiam appellatione

remota, quod iudex Regius, potest vim tollere, ad illum effectum, vt appellatio admittatur, ad superiorem iudicem Ecclesiasticum, vt expressè cauetur in nostra lege, quæ nihil deuiat attramite rationis, nec est cōtraria decisionibus iuris canonici, neq; contra libertatem Ecclesiasticam, vt supra traditum, & probatum est.

Si verò sententia fuerit interlocutoria super declinatoria fori; tunc licita est appellatio ad vtrumque effectum, vt fuit decisum per Antonium de Gamma, decis. 159. num. 1. Menochius, de adipiscenda, remed. 4. num. 822. Azeued. in l. 3. tit. 18. nu. 10. lib. 4. Recopil. quod procedit de iure cōmuni & Regio, vt affirmat Flores, in additionibus ad Gamma, dicta decis. 159. vers. Concluditur, & idem resoluit Amatis, decis. 76. num. 1. & decis. 95. num. 5. Et dicit optimum verbum in decis. 75. num. 24. quod appellatio quando non reperitur prohibita, cēsetur permissa, maxime, cum sit introducta ob publicam vtilitatem, vt dicit Anton. Thesaur. decis. 246. num. 3. quod est menti tenendum.

Rursus, pro confirmatione nostræ legis in quantum probat, iudicem Ecclesiasticum vim facere, exequendo sententiam appellatione remota, & omnia executioni tradita esse reuocanda, est bonus text. de iure canonico, in c. quoties Episcopi, 2. quæst. 6. ibi: ** Et dum prædictam Romanā Ecclesiam appellauerint, aut ab ea se audiri poposcerint, nullus eos, aut excommunicare, aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam vim eis inferre presumat, quam amborum causa Romani Pontificis, aut horitate terminetur: quod si aliter à quoquam præsumptum fuerit: nihil erit, sed viribus careuit.** Ecce text. notabilem expressè probantem, nostræ legis conclusionem, vbi iudex Ecclesiasticus, non potest appellatione pendente ad Pontificem, reum excommunicare, neque res eorum qui appellant

34

pellant auferre, & omnia executioni tradita, viribus carent, & quod magis est vis sit appellanti exequendo sententiam iudex, appellatiōe remota, ibi: ** Vis eis inferre. ** Ergo: ** Si el juez Ecclesiastico haze fuerza, en descomulgar al que apela al Pontifice maximo, y en quitarle, y despostrarle de sus bienes, no obsta de la apelacion; justo es que su Magestad, y sus Consejeros Reales, quiten, y alcen esta fuerza, en conformidad de lo dispuesto por los sagrados Canones, ayudando y favoreciendo su execucion, lo qual no es contra la juridicon Ecclesiastica, ni contra su libertad, y ministros; porque no se conoce en los dichos articulos de fuerza, de los meritos y justicia de la causa principal, si fue justa, o injusta la sententia, (porque esto toca a la causa principal, y al juez Ecclesiastico) sino solamente del articulo de la execucion, en menosprecio de la apelacion, y del tribunal del sumo Pontifice, alçando la fuerza, y abriendo la puerta, que auia cerrado el juez Ecclesiastico al apelante, para que no pudiese seguir su apelacion, descomulgandolo, o priuandolo de sus bienes (appellatiōe remota) para que sin despojo, & reintegra* ** (sicut erat tēpore appellatiōis) las partes puedan seguir su justicia ante su Santidad, y sus jueces, y ministros Ecclesiasticos. ** Quod profectō nihil aduersatur sacris Pontificum constitutionibus, imō totū vergit, in fauorem iurisdictionis Ecclesiasticæ, & ad meliorem exitum, & executionem mandatorum, & decretorum sacrorum Canonum.

35

Et pro perfecta declaratione huius articuli possumus constituere exemplum, in delicto simoniæ, & vsurarū, & in omnibus delictis, in quibus de iure ciuili, & canonico, sunt pœnæ constitutæ aduersus reos delinquentes, & in eo qui matrimonium contraxit clandestinè, aduersus quos, etiam de iure Regni sunt pœnæ stabilitæ, in quodictæ leges nihil contrariantur iuri canonico, cum disponant illudmet,

quod de iure canonico est dispositū. Et quando lex ciuilis non se intro-mittit, super substantia matrimonij, neque in rebus spiritualibus, sed tantum procedit adiubando, declarādo, ampliando ipsum ius canonicum, ad pleniorē ipsius obseruantiam (in his quæ sunt prohibita de iure canonico) tūc licita est lex ciuilis, & cōstitutio Regia (quando non contrariatur iuri canonico) ita docet glos. in cap. cum secundum leges, de hæreticis, lib. 6. verbo, certoque casu, quā glos. opinionem sequitur Cardinalis, in 4. opositione, Propositus, nu. 6. in cap. Gema. de sponsalibus, & plures refert Emanuel Costa, in l. cū tale, §. si arbitrato, in vltima ampliatiōe; numer. 44. Antonius Gomez, in l. 49. Tauri, num. 2. vbi ponitur pœna aduersus contrahentes matrimonium clandestinum. Et noster Couar. in 4. in 2. part. cap. 3. §. 9. num. 2. Gutierrez lib. 2. practicarum quæstionū, quæst. 1. num. 13; & ob hanc rationem dicuntur causæ mixti fori, quia ab vtroque iure prohibentur. Pro qua sententia est optima lex. fin. tit. 13. part. 4. ibi: ** Porque auemos voluntad, que lo que la Santa Iglesia manda sea guardado. ** Ergo cum Reges nostri, & sui integerrimi Senatores, intendunt, in nostra lege Regia, illudmet quod de iure canonico, est dispositum, in d. cap. quoties Episcopi, & quod seruetur, & executioni mandetur illa decisio, quis temerato iudicio poterit affirmare, leges nostras, non esse iustas, sed contrarias iuri canonico, cum in nihilo aduerlentur, illius dispositioni, pro qua sententia faciunt, tradita per Marta de iurisdictione, 4. par. casu. 93. nu. fin. vbi dicit, quod potest Princeps ad occurrendum humanæ malitiæ, pro defensione fidei, & religionis, atque iuris diuini, condere legem mixtam, illi addendo pœnam. Et pro ista sententia, est optimum consilium Celsi, 38. num. 6. vbi dicit, quod licet Prin-

36

37

38

39

H 5 . ceps

Tractatus de cognitione

40
ceps secularis, non possit aliquid statuere, circa substantiam matrimonij, quod poterit prohibitioni Romani Pontificis, poenas addere aduersus delinquentes, pro qua sententia est bona glossa, in Clementin. Ne Romani, verbo, Tolli, de electione, quā sequitur Couar. in 4. in 2. par. cap. 6. in principio, numer. 18. & in terminis huius cognitionis per viam violentiæ, illud tenet, Sese, de inhibition. iust. Arag. cap. 8. §. 13. numer. 2. Vnde cum lex canonica disponat, vt in d. cap. quoties Episcopi, quod appellantes ad Pontificem, non excommunicentur, neque illorum bona auferantur, neque vis aliqua eis fiat, & quod executioni tradita sint nulla, pendente appellatone, in contemptū iudicis superioris, quid enim facit, aut disponit lex Regiā, aduersus dictam constitutionem. Quid obsecrant iudices Regij (quando in totum contrauenitur canonice decisioni) nisi vt seruētur ius canonicum, & Pontificum mandata, vt constat ex prouisionibus Regalibus, ibi:

41
* *Rogamos, y encargamos que alcen las censuras, y repongan lo executado, y admitan la apelacion, para que se pueda seguir ante el superior Ecclesiastico, ante el qual fue apelado, * quæ omnia recto iure procedunt vt in nostra lege, est dispositum, & aliter, * Como lo muestra la experiencia, muy pocas causas acudirian a la Curia Romana en grado de apelacion, si faltara este remedio por via de fuerza, el qual en todo es en fauor de la jurisdiccion Ecclesiastica, favoreciendo, y executando sus decretos, sin entremeterse en la jurisdiccion, ni en los meritos de la causa principal, ni justificacion de la sentencia, porque esto toca al superior Ecclesiastico, adonde se remiten las partes, quitando, y alcando la fuerza, y despojo, y censuras puestas por el juez Ecclesiastico, en perjuizio de la legitima apelacion interpuesta para el superior.*

Opinio Gregorij Lopez, & Auedani damnatur.

42
EX Quibus venit reprobanda opinio doctissimi Gregorij Lopez, in l. 13. titul. 13. part. 2. verbo, * *Nin fuerça*, * in medio, Auedani, in cc. pp. 1. part. cap. 1. num. 13. cū sequentibus, & sequitur, Sese, de inhibit. iust. Arago. cap. 8. §. 3. numer. 45. Azeued. in l. 2. tit. 6. lib. 1. Recop. verif. Item duodecimo, vbi confirmant nostram legem, & consuetudinē ex præsumpta voluntate, & tollerantia Pontificis, qui propter bonum commune, tollerat dictam consuetudinem cognoscendi per viam violentiæ, cū videat in Curia plures processus, in quibus cognitum fuit per viam violentiæ, quia licet illa permissio, esset iustus titulus, ad inducendā hanc cognitionē, quia priuilegium semel ob publicam causam concessum, nō possit reuocari, vt docet glossa in cap. quia, 10. quæst. 3. Antonius, in cap. peruenit, nu. 19. de censibus, Sese, 2. part. in Epistola ad Regem, num. 113. Paulus de Castro, conf. 146. vol. 1. quia priuilegium concessum non subdito, non potest reuocari, Innocenc. in c. nouit dei iudic. & diximus in procem. c. 10. & vide Puteum, decis. 365. lib. 1. vbi immemoralis cū fama priuilegij dat iurisdictionē Principi laico, vt Pacianus, conf. fin. num. 20. Tamen cum ex parte Regis, & auditorum, sit ius naturale, & consuetudo immemoralis (vt in hac nostra lege est dispositum) sequitur manifestē, quod etiam si deficeret tacitus consensus Pontificis, & priuilegium, imò etiam si expressē imperasset Regibus, vt nō cognoscere-tur per viam violentiæ per Regios Seniores (in casibus in quibus de iure licet, & rectē cognoscere possunt) nō tenerent (vt cum omni reuerentia, & correctione sanctæ matris Ecclesiæ loquar) dictis mandatis obtemperare, quia

43

quia lex positiua Pontificia, non potest tellere legem naturalem defensionis subditorum, & vassallorum, in qua fundatur dicta cognitio (ad tollendam vim, & violentia subditorum) vt diximus in prologo, num. 168. quia illud ius, est Regale, vt nouissimè tradit Camillus Borel. de Reg. Catholici præstantia, cap. 71. num. 58. Et cum Pontifex videat, quod illa cognitio non est iuri canonico contraria, nihil disponit aduersus dictam consuetudinē, neque Bulla in Cœna Domini loquitur in istis casibus, nisi quando appellatio interposita, est iniusta, & fribola, vt latè in nostro discursu, & prologo ad Regem nostrum, numer. 92. comprobatum est, & num. 186.

44

45
46

Opinio Morle reprobatur.

47

Secundò etiam ex supradicta resolutione, venit etiam reprobanda opinio, seu sententia Morle, in suo emporio iuris, tit. 2. de iurisdictione, quæst. 14. num. 8. in fin. versic. Hodie tamen vbi non attendes iuris principia, huius cognitionis per viam violentiæ, dixit, quod ex eo non ligat cœsura de qua in Bulla in Cœna Domini per quam prohibetur recursus per viam violentiæ ad Regia tribunalia, qua est supplicatum à dictis censuris, & supplicatione pendente nihil est innouandum, quem sequitur nouissimè Cenedo, quæst. 45. num. 46. quæ opinio, & interpretatio vera non est, quia supponit, quod est prohibitus dictus recursus per viam violentiæ, & quod Pontifex potest illum prohibere, confirmare & permittere: & tertium quod est supplicatum; & quartum, quod pendente supplicatio, ne Regia tribunalia vtantur eo remedio. Sed salua pace, in totum est falsa dicta opinio, & meritò post hæc scripta, aduersus eum, tenet Cenedo, in suis quæstionib. in quæst. fin. num. 46. quia cum de iure diuino, & naturali, ad Reges pertineat dicta cognitio, in vim defensionis naturalis, non potest lex Pontificia positiua, in his cognitionibus impediendis, se intromittere; quia esset reuocare ius diuinum, & naturale, & tollere subditorum defensionem, quod deuiat à tramite veritatis, vt latè in dicto discursu & prologo probatum est.

Opinio Ioannis Petri Fontanellæ notatur.

48

Tertio venit reprobanda ex prædicta resolutione alia opinio Ioannis Petri Fontanellæ, de pactis nuptialibus, glos. 13. par. 3. clausula, 4. nu. 20. vbi dubius de hac cognitione per viam violentiæ, propter difficultates, traditas per Azor, in sua institut. morali, lib. 1. cap. 12. per totum, dixit, has contentiones inter iudicem Ecclesiasticum, & sæculare in omnibus cognitionibus per viam violentiæ; per iudices arbitros à Pontifice, & Rege nominandos, esse determinandas, & hanc dicit esse suam sententiam, dum alius, meliorem non excogitauerit. Sed salua pace, hæc discordia non est necessaria; quia difficultas consistit, in iure cognoscendi, vel non cognoscendi, si licita est, & iuridica cognitio per viam violentiæ, sequitur, quod Pontifex non potest eam impedire, si non est licita, sequitur etiam quod neque iudex arbitrer ex parte Regis; potest nominari, sicut non admittetur in cognitionibus, pertinentibus ad iudicium Ecclesiæ, & ad suam iurisdictionē; quia si non potest cognoscere per viam violentiæ, neque poterit iudices arbitros nominare, vt simul cum iudicibus à Pontifice nominatis causæ violentiæ decidantur. Præterea si cognitio esset contra ius, similiter & nominatio arbitrorum iudicum, si verò loqueretur respectu modi cognoscendi, tunc admitterem eius sententiam, vt diximus in prologo;

Tractatus de cognitione.

prologo; nu. 214. Vnde melius esset, vel discedere ab hac nostra communi, & receptissima sententia, quam sine resolutione iuridica loqui, prout ipse fecit, impugnando plures auctores, quos refert nu. 8. ultra Peguerā qui nouissimè, in decis. 9. num. 6. nostram consuetudinem defendit, ratione defensionis, & protectionis, ex quibus reprobat opinionem Ioannis Aloisii Ricci, qui contrarium tenebat contra Osaschum, decis. 180. in collectanea, decis. in collectanea. 407. in 14. casu.

Opinio Prosperi Farinacii reprobat.

49

Quartò, ex superiori doctrina, & resolutione venit etiam reprobata alia opinio Prosperi Farinacii, cōs. 68. in decisionibus causarum criminalium, ubi docet, quod recursus ad iudices seculares, est prohibitus, etiam quando iudex Ecclesiasticus vim facit, contra opinionem Couarru. cap. 35. nu. 3. Et quod consuetudo recurrendi ad iudices Regios seculares, non excusat ab excommunicatione, cum iudex laicus sit incapax iurisdictionis in personas Ecclesiasticas, & in eorū causas, quia ut salua pace grauissimi Iurisperiti loquar, illa cognitio, non est iurisdictionalis, sed naturalis, quæ dicitur extraordinaria cognitio, quæ sine damno, & præiudicio iurisdictionis Ecclesiasticæ, exercetur, ut supra probatum est. Et ultra dicta fundamenta conuincitur illa opinio, ex suis proprijs rationibus, quia ibi duobus concurrentibus admittit, recursum ad Curiam secularem: primò casu, quando constat de malo, & iniusto processu iudicis Ecclesiastici. Secundò, quando grauatus non habet commoditatem recurrendi ad superiores Ecclesiasticos (ut ipse tradit num. 6. & 14.) cuius distinctio, & resolutio conuincitur ex eo, quia si iudex secula-

50

ris est in hoc casu incapax, ad cognoscendum in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas per viam violentiæ, ut ipse malè existimat, similiter erit incapax, etiam si de malo, & iniusto processu iudicis Ecclesiastici constiterit; quia cum iudex secularis nullam habeat iurisdictionem in clericum, neque Rex illam dare potest, neque propter negligentiam iudicis Ecclesiastici, vel iniustitiam, Regius iudex illam acquirat, ex vi iuris naturalis, neque diuini, aut canonici, & cum iudex laicus sit inferior Ecclesiastico, non potest supplere superioris defectum, quia alias Rex Hispaniæ, vel Franciæ, possent se intrromittere propter defectum iustitiæ in aliena iurisdictione, quod est falsum, & à ratione alienum, cum iurisdictiones sint distinctæ, ita Franciscus Suarez, lib. 4. de immunitate Ecclesiastica, cap. 14. num. 20. in fin. Et similiter licet grauatus, non habeat commoditatem recurrendi ad superiorem Ecclesiasticum, non acquiritur iurdictio, ut docet Marta, de iurisdic. q. 4. part. casu. 147. num. fin. quia commoditas, vel in commoditas, recurrendi ad superiorem, iustitia, vel iniustitia, vel negligentia, non dat iurisdictionem, incapaci iudici, ut ex superioribus comprobatum est, ultra tradita per Azor, ubi supra, & sic proprio ore conuincitur, cum in illis duobus casibus admittat recursum ad Curiam secularem per viam violentiæ, in causis Ecclesiasticis, quia in illis cessat recursus, & in nostro casu est admittendus, ex iuribus, & rationibus, supra relatis.

Decisio Rota declaratur.

Nec prædictis obstat decisio Rota, quā ibi refert anno 1595. quia in casu illius litis, non fuit appellatum ad Papam, sed ad iudicem laicum, & in hoc casu verū est quod

52

quod non datur recursus per viam violentiæ, qui fundatur in appellatione ad Pontificem, & in executione (non obstante appellatione) quod quidem satis clarè colligitur, ex verbis dicti Prosperi Farinacii, in d. cons. 68. nu. 7. ibi: *Et demum prolata sententia, non appellavit ad Papam, eiusque sanctam sedem Apostolicam, prout regulariter appellari solet, & debet: sed ad superiores volēs intelligere de iudicibus secularibus, prout postea, facto se declaravit affigendo Regias provisiones in foribus Cathedralis Ecclesiæ.* * Et postea subsequuntur verba decisionis, ibi, * *Ex quibus nihil aliud inferri potest nisi quod ipsi iudices volūt de causa Ecclesiastica cognoscere, quod est modum absurdum, cum iudex laicus sit incapax iurisdictionis in personas, & causas Ecclesiasticas, neque immemorialis hoc casu sibi suffragatur, Doctores in cap. causam, de prescriptionibus, Felin. in cap. 2. de maiestate, & obedientia, Rota in decis. 11. de consuetud. antiquis, precipuè, cum in Bulla in Cœna Domini derogetur consuetudinibus etiam immemorialibus.* * Ex quibus verbis tam decisionis, quam consilij Prosperi Farinacii constat, quod appellatio non fuit interposita ad Pontificem Maximum, sed ad iudices sæculares. Unde, cū ipsi sint incapaces iurisdictionis Ecclesiasticæ, nimirum si in eo casu non detur recursus ad Curiam sæcularem, & quod liget censura Bullæ in Cœna Domini, lex verò nostra, neque nostræ Hispaniæ consuetudo, non loquitur, neque procedit in casu isto. Cū prius debeat appellatio interponi ad Pontificem, ut diximus in proœmio, c. 11. in tantum, quod si processus remitteretur ad Curiam Regis, non præcedente appellatione, vel si interponeretur directè ad Regios Senatores, non cognoscerēt de articulo violentiæ, imò statim remittunt processum ad iudicem Ecclesiasticum, * *Diziendo que no vino en estado.* * Ergo cum ibi non sit appellatum ad Pō-

53

54

tificem, sed ad iudices Regios, & ipsi sint incapaces cognitionis causæ Ecclesiasticæ, per viam appellationis, & in distinctè, nimirum si ex defectu iurisdictionis, & legitime appellationis, & ex ratione incapacitatis, denegetur recursus; ergo cessante dicta ratione, recursus non denegatur in dicta decisione, prout ex alia decisione Salmantina, constat anno 1595. cuius verba sunt, prout refert ipse Farinac. nu. 13. & 14. ibi: * *Resolutum fuit Antonium de Soria, manu tenendum; cum enim per resignationem felicitis factam in manibus ordinarij, vacaret possessio canonicius de quo agitur, Rota, de renuntiatione, in antiquis, Castadorus, decis. 4. num. 3. de restitutione spoliatorum, potuit illius capere possessionem Antonius, & eius possessio est manu tenibilis: neque obstat quod acta non sunt integra, quia notarius testatur de contrario. Et non obstat exceptio excommunicationis propter recursus ad Consilium Regium, quia iste recursus, hoc casu defensionem propriæ possessionis, & appellationis admissionem, non est improbat. Aguti. decis. 36. de appellationib. Urbanus enim agit, cum possit, iudici de facto procedenti de facto etiam resistere, Paris. consil. fin. lib. 4. ut fuit dictum in illa ratione, Villade Rens coram reuerendo Domino meo Decano. Præterea excommunicationis auditur, pro defensione sua possessionis, cap. intelligimus de iudicjs, Menoch. de reimpenda, remed. 3. num. 711. cum sequentibus.* * Ex qua decisione manifestè colligitur, non esse reprobatus recursus, ad Curiam sæcularem, in casibus ubi datur violentia iudicis Ecclesiastici, idemque est dicendum de alia decisione Rotæ, quam tradit Sese, ubi supra, cap. 8. §. 3. num. 109. de qua mentionem fecimus in discursu ad Regem, num. 180. quia ultra ubi tradita in prologo, num. 181. non est bona consequentia, quod ibi non fuit licitus recursus ad tribunalia Regia, ergo neque in omnibus casibus est licitus, ut intelligit Cenedo, quæst. fin. nu. 51. & 52. & Sese,

55

56

Tractatus de cognitione

Sese, sup. num. 175. & Lancel. 2. part. limitat. 1. num. 36.

Opinio Gregorij Sayri ordinis sancti Benedicti, reprobatur.

Rursus ex suprà dictis conuincitur opinio Gregorij Sayri Theologi, qui in suo thesauro casuum conscientiarum, lib. 3. cap. 18. num. 6. postquam approbavit hanc cognitionem, & de iure naturali procedere, & licitam esse docuerit, illud limitat, quando alia via, possit tolli vis per Pontificem maximum, per viam recursus ad eum, quia tunc, si detur recursus ad Pontificem dicit, cessare recursum ad Regem, quæ sententia caret ratione, & fundamento, & proprio ore conuincitur, cum nemo pluribus uti defensionibus prohibeatur, ut diximus contra eum in procemio, cap. fin. num. 25. cum sequentibus.

Opinio Dominici Vanez reprobatur.

Quinto ex superioribus, venit etiam declaranda opinio Dominici Vanez, 2. 2. quæst. 67. art. 1. dubio. 2. conclus. 6. 57 ubi tenet Reges Hispaniæ habere priuilegium Pontificis reuocandi causas Ecclesiasticas, ad sua tribunalia per viam violentiæ, quem nouiter sequitur Suarez, lib. 4. de immunitate Ecclesiastica, cap. 34. num. 43. ubi dicit, quod non inuenit aliam viam ad sustinendam istam cognitionem, nisi Pontificis priuilegium, & tollerantia, quod idem est; quia respondo quod illa cognitio necessario non fundatur in priuilegio Pontificis, neque in eius tollerantia, 58 sed in iure regali cuius officium proprium est vim tollere, quod est osibus, & animæ affixum, & sic frustra precibus impetraretur, quod à iure communi est concessum, ut in l. 1. de Thesauris,

lib. 10. & sequeretur, aliud inconueniens, quod reuocato priuilegio ex aliqua causa, cessaret cognitio, quod verum non est, neque opinio Cenedi, in suis questionibus canonicis, quæst. 45. num. 18. & Sese, de inhibitionibus, cap. 8. §. 3. num. 44. & in decisionibus 2. part. in epistol. ad Regem, à num. 71. & 74. Et sic resolutè est tenendum, de iure, & consuetudine Reges habere dictam cognitionem, & non ex priuilegio, neque ex tacito consensu Pontificis Maximi (ut diximus in procemio, cap. 10.) quia si bene intelligatur nostra cognitio per viam violentiæ, & defensionis, tota est favorabilis iurisdictioni Ecclesiasticæ, & in nullo casu, deuiat à tramite iuris, & rationis, ut sæpè demonstratum est.

Opinio patris Azoris, reprobatur.

Sexto, non est admittenda opinio patris Azoris Societatis Iesu, in sua sum. lib. 5. cap. 14. in 1. part. qui non considerans iuris principio (tamquam sacre Theologiæ professor) multa iura inculcabit aduersus nostras leges Regias, in casibus cognitionum per viam violentiæ, contra Couar. cuius doctrinam latè reprobauimus, in lib. 4. commu. quæst. 1. num. 327. & in discursu, ad Regem nostrum, num. 98. & post mea scripta, aduersus illius opinionem tenet Sese, de inhibitionibus, cap. 8. §. 3. num. 55. & num. 166. & eo non allegato Peguera in suis decisionibus, decis. 92. & sic omittimus ea omnia, quia illius doctrina, solum fundatur in cognitione iudiciali, in causis Ecclesiasticis, & in illo casu neque directè, neque indirectè ad Regios Senatores pertinet cognitio principalitèr, neque incidentèr in causis Ecclesiasticis, & contra personas Ecclesiasticas. At verò in casu legis nostræ, nulla est cognitio iurisdictionalis, sed defensio ad tollendam vim, quæ faciant iudices Ecclesiastici non admittendo

56

mittendo appellationem ad Romanum Pontificem, quod longè diuersum est.

Opinio patris Francisci Suarez Societatis Iesu, reprobatur, et per plures rationes, et fundamenta, ore proprio conuincitur.

§. I.

60

Septimò, venit reprobanda alia opinio Francisci Suarez Societatis Iesu, in libr. 4. de immunitate Ecclesiastica, de defensione fidei Catholicæ aduersus errores Angliæ, cap. 34. vbi eleganter à nu. 30. defendit nostram consuetudinem cognoscendi per viam violentiæ, in causis Ecclesiasticis, sequendo Couarr. & Nauar. & Abb. & alios, dicens illud procedere, ex vi defensionis naturalis, & esse iustam, dummodo non sit excessus in dicta cognitione; sed quod fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt ibi: ** Sexta, & vltima excussatio est iusta defensio Regni, aut innocentium vel propria, & hac est, valde vñitata in Regijs tribunalibus, quia per se, & generalim spectata habet magnam quandam speciem illius naturalis æquitatis, quam vim, vi repellere licet, nam defensio ex suo genere omnibus licita est, si necessaria sit, & debito modo fiat. Vnde etiam contra Papam licitam esse Regibus, vel Ecclesiæ, cum Gaetano, in opusculo, de potestate Papa, cap. 27. & Victoria, relectione 1. de potest. Ecclesiæ, num. 8. seu propos. 8. Couarr. & multis modernis scriptoribus Hispania.* * Ex quibus verbis clarè colligitur, permissam esse dictam cognitionem (secundum eum) duobus currentibus: primò, quod sit necessaria defensio; secundo, quod debito modo fiat. Quod quidem certissimū est, idem tenet in tract. de censuris, disput. 21. sect. 2. nu. 77. in censura, 15. vbi dicit, quod excommunicatio Bul-

læ, non procedit generalitèr; sed secundum intentionem operantis, & iuxta occasionem, & modum, vocandi in foro, præter iuris canonici dispositionem, & sic damnat hanc consuetudinem respectu intentionis operantis, quæ semper iusta debet iudicari. Sed (parum constans) miror, quare retenta hac nostra opinione, & declaratione (quæ in omnibus, & per omnia, est iuri, & rationi consona) resoluit supra num. 32. quod est difficilimum illud applicare ad praxim, cum iudex sæcularis, non habeat iurisdictionem in clericum, & sic propter defensionem naturalem, non potest vt iurisdictione in ipsum, idemque sentit in num. 34. confundens, profectò terminos iurisdictionis, & defensionis, & protectionis, dicens, quod potestas Regalis, ferè semper vsurpat iurisdictionem Ecclesiasticam, exercendo actiones iurisdictionis, dicendo eū defendere, qui vim patitur, deferendo causas ad tribunalia Regia, vbi examinetur, & iudicetur, an iudex Ecclesiasticus vim faciat, nec ne, & quod illa distinctio, & euasio quam solent nostri assignare, inter iurisdictionem iudicalem, & extraiudicialitèr, videtur verbis illudere, quia iudicialitèr procedere, nihil aliud est, nisi aduocata causa, illam publicè examinare, & sententia, autoritatè ferre, deferendo causam clericorum ad tribunalia Regia.

§. 2.

EX quibus verbis, clarè colligitur, non benè intelligisse iuris principia, neque eius medullam; quia aliud est in iure, cognoscere de meritis, & iustitia causæ principalis, & aliud de articulo violentiæ (propter defensionem iuris naturalis) quia iudex Regius in articulo violentiæ, non cognoscit de iustitia, vel iniustitia causæ principalis, neque habet iurisdictionem directè, neque indirectè principalitèr, neque

Tractatus de cognitione

neque accessoria, nisi in ordine ad tollendam vim, quæ aliter tolli non potest, ut dicemus in quest. fin. à nu. 6. nec remissio processus ad curiam, est actus iurisdictionalis, sed preparatorius ad faciliorem expeditionem articuli violentiæ, qui potest exerceri sine aliqua causæ principalis cognitione (prout quotidie fit) quia protectio, & defensio subditorum, non est actus iurisdictionis, sed defensionis, & cum ipse admittat defensionem, & protectionem, non potest contradicere eius exercitium, ponendo difficultatem, & impossibilitatē in usu ipsius defensionis, sine aliquo actu iurisdictionale, quia ut sepè diximus (& est verū) nunquam exercetur actus iurisdictionalis, in dictis cognitionibus per viam violentiæ; neque cōceditur iudicibus supremis sæcularibus, usus iurisdictionalis, sed solum quædā notio causæ violentiæ, & protectio, & defensio subditorum, ut contingit in iudice arbitro, in patre circa filium clericum, in domino, circa famulum, qui nullam exercet iurisdictionem, aduersus subditos, sed solum notionem, & ad faciliorem usum, & exercitium, ad causæ resolutionem, & ad hūc effectum iudices supremi, vident processum, coram iudice Ecclesiastico causatum, & probationes, & proferunt sententiam, & hæc omnia, profecto exercentur, sine aliqua iurisdictione, ut dicimus de iudice arbitro, & arbitratore, ut in l. i. ff. de arbitris. Et sic licet iudices supremi, videant omnia acta processus, quæ fuerunt causata coram iudice Ecclesiastico, & proferant sententiam in articulo violentiæ (tollendo vim) non inde sequitur, exercere iurisdictionem contentiosam, aduersus ministros Ecclesiasticos, & contra libertatem Ecclesiasticam, cum nunquam cognoscant, de iustitia, vel iniustitia, causæ principalis. Et sic rectè applicari potest actus huius cognitionis per viam violentiæ,

sine aliqua iurisdictione, & cognitione causæ principalis, cuius cognitio, sicut pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, sic notio violentiæ, & protectio, & charitatiua defensio, pertinet ad iudices Regios, cum ipse Rex in sua republica, sit iudex conseruator omnium dubitorum, ad effectum tollendæ vim, in quo non violatur, neque diminuitur immunitas Ecclesiastica, imò augetur, & conseruatur (ut sepè demonstratum est, & experientia rerum magistra docet) & vetustas huius cognitionis suadet: quia si hæc defensio, non adhiberetur, sepè innocentes grauissimè opprimerentur à suis iudicibus Ecclesiasticis; quia vel omnino, non possent (vel non sine magno dispendio) ad superiores prælatos recurrere, & præcipuè ad Romanam Curiam longè distantem, & ob hanc causam omnia Catholica Regna, hac vtuntur defensione, ut diximus in Epistola ad Regem nostrum, à nu. 95. in lib. 4. communium, & in prologo huius operis, num. 185.

§. 3.

Rursus conuincitur illius sententia, & difficultas; quia sicut quod vna via prohibetur, alia non debet permitti, ut in regula iuris. Cum quid lib. 6. Ita, & eodem modo, ut contrariorum eadem sit disciplina, ut in l. i. C. de Cupressis, lib. 12. quod vna via permittitur, nō debet alia prohiberi; quia aliàs inutilis redderetur iuris dispositio, & nullo modo possunt ista duo concurrere, in eodem subiecto, ut iure naturali sit permissa defensio cum moderamine, & necessitate (in hac cognitione per viam violentiæ) & quod detur impossibilitas in cognitione, cum nō possit exerceri (secundum eum) sine strepitu, & figura iudicij, exercendo actus iurisdictionales aduersus clericos, quod est potestati sæculari prohibitū. Interrogo enim? quid operarentur pedes, si usus ambulan-

bulandi esset prohibitus, vel impeditus? quid operaretur os, si usus manducandi, & bibendi, & loquendi prohiberetur? quid oculi, si usus visus, quid aures, si usus audiendi esset prohibitus, & sic de cæteris sensibus, & actionibus, quibus homo movetur, & similiter pari ratione inanis redderetur nostra cognitio, si usus illius propter cognitionem iudicariam esset prohibitus, ut diximus in 2. part. quæst. fin. num. 6. Et in tantum hoc est verum; quod generaliter loquendo, concessa iurisdictione, videntur omnia concessa sine quibus iurisdicatio exerceri non potest, ut in l. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicum, quod procedit etiam si id sit maius, ut docet Cephalus, consil. 406. numer. 20. volu. 3. & in alia quæstione simili, idem docet Suarez, ubi supra, lib. 3. cap. 2. num. 42. in fin. ibi: ** Unde facit etiam prima consequentia ostenditur, quia non solum Christus verus Deus, cuius opera perfecta sunt, sed etiam quilibet prudens gubernator, qui vices suas alicui committit, vel suam potestatem delegat consequenter aui potestatem ad omnia quæ ad finem talis commissio- nis necessaria sunt, ut prudens ratio naturalis, & iura civilia, & canonica disponit. ** Et cui conceditur Regnum, necessario omnia censentur commissa sine quibus Regnum gubernari non potest, ut docet Morla, ex dicta l. 2. de iurisdictione omnium iudicum, in emporio iuris, 1. part. titu. 1. de legibus, nu. 20. versu. Quia cum Regnum, maxime cum humana natura non possit esse destituta medijs ad sui conservationem necessarijs, ut tradit ipse Suarez, lib. 3. de primatu summi Pontificis, cap. 1. num. 4. in fin. & dicit Philosophus: ** Qui dat formam, dat ea quæ consequuntur ad ipsam. ** Et cui conceditur, vel venditur fundus, est etiam via vendita per quam devenitur ad fundum, l. 3. ff. de servitutibus rusticorum prædiorum, & cui conceditur fi-

nis, conceduntur ea per quæ deveni- tur ad finem, l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procuratoribus, lex, o- ratio, ff. de sponsalibus, & cui conce- ditur ius sepeliendi in aliqua parro- chia, conceditur per aliam parro- chiam funera ipsa deferre, si aliter concessio non operetur effectum, l. 3. §. non perpetuo, ff. de sepulchro vio- lato. Et Princeps concedendo iurisdic- tionem, videtur concedere merum, & mixtum Imperium, ut tradit Bal- dus, in l. cum multa, C. de bonisque lib. & est communis opinio, secun- dum Iassonem, in l. Imperium, ff. de iurisdictione omnium iudicum, nu- mer. 11. & sic vidimus, quod iudex qui de causis criminalibus tantum cognoscit, potest etiam causam ciuilem dirimere, si in iudicium emergat, l. 4. §. si iudicatur, ff. finium regundo- rum, ibi; ** Si dicantur termini deiectioni, vel exarati, iudex qui de crimine cognovit, etiam de finibus cognoscere potest. ** & e converso iudex civilium causa- rum, si occurrat causa criminalis poterit de ea iudicare, l. nullum, C. de testibus, l. fin. titu. 16. part. 3. Couar- ru. pp. cap. 18. num. 8. quia licet iurisdic- tio sit limitata ad unum casum potest iudex de alio cognoscere, quan- do aliter iurisdic- tio exerceri non po- test, vel redderetur inutilis, ut dixi- mus, lib. 4. communium quæst. 1. numer. 960. alias dura interpreta- tio contra mentem iuris, & ratio- nis, daretur, & contra legem, Nullam iuris, 24, ff. de legibus, ibi: ** Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas pati- tur, utque salubriter, pro hominum utili- tate introducuntur, ea nos duriori inter- pretatione, contra ipsorum commodum producantur ad severitatem. ** & sic re- ducendo hæc omnia ad nostrum pro- positum) datò, & concessò, quod per perviam defensionis naturalis (vim repellendo, possent iudices Regij cognoscere per viam violentiæ inter personas Ecclesiasticas, ut affirmat ipse

I

pater

Tractatus de cognitione

pater Suarez, d. num. 30. Necesario etiam fatendū est, posse iurisdictionē extraordinariam exercere in clericū, ad consequēdum finem, & exercitiū, dictæ cognitionis, quando deficiente illa cognitione, tota defensio subditorum, & Regum protectio redderetur inutilis, & frustratoria, maximē, quia maior, & fortior est potestas iuris naturalis (in qua fundatur illa cognitio, & defensio per viam violentiæ) quam exemptio iuris canonici introducta favore clericorum; quia licet esset de iure diuino, nunquam ius diuinum tollit ius naturale, vt docet S. Thom. 1. 2. quæst. 100. art. 8. Soto, de iustitia, & iure, lib. 1. q. 4. artic. 5. & lib. 2. q. 1. art. 1. & Azor, lib. 6. institutio. moralium, cap. 1. de lege naturali, vers. tertio quaritur. Præcipuè cum cōcurrat maior fauor Ecclesiasticorū in hac protectione, & defensione naturali, prout cōtingit in hac cognitione per viam violentiæ, tollendo vim clerico illatam, quæ facta fuit in executione sententiæ appellatione remota. Nam in his casibus illud procedit ex vi iurisdictionis, & potestatis naturalis; quia quoad cognitionem existimandum est Reges retinuisse, hanc protectionem, in omnes etiam clericos, quia ita erat necessarium ad totius Reipublicæ gubernationē. Et ideo quoad hanc partem non oportuit clericos eximere, cum illud neque ipsis clericis; neque Reipublicæ sit utile, imò damnosum, vt sæpè dictum est, & in simili tradit ipse Suarez, vbi suprā, cap. 16. num. 13. & sufficit quod illa cognitio descendat à iure naturali, vt censeantur omnia concessa, sine quibus iurdictio exerceri non possit, vt in cap. Præterea, de officio delegati, ibi: **Plenariam recepit potestatem.** & hæc est ratio fundamentalis, & lapis angularis, in qua fundatur tota vis, & potestas huius cognitionis; per quam, non solum non diminuitur iurdictio Ecclesia-

stica, sed potius conseruatur, auge-tur, & quoadiuuatur, quod nullo iure prohibitum est, seruato iusto, & necessario defensionis modò, prout semper seruatur in dictis cognitionibus, solum de facto violentiæ cognoscendo, & non de iure, & iustitia causæ principalis, quia ipsa intacta, & illaesa remanet, iudici superiori Ecclesiastico, ad quem semper causa remittitur, vt partibus iustitiam administret, vt prudenter, & doctè, in nostra lege Regni expressè cauetur, quæ nihil deuiat, à tramite iuris, & rationis, imò in totum est conformis decisionibus iuris canonici, vt sæpius dictum est.

§. 4.

EX quibus sequitur non esse verum dicere, quod sub nomine defensionis, usurpatur iurdictio Ecclesiastica, cum omnes actiones reuera pertineant ad defensionem iurisdictionalem, quam potest præstare iudex Ecclesiasticus superior, sua vtendo iurisdictione, quia respondeo, quod si pars quæ vim patitur, voluerit potius recurrere ad Ecclesiasticum superiorem, vt tollat vim, nulla est iuris prohibitio, nec illi ponitur aliquod impedimentum, imò est electio partis, recurrere pro defensione, ad iudices Regios, vel ad superiorem Ecclesiasticum, & sic non est verum quod ipse Suarez docet, nu. 38 quod est difficile approbare hunc modum defensionis, tanquam iustum, ex soliùs legis naturalis vi, qua vim vi repellere licet, cū illud procedat quando quæstio violentiæ sit de iure examinanda; quia respondeo, quod si illud verum esset, omninò redderetur inanis, & inutilis dicta cognitio, & defensio subditorum, si tam iuris, quam facti quæstio, si necessitas causæ illud exigat, non examinetur, in ordine ad propulsandam, & tollendam vim (sinè aliqua cognitione causæ

causæ principalis) quia illius cognitio semper pertinet, ad iudicem Ecclesiasticum vt dicimus in 2. parte, quæst. fin. num. 6.

§. 5.

PRæterea nõ est etiam verum quod ipse resoluit, à num. 37. quod in Bulla in Coena Domini, damnantur iudices similes actus exercentes, & quod per predictam Bullam sint abrogata omnia iura canonica, videlicet, c. filijs, vel nepotibus, 16. q. 7. c. Princeps, c. Regum officium, c. administratores, 23. q. 5. c. Maximianus, 23. q. 3. c. Boni Principis, 96. distin. (Cum simili bus) quia respondeo, quod licet Pontifex possit tollere priuilegium Regibus concessum, & abrogare omnes decisiones iuris canonici, tamen respectu huius cognitionis naturalis, deficeret potestas in rebus pertinentibus ad ius naturale (ex quo iure prouenit hæc cognitio; & subditorum protectio) quia licet Pontifex sit suprà ius positium, non est suprà ius naturale; quia iura naturalia semper firma, & immutabilia permanent, vt in §. sed naturalia, instit. de iure natural. gent. vel ciuili, c. ius naturale, 1. distinctione, & diximus in procemio, cap. 10. Ergo si hæc cognitio (prout ipse Suarez etiam fatetur) prouenit de iure naturali, quomodo lex positua (prout est Bulla in Coena Domini) potest abrogare ius naturale, cum inferior non possit tollere legem superioris, l. nam & magistratus, ff. de receptis arbitris, & quod conceditur Regibus, de iure naturali, non potest lex canonica Pontificia, abrogare, nec ipse Rex potest illud ius alteri concedere, vt diximus in d. cap. 10. nu. fin.

§. 6.

Nec obstat intellectus, quem ipse tradit ad textum, in cap. Regum officium, quod intelligatur respectu

subditorum, & in suo foro; quia respondeo, quod clerici etiam sunt subditi Regis, in ordine ad bonum publicum, & defensionem naturalem, cum sint ciues Reipublicæ temporalis, vt latè resoluius in dicta epistola ad Regem nostrum, num. 21. sequendo Aluarum Valascum, consultat. 100. per totam. Nauarr. in manuali, cap. 23. num. 88. Molinã, de iustitia, & iure, 1. tom. disput. 31. vers. 6. conclusio, Belarminum, lib. 1. de Clericis, cap. 28. Vincencium de Franquis, decis. 9. num. 5. Surdum, consil. 1. num. 7. volu. 3. Menochium, consil. 1000. numer. 27. lib. 10. & consil. 800. num. 21. lib. 8. qui omnes, & alij expressè resolunt, quod clerici sunt ciues Reipublicæ temporalis, & subditi Regibus in ordine ad bonum publicum totius communitatis, & ob hanc causam dixit Imperator, in auth. decernimus, in princ. col. 6. ibi: ** Studemus omnes subditos nostros, quorum regimen credidit nobis Deus illesos, & sine calumnia custodire,** & sic, si eos Princeps sæcularis, iudicialitè, cognoscendo demeritis sententiæ, nõ potest defendere, ergo defensio debet esse permissa, respectu protectionis, & defensionis iuris naturalis, tollendo vim, inductam, cõtradictum ius naturale, quæ vis tollenda est, in tribunali Regis, & per suos iudices, & Senatores, & non per ministros Ecclesiasticos, vt ipse Suarez malè perpendit, fundans suam opinionem in eo, quod iura canonica, de quibus suprà nihil iurisdictionis laicis tribuunt, in Ecclesiasticos, quod licet verum sit, non potest ad nostrum casum adaptari; quia defensio Ecclesiasticorum, non procedit per viam iurisdictionis, sed defensionis naturalis (quod est diuersum, prout sæpè dictum est) & sic proprio ore conuincitur ipsius opinio, & dictum cap. Regum officium declarat Cenedo, in collectanea, ad ius canonicum, col. 5. ad decretum.

Tractatus de cognitione.

§. 7.

Rursus conuincitur, quod ipse refert. n. 42. dicens, quod iudices saeculares, non possunt actiones per viam violentiae exercere, sine iurisdictione spirituali, quae nullo iure diuino, aut naturali competit laicis, & quod etiam iure canonico semper à principio fuit laicis talis iurisdicção denegata; quia respondeo, quod assumptum falsissimum est; quia ad exercendam dictam defensionem naturalem, non est necessaria iurisdicção spiritualis, quia sufficit defensionis naturalis facultas, & cum Reges eo iure inspecto, utantur dicta defensione, non indigent iurisdictione spirituali, neque est necessaria ad exercendam dictam defensionem, & protectionem, & sic licet detur in Regio iudice incapacitas iurisdictionis contentiosa, non datur incapacitas huius cognitionis, & protectionis per viam violentiae, cum sit quaedam defensio, & protectio naturalis, quae sine actu iurisdictionis potest exerceri, & etiam sine aliquo priuilegio, & permissione Pontificis, & Doctores, qui necessariū putant, recurri ad priuilegium Apostolicum, non perfecte huius cognitionis tramitem fuerunt affecuti, ut diximus de patre Vañez: cuius opinionem damnauimus in princ. glos. 6. nu. 57. Idemque dicendum de patre Suarez, qui fundat ius Regis, in solo priuilegio Pontificis, & concludit quaestionem per verba sequentia, ibi: * *Et in hoc Regno scimus fieri multa similia, & praetextu similis priuilegij defendi, vel ratione cuiusdam concordiae, per Pontificem approbatae, vel concessae, donec per sedem Apostolicam, aliud ordinetur, & reuera, ego aliam viam, non inuenio, qua possint similes actiones à violationis exemptione excusari. Quia verò pendet hac excusatio, ex falso, scilicet, an talia priuilegia, sint reuera his Regibus, vel eorum principibus concessa, & an in sua vi perseuerent, fuerintve perpetua, de quibus circumstantijs mihi non constat,*

ideo nec approbare possum, nec reprobare huiusmodi facta, sed illud apostolica sedi remitto, solamque assero, ut Principes, vel magistratus ciuiles, tuta conscientia possint hoc genus iurisdictionis exercere, necessarium esse, ut de priuilegio quod est, illius fundamentum sufficiente, satisque probabilem notitiam habeant, & quod à Pontificibus reuocatum non sit, hac autem notitia supposita, cetera quae ad hanc materiam spectant, sufficienter ex principijs positis definiri posse existimo.

§. 8.

Ex quibus verbis clarè colligitur, quod noster Theologus omnia degustauit, & nihil digessit, sed solum quod dicta cognitio procedit ex priuilegio Pontificis, vel ex eius tollerantia, quod profectò verum non est, ut late aduersus eum resoluiamus in proc. c. 6. nu. fin. & c. 10. per totum, & conuincitur illius opinio, ex vera, & recepta resolutione ipsius, de qua in principio numero treinta.

Praeterea conuincitur illius opinio, ex testimonio tantorum iuris peritorum, qui nostram amplectuntur sententiam, quos refert & sequitur doctissimus Sese, in tractatu, de inhibitionibus Regni Arago. capit. 8. §. 3. n. 46. vbi dicit, quod, 37. aduocati grauiissimi, resolverunt, de iure naturali habere Principes) qui non recognoscunt superiorem in temporalibus) illud ius cognoscendi per viam violentiae. Et idem nouissimè tradit, idem Sese, post haec scripta, in decis. Arago in epistola, ad Regem nostrum, & in decis. 114. in 2. part. per totam, vbi nostram amplectitur opinionem, insequendo nostra vestigia, & tenet Cenedo, in suis quaestionibus canonicis, quaest. fin. per totam; qui proprio ore conuincitur, ex traditis in cole. 5. ad decretum, vbi dicit esse necessarium priuilegium Pontificis, quod falsum est. Et hanc opinionem nobis clariùs insinuat, & probat lex nostra

nostræ regni, 36. ti. 5. lib. 2. recop. ibi: * *Por derecho, y costumbre.* * Et lex Portugaliæ, de qua in nostro discursu, ibi: * *Por derecho natural,* * in quibus legibus nõ desideratur privilegiũ, quod ita verũ est, quod si deficeret voluntas Pontificis in his cognitionibus, & etiam nõ obstante Bulla in Cœna Domini, aduersus impediẽtes iurisdictionem Ecclesiasticã, neque impediretur cognitio ista, nec casus legitimæ cognitionis per viam violentiæ: quia solũ dicta Bulla, procedit, & loquitur quãdo impeditur iurisdicção Ecclesiastica, & quando prætenu friuolæ appellacionis, causæ deferuntur ad Regia tribuna lia, & ibi terminantur, nõ seruato legitimo defensionis moderamine; secus verò si recto iure procedatur, cũ moderamine inculpatæ tutelæ: quia tunc defensio, & protectio subditorum, est Regibus permessa, ex ratione tex. in c. dilecto filio, de sent. excom. lib. 6. & ex fonte, & radice iuris naturalis, vt sepe diximus, & licet nostra cognitio procederet ex privilegio Pontificis, esset titulus legitimus, & irreuocabilis, vt in procem. c. 10. num. 20. tradit Fului. Pacia. conf. fi. & n. 120. quia hoc operatur immemorialis cognitio, cũ fama privilegiij, licet de eo non constet. Quia laicũ incapax rerũ spiritualiũ reddit capacem, vt pluries fuit declaratũ per plures decis. Rotæ, quas refert Nicol. Gar. de benef. l. p. c. 2. ex n. 35. vsque ad 47. ne aliàs impossibilis redatur probatio privilegiij, ex trãscursu immemoriali, quod tene mēti.

Vnum tamen non omittã, quod mēti semper tenendũ est, pro perfecta intelligētia huius materiæ, videlicet, quod nõ potest dari casus violentiæ aduersus iudicē Ecclesiasticũ, qui in causã executiua, nõ decernit mandatũ executoriũ, & deferat appellacioni interpositæ, ab actore (vt eam prosequatur coram superiore) quia nostra *lex treinta y seis, titulo quinto, libro segundo*, solum loquitur, & procedit, cõtra iudicē Ecclesia-

sticum, qui exequitur suam sententiã non obstante appellacione; non verò quãdo iudex deferat appellacioni, vt actor cui mandatũ executoriũ fuit negatũ, eam prosequatur corã superiore: quia ipsa denegatio magis tangit iniustitiã causæ principalis (non exequendo, quod de iure habet paratam executionē) quam violentiam, cũ ipsa consistat, in executione sententiæ appellacione remota, non verò, nõ exequendo, appellacionē admittit, vt clare denotat verba dictæ legis, ibi: * *Los juezes Ecclesiasticos hazen fuerças en las causas, en no otorgar la apelación.* * & ibi: * *Dense nuestras cartas para q se otorgue la apelacion.* * Ergo si iudex Ecclesiasticus deferat appellacioni, non facit violentiã, sed iniustitiã, & sic superior Ecclesiasticus, de meritis causæ principalis debet cognoscere, cuius cognitio, vt superius traditũ est, non pertinet ad iudices Regios. Pro qua sentētia considero, quod quando iudex Regius declarat, Ecclesiasticũ vim facere, dicitur in sentētia senatus: * *Que el juez otorgue, y reponga,* * quæ verba inferi non possunt in dicta sentētia per Regios auditores aduersus decreta iudicis Ecclesiastici, quando ipse negauit executionē sententiæ, vel contractus, & detulit appellacioni, & sic nihil habet quod reponat, cũ nihil sit executioni traditum, & per consequens, cessat vis, cũ deferat appellacioni, quæ profecto prosequenda est coram iudice superiori Ecclesiastico, & non per viã violentiæ, cũ cesset vis, & violentia in dicto decreto negatiuo, quod est maximi effectus, in omnib⁹ causis executiuis, in quibus appellacione remota, sentētia executoris, est appellacioni mandada, quoniam si executor, vel propter ignorantiã, vel rusticitatē, vel aliã causam, admittat appellacionē à sua sentētia interpositam, non potest actor, remittere causam ad Regalē cellariã per viam violentiæ, sed ad superiorem Ecclesiasticũ per viã appellatio-

Tractatus de cognitione

nis; vt tenet nouissimè post hæc scripta Sese, de inhibit. iust. Arag. c. 8. §. 1. nu. 5. Quia tunc defecit fundamentum cognitionis per viam violentiæ. Finge obsecro, quodd virtute Bullarum Apostolicarum pensionis, petitur executio coram iudice executore; qui vel non decernit mandatum executionum, vel post datum reuocat executionem, cum deberet dictas pensionis Bullas executioni tradere remota appellatione, vt tradit Gigas, de pensioni. q. 91. & ab hac de negatione solutionis, vel executionis appellatur ab actore, protestando auxilium Regale violentiæ profecto, quod in hoc decreto negatiuo nulla est vis neque violentia, & sic, si ab executore appellatio deferatur, non possunt Regij auditores, cognoscere de iniustitia dictæ sententiæ, sed remittere debent processum, ad iudicem executorem, vt partes prosequantur appellationis causam, coram superiore Ecclesiastico. Et ita secundum hanc meam opinionem fuit casus decissus.

Opinio Doctoris Roæ reprobat.

61

Rursus cōvincitur opinio Doctoris Roæ Romæ existentis, qui aduersus nostra scripta, in lib. 4. q. 1. & ius regale, quod competit in his cognitionibus per viam violentiæ. Libellum obiectionum nobis misit, quod impugnat septem rationibus, quibus, & alijs vndecim, in principio aductis, proclariori intelligentia huius materiæ, satisfaciam. Et verba obiectionis sic se habet.

Hic author *doctus*, & in iure quidē, & *acutus est*, sed cū in messem alienā intrauit, defecit, non tantum in cōclusionē, sed in principijs materiæ, iurisdictionis naturalis, & Ecclesiasticæ.

Primò, in principali cōclusionē, de licentiā, & iure auferendæ violentiæ Ecclesiasticorum per laicos, fallitur contra principia potestatis Ecclesiasticæ, ex iure diuino, iuxta Paul. 2.

ad Corint. c. 10. & 13. & ad Hebræ. 13. Vbi repugnantia, & quasi superintendētia subditorum Christianorum in prælatos vetatur, ex potentia Dei Domini omnium, Psal. 23.

Secundò illud est contra libertatē, & immunitatem Ecclesiasticam, quæ data est verè à Christo Domino, vt ex relatione Petri testatur Quintus Clemens, & constat ex alijs multis, sacræ Scripturæ, & Patrum testimonijs; de quo alibi: sed saltem, mediata origo, à iure diuino prædictæ potestatis Ecclesiasticæ negari non potest: quia ad decore, & ædificationem Ecclesiæ data est potestas Papæ, & Prælati, ad Ephes. 4. Ad quē finem, est maximè cōueniens exemptio à laicis. Et sic ab initio Ecclesiæ, vsque modò, per omnes Pontifices, & Concilia, ordinata est. In quibus omnibus fuisse errorem nefas est dicere.

Tertiò, quia resistētia superioribus vetatur, Rom. 13. & aliās data licentiā in quouis casu exercitiæ superioritatis, daretur occasio audaciæ, & tolleretur superioritas, & obedientia, & pax publica.

Quartò, defecit author improprietate, & obscuracione, in illa sua præpositione, quod Ecclesiastici, vt ciues sunt subditi laicæ potestati, naturaliter, quoad defensionem, & si non vt Ecclesiastici, quoad iurisdictionem. In quo est contradictio: quia nemo est subditus, nisi iurisdictioni alterius: & quia potestas Ecclesiastica, non oritur a laica, vt diffinitur in Concilio Constantiensi, 15. can. 9. errore Ioannis, 22. & per Ioannē, 22. in Bulla contra Marthium, relata per Turrecrematā, lib. 4. de Ecclesiastica potestate, cap. 27. in fin. par. 2. Et quia iure naturali nulla est potestas, neq; subiectio politica: quia omnes natura sunt pares, vt declarauit S. Thom. 2. 2. quæst. 104. artic. 5. & quæst. 10. artic. 10. vbi tantum excipit potestatem parētum in filios, & Dei in omnes, naturalem,

ex

ex accusatione ortam, quæ non pertinet ad Principes : atque ideo illi in suos tantum laicos habent potestatem à Republica, per leges digestorum, & Resp. à Deo, Genes. 1. Sap. 8. & ad Roman. 13. & Prouerb. 8. & alibi. Quæ tamen non est in Ecclesiasticos propter exemptionem supradictam, & sic iura, 23. quæst. 5. cap. Regum, & alia intelliguntur, de subditis.

Quintò, non obstat, ius naturalis defensionis, quia non extenditur contra ordinem charitatis, de iure naturæ, ut maiora præferantur minoribus, sicut miles non potest attendere propriæ defensionis, quando iubetur defendere Rempublicam. Et sic damna particularia, postponenda sunt, paci communi supradictæ: quibus & obstrari potest per Ecclesiam, & per diligentiam Principum, cum illa in casibus strictis; neque sunt facienda mala, propter bona, Rom. 3.

Sextò, non obstat consuetudo, quia opponitur iuri diuino, potestatis, vel libertatis Ecclesiæ. Et sic leges Principum in Codice, erant tyrannicæ, ut Gregorius, & Ambrosius censuerunt.

Septimò, non obstat turba Doctorum fauentium Principibus, ex suis finibus, neque releuat modus tollendæ violentiæ, circa ordinem iudicij, non circa substantiam causæ: quia in utroque est intromissio in Ecclesiam, vetita laicis incapacibus iurisdictionis Ecclesiæ. *Doctor Roa.*

Hæc sunt verba formalia, oppositionis, & contradictionis, contra nostra scripta. In quibus author istè valde decipitur: quia inuoluit iurisdictionem, cum protectione, & defensione naturali, cum sint inter se valde contraria, & diuersa; & negat clericos esse ciues Reipublicæ temporalis, in ordine ad defensionem, & defendere clericos per potestatem Regiam, esse contra charitatem; & alia plurima, quæ sigillatim ostendentur, & luce meridiana clarius contrarium manifestabitur.

Sed pro faciliiori intelligentia huius defensionis, operepretium esse duximus, elucidare, quanta fides huic obiectioni, & testificationi adhibenda sit, quæ dependet ex cognitione authoris: qui (ut omnibus notum est) prius librum integrum composuit, pro defensione huius cognitionis per viam violentiæ; eam omni iure esse licitam, ostendendo. Postea verò, palinodiam recantans, contrarium dicere non erubescit, contra tex. in l. Generaliter, in fin. C. de non numerata pecunia, ibi: ** Nimis enim indignum esse iudicamus, quod sua quisque voce, dilucide protestatus est, id in eundem casum infirmare, testimonio proprio resistere.** Quæ verba tanquam singularia referuntur, & sunt canonizata, in cap. Per tuas, in fin. de probatio: & sicut testis varius est suspectus de falso, ut tradit Baldus, in l. 1. §. editiones, in 2. notabili, de edendo, Speculator, titu. de teste, §. iam, de interrogatorijs, vers. & nota. Tiberius Decianus, respons. 91. num. 21. vol. 3. Ita Doctor, qui modo vnam opinionem, & statim contraria sequitur: quia veritas est constans, & perpetua, & non mutabilis, contrarias amplectens opiniones, in vna eademque re, sine mutatione iuris, neque facti: prout ipse fecit aduersus nostra scripta. De quo non est mirandum, quia officium suum exercet rodendo nostras opiniones, quia cum Roa vocetur, conueniunt nomina rebus.

Et ut ordine procedam, aduertendum est, quod in principio suæ opinionis labijs me honorat, dicens esse, ** doctum, & acutum,** sed defecisse in principijs materiæ iurisdictionis naturalis, & Ecclesiasticæ. Quæ verba sunt multum dissona, & contraria, quia non compatiuntur in eodem subiecto, quod sit aliquis doctus, & acutus, & quod deficiat in principijs materiæ de qua agitur: quia doctus supponit omnia doctæ, & perfectæ, & consummatæ intelligere, & acutus insimul, non

Tractatus de cognitione

debet ignorare iuris principia, in quibus se exercet. Vnde sicut in sua opinione est sibi contrarius; sic etiam in suis assertionibus, & præambulis. quia album, modo vocat nigrum, & modo nigrum album. Et sic est sibi parum constans, & nititur semper vaculo arundineo, quare suis assertionibus nunquam credendum est: quia illud quod sua voce dilucidè confessus est, in eundem casum infirmat, testimonioque proprio resistit.

Quibus sic suppositis, non obstant difficultates, & argumenta, quæ ipse aducit, aduersus nostram resolutionem. Quam, si benè intellexisset, & perpendisset, omnia omitteret, quæ aduersus nostra scripta recitauit, retorquens in reprobum sensum nostra fundamenta, confundens passim, terminos iurisdictionis, & protectionis.

Et pro perfecta intelligentia huius materiae, statendum est, Principes sæculares, nullam habere iurisdictionem in Ecclesiasticas personas; neque directè, neque indirectè, aduersus eos ullam coercionem habere, prout sæpè demonstrauimus. Et hoc est verum, & à nemine ignoratur, neque contrariū defendimus. Quare aduersarius in tempestiue opponit aduersus ea, quæ neque diximus, neque scripsimus. Et licet plurimi scriptores affirmant, hæc exemptionem clericorum esse de iure diuino, alij verò contrarium defendunt fortissimis fundamentis, prout ego refero, in nostro opere, & latius in hoc tractatu de cognitione per viam violentiæ, in proœmio, c. 5. per totum, sed modò vna opinio sit vera, modò contraria; quid attinet ad impugnandam hanc cognitionem, cum nō vergat contra libertatem Ecclesiasticam, sed in eius laborem: quia porta clausa per iudicem Ecclesiasticum (non admittendo appellationem ad summum Pontificem) aperitur per Regiam potestatem, vt legitimæ appellationi

deferatur; ne vis litigantibus fiat. Quod non repugnat Ecclesiasticæ libertati; cum nihil iurisdictionis contineat, sed solum protectionis, & defensionis. Et sic non obstat primum argumentum.

Nec obstat secundum argumentum, quia tota ratio illius, fundatur in libertate, & immunitate Ecclesiastica, quæ fuit à Deo Pontifice data: quia, cū argumentum debeat esse contra assertionem contrariam, remanet inuitile: quia contrarium ego non teneo, neque defendo in toto opere: imo faciendo assertionem, docemus, licitam esse hanc cognitionem per viam violentiæ, ex eo quia non est contra libertatem Ecclesiasticam, quia procedit ex principiis iuris naturalis, vim vi repelendo, seruato legitimo modo defensionis. Quæ non solum extra iudicialiter, sed etiam iudicialiter, potest contingere, quando non admittitur appellatio legitimè interposita: quoniam tunc denegatur ius naturale, & causatur vis, & violentiæ. Et sic Reges in obsequium iuris naturalis, tanquam iudices conseruatores suorum subditorum (vt diximus in discursu late, nu. 50. & 51. & 52. & in lect. nu. 31. & 53.) possunt istam vim tollere, non solum illatam laicis, sed à fortiori Ecclesiasticis; cum omnes sint equaliter ciues Reipublice temporales, respectu huius defensionis, & protectionis; vt ex plurimorum Doctorum sententijs, in nostro discursu, Latino, & Hispanico sermone concepto, comprobauimus, à nu. 27. & in lect. nu. 53. Et clericorum defensio respicit causam publicam, vt in l. si quis in hoc genus, § sitque, C. de sacrosanctis Ecclesijs, ibi: ** Factas sacerdotibus iniurias; velut crimen publicum prosequi ** à qua sententia nemo vnquam recessit; & non est bona consequentia: libertas Ecclesiastica fuit data à Deo, ergo cognitio per viam violentiæ, non potest procedere, cum iste duæ conclusiones

fiones possint de iure subsistere, prout in eis nulla est repugnātia, neque contradiçtio; vt latè per seriem totius operis comprobatum est.

Nec nostræ resolutioni, obstat tertium argumentum, in quo intendit Doctor Roa significare, quod ex hac cognitione causatur resistantia superioribus, & datur occasio audaciæ, & tollitur maioritas, & obediētia, & pax publica. Quia non tollitur pax publica, imò conseruatur, vt experiētia rerum magistra docet. Neque verum est dicere, quod tollitur maioritas, & obediētia; quia illud faciūt iudices Ecclesiastici, qui exequuntur suas sententias appellatione remota: quia exequendo in contemptum superioris tollitur maioritas, & etiam obediētia, quæ superioribus iudicibus debetur, vt in cap. vt debitus honor, de appellationibus. Et vt hæc omnia integre, & sine diminutione obseruentur, Pontifici maximo, fuit in republica Christiana, hoc remedium charitativum, ab origine mundi introductum, fauore Ecclesiasticorum, & vi oppressorum, & etiam Rotæ tribunalis, vel alterius superioris Ecclesiastici, ad quem de iure appellatio deuoluitur, sine cognitione causæ principalis: quia tunc causaretur maioritas, & inobediētia, si de meritis causæ iustitiæ ageretur, cum appellatio sit de minori ad maiorem iudicem prouocatio. Sed in his cognitionibus per viam violentiæ, nulla est prouocatio; seu appellatio ad tribunalia Regalia, sed ad Pontificem, ergo nullo modo causatur maioritas, neque in obediētia, imò propter reuerentiam tribunalis Pontificis, & propter defensionē subditorum, iudicis Regij cognoscunt, & tollendo vim, causam remittunt ad dicta tribunalia, sine læsione, & damno partis appellantis, sequendo in omnibus, & per omnia, vestigia iuris naturalis, vt in l. vt vim, ff. de iust. & iur. c. ius naturale, i. distin.

Nec obstat quarta difficultas contra nostram assertionem, dicēs, quod est contrarietas, quod Ecclesiastici sint subditi Regi politico, quoad protectionē, & defensionem, & non quoad iurisdictionem. In quo valdè decipitur: quia Reges Catholici, sunt protectores Concilij Tridētini, quoad obseruantiam illius, vt in cap. 20. sess. 25. Concilij dispositum est; & tamen nullam exercent iurisdictionem in personas Ecclesiasticas. Et ob hanc causam plurimi Principes sæculares sunt protectores aliquarum religionum, prout est excellentissimus Dux de Lerma, & alij Principes sæculares, & Ecclesiastici: & nullam exercent iurisdictionem: circa personas Ecclesiasticas, sed solum admittuntur pro tuitione, & defensione illorum, ab iniurijs, & violentijs. Et similiter patres, sunt protectores, & tutores filiorum, & tamen nullam exercent iurisdictionē. Vndè falsum est dicere, quod protectio est actus iurisdictionalis, cum sit actus defensionis subditorum, in quo nulla exercetur contentiosa iurisdiction; vt latè fundauimus in hoc tractatu, in lectura, à num. 198. contra Suarez, qui aliud absurdum tenebat, dicēs: quod nō potest exerceri actus protectionis, & defensionis, sine strepitu, & figura contentiosæ iurisdictionis. Et licet illud esset verum, non est inconueniens, nec iniuri, neque rationi naturali, vel politice contrarium, quod exerceatur actus iurisdictionalis, quando aliter non possit expediri ista cognitio per viam violentiæ, vt dicemus in quæst. fin. num. 6. quia cui est concessa iurisdiction, censentur omnia ea esse concessa, sine quibus iurisdiction exerceri non potest, vt in l. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicum: & similiter cui est concessa defensio, cōceditur etiam omne illud, sine quo defensio naturalis exerceri non potest. Et licet generaliter loquendo, iudex Regius, non possit cognoscere

Tractatus de cognitione. 3q

in articulis per viam violentiæ, demeritis causæ principalis; illud limitatur quando aliter ille articulus exerceri non possit, ut dicemus in dicta quæst. fin. nu. 6. ubi latè comprobatur, & illucidatur ista sententia: quia aliàs inutilis, & frustratoria redderetur dicta cognitio. Maxime quia fortior, & potentior est defensio naturalis (vim vi repellendo) quam clericorum exemptio, de iure positivo, vel diuino introducta: quia ius diuinum nunquam tollit ius naturale, ut docet S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 8. Soto, de iustitia, & iure, lib. 1. q. 4. art. 5. & lib. 2. q. 1. art. 1. & Azor, lib. 6. institutionum mor. c. 1. de lege naturali, in versi. Tertio quæritur. Unde, si concurrat exemptio clericorū, cum defensione naturali ipsorum, & non possit vtrumque seruari, debet ius naturale præualere, & defensio, est facienda, licet utendo terminis defensionis, ius Pontificium, & clericorum exemptio violetur. Quia Christus verus Deus, cuius opera perfecta sunt, & quilibet prudens gubernator, qui committit vices suas alicui, vel suam potestatem delegat, consequenter dat potestatem ad omnia quæ necessaria sunt, ad finem talis commissionis, ut docet Suarez, lib. 3. de libert. Eccles. c. 22. num. 4. in fin. Ex quibus constat, quod potest dari subiectio sine iurisdictione, ut dicimus de iudice arbitro, respectu litigatorū: de filio respectu patris: de famulo respectu domini. In quibus casibus datur subiectio, absque iurisdictione contentiosa. Et sic cum Princeps politicus sit caput Reipublicæ temporalis, & omnes sæculares, & Ecclesiastici sint membra illius (in ordine ad defensionem, & protectionem naturalem) sequitur, quod dicta defensio potest exerceri absque iurisdictione, sine strepitu, & figura iudicii, prout contigit in tribunali Regio in his cognitionibus per viam violentiæ. Neque ex hoc sequeretur, quod potestas Ecclesiastica orieretur à lai-

ca: cum sæpè comprobatum sit esse diuersas, & separatas. c. cum & verum, 96. distin. c. duo sunt, 13. quæst. 1. c. solitè, de maiortate, & obedientia. In tantum quod vna ab altera non dependet, ut in discursu, nu. 1. licet fatendum sit, potestatem spirituales esse maiorem temporali: quod representatur in sole, & luna: quia sol præest diebus, hoc est, spiritualibus, luna, nocti, id est, temporalibus. Et sic munera sunt distincta: quia Sacerdos orat, Rex imperat: Sacerdos peccata dimittit, Rex punit delicta, vterque tamen diuinæ legis executor est: ita ut neque Imperator iura Pontificatus arripiat, neque Pontifex nomen Imperatoris usurpet.

Nec minus obstat, quod ipse afferit, quod de iure naturali nulla est subiectio, neque potestas politica, quia omnes natura sunt pares: quia defensionem Regis circa suos subditos, non dicimus esse de iure naturali, sed secundum ius naturale, ex eo quia non respicit tam subiectionem, & regulas iuris naturalis, quantum charitatis obligationem, ut probat tex. in cap. ab Imperatoribus, 23. q. 2. tex. in cap. dilecto, de sententia excom. lib. 6. ibi: * *Cum omnes leges, omniaque iura, vim vi repellere, cunctis sese defensare permittant.* * Et quia propter maximam potentiam alicuius, non poterant ciues se defendere, permittum fuit ut haberent recursum ad Principes temporales, ut dicit tex. in d. c. dilecto, ibi: * *Et quoniam aduersus eius nimiam potentiam, sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat,* * ut diximus in procemio, c. 1. In tantum, quod non solum Reges, (quorum proprium officium est vim tollere) sed quilibet priuatus, si iniuriam non propulsauerit (cum possit) videtur iniuriam fauere, & esse particeps eius culpæ, ut docet Pontifex in eo tex. ibi: * *Cum liceat cuilibet suo vicino, vel proximo, pro repellenda ipsius iniuria suum auxilium impare: inquit si potest,*

*potest, & negligit, videtur iniuriantem so-
bere, ac esse particeps eius culpæ.* * Ergo
sicuilibet licet iniuriantem defende-
re; quanto magistralis defensio ad Re-
ges pertinebit, cuius proprium offi-
cium est, vim tollere, vt in cap. Regū
officium, 23. q. 5. Et illum textum re-
stringere, ad solos laicos, & non ad
clericos, est prauus intellectus, & som-
nium, & diuinatio: quia magis tenen-
tur Reges defendere Ecclesiasticos,
quam seculares, vt in d. l. si quis in hoc
genus: & nō tam ratione subiectionis
(quia sunt membra capitis Reipubli-
cæ, in ordine ad defensionem) quam
secundum ordinem charitatis, & præ-
cepti, vt in d. c. dilecto. Et ratio natu-
ralis illud dicit: quia turpe est homi-
ni naturali desinere iniuriatum, cum
possit iniuriæ obuiare; vt diximus in
hoc tractatu, in lectura, nu. 98: cum se-
quentibus, vsque ad nu. 122. Et cum
appellatio sit species defensionis, quæ
nemini debet negari, vt in cap. cum
speciali, §. porro, de appellat. & tradit
Vincen. de Franquis, decis. 120. n. 5.
diximus, & in proce. c. 11. sequitur iu-
dicem Ecclesiasticum, non deferēdo
appellationi, vim facere, & per conse-
quens licitum esse Regibus, vim tolle-
re ad illum effectum, vt admittatur ap-
pellatio ad Pontificem maximum in-
terposita, prout ius canonicum dispo-
nit, in quo nulla est violatio iurisdic-
tionis Ecclesiasticæ, sed ampliatio,
& defensio, & conseruatio, vt sæpè di-
ctum est.

Nec obstat quintum argumentum:
quia, aut non intelligo ipsius difficul-
tatem, aut satis stulta est, vt dicit Con-
sultus, in l. Domicius labeo, ff. de testa-
mentis: quia opponere, quod defen-
sio iuris naturalis, esset contra ordi-
nem charitatis, est quid contrarium,
& absurdum. Quia si defensio est se-
cundum ius naturale, quomodo po-
test esse contra ordinē charitatis, sub-
ditos defendere? Imò, respicit non so-
lum ordinem charitatis, sed vinculū

obligationis, vt in d. c. dilecto, de sen-
ten. excom. lib. 6. cuius verba fuerunt
ponderata in solutione ad 4. argum.
& in d. c. Regum officium, vbi pro-
prium officium Regum est vim tolle-
re. Ergo sequitur, quod Reges tollen-
do vim, nō possunt facere actum con-
tra ordinem charitatis; dum tamē ser-
uetur legitimus modus defensionis.
Et licet maior debeat præferri mino-
ri, secundum ius naturæ, non sequitur
inde, minorem non posse defendere
maiores, quando fuerit oppressus:
imò fortiori titulo tenetur inferior,
superiorem defendere: quia actus de-
fensionis nunquam est actus superio-
ritatis, sed charitatis; quæ non respi-
cit meritum, neque dignitatem perio-
narum. Et sic non solum Rex tenetur
clericos defendere, tãquam ciues sue
Reipublicæ tēporalis; & subditos res-
pectu defensionis, sed ipsum Pontifi-
cem maximum, licet sit maior Rege:
quia defensio non fundatur in supe-
rioritate, sed in charitate, & obligatio-
ne Regali. Et sic dicit tex. * *Regum offi-
cium proprium est vim tollere.* * quod
omni iure est permittum, vt in d. c. di-
lecto, ibi: * *Omnes leges, omniaque iura,
vim, vi repellere permittunt.* * alias erit
particeps culpæ, vt diximus in solut.
ad quartum.

Nec obstat sextum argumentum,
excludens consuetudinem tanquam
iuri canonico cōtrariam: quia ius ca-
nonicum, non excludit hanc defen-
sionem naturalem, neque lex nostra
Regni, quæ loquitur de cōsuetudine,
fundatur solum in consuetudine cōg-
noscendi per viam violentiæ, sed in
iure naturali, vt diximus in discursu;
& hoc ius naturale est consuetudine
obseruatum: & sic cognitio, non fun-
datur in præsidio consuetudinis, sed
in iure naturali, quatenus disponit,
vim vi repellere licet. Et ob hanc cau-
sam, diximus in discursu Hispanico,
& Latino, non ob stare Bullam in Cœ-
na Domini, quæ non loquitur de his
lici-

Tractatus de cognitione

licitis cognitionibus, sed solum, quando prætextu violentiæ, causæ deferuntur ad curiam Regis, & licet de facto prohiberetur expressè, quòd Reges nò possint cognoscere per viam violentiæ, non esset obseruandum; quia lex positua Pontificia, non potest tollere ius naturale: imò, nec ius diuinum ipsum tollit, vt tradit S. Th. 1. 2. q. 98. Soto, de iustitia, & iur. lib. 1. quaest. 4. art. 5. Azor, in sua summa, lib. 6. instit. mor. c. 1. de lege naturali, verfic. sed tertio queritur. Et dixi in hoc meo tractatu de cognitione per viam violentiæ, in præmio, c. 1. nu. fin.

Nec obstat septima difficultas, de turba Doctòrum, sequentium nostrâ opinionem, dicens, illam tenuisse ex suis finibus: quia respondeo, quod in dubio præsumptio est pro maiori numero Doctòrum, quia integrum est iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur, vt tradit Pontifex, in c. prudentiam, 21. in fine, de officio delegati: quia vt dicit ibi, glossa, verbo, plurimorû: perfectissima veritas per ampliores homines reuelatur, vt in l. fin. C. de fidei cõmissis, in fin. c. conscientia, 64. distin. & cū ultra centum authores, tam Theologæ, quàm Iuris canonici, & ciuilis professores sequantur nostram opinionem; magis credendum est, illam tenuisse ex suis finibus particularibus; quâ tres, aut quatuor Theologi Doctores moderni; qui, sequendo nouas doctrinas ultra suam professionem, contrariam sequuntur, ignorando iuris principia, & confundendo terminos iurisdictionis, & protectionis? Et licet ex multitudine authorum, quòd melius, & æquius est, non sit iudicandum, cū possit vnus forsam, & deteriores sententia, & multos, & maiores in aliqua parte superare, vt in l. 1. C. de veterè iure enucleando: illa sententia procedit, quando aliqua opinio, solum defenditur, ex multitudine authorum, sine aliqua ratione fundamentali. At

verò si rationes fundamentales subsistat, cum multitudine authorum (prout in nostro discursu demonstratur, & ponderatur) tunc magis credendum est pluribus Doctòribus, quàm paucioribus, prout contingit in numero testium. Et cum contraria opinio, sit ratione, & Doctòribus destituta, maior fides est adhibenda affirmantibus, quàm negantibus, & magis presumendum est, errare paucos Doctores modernos, quàm plurimos antiquos: qui sine aliquo respectu, cognitione per viam violentiæ inter personas Ecclesiasticas, licitam esse defendunt, ex rationibus, de quibus in nostro opere.

Nec obstat quòd postea ipse Roa dicit, quòd non releuat modus tollendæ violentiæ, circa ordinem iudicij, & substantiam causæ, cum in vtroque casu sit intromissio in Ecclesiam, vetita laicis: quia respondeo, quòd diuersum, & separatū est, cognoscere iudices laicos de meritis causæ principalis Ecclesiasticæ, vel de articulo violentiæ. Quia in primo casu est introductio in rebus Ecclesiasticis, in quo est iuris canonici prohibitio, secus verò in cognitione per viam violentiæ, quæ non tangit merita causæ principalis; & sicut iustitia illius pertinet ad iudices Ecclesiasticos, cognitio violentiæ pertinet ad sæculares, non tamen priuatiuè, sed accumulatiuè, prout quisque oppressus voluerit eligere: in quo nulla est prohibitio canonica, cum tunc nulla exerceatur contentiosa iurisdicção inter personas Ecclesiasticas, sed solum cognoscitur de articulo violentiæ factæ, in executione sententiæ appellatione remota. In qua re, nulla est intromissio in Ecclesiam, sed defensio ipsius, & charitatum subsidium Ecclesiasticorum, & vi oppressorum: & aliàs tam ipsi, quàm tota Respublica, plurima damna pateretur, prout experientia rerum magistra docet, & vetustas huius antiquæ cognitionis suadet.

Ex

Ex quibus constat dictum Doctorem Roa minus bene argumenta inutilia proposuisse, aduersus nostram receptissimam resolutionem, à doctissimis viris diu obseruatam.

Et vt hæc veritas, luce meridiana clarior manifestetur, decreui alia fortiora argumenta, de quibus in principio proponere, quæ ab alijs scriptoribus solent referri: quia secundum Baldum, viam ferro aperit, qui per contraria argumenta procedit. Et ultra septem difficultates supra propositas contra istam cognitionem per viam violentiæ.

Octauo sic argumentor. Laicus non potest conqueri de suo iudice sæculari, licet illi inferat vim, non admittendo appellationem ad superiorem, ergo similiter non potest conqueri de iudice Ecclesiastico, à quo vis fuit illata: & sic aut æqualis debet esse cognitio (cum in vtroque casu subsistat defensio naturalis) aut neutro casu; sed in primo casu non conceditur huiusmodi cognitio per viam recursus, & violentiæ ad Ecclesiasticum iudicem, ergo similiter, neque in secundo ad Regios Senatores.

Nono sic argumentor. Princeps, etiam si non recognoscat superiorem in temporalibus, non possunt leges facere, vel statuta condere contrarias Ecclesiasticæ libertati, siue dispositio sit circa res Ecclesiæ, siue circa personas Ecclesiasticas, etiam si talis dispositio vergat in eius utilitatem; quia defecit potestas, vbi datur incapacitas in legis conditore, vt in c. 2. de iudicijs, c. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, de constitutionibus: ergo licet ista cognitio per viam violentiæ vergat inutilitatem Ecclesiasticorum, & vi oppressorum, non potest Princeps politicus leges condere, ad hanc cognitionem pertinentes: quia Princeps laicus ferens talem legem, se demonstrat legislatores, & superiorem, & per consequens dicitur agere contra libertatem

Ecclesiasticam, licet lex, respiciat fauorem Ecclesiæ. Et si hoc est verum quando lex, est condita fauore Ecclesiæ, quanto magis habebit locum contra eius libertatem, quando non respicit fauorem, sed odium, trahendo Ecclesiasticos ad tribunalia laicorum, prout trahuntur in his cognitionibus per viam violentiæ. Vnde non est dare mediū: quia aut talis dispositio est fauorabilis, vel odiosa, sed neutro casu est valida, vt supra probatum est, ergo de primo ad vltimum, talis cognitio non est admittenda, neque in Republica Christiana tolleranda.

Decimo sic argumentor. Paria sunt in nostro iure, quod aliquid fiat directè, vel per obliquum, non dubium, C. de legibus. Et sic cum ex hac cognitione directè, vel indirectè Ecclesiastica libertas violetur, trahendo personas Ecclesiasticas ad tribunalia Regalia. (Licet leges Regni permittentes hanc cognitionem directè nihil disponant contra libertatem Ecclesiasticam) sufficit vt illud indirectè fiat, disponendo in causis Ecclesiasticis, & inter personas Ecclesiasticas.

Vndecimo aduersus consuetudinem introductam, cognoscendi per viam violentiæ, sic argumentor. Exceptio clericorum, nulla consuetudine admitti, vel dimitti potest, tx. in c. clerici, de iudicijs, ibi. *Non debet in hac parte, canonibus ex aliqua consuetudine præiudicium generari.* * rexs. in c. cum terra, de electione, vbi dānatur quedam consuetudo contra Ecclesiam, ibi. *Quia in grauamem, & pernociem Ecclesiasticæ libertatis redū dabat.* * txs. in cap. nouerit, de senten. excom. vbi Pontifex, omnes illos excomunicat, qui consuetudines introductas contra Ecclesiasticam libertatem seruare fecerint. Ergo bene sequitur, fundamentum consuetudinis, esse nullius momenti, vt tradit Rota, titul. de consuetudine, in antiquis decis. 304. q. 10 Vbi damnantur similes consuetudines;

Tractatus de cognitione

hes, quasi iuri canonico contrarię.

Duodecimò sic argumentor. Quia non est dare medium, nam exemptio Ecclesiasticorum à potestate sæculari, aut est de iure diuino, vel de iure positiuo canonico. In primo casu, sequitur quod consuetudo humana aduersus illud ius præualere nõ potest, si est de iure positiuo, sequitur quod non possunt volúntates humanæ Principum, quantumcumque tempore, vel numero multiplicētur, contra Ecclesiæ ministros præualere; quia inferior non potest tollere legem superioris sine Pontificis voluntate. Et cum ipse Pontifex, non possit in perpetuum, huic priuilegio exemptionis derogare, sine aliqua causa, vt resoluimus pluribus citatis in nostro tractatu, in proœmio, cap. 6. nu. 11. Ergo multò minus ex consuetudine illud potest introduci; quia esset irrationabilis, & multum derogaret iuri diuino. Quia quoties lex canonica, non solum prohibet actum, sed etiam abrogat consuetudinem in cõtrarium inductam, non potest talis consuetudo derogare diuino iuri, neq; positiuo, quia lex canonica præuenit, & vires abstulit consuetudini. Et aliàs inutilis esset illa clausula, * *Non obstante consuetudine contraria*, * vnde cum lex Regni fundetur in cõsuetudine, cognoscendi, sequitur nullo modò posse procedere, eius decissionem.

Decimo tertio, obstat nostrę resolutioni cognoscendi per viam violentiæ, Bulla in Cœna Domini, vbi etiam neque prætextu violentiæ, permittitur, vt causę Ecclesiasticę deferantur ad curiam Regis, sub pœna excommunicationis: vbi etiam damnantur omnes consuetudines contrarium disponentes, & consuetudo quã lex canonica reprobatur, irrationabilis est, tex. in cap. fin. de consuetudine, & per consequens non est admittenda.

Decimo quarto corroboratur diffi-

cultas, aduersus nostram cognitionem per viam violentiæ, quia consuetudo in qua fundatur est laicorum Principum, & iudicũ sæcularium. Quę consuetudo, licet possit iuri diuino derogare, non vero iuri canonico, neque potest clericis aliquod detrimentum inferri: quia non potest plus operari consuetudo, quam lex, sed lex civilis non potest derogare iuri canonico, neque clericis grauamen imponere; quia consuetudo laicorum, solum nittitur in autoritate ciuili, & temporalis, & per consequens non potest clericos obligare ad eius obseruantiam: neque in hoc casu clericorũ consensus aliquid operabitur, cum sit quædã priuata renútiatio priuilegij, quę est nullius momenti, ad inducendã consuetudinem in præiudicium libertatis Ecclesiasticę. Ergo manifestè sequitur, leges & consuetudines laicorum esse nullius momenti.

Decimo quinto sic argumentor. Si consuetudo, licet immemorialis, esset sufficiens ad acquirendam iurisdictionem contra libertatē Ecclesiasticam, sequeretur absurdũ, quod per præscriptionem immemoriam illud etiam acquiriretur. Sed sic est, quod laici non possunt præscribere spiritualia, vel quę illa concernunt, quatenus illis annexa sunt, vt in cap. 2. de pœnitent. & rem. lib. 6. Maxime, quia præscribens, neque potest habere bonam fidem, neque est persona capax circa cognitionem, vel administrationem rerum spiritualium: & aliàs per obliquum diminueretur, iurisdiction Ecclesiastica, & augetur iurisdiction sæcularis. Et sic sicut laici, nõ possunt sola præscriptione iurisdictionem supra clericos acquirere, similiter etiam neque clerici possunt propter præscriptionem laicorum, aliquid de suo priuilegio amittere; quia diminutio vnius, esset augmentum alterius. Ex quibus comprobatur, nullam consuetudinem, neque præscriptionem im-

nemo

memorialem contra liberratem Ecclesiasticam præualere posse.

Decimo sexto sic argumentor. Si ob aliquam causam esset admittenda violatio iurisdictionis Ecclesiasticæ, & permittenda dicta cognitio per viam violentiæ, potissimum, propter bonum Reipublicæ necessarium, cum aliquando contingere possit, ut ad communem bonum Reipublicæ necessarium sit, aliquid agere contra immunitatem clericorum: & tunc quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum, cap. si quis propter necessitatem, de furtis, c. peruenit, de immunitate Ecclesiarum, cap. filijs, vel nepotibus, vbi glos. 16. q. 7. c. Qualiter, & quando, de iudicijs. Sed in his casibus non debet libertas Ecclesiastica violari, etiam propter bonum Reipublicæ, ergo nullo modo est admittenda dicta cognitio, etiam propter bonum Reipublicæ necessarium: quia quando necessitas occurrat, tunc non per modum iurisdictionis, sed per modum defensionis succurrendum est. Quia nunquam iudex secularis, etiam Regius, potest acquirere iurisdictionem in clericos prætextu necessitatis; quia sola necessitas non dat iurisdictionem, & sine iurisdictione, non potest iudicium usurpari, maxime contra privilegium fori clericorum.

Decimo septimo sic argumentor. Si aliqua ratione potest permitti dicta cognitio, ea videlicet, quia procedit ex privilegio Pontificis, vel ex consuetudine immemoriali, quæ habet vim privilegij, cum præsumatur descendere ex legitimo initio, & origine, sine aliqua repugnantia. Sed his non obstantibus, titulus huius cognitionis non est sufficiens; quia talis consuetudo non accipit vires à præscriptione, sed à privilegio, quod censetur reuocatum in Bulla in Cena Domini: quia Pontifex potest reuocare consuetudinem per privilegium, cum talis iurdictio censeatur delegata à

Pontifice, & consequenter, pender ab eius voluntate, & contra eum, & suam supremam potestatem, nemo potest præscribere: quia illa potestas quæ à Deo concessa est, non potest per consuetudinem laicorum diminui, neque ex proprio privilegio, cum iurisdictionem in Ecclesiasticos habeat Pontifex, ad bonam Ecclesiæ gubernationem, & non in eius damnum, & perniciem, destruendo liberratem Ecclesiasticam, & exemptionem clericorum.

Decimo octavo sic argumentor. Ratio fundamentalis huius cognitionis per viam violentiæ, est ius naturale, quod inductum est, licitam esse defensionem, ut in l. ut vim, ff. de iustitia, & iure, c. ius naturale, 1. distin. Sed hæc ratio non est sufficiens, quia talis defensio non potest exerceri sine actu iurisdictionis, & sine strepitu, & figura iudicij, cum recursum persone Ecclesiasticæ ad tribunalia Regia. Ergo cum iudex laicus non possit exercere iurisdictionem in clericos; sequitur non posse Regios iudices, propter defensionem naturalem, vi iurisdictione in clericos, aduersus constitutiones canonicas: cum dicta cognitio semper exerceatur per usum iurisdictionis, defendendo eum, qui vim patitur, in Regijs tribunalibus, causamque ad se aduocando, & omnia acta processus originalia, formata coram iudicibus Ecclesiasticis: cognoscendo præterea an sententia sit iusta, vel iniusta; quod est necessarium ad intelligendum an appellatio fuerit, legitime interposita. Quæ omnia negari non possunt, quin sint actus iurisdictionis, quæ non potest aduersus Ecclesiasticas personas exerceri: neque congruit rationi, ut sub nomine defensionis naturalis usurpentur actiones, qui re vera non pertinent, ad defensionem facti, sed ad defensionem iuris, quæ pertinet ad iudicem Ecclesiasticum superiorem, & non ad iudices Regios.

Hæc

Tractatus de cognitione.

Hæc sunt, Doctor Roa, quæ magis difficilem, reddunt nostram iuridicam assertionem, & quæ prima facie, faciunt rem dubiam, non verò quæ per te opposita fuerunt: & sic tu es qui: potius videris in messem alienam intrare; & deficere, non tantum in ratione, sed in principiis materiæ, iurisdictionis, & protectionis, & defensionis. Quæ cum inter se longè contraria, & diuersa sint (vt suo loco demonstraui) sæpè confundis ista vocabula, defensionis, & protectionis, pro iurisdictione, quod falsum est, & conuinceris, ex cap. 20. sessione, 25. Concilij Tridentini, vbi Imperatores, & Reges, & Respublicæ, quæ non recognoscunt superiorem in temporalibus, sunt protectores libertatis Ecclesiasticæ, & tamen nullam habent iurisdictionem in rebus Ecclesiasticis; ergo longè differt protectio, & defensio à iurisdictione. Et si cui conceditur protectio, & defensio Ecclesiasticorum, conceditur, etiam iurdictio; sequeretur absurdum, scilicet Imperatores, & Reges iurisdictionem habere, ex decreto sancti Concilij in personas Ecclesiasticas; quæ consequentia falsissima est, & ratio ex qua sequitur: quia iurdictio, & protectio sunt diuersa, & separata. Sed vt fortius tu Roa carperes nostra scripta, omnia Rodes, quia conueniunt sæpè nomina rebus, & sic diceris Roa, à Rodendo. Profecto quidem melius tibi esset, vt tua scripta circumspeceres; quia cælum, non animum mutant, qui transformare currunt: tu verò mutatione cæli, & patriæ, mutasti opinionem, quam favore iurisdictionis Regalis scripsisti. Cuius rationes falsissimas esse, mihi per plures doctos viros, nuntiatum fuit; quia ego nunquam vidi opus tuum, ne me constitueret varium, & inconstantem. Benè enim compatiuntur, quod assumptum sit verum, & rationes assumpti falsæ; &

sic deberes rationes corrigere, quibus fundasti ius Regum in his cognitionibus, non verò discedere, à prima opinione, omninò sequendo contrariam: in quo profectò adulatoris officium exercis, qui omnibus dicit, * *salve*, * prodigios vocat liberales; avaros parcos; sapientes, lasciuos, curiales, garrulos affabiles, obstinatos constantes, pigros, maturos, & graues, vt tradit Iuuenalis, satyra, 3. cuius versus refero, lib. 4. communium quæst. 899. num. 200. vbi plura tradimus aduersus adultores Principum. Et alia congescit Mascardus, volum. 1. de probationibus, conclus. 56. vbi adultores vocat apertos hostes, & dicit, * *Quod meliora sunt vulnera diligenti, quam oscula blandienti*: * de quorum numero fuerunt illi, qui Alexandrum Magnum, modò Iobis filium, modò illum egregis gestis Herculem superasse dictabant. Quare nunquam adultores debuerant esse in consilio Principum; quia illi nequiores sunt hostibus, qui aperto Marte nobis congregiuntur. Vnde Brias Prianus, interrogatus, quòd esset animal omnium maximè noxium. Si deferis (inquit) per contrarios, tyrannos, si demitibus, adulator. Aduersus quos nostra lex Regni, 5. titu. 13. part. 2. refert ista verba: * *E si el dixesse palabras q el Rey entendiesse que fuesen de lisonja, no le deue traer consigo*. * Vbi Gregorius, verbo, lisonja, dicit quòd Blandus Adulator, est vulpes pessima, & melius est incidere in coruos, quàm in adultores, quia corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Et nulla potest esse maior Principis adulatio, quam modo vnã opinionem favore illius, modò contrariam docere: prout tu Doctor Roa fecisti. Quia cum esses in nostra Hispania, librum integrum composuisti in fauorem nostri Regis, defendendo licitum esse cognitionem per viam violentiæ, & ob hanc causam, audio præ-

præmium à Rege nostro recepisse. Po-
stea verò cum Romam ires, celi muta-
tione, adulando Pontificem maximū,
contrariam sententiam sine mutatio-
ne iuris, neque facti, elegisti, prout cō-
stat ex tuis assertionibus, quæ ad ma-
nus nostras pervenerunt, de quibus
suprà, in principio huius appendicis.

Sed hæc omnia omittimus, vt argu-
mentis pro contraria parte, (nouiter
vltro te aductis), satisficiamus, ne re-
maneant aliqua difficultas cōtra nostrā
resolutionem, & veritatem. Quorum
solutiones reperies in fine huius pri-
mæ partis, glos. fin. n. 140. Et tu Roa,
vale, nosce, & ignosce.

*Bullarum retentio in supremo Regis
consilio, ex quibus rationibus fieri
possit.*

62

EX quibus omnibus; vt ad no-
strum institutum reuertamur
infero, quòd cum Rex noster
sit protector Concilij Tridentini, vt
in cap. 20. sessione. 24. de reformat. & dixi-
mus lib. 4. quæst. 1. à num. 362. ad eum
spectat subditorum, tam laicorum,
quam clericorum protectio, & defen-
sio. Et ob hanc rationem si Bullæ Apo-
stolicæ expediantur contra ius, & sa-
cros Canones, & Concilia genera-
lia, & in manifestum damnum Reipu-
blicæ temporalis, turbando pacem
subditorum, vel trahendo eos ad va-
ria tribunalia in prima instantia, con-
tra formam Concilij Tridentini, cap.
20. sessione, 24. vbi causæ omnes de-
bent tractari coram locorum ordina-
rijs, & non coram camera Apostoli-
cæ, auditore (nisi specialiter Pontifex
contrarium disponat) aliàs, nec dictus
auditor, nec alius iudex Romanæ cu-
riæ, poterit in prima instantia cognos-
cere, neque monitorias decernere, ad
extrahendos litigantes à suis domici-
lijs, compellendo eos per censuras in
curia Romana litigare, cuius contra-
rium sanctissime est dispositum in dicto

decreto Concilij, ad evitandas infini-
tas lites, & importunas molestias, &
vexaciones, quæ à curialibus, & alijs
curiæ ministris fiebant. Quod quidem
in maximum damnum Reipublicæ
Christianæ vertebatur, vt benè per-
penso iudicio consideravit Alua ab
Esquiuel, in tractatu de Concilijs, 2.
par. cap. 29. & ob hanc causam, ad o-
biandas subditorum molestias, dan-
tur quotidie prouisiones Regales in
supremo Regis senatu, **Para que se to-
men las Bullas, y se lleuen al Consejo, oyen-
do, y citando las partes, para que se vea y
entienda, si fueron ganadas, con falsa, y
finiestra relacion, o en derogacion del san-
to Concilio, sacando a los subditos de su
fuero, y domicilio, y prouincias, obligan-
dolos que vayan a litigar fuera dellas;
cuya defensa, y proteccion toca a los Re-
yes, como protectores de su Republica tem-
poral, y jueces conseruadores, ad tollen-
dam vim.** Lo qual no es contrario al
cap. de la Bulla in Cœna Domini, vbi
postquam etiam prætextu violentiæ
prohibetur detentio Bullarum, limi-
tatur, quando causæ retentionis pro-
ponuntur coram summo Pontifice,
vt ponderat Suarez, de censuris, tom.
5. disputat. 21. num. 75. & 76. & di-
cam, num. 318. & tradit Simancas, de
Cath. institut. titul. 45. de pœnis, nu-
mer. 34. cuius verba retulimus, tan-
quam singularia, in lib. 4. pp. quæst. 1.
à num. 362. versu ex qua ratione, vbi
alios refero. Et vltro ibi allegatos,
docet in terminis istam sententiā Flo-
res de Mena, lib. 1. var. q. 12. nu. 8. vbi
num. 9. refert sequentia verba, ibi: **
Estque Rex noster Catholicus, & inuictissi-
mus, ex Bullis, & priuilegijs Romanorum
Pontificum, perpetuus iudex conserua-
tor dicti Concilij, & iurium eius: & in a-
lijs tribunalibus supremis, vbi de litibus
Ecclesiasticis, per viam recursus, quod
vulgo dicimus *d fuerça,* cognoscitur, si
partes cōtra quas dicit littera impetratur,
vel in quorum præiudicium impetrantes
ei viuuntur, coram executoribus, vel*

K

sub

Tractatus de cognitione

sub executoribus, allegant aliquid quod
altiore indaginem requirit, ad litem-
que ordinariam pertinent, sitque reus ne-
cessarius allegans, quod nunquam liti-
git, neque conuictus fuit: tales execu-
tores, vel sub executores, cum non audiant,
expressis suis appellationibus, ad executio-
nem procedunt, declaratur vim fieri, &
causam in prima instantia cognoscendam;
ordinario remittunt, vel iubent eos repo-
nere attentam, & appellationis iusta, &
non calumniosa deferri.*

Quæ omnia fiunt per Regem nostrum,
& suos senatores grauissimos, in vim
protectionis, & naturalis defensionis,
ut Romanus Pontifex melius in-
formatus, disponat illud, quod magis
Reipub. Christianæ conueniat, specta-
ta secunda iussione, ut cauetur in cap.
si quando, de rescrip. authen. de mand.
Prin. §. deinde, col. 3. & est tex. in c. cū
teneamur, de præbend. & plura exem-
pla in proposito, refert Pala. Rub. in
tract. de benef. vacan. in cur. à num. 7.
ubi dicit, quod non contemnit man-
datum superioris, nec poenam, vel cē-
suras in eo contentas, quando adest
iusta causa non obtemperandi, & adim-
plendi: quia illud auctoritate legis fit.
Et plus dicit, quod si Papa aliquid præ-
cipiat fieri, sub poena excommunica-
tionis, quoties ex mandati executione,
timeatur scandalum in Repub. vel
alia mala futura, quod tunc sine metu
excommunicationis, licite potest man-
datarius rescribere Papæ, & inde sus-
pendere executionem litterarum, do-
nec veniat secunda iussio, ut docet
etiam Anchar. consi. 241. Nec ob hanc
causam Pont. Max. debet quærellā ad-
uersus Principis cōsiliarios propone-
re, nec aduersus Bullarū executores;
quia illud nō fit in cōtemptū, sed pro
bono, & quiete Reipub. Quia quem-
admodum Pictor, licet peritissimus,
non potest in tenebris, imaginē egre-
gię pingere, sed necessariò (si vult pro
dignitate in munere suo versari) debet
lumen adhibere, quo possit illam pictu-

ram, omnesque eius partes penitus
perspicere, colores intueri, & quid cui-
que parti expediat, tum oculis, tum
etiam mente, & ratione percurrere.
Eodem modo Pont. Max. vniuersalis
Ecclesiæ Catholicæ Pastor, quantum
uis ingenij acumine, & prudentia,
& sanctitate excellat; nullo modò
poterit ad relationem alterius, suo
officio satisfacere, & muneri à Deo
sibi iniuncto. Imò iacebit in tene-
bris, si rem ipsam de qua agitur il-
liusque causas publicas, aut priuatas,
notas non habeat: quia ipsa rei cogni-
tio, est veluti lumen, sine quo opus fieri
non potest. Ut quid Principi magis
conducatur animo cernat, neq; aperte,
vtilitates, ac detrimenta videt, quæ
possunt ad statum Reip. peruenire, ne-
que argumenta, & rationes firmas ne-
mo inueniet, quibus hanc partem pro-
bare, & illā improbare queat, nisi au-
ditis rationibus, quæ pro vtraque par-
te possunt subsistere. Quia nec ipse
Pontifex, licet in scrinio pectoris om-
nia iura habeat, poterit contra inau-
ditam partem, aliquid iuste diffinire,
ut ipse docet in c. 1. de causa posses-
& proprietatis. Et hanc nostram sen-
tentiam, in nostris terminis, tenet Pa-
ter Manuel Rodr. 1. tom. quæst. regul.
quæst. 6. artic. 8. ubi resoluit Reges, &
Principes, qui non recognoscunt supe-
riorem in tēporalibus, & suos grauif-
simos cōsiliarios, posse sine timore ex-
cōmunicationis Bullæ in Cœna Dñi
detinere executionē Bullarū Aposto-
licarum, si notum illis sit, illud conue-
nire, pro conseruatione, & pace Rei-
pub. temporalis: siue illud fiat ad in-
stantiam partis, vel fiscalis Regij con-
siliij (cuius munus hodie exercet, ille
doctissimus, & sapientissimus vir, in
omnium litterarum genere ornatissi-
mus, & notabilitate præclarus; licen-
tius Gilimō dela Mota, Regis consi-
liarius, & meritissimus, fisci patronus)
& istam sententiam, docet Cerola, in
sua prax. §. litteræ Apostolicæ, dicens:

Non

Non ex eo iudices Regios incurrere censuram Bullæ, cum illud non fiat ad impediendum, sed ad examinandum an ipsæ dictæ Bullæ Apostolicæ contineant, aliquam subreptionem, vel obreptionem, idem docet Hier. Llamas 1. par. methodi. c. 7. §. 19. & nouissimè post hæc scripta, tenet Cened. in suis quæst. q. 45. nu. 9. versi. supra dicta.

Nec obstat quod aliqui dicunt, quod secundum naturam magnorum virorum, illud esse, vt semel ab ijs proposita non deserant, quod ex illorum dignitate, non sit, sententiam mutare, quia respondeo, qd si in melius, mutanda, magnum hoc prudentiæ argumentum esse, & à sanctis viris, hoc sapius factum fuisse. Nam David Rex, monente Abigail, deliberationem emendauit, vt habetur, Reg. 1. cap. 25. & Apostolus Paulus, quamuis decreuisset dare se in theatrum, acquieuit tamen amicorum consilio, aliter suadentium, vt habetur in Actis Apost. capit. 19. Quinimò incommutabilis Deus, sæpè legitur in sacris litteris, mutasse promissa, vt in cap. non debet, de cons. & affin. & pro misericordia temperasse sententiam, vt in cap. incommutabilis, 22. quæst. 4. licet verum sit, quod tunc non mutet Deus actum interiorem voluntatis suæ, vt sanctus Greg. declarat, lib. 20. moral. cap. 23. & S. Thom. 1. part. quæst. 19. artic. 7. ad. 2. Quod & alijs multis exemplis sancti Patres nobis testatum reliquere, vt intelligeremus, viri perfecti esse, nihil absolute diffinire, quod non vtiliori, sapientiorique proposito possit emendari, prudentumque mores, salubrioribus, cedere consilijs, cum id, non leuitatis, sed maioris charitatis, & prudentiæ, sit argumentum. Vnde nimirum, si executio Bullarum sit suspendenda ob iustas, & rationabiles causas, donec Rom. Pont. sit certioratus, & ob hanc causam, secunda insio est spectanda, vt in d. cap. si quando, de rescrip. c. qualiter, & quã-

do, de accusationibus, & diximus, in lib. 4. com. quæst. 1. à nu. 262. cum sequentibus. Et istam opinionem docet eleganter Innoc. in c. Inquisitionis, de sent. excom. in fin. vbi dicit, quod si ex præcepto iniusto Papæ, præsumatur vehementer, statum Ecclesiæ turbari, vel alia mala ventura esse, tunc non esse parèdum mandato, cum debeamus futura mala præcauere. Imò peccaret quis, obediendo, vt tradit Palac. Rub. vbi supr. §. 11. in fin. & Pacianus, consi. fin. nu. 46. cuius verba referam. in num. 319.

Nec superiori resolutioni obstat, quod summus Pontifex, omnia iura censetur habere in scrinio pectoris sui, vt in c. 1. de constitutionibus, lib. 6. & sic omnia perfecte disponere, cum in Papa summa sit perfectio, & rei perfectæ, nihil addendum superest. Et sic sicut solis splendore stellarum lumen obscuratur, & offunditur, sic ad summi Pōtificis oracula, dignū videtur, vt aliorū voces, & suffragia cōticescant. Nam respōdeo, quod ex eo quod Pōtifex plus alijs videt, & intelligit, eo plus sibi ipsi diffidit, cū scriptum sit, Prouer. 14. *Sapiens timet, & declinat,* & etiam legitur Prou. 3. *Ne imitaris sapientiam tuam,* & Prou. 1. *Audiens sapiens sapientior erit,* & Eccle. 6. *Si attenderis mihi, disces,* & Eccle. 32. *Ne sis sapiens apud te ipsum,* & Prou. 12. *Qui autē sapiens est audit consilia,* & Prou. 15. *Qui agunt omnia cū consilio reguntur sapientia,* & ibid. *Disipantur cogitationes, vbi non est consilium: vbi vero sunt plures consiliarij confirmantur.* Et ob hanc causam dixit S. Bernar. lib. 2. de cōsiderat. ad Eugenium: *Vbi dixisti: Meus sensus sufficit mihi, ibi defcisti: vbi tuo consilio placuisti, ibi perijisti,* & ratio traditur Prou. 11. *Salus vbi multa consilia.* Quæ in Pont. max. non sunt deficienda, cū in eo magis florescāt prudentia, vigilātia, circumspectio, docilitas, & reliquæ insignes virtutes. Et illud quod diximus, de sūmo Pōtificis

Tractatus de cognitione

perfectiōe, in rebus gerendis intelligas, & respondeo cum Diuo Thom. 2.2.q.184.art.4. Quod perfectiō dupliciter considerari potest: tum ratione status, & officij, tum ratione personæ. Ea quæ pertinent ad statum, non in eo posita est, vt plena rerum omnium cognitione affluat, ac perfectâ rerum deliberandarum scientiam, atque vsum teneat, quoniam hæc alijs quoq; possent interdum esse communia. Verum in eo sita est, quod vnius sanctæ sedis Apostolicæ, summique Pontificis proprium esse, atque suprâ alios status omnes eminentissimum (videlicet) quod fides illius nunquā debeat deficere, vt habetur, Luc. 22. Quod de necessitate salutis sit, vt eum tãquam caput Ecclesiæ omnes fideles agnoscant, vt in extrauaganti, vnam sanctâ, de reliquijs, & veneratione sanctõrum. Et quod ipse alios iudicet, & à nemine iudicetur, vt in c. cuncta per mundum, 9.q.3. Quod tanquam agens vniuersale Ecclesia contineat, vt in cap. duo, 96. distin. Et quod (sine exceptione) solus ipse omnium peccata soluere, spiritualemque in omnes iurisdictionem, valeat exercere, vt in cap. solite, de maiestate, & obedientia, & sic de alijs rebus, vt in c. per venerabilem, qui filijs sint legitimi, c. patet, cap. nemo, cap. aliud, 9. quæst. 3. Altera enim perfectiō, quæ personæ dicitur, cum sit gratia gratum faciens, & in actû charitatis consistat; non necessariò, & semper omnimodâ prudentiæ politicæ virtutem, secum exigit, quin in rerum publicarum gubernatione, & administratione, aliorum quoque opera, & auxilio sæpè indigeat: & sic dixit Imperator, in auth. de nuptijs, col. 4. * *Non enim erubescimus, si quid in melius, etiam eorumque prius, diximus, ad inueniamus hoc sentire, & competentem prioribus, imponere correctione, neque ab alijs expectari corrigi.* Quia licet Pontifex ratione suæ dignitatis, semper sit superior, tamen ratione ne-

cessitatis consilij accipiendi (vbi res postulat) potest esse inferior, & vt talis adiuuari. Cum videamus sanctis etiã viris, nonnulla in alijs regendis quandoquæ defuisse, vt tradit Sanctus Thomas, 2.2. quæst. 47. artic. 14. ad. 1. Et sic aliorum sententias libenter auscultasse, eorumque industria, vsus fuisse. Quia qui verè sapiens est; non multum laborat, quomodocumque vtilitati publicæ prospicere possit, siue per veritatem, siue per occasionem, Deum præ oculis semper habendo. Et sic cum Pontificis opinio, in his rebus politicis, & gratiosis gerendis, possit per aliorum suggestionem falli, nimirum, si patres Reipublicæ temporales, & conservatores ad tollendam vim, prout sunt Regis consiliarij, & sui senatores grauissimi, quorum dignitas nititur consilio, authoritate, ratione, sententia (quæ in sene potissimum reperiuntur) præcaueant damna Reipublicæ, cuius consiliarium natura, vt munus suum postulat, est, vt rem discutiant, examinent, & quid vtilius videatur in medium afferant. Et sic non solum partes veri consiliarij exequuntur, sed etiam obedientiæ legem implent, vt in dict. cap. si quando, de rescriptis, vbi secunda iussio expectanda est. Ob quam rationem, recto iure, nostri senatores, & consiliarij Regij, possunt Pontifici maximo proponere, quod eidem vtilius, tutius, ac sanctius iussu fuerit, vt pro arbitrio suo, ex pluribus ab eis propositis, possit decernere, quod magis paci, & quieti Reipublicæ Christianæ, conueniat, in quo ipsi senatores, intendunt potius à Pontifice maximo duci, quam illum ducere, cū videat, ita eorū officio, ac prudentiæ, tum etiã aliorum exemplo, atq; vtilitati publicæ cōueniri. Quod quidem nihil religioni detrahit, cū nihil de causâ fidei disceptetur, sed solū de ijs rebus politicis, quibus bona administratio populorum continetur, & quæ varia sæpè hominum iudicia fusc-

fufcipere folent: tunc etiam, quia factis Pontificem, ille collit, qui suo confilio occasionem, & materiam ei præbet, rectius ea deliberandi, ac difiniendi, quibus Christiana religio defendatur, atque amplifcetur, fimulque Apostolica decreta, & concessiones facilius ab omnibus recipiatur, & obferuentur, cognita rei veritate.

Pro cuius rei confirmatione non defunt vetera multorum, tum Prophetarum, tum Sanctorum Patrum exempla, qui suo instituto nos rectè docuerunt, aliquando à Principum placitis defidere, ne quid eorum cultui quidquam prorsus abrogare, inter quæ fufficiat illuftrare illud exemplum, quod in Actis Apostolorum, 4. legitur de Petro, & Ioanne; quibus cum denuntiarent Principes Iudæorum, ne ea de Christo Domino prædicarent, ipfi responderunt: * *Si iufte est in confpectu Dei, vos potius audire, quæ Deum iudicare? Non enim possumus quæ vidimus, & audiimus non loqui.* * Quo loco nullum verbum exasperans, nullum impatientiæ, aut detractiõnis fignum animaduertitur, fed cum summa modestia, summa etiam tuendæ veritatis confatia, officium dignofcitur. Sic etiã Diuus Hieronymus, Actu, 5. Apost. admonet, quod quando illud quod præcipit Princeps malum, & damnofum est, respondendum esse: * *Oportet obedire Deo, magis quam hominibus,* * vt in cap. Imperatores, 9. dist. & ob hanc causam laudatur Antiochus Rex, 3. Asiæ, qui in omnibus vrbibus fui Regni fcripiffe traditur, quod fi in litterisquæ eius nomine fcriberentur, effet aliquid quod legibus aduerfari videretur, credent fe ignorare dictas litteras fcripras fuiffe, & propter ea quæ eis non parerent, vt refert And. Gail, lib. 2. practic. obseru. c. 58. nu. 10. vbi etiã dicit, quod Rex Agefilaus, non aliter promiffa præstare voluit, quam fi iusta effent, quod & Anafafius Imperator fanci-

uit, in l. fin. C. fi contra ius, vel vtilit. publi.

Ex quibus non de facto, fed de iure, infpecta ratione finis, detinentur Bullæ Apostolicæ, in supremo confilio: cuius rei rationes concludentes manifeftant quia ad benè operandũ (vt docet S. Tho. 2. 2. q. 49. art. 7. & q. 51. art. 1. ad. 3.) non folum perfipiciendũ est, quid fiat, fed quomodo id fiat, non cafu, non impetu, non carnis affectu, non proprio fenfu, fed recta electione, & congruentibus medijs.

Rutſus pro perfecta declaratione huius materiæ animaduertendum est quod fi de facto contingat, vt iudices Ecclefiaſtici ſint rebelles, non obediendo mandatis ſupremi confilij, in dictis cognitionibus per viam violentiæ, poſſunt Regij ſenatores, eos à Regno expellere, & temporalitatibus priuare (vt aliquando legimus factũ fuiſſe) quia aliter nullius momenti eſſet protectio Regis, & defenſio naturalis ſubditorum, argumento legis, 2. ff. de de iurisdic. omnium iudic. l. fin. ff. de officio procuratoris, cæſaris, l. quicũ que, C. de Episcopis, & clericis, vbi illud notat Paulus de Caſtro, & dicit, quod habuit de facto, & tenet Bernardus Diaz, in practica, cap. 122. vbi Salcedo, littera. A. & Gaſpar Rodriguez, de annuis redditibus, c. 17. nu. 67. Enriquez, in ſum. lib. 4. de regular. c. 12. nu. 6. & Seſe, de inhibit. iuſti. Aragoniæ, c. 8. §. 3. nu. 98. Couarr. pp. c. 35. Bobadilla, in ſua polit. lib. 2. c. 18 nu. 62. vbi refert caſum de facto contingentem, & probat lex *partita*, 18. tit. 9. par. 1. & diximus in lib. 4. com. q. 899 nu. 173. & in epiſt. ad Regem noſtrum, nu. 71. aliàs 64. idem tenet Bobadi. vbi ſup. c. 19. n. 31. & c. 17. n. 68. Oliuanus, de iure ſiſci, c. 11. nu. 37. lit. P. & ita obſeruatur, & practiatur, quidquid nouiſſimè cõtrariũ teneat Mart. de iurisdic. 2. part. c. 34. nu. 24. vbi tenet cõtra Couarr. Abendañum, & alios. Sed noſtram opinionem tenet Corſetus,

Tractatus de cognitione.

67

68

in tractatu de potest. Regal. quest. 34. in 3. par. nu. 60. & sic Genuenses Episcopi ab Alua expellerunt, & Alphonsus ultimus Dux Ferrariæ, Episcopum Ferrariæ expellit, quia si aliter fieret iniutilis esset protectio, & defensio naturalis subditorum (quod non est dicendum) & post hæc scripta nostram sententiam tenet elegantè, & doctè, Cenedo, quest. 45. num. 23. vbi num. 24. dicit, quod licet Reges non habeant in Ecclesiasticos contetiosam, & iudicialem iurisdictionem, habent tamen ditionem œconomicam, & politicam, idem tenet Menochius, conf. 1000. num. 98. Humada, in l. 65. titu. 5. part. 1. glos. 8. num. 7. & Bobadilla, sup. nu. 62. vbi dicit, quod ista est potestas politica, & œconomica: * *como del padre de familias, q̄ puede echar de su casa a su hijo clérigo inobediente.* *

Præterea potest defendi hæc opinio & consuetudo, & practica generalis omnium prouinciarum Christianorum, quia illa expulsio, non est contra libertatem Ecclesiasticam, cum non exerceatur actus iurisdictionis, sed defensionis, vel Reipublicæ, vel innocentum, & quoties defensio, est necessaria, & ea vtuntur princeps, cum debito modo ramine, non fit præiudicium libertati Ecclesiasticæ, vt tradit Franc. Suarez lib. 4. de immunit. Ecclesiast. c. 34. nu. 13. & 14. & 15. vbi ex hac ratione iuste defensionis, defendit consuetudinè, tollendi arma clericis, tempore prohibito, dummodo illud non fiat per vsum iurisdictionis, vel punitionis; quia huiusmodi facta diriguntur, & ordinantur, ad impediendum aliquod delictum, & sic dicit, cessare violationem Ecclesiasticæ libertatis, quia hæc omnia tolerantur, & iustificantur, per modum defensionis, nam expedit valde Reipublicæ Christianæ, vt impediatur delicta. Et hoc munus videtur maximè commissum, ministris iustitiæ sæcularis, vt docet Panormit. in c. vt famę, de senten. excommunic. lib. 6. & in c. cum non ab

homine, de iudicijs, vbi Deci. nu. 10. Nauar. in manuali, c. 22. nu. 83. & in c. nouit. notab. 3. nu. 31. de iudicijs, Iulius Clarus, receptarum sententiarum, §. fin. q. 28. nu. 6. & concludit Suarez, vbi supra, d. nu. 15. in fin. nostram principalem conclusionem, per hæc verba: * *Denique ad hunc modum, sub hac specie defensionis, excusantur alie consuetudines, vt excludendi clericum a curia Regis, vel etiam a Regno, vel alie similes, quas nunc examinare non est nostri instituti, sed videri possunt Doctores allegati, præsertim Azor, to. 1. lib. 5. c. 13. & 14. Henriquez, lib. 14. de irregularit. c. 12. nu. 6. lit. P. cum sequentibus* Vnde cum hæc omnia fiant, in ordine ad tollendam vim prælatorum, & pro defensione subditorum, & non per modum iurisdictionis contetiosæ, sequitur, quod Ecclesiastica libertas, non patitur aliquod præiudicium, nec violatur eius immunitas, cum non exerceatur aliqua iurdictio contetiosa, contra clericos rebelles, sed solum quædam defensio iuris naturalis, quatenus est necessaria, & conueniens, ad tollendam, & repellendam vim: vt habetur in cap. 36. in curis de Madrid, de quo in glos. fin. num. fin.

Opinio Seguræ Daualos reprobatur.

EX quibus cauendum est, ab opinione Seguræ Daualos, in suo directorio iudicum Ecclesiasticorum, cap. 13. num. 51. vbi non benè perpendens huius cognitionis per viam violentiæ materiam, dixit, iudices Regios habere præscriptam iurisdictionem, aduersus iudices Ecclesiasticos. Quod falsum est; quia nullam habent iurisdictionem, neque iurdictio Ecclesiastica, præscribi potest per Reges tempora, vt diximus in proœ. huius operis, c. 5. Idemq; tenet Bobadi. in sua politi. 2. par. c. 18. nu. 139. quod falsum est, cum nulla detur iurdictio, sed protectio, & defensio naturalis, & politica, sine aliquo iurisdictionis vestigio, vt sæpe repetitum est.

Vltimò

70
Clausula ap-
pellatione re-
mota, quali-
tèr sic practi-
canda, & in-
telligenda, in
hac cog-
nitione.

Ultimò pro complemento huius
glossæ, & declaratione totius materiæ
cognitionis per viam violentiæ. ani-
maduerrendum est, qd sæpè sapius, in
rescripto Põtificis, solet apponi clau-
sula, * *Appellatione remota*, * vel alia si-
milis, veluti: * *Nõ obstãt appellatione*,
* *Appellatione postposita*, * *Appellationis*
obstaculo, nõ obstante, * *Appellatione in-*
hibita, * *appellatione cessante*, * *Sablato ap-*
pellationis obstaculo, * *Appellationis cessã-*
te diffugio, * quæ clausulæ solent appo-
ni in rescriptis Põtificis, vt in c. Pasto-
ralis, de appellationibus, c. sin autem,
eod. tit. c. i. de cohabit. clericor. & mu-
lierũ, cap. accipim⁹, de pactis, c. Pasto-
ralis, §. Prætereã, de officio deleg. c.
Ex tua, de filiis præbyterorũ, c. i. de
rescriptis, c. pro illorũ, de præbend. c.
ad audiẽtiã, de Eccles. ædifican. l. i.
§. i. ff. quibus appellare non licet, l. ab
executore, C. quorum appellationes
non recipiãtur, c. cum appellatio, de
appellationibus, lib. 6. l. i. C. quorum
appellationes nõ recipiantur. In qui-
bus casibus si iudex ordinarius, vel e-
xecutor rescripti, exequatur suã sen-
tentiam, appellatione remota, licet in-
terponatur appellatio, & protestetur
auxilium Regale, & processus remit-
tatur per viam violentiæ ad sua tribu-
nalia, non debet impediri executio
sententiæ, imò iterum causa est deuol-
uenda, ad iudicem executorem, qui
non facit vim exequendo, cum illud
procedat virtute, & facultate illius
clausulæ, ex Pontificis commissione,
& delegatione, quæ est tantæ virtutis,
& potentiæ, quòd licet aliàs iudex de
iure, non haberet nisi causæ cogniti-
onem ordinariam: mediante illa clau-
sula, habet etiam executionem, & nõ
facit vim, exequendo appellatione
postposita, vt in d. c. pastoralis, §. 3. de
appellationibus, cuius verba singula-
ria sunt: * *Pastoralis officij diligentia*, &
infra, * *Quasiuisi utrum quando inhi-*
bitur appellatio in rescripto, frustratoria iu-
ri inhihibita videatur. Nos igitur attenden-

tes, quòd per appellationem frustratoriã,
etiam si non fuisset inhihibita, negotium nõ
debeat impediri, respondemus, quòd qua-
libet provocatio, intelligitur remoueri quæ
a iure non indulgetur expresse, sed si ap-
pellans fuerit grauatus iniuste, grauamẽ
huiusmodi per superiorem poterit emen-
dari. * Quæ decisio Pontificia, & alia
plurima, originem trahunt à iure ciui-
li, vt in l. i. §. fin. ff. qui, & à quibus ap-
pellare non licet. Vbi Vlpianus respõ-
dit: Imperatorem interdum, sæpissi-
mè solere ita iudicem dare, vt ab eo
appellare nõ licet. Quòd quidem pro-
cedit ex paritate potestatis iurisdic-
tionis respectu illius clausulæ, refe-
rendo singula singulis: quasi hoc vnu
sit. Ex hisque supremæ potestatis re-
seruata sunt, & vsque adeò his duo-
bus solis in vsu iuris cõmunis sit dan-
di iudicis, vt nullo modo ab eo pro-
uocare liceat quoad effectum suspen-
suum. Et in tantum illa potestas est re-
stricta, vt neque earum vicem geren-
tibus id permittatur, imò neque lega-
tis de latere, quamuis plenissimam le-
gationem habeant, nisi illud expres-
sè, & specialitèr in rescriptis concess-
um sit, propter eius specialem pote-
statis notam, vt habetur in c. i. de offi-
cio legati, lib. 6. cap. i. de officio dele-
gati; quia ea quæ specialitèr Pape, aut
Principi reseruata sunt, mandata iu-
risdictione generalitèr nõ cõtinentur,
l. i. ff. de officio eius cui mandata est
iurisdictio, & si de facto procedatur,
erit recursus ad Regios senatores per
viã violentiæ. Ex quo etiam est, quòd
iudex datus à Pontifice, vel à Rege,
cum clausula * *Appellatione remota*, *
etiam si alium subdelegare possit, vt
in cap. Quoniam Apostolica, de offi-
cio delegati, l. à iudice, C. de iudicijs,
pari tamẽ potestatem cum dicta clau-
sula subdelegari nequeat, * *Appellatio*
ne remota, * vt probat text. in c. super
quæstionum, in principio, de officio,
& potestate iudicis delegati; quia per-
sonalis censetur dicta delegatio, &

K 4 non

Tractatus de cognitione

non egreditur personam argumēto,
l. inter artifices, ff. de solutionibus, vbi
Doctores.

75 Vnde in tam frequenti huius po-
testatis vsu, meritò quæritur, quæ sit
principalis potestas illius clausulæ, *
Appellatione remota, * an illa quem ver-
ba, præse ferre videntur, vt omninò
appellare non liceat, & si contra fiat,
nullus prorsus sit appellationis effe-
ctus, aut litigatores videantur appel-
lationi renuntiare, vt in l. i. §. i. ff. à
quibus appellat. non liceat, vt habe-
mus exemplum, ab executione, vt in
l. ab executione, C. quorum appella-
tiones non recipiantur, & à correctio-
ne, vt in cap. ad nostram, de appellat.
& in Concilio Tridentino, c. i. ses. 13.
ibi: * *In causis visitationis, & correctio-
nis*, * & ibi: * *Non appelletur*, * ita vt ne-
que iudex à quo prouocatur, illi defer-
re, vt in c. i. de rescriptis, neque iudex
prouocatus illam recipere possit, vt
in l. i. C. quorum appellat. non reci-
pantur, an illa, vt dumtaxat friuola,
seu frustratoria remota, seu prohibita
censeatur, an vero si ex clausula, quæ-
libet appellatio iusta, & rationabilis.
Quibus omnibus respondit Pontifex,
in d. c. Pastoralis, de frustratoria nul-
lam dubitationem esse, illiusque non
admittendæ, sed reiiciendæ omnibus
potestatem esse, ob id, quòd illa in vni-
uersum iuris autoritate, sit remota,
vt nec iustitia illi deferat, nec deferri
patiat, vt in cap. cum appellationibus,
de appellationibus, & sic eo respec-
tu superuacanea, & sine operatione
sit clausula, * *Remota appellatione*, * cu-
ius potestatem sic circumscriuit Pon-
tifex, in dicto cap. Pastoralis, vt per
illam censeatur remota appellatio,
quæcumque, etiam iusta, & probabi-
lis, quæ expresso, ac speciali iure in-
dulta, probata, seu concessa non est:
hoc est, vt ex quacunque causâ, quam
in iure constitutum, aut declaratum
est, appellari posse, seu appellandi cau-
sam esse iustam, aut probabilem, iudex

appellationis deferre debeat, & si nò
deferat, à superi priuari possit, vt in c.
de priore, de appellationibus, l. quo-
niam iudices, C. eod. titu. etiam si cau-
sa appellatione remota, iudici sit man-
data, quasi huiusmodi clausulæ * *Remo-
ta appellationis*, * insit hæc conditio,
siue exceptio, si expresso iure appel-
latio nò sit permessa, vt vis, & effectus
generalis clausulæ, non pertingat ad
ea quæ specialem habent notam, &
nominatim, lege, cauentur, vt in l. san-
ctio legum, ff. de pœnis, l. doli clausu-
la, de verborum obligationi. quia sicut
generaliter loquendo generi per spe-
ciem derogatur, vt in l. in toto iure,
de regulis iuris, c. generi, eodem titu.
& quæ in specie statuta sunt ad gene-
ralem iuris dispositionem non perti-
nent, idque in alijs clausulis constitu-
tum est, vt quando dicitur in rescrip-
to, * *Exceptione quacunque non obstan-
te*, * & etiam, * *Sine retardatione solutio-
nis pœsonis*, * & *sine retardatione solutio-
nis alimētorum*, * & est etiam clausula-
que (solet apponi, videlicet,) * *Parito
iudicato*. * Quæ clausulæ ad friuolas ex-
ceptiones, & appellationes, & iure nò
expressas, non etiam expressas specia-
li dispositione extendatur, vt in cap.
ex parte, el. 2. de officio delegati. Simi-
liter est alia clausula, quæ in rescriptis
Pontificis inseri, * *Contradiçtores com-
pescendo*, * seu *non audiendo*, * quia per
ista verba, & similia, non censetur ex-
clusa illa contraditio, quam ius spe-
cialiter permittit, & idè ad facti, non
vero ad iuris contradictionem, restrin-
gatur, vt docet glossa, verbo, contra-
dictores, in c. pro illorum, de præben-
dis. Quòd sub intelligò quando cau-
sa committitur Cardinali, appellatio
ne remota, quia non friuola tantum,
sed quæcumque appellatio interdicta
censetur, vt docet Antonius Chucus
lib. i. institut. titu. 4. de Cardinalibus,
num. 103. & dicemus in quæst. fin. vbi
plura notabilia, explicauimus.

Rursus confirmatur nostra senten-
tia,

Clausula
quæ requi-
runt execu-
tionem, &
quando ap-
pellatio in
clausulis, nò
obstantibus
admittenda
sit.

tia, ex alia clausula, quæ solet in institutionibus beneficiorum plerumque inferi, videlicet: * *Alienatione postposita, seu prohibita*, * vt non intelligatur prohibita illa, quæ aliquo iure speciali permittitur, vt in cap. ad aures, de rebus Ecclesiæ non alienandis, glossa in l. obes alienum, C. de prædijs minorum, & docet Ancharranus, cons. 102. num. 2. & sic in proposita specie quando in rescripto inseritur clausula, * *Appellatione remota*, * diligenti lectione obseruanda sunt ea iura, & casus, quibus appellatio de iure specialiter permittitur, quales aliqui in titulo de appellationibus proponuntur, vt in cap. postremo, cap. ex parte tua, cap. significantibus, & alibi passim, vt Dec dante dicemus, in quæst. fin.

82
Cap. vt de
bitus honor,
de appellat.
deciaratur.

Sed aduersus omnia superiora, videtur ob stare dispositio text. in cap. vt debitus honor, de appellationibus, vbi friuola, seu frustratoria appellatio, remanente, in perpetua iuris prohibitione, generaliter cuique permittitur appellatio, ex rationabili, & probabili causa, quæ in suo genere legitima reputatur, etiam ante sententiam diffinitiuam, & sic quis erit adiectæ huius clausulæ, nunc vsus, aut potestas, in tam generali, & expressa iuris permissione, vt sola frustratoria per eam, remota videatur, sed sine speciali fructu, cum aliunde generaliter prohibita censcatur, etiam non addita illa clausula, in qua re, glossa in d. c. Pastoralis, verbo, expresse, in fin. & verbo, * *Emendari*, * existimauit, ius abrogatum ibi referri. Qui intellectus probabilis non est, neque ex locis tam vicinis illud deduci potest, & sic merito Hostiensis, in d. c. vt debitus honor, verbo, absque rationabili causa, damnat illam interpretationem, & sic verius dicendum est, quod illa iura, non sint aduersa, seu contraria, quia libertas est appellandi, etiam ante sententiam diffinitiuam, ex quacunque legitima, probabili, seu rationabili cau-

sa, in ipsa appellationis formula expressa, siue illa in specie à iure indulgeatur, siue iuris scriptis speciali positione probetur, dum tamen in suo genere iusta, & probabilis sit. Sed liberius quidem, & cum maioris iuris effectu, si cum clausula, * *Appellationis remota*, * iudici causa mandata non sit, eo enim casu, vt appellandi potestas laeso, ita quoque ledenti iudici deferende interpositæ appellationi, necessitas est maior, vt enim ius friuolis appellationibus deferri non patiatur. cap. cum appellationibus friuolis, de appellationibus, lib. 6. ita & iustis deferri præcipit, vt in d. c. de priore, de appellationibus, at, addita clausula, * *Remota appellatione*, * appellandi ex rationabili causa, quamuis in iure vsquam non expressa, erit quidem potestas, sed interpositæ appellationis minor effectus, ea in parte, quod iudex qui sic datus est, appellationi deferre nõ cogatur, & sic ea non obstante, vel ad executionem sententiæ, vel ad vltiorem causæ cognitionem, progredi possit, sine periculo, tam pœnæ alicuius, quam attentati, seu innouati, cum eo effectu, quod causa ad superiorem prouocatū deferatur. Et isto ordine seruato, casus violentiæ cessauit, cum iudex virtute illius clausulæ non faciat vim, exequendo appellatione remota, illud enim operatur in hoc casu appellatio interposita, ab eo iudice, qui ita datus est, vt ab eo prouocare liceat ad effectum deuolutiuum, sed non suspensiuum, cum vtriusque effectus sit, vbi sine illa clausula, iudex datus fuerit, quod est summè notandum, pro perfecta declaratione cognitionis per viam violentiæ, quæ sæpè in non admittenda legitima appellatione consistit, vt in nostra lege Regia dispositum videtur, & vide plura tradita per Franciscum Viuium lib. 1. decis. 69. de effectu clausulæ, * *appellatione remota*, * & nouissime Marta, de clausulis, clausula, 11. & quid

K 5 respe

Tractatus de cognitione

respectu tertij, ibi, num. 5. & dicam in quaest. 104.

86 Neque ex hac cognitione remane-
uit damnificatum ius appellantis, sed
solum suspensum, donec causa ad su-
periores deuoluatur, coram quo, po-
test agi de iniustitia sententiæ, vt do-
cet tex. in d. cap. Pastoralis, in fin. ibi, *
Sed si appellas fuerit grauiter iniuste, gra-
uamem huiusmodi per superiorem poterit
emendari.* Quibus correspondet ver-
ba tex. in c. inter cætera, de sententia,
87 & re iudicata, ibi: *Cum causa aliqua
appellatione remota, committitur, & sen-
tentia fertur iniqua, eam euacuari oportet.*
Quod nullo modo superior face-
re potest, nisi causa ad eum fuerit deu-
oluta, per appellationem. Huius ita-
que clausulæ potestas, in eo potissi-
mum consistit, vt per eam iudici non
liceat deferri appellationi, superiori
tamen prouocato, vtiq; licet eam
recipere, l. ei cuius (cum lege se-
quenti) ff. de appellat. recipiendis, &
88 confitò, quod sententia fuerit iniqua,
poterit etiam eam reuocare, aut per
viã nullitatis, vel appellationis, idem
que peti potest, coram eodem iudice
qui nullitèr iudicauit, vt in l. si expres-
sim, ff. de appellationibus, l. si vt pro-
ponas, C. quomodo, & quãdo iudex;
quia cum sit sententia quæ manifestã
89 contineat iniquitatẽ, & nullitatẽ com-
paretur, in arbitrio læsi est, vtum su-
perstitiosa appellatione vtatur, peten-
do hanc emendationem à superiore,
an ab eodẽ iudice, qui læsit, vt de cau-
sa, ex integro iudicet, quasi prius iudi-
catum non sit; quia paria sunt nõ esse,
vel inutiliter esse, l. quoties, ff. qui sa-
tis dare cogantur, & docet Marc. An-
tonius Peregrinus, decis. 128. ex nu. 1
vbi benè declarat hanc materiam.

90 Sed pulchra limitatio potest con-
tingere, ex in sertione dictæ clausulæ,
Appellatione remota, in his cognitio-
nibus per viam violentiæ; quia cum
Pontifex habeat potestatem conce-
dendi rescripta appellatione remota,

vt in d. c. Pastoralis, c. quod super his,
de maiortate, & obediẽ. c. ad audiẽ-
tiam, el. 3. de Ecclesijs ædificandi, vbi
Pontifex potest tollere appellationẽ,
vt diximus, lib. 4. com. quæst. 1. nu. 834.
Ergo si potest tollere appellationem,
in vno casu, sequitur, quod etiam in
omnibus, quia idem iuris est de toto,
quoad totum, quod de parte, quoad
partẽ, vt in l. quæ de tota, ff. de rei ven-
dicat: & in hoc casu profectò cessauit
recursus, ad tribunalia Regalia, secun-
dum nostram legem. Et ratio est, quia
tota vis, & potestas, huius cognitio-
nis per viam violentiæ, consistit, in
non admittenda appellatione ad su-
periores, & in exequendo appella-
tione remota, in casibus in quibus de
iure, admittenda est. Si ergo iudices
Ecclesiastici, haberent facultatem, &
iurisdictionem procedendi, appella-
tione remota, nulla est iam vis in exe-
cutione, ergo si executio procedit de
iure (virtute illius clausulæ) sequitur
quod cessat recursus per viam violentiæ,
tã in prima instantia, quàm in se-
cunda, in prima patet, cum iudex or-
dinarius non faciat vim, exequendo,
appellatione remota, in secunda à for-
tiori cessat vis, cum Pontifex ad quem
fuit appellatũ, non habeat superiores,
ad quem appellatio deuoluatur, quia
cuncta ipse iudicaturus à nemine est
iudicandus, vt tradit in simili casu An-
tonius Chucus, titu. 2. de summo Pon-
tifice, lib. 2. nu. 53. vbi dicit quod neq;
ad Deum ipsum, à Pontificis maximi
sententia, appellationem dari, imò ap-
pellans punitur, vt tradit Caietanus,
verbo, excommunicatio, Menochius
de arbit. casu, 458. nu. 58. & sic de pri-
mo al vltimum, remanet comproba-
tum, quod in hoc casu à me mediato,
& à ratione cessante, non habebit lo-
cum, recursus per viam violentiæ, nec
dispositio nostræ legis. Quod tene-
menti, quia est nouum, & singulare,
pro declaratione, & limitatione no-
stræ legis, à cessante ratione ipsius: sed
in hoc

in hoc casu si initer duos laicos effet contentio coram iudice Ecclesiastico, licet ipsi consentiant, & non protestetur Regale auxilium, nec interponatur appellatio, procedit cognitio per violentiam, & dabitur recursus ad Regia tribunalia, vt tradit in casu simili, Peregrina, decis. 146. num. 5. per l. arbitro, ff. qui satis dare coganti, & tradit Aretinus, consi. 105. col. 5. vers. secundus effectus, quia non valet conuentio inter laicos, vt se subijciant iurisdictioni Ecclesiasticæ, vt tradit Peregrin. decis. 149. nu. 3. argumento tex. in cap. si diligenti, & cap. significasti, de foro competenti.

93 Vltimò, pro declaratione huius clausulæ, * *Appellatione remota*, * quæ in rescriptis inferi solet, animaduertendum est, quòd non solum operatur effectum suspensiuum in causa principali, verum etiam, in causa incidenti, & dependenti ab ea (data identitate rationis, ipsius negotij principalis) ita tenet Baldus, in l. incerti, in fin. C. de interdictis, & in l. 1. vbi Salicet. nu. 4. C. si de momentanea posse fuerit appellatum, Zucardus, in l. fin. num. 439. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Quos refert, & sequitur decisio Rotæ Romanæ, 1. part. decis. 100. nu. 20. vbi agit de clausula, * *Paritè iudicatò*, * quæ idem operatur, quòd, * *Appellatione remota*, * & quando per appellationem deuoluatur causa principalis ad superiorem, tradit Surdus, decis. 75. nu. 7. & Nicolas Garcia, 1. part. de beneficijs, c. 5. nu. 570. & 574. vbi per totam columnam refert decis. Rotæ, vbi solutio pensionis procedit appellatione remota, vt tradit Gigans, q. 95.

95
Appellatio à
sententia ex
communicati
onis, quid
operetur.

Ex quibus infero, quòd cum sententia excommunicationis, trahat secum paratam executionem (prout clausula, * *Appellatione remota*, *) vt probat tex. in d. c. Pastoralis, §. fin. de appellationibus, vbi licet excommunicatus, ab excommunicatione appellet, nihilominus denuntiari potest, ibi: * *Non ita-*

que respondemus, quod cum executionem excommunicatio secum trahat, * idem habetur in l. 21. titu. 9. par. 1. vbi Greg. verbo, se alce, quod explicat Dueñas, regul. 42. num. 8. Aceued. in l. 2. titu. 5. lib. 8. recopilat. nu. 4. Gutierrez, 2. p. canonicarum, c. 16. num. 21. cum sequentibus, & dicemus in 2. parte huius operis, quæst. 140. Ex quibus colliges, quod aut appellatio fuit interposita ante sententiam excommunicationis, & sic a futuro grauamine, & tunc appellatio suspendit excommunicationem postea latam: an verò, sententia excommunicationis fuit prolata, & postea ab appellatū est. In hoc enim casu, dicta sententia excommunicationis, trahit secum paratam executionem, vt in d. §. fin. & hanc dicit communem opinionem Gutierrez, supra, & quod in praxi obseruatur. q. ex hac resolutione infert nu. 21. & declarat nouissimè Marta, de iurisdictione, 3. part. cap. 12. de appellationibus à censuris, & c. 3. vbi declarat, an denuntiatio excommunicationis sit faciendā appellatione pēdente, vbi etiā declarat Rotæ decisionem, & sic in nostro casu, si clericus post legitimā appellationem à se interpositā, de facto excommunicetur (cum de iure nō sit excommunicatus) quòd licet postea celebret, non erit irregularis, etiam facta denuntiatione, post appellationem, ex tex. in c. ad presentia, l. 6. & in cap. dilectis filijs, 55. de appellationibus, & probat etiam tex. in c. solet, de sententia excom. lib. 6. ibi: * *Extra iudicium vero, in officijs postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus, nihilominus admittatur*, * quia cū de appellatione interposita confidit, securè celebrat (vt prius) & sequitur Nauarrus, in cap. cum cōtingat, de rescriptis, Abb. in d. cap. Pastoralis, §. fin. nu. 15. vbi Doctores, Parisius, consi. 28. numer. 30. lib. 4. quia excommunicatus post legitimam appellationem, nō est excommunicatus, Francus, in d. cap. Pasto-

96

97

98

Tractatus de cognitione

99

Pastoralis, §. fin. nu. 6. Lancelotus, de attentatis, c. 12. ampl. 8. num. 7. Quòd declara, si appellans prosequatur suā appellationē, intra tempus à iure statutum, secus vero aliàs, quia tunc valida est excommunicationis sententia, & si celebret erit irregularis, & potest denuntiari lapso termino, & est vitandus, vt in cap. licet de sententia excommunicat. lib. 6. & hanc dicit cōmunem Doctorum sententiam, Gutierrez vbi suprā, num. 27. & secundū hanc distinctionem, potest appellatio interponi per viam violentiæ, quia si appellatio fuit post excommunicationem, iudex non facit vim, cū tūc habeat paratam executionem, si verò prius fuerit appellatum à futuro grauiamine, & excōmunicetur appellans, non potest iudex ad vltiora procedere, imò appellatio est admittenda, & executioni tradita reponēda, vt in nostra lege cauetur, ibi: **Otorgando la apelacion.**

100

An index Regius sit competens ad cognoscendum de nullitatibus censurarum.

101

Sed pulchrum dubiū est in hac materia, an si coram iudice laico, opponatur actori, aliquid petenti, quòd sit excommunicatus, & ipse neget excōmunicatum fuisse, vel excommunicationis sententiam à iudice Ecclesiastico latam, fuisse nullam, an iudex laicus, sit competens, ad cognoscendum de nullitatibus censurarū, & an causa remittenda sit ad iudicem Ecclesiasticum, quòd quidem est valdē necessariū in hac materia cognitionis per viam violentiæ, in qua sapē dantur regales prouisiones, vt excommunicati absoluantur, & postea viso processu: **Se ruega absoluer a los descomulgados, y que se alcen las censuras, y entre dicho.** Quòd quidem an de iure procedat videndum est. Et in primis animaduertendum est, plures esse casus, in quibus sentētia excommunicationis est nulla. Veluti si lata fuerit à iudice recusato, pendente recusatione, vt docet Lopus, allegatione, 1. Ioannes Andreas, in c. legitima, num. 3. de

102

appellationibus, in princip. Miles, in suo reportorio, verbo, iuris: & est txs. in cap. per tuas, de sententia excommunicationis: & ratio est, quia pendente suspitione, cessat omne exercitiū iurisdictionis. Idemque est in iure de cissum, quādo iudex contra formam legis, vel canonis sententiam excommunicationis profert, vt in c. 1. de sententia, & re iudicata, Doctores, in c. 1. de constitutionib. Tiraquel. de vtroque retractu, in prefacionibus, nu. 73. Maximē si post appellationem interpositam, prolata fuerit excommunicatio, quia tunc nulla est, tex. in c. ad presentiam, vbi Francus, de appellationibus, & in c. sapē, in glof. verbo, rata, num. 3. & in c. peruenit, in 3. notabili, eod. titu. Lopus, allegat. 1. nu. 2. Angelus, consi. 188. Francus, in d. c. solet, de sententia excommunicationis, lib. 6. Rota, decis. 10. de appellationibus in nouis, Lancelotus, de attentatis, 2. par. c. 12. ampliat. 8. nu. 3. Quòd à fortiori procedit, in excommunicatione conditionali, quia si ante aduentum conditionis, vel termini, appellatio interponatur, interim non ligat excommunicatio, quòd est notandū: **Para los mandamientos con censuras, que dan los juezes Ecclesiasticos, y conservadores, diziendo, que sino pagare a cierto termino, le declaren.** quia ante tempus, si appellatio interponatur, non ligat excommunicatio, vt tradit Francus, in d. c. praterēa, num. 4. in vltimo notabili, de appellationibus (post Ioānem Andreā, in cap. is cui, num. 4. de sentētia excōmunicationis, lib. 6.) quia dictio, **Nisi soluerit,** vel **Nisi fecerit,** appositā in sententijs, facit dispositionem conditionalem, vt docet Decius, in c. praterēa, in 1. notabili, per illum tex. de appellationibus, & Lopus, allegat. 73. nu. 4. Rota, decis. 4. in fin. de dolo, & contumacia, in nouis. Quòd à fortiori procedit, si excōmunicatio lata fuerit nullis præcedētibz monitionibus, quia tunc excōmuni-

103

104

105

106

107

108

municatio est ipso iure nulla, vt tradit Milis, in suo reportorio, verbo, citatio partis, & verbo, item fallit, qui dicit ita tenere Rotam, in decis. 1. de appellat. in nouis, quod in iudice delegato nullam habet difficultatem, vt tradit Miles supra, in d. reportorio, qui allegat Romanum, consil. 341. & ita decisum est in Rota, decis. 10. & 23 de sententia excommunicationis, in antiquis, & decis. 3. eod. titu. & sex casus ponit lex partita, 30. titul. 9. part. 1. In quibus non ligat excommunicatio, & alios casus, in quibus excommunicatio lata, nulla est, tradit glos. in c. presentis, de sententia excommunicationis, lib. 6. summa Angelica, verbo, excommunicatio, 4. §. 19. Nauarr. in manu. c. 23. nu. 4. & vide Bern. Diaz de Luco, regul. 243. limit. 6.

Quibus sic suppositis, dubium est an iudex Regius, vel secularis, coram quo, agitur de nullitate excommunicationis personæ laici, sit competens ad cognoscendum de nullitate ipsius, in casibus à iure canonico expressis, ad eum effectum, vt non excludatur actor ab agendo, per exceptionem excommunicationis, oppositam per reum, & pro parte rei facit, quia actor excommunicatus est à iudice Ecclesiastico, & siue iustè, siue iniustè, non potest iudex secularis se intromittere circa validitatem, seu nullitatem excommunicationis, cum excommunicatio sit res merè spiritualis, quæ fertur auctoritate Domini nostri Iesu Christi, per Matth. c. 18. ibi: * Amen dico vobis, quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in celo: * vbi glos. exponit, * Vinculo anathematis, * vt habetur in c. nemo contemnat, 11. quæst. 3. ergo cum excommunicatio sit de iure diuino, & non positiuo, vt male existimabat, Couarr. lib. 1. varia. resolut. c. 18. num. 5. & in cap. alma mater, §. 1. in fin. de sentent. excommunicat. lib. 6. & Tiraquel. de retract. lig. nag. §. 1. glos. 9. nu. 267. Sequitur ma-

nifestè iudicem laicum, non habere dictam cognitionem, cum in rebus spiritualibus, quacumque carent facultate. c. benè quidem, distin. 96. c. quanto, de iudicijs, c. si iudex laicus, de sententia excommunicationis, lib. 6. & ob hanc causam Theodosius Imperator fuit, à suo ordinario Episcopo excommunicatus, qui ausus non fuit de viribus excommunicationis iudicare, vt tradit Cordoua. lib. 4. q. Theolog. quæst. 10. Quæ sententia hodiè est comprobata per sacrum Concilium Tridentinum, cap. 1. scilicet 25. de reformatione, ibi: * Nefas autem sit cuilibet magistratui prohibere Ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, sub pretextu, quod contenta in presenti decreto, non fuerint obseruata, cum nō ad seculares, sed ad Ecclesiasticos cognitio pertineat. * Et sic causa nullitatis excommunicationis, non pertinet ad iudicem secularem, quia maxima esset confusio, in rebus Ecclesiasticis, si cuilibet daretur facultas discernendi excommunicationis validitatem; quia, aut excommunicatio est certa, vel incerta, & vtroque casu debet excommunicatus timere, & segerere pro excommunicato, & ab Ecclesiasticis sacramentis se abstinere, vt est dispositum in cap. illud, §. licet, de clerico excommunicato ministrante, & tradit Hostiensis, in summa, titu. de sententia excommunic. §. qualiter, vers. vnde in dubio; quia hæc est via tutior, quæ eligenda est fauore animæ, c. iuuenis, de sponsalibus, c. significasti, el. 2. de homicidio, maxime quia etiam in casu dubio, pro validitate sententiæ iudicandum est, vt in l. ingenuū, ff. de ing. & manumissis, & docet Romanus, in l. sciendum, ff. de verborum oblig. vbi Alexander, num. 22. Butrius, in c. bonæ, num. 42. de electione, Federicus de Senis, consil. 144. Quia sententia facit de aluo nigrum, & de debito indubitum, ad effectum, vt ei pareatur, vt in

Tractatus de cognitione.

in l. Iulianus, ff. de conditione indebiti. Vnde cum potestas secularis non habeat potestatem excommunicandi, neque absoluendi, cum sit incapax rerum spiritualium, *lex, 7. titu. 9. par. 1.* sequitur, quod eadem incapacitas subsistat, si ageretur de nullitate excommunicationis coram iudice seculari, & licet Regij senatores videantur illud facere, procedit, per viam deprecationis, rogando, & observando, quod non excludit concilium, sed solum quando iurisdictionaliter, in vim mandati illud faciunt, ut in tex. ibi: ** Nequem, excommunicet, aut mandare, ** quod non faciunt Regij senatores, & licet contrarium facerent, illud potest procedere ex privilegio Pontificis maximi, de quo licet non constet, effluxisse ex consuetudine immemoriali presumitur, & etiam titulus, & Pontificis, tolerantia, l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. c. super quibusdā, §. præterea, de verborum significatio. cum Pontifex possit excommunicationis facultatem laicis concedere, ut docet Præpositus, in §. verum (per illum tex. distin. 10. ubi excommunicandi potestas fuit foemina commissa, c. Mena, 2. q. 5. c. clericum nullus, 11. q. 3. ubi glossa in versic. seculare, allegat. c. illud, 11. q. 3. & est glossa in c. decernimus, versic. præsumunt. de iudicijs, ubi Doctores, Baldus, in l. rescripta, C. de præcibus Imperatori offerendis, Ioannes Faber. in authen. statuimus, C. de Episcopis, & clericis, Archidiaconus in c. ab arbitris, de officio delegati, lib. 6. & sic à fortiori potest permittere, ** Que se ruegue a los juezes Ecclesiasticos, que absueluā, y alcen las censuras. **

123 Sed in questione proposita videtur dicendum, quod si exceptio excommunicationis proponatur coram iudice laico, quod non sit admittenda, sed remittenda ad iudicem Ecclesiasticum, ut in terminis docet Baldus, in l. quoties, C. de iudicijs: ubi Paulus de Castro, nu. 7. Salicetus, nu. 2. Quod

amplia. etiam, si exceptio declinatoria fori, non fuerit opposita, quia iudex ex officio suo, tenetur causam remittere ad iudicem Ecclesiasticum, ut tradit Guillelmus de Cuneo, in l. placet, num. 10. C. de sacrosanctis Ecclesijs, Geminianus, in c. si quis, nu. 10 de exceptionibus, lib. 6. Abb. in c. Pastoralis, nu. 12. cod. tituli. & Paulus de Castro, consil. 12. volum. 1. quia articulus etiam incidens, merè Ecclesiasticus remittitur cognoscendus, ad iudicem Ecclesiasticum, ut in c. tuam, de ordine cognit. c. lator qui filij sunt legitimi, & ita observatur in tribunalibus, ut tradit Francus, in decis. 512. Vancius, in tractatu de nullitatibus, titu. de nullit. ex defectu iurisdictionis. numer. 54.

Sed contrariam opinionem in questione principali, tenet glossa in l. 1. C. de iuris, & facti ignorantia, ubi docet iudicem secularem posse incidenter, de nullitate excommunicationis, per viam exceptionis cognoscere, quam glossam, dicit singularem Iasson. in l. 2. C. de sacrosanctis Ecclesijs, & eam commendat Baldus, in d. c. intelleximus, de iudicijs, & in c. cum contingat, de dolo, & contumacia. Pro qua opinione est tex. in c. postulasti, de homicidio: ubi excommunicatio fuit opposita coram Rege, & sic coram iudice seculari. Quem tex. pro hac sententia, ponderat Ioannes Andreas, ibi, in 1. nota bi. Geminianus, in cap. 1. §. 2. col. 5. de exceptionibus, lib. 6. Baldus, in l. fin. C. si a non competenti iudice fuerit appellatum, Agia, de exhibendis auxilijs, in secundo casu, fol. 154. & novissime post hæc scripta sequitur hæc opinionem Camilius Borelli, de Regis Catholici præstantia, cap. 71. nu. 375. Lapus, allegat. 92. Quæ opinio fulcitur ex eo, quia iudex laicus incidenter de Ecclesiasticis causis cognoscere potest, ut tradit Baldus, in l. 2. C. de Carbo. edicto, & in authen. qui iurat, num. 26. versic. tu cõfuge, C. de bonis, authen

autore iudi. possid. quem sequitur Butrius in cap. cum sit generale, de foro competenti, Romanus, consil. 173. Craucta, consil. 258: & sequitur istam opinionem, Menochius, de retinenda possessione, Rem. 4. c. 3. num. 336. Decius, in cap. quanto, num. 28. de iudicijs, Guido Papæ, decis. 138. Vide obsecro in quanta varietate opinionum, constitutum ius nostrum sit, cū vnusquisq; etiam in re graui; habeat facultatem contradicendi, & sic quia iste articulus est valde necessarius in hac materia cognitionis, per viam violentiæ: cum nihil, tam assiduum sit, quàm rogare ecclesiasticos, vt reuocent excommunicationes, & absoluant excommunicatos, * Ibi: *Y rogamus a los ecclesiasticos, que absueluan, y alcen las censuras, y quiten el entredicho, puesto por el juez ecclesiastico, quando consta de la nullidad, o injusticia de la sentencia de excomunión, o porque fue puesta contra legos, in re profana, o contra clericos, post appellationem: y en el tiempo que se pudo apelar, ** vel alijs causis, de quibus in d. l. 30. tit. 9. par. 1. Quæ praxis defendi potest ex seqq.

Primò, ex opinione suprà relata ex glos. in l. 1. C. de iuris, & facti ignorantia. Secundo; quia contraria opinio procedit, quando principaliter, & iurisdictionaliter agitur de nullitate césurarum, secus si incidenter, & per viam exceptionis, & defensionis naturalis, vt in cognitionibus, per viam violentiæ contingit. Tertio, quia decretum Concilij Tridentini, non loquitur in his cognitionibus, vt sæpè resoluius. Quartò, quia hæc immemorialis habet vim tituli, & priuilegij Pontificis, vt in cap. præterea, §. super quibusdam de verborum significatione, l. hoc iure, §. ductus aque, ff. de aqua quotidiana, & estiuæ, & paria sunt constare de priuilegio Pontificis per inspectionem ipsius, vel per immemoriam, quæ supponit omnia solemniter acta, in suo principio, vt

diximus in procemio, cap. 10. pertotum, maximè quando concurrat fama priuilegij. Vltimò, quia in dictis cognitionibus agitur de quæstione facti, & non principaliter, sed incidenter, & non per viam actionis, sed per viam exceptionis, & defensionis naturalis, & quòd magis est nunquam agitur de meritis causæ principalis excommunicationis, sed solum respectu defensionis naturalis, quatenus cognitio est necessaria ad tollendam vim, quando denegatur recursus ad superiorem Ecclesiasticum, vel denegatur appellatio, quod est diuersum à quæstione proposita, in qua sunt opiniones contrariæ. At verò in terminis huius cognitionis, (seruata forma, legis nostræ, & naturalis defensionis) nullam reperio causam dubitandi, & in quæstione principali, quando exceptio excommunicationis, fuit proposita coràm iudice sæculari, (in quæstione facti) rectò iure potest incidenter per viam exceptionis cognoscere, vt diximus in exceptione vsuræ, quæ per viam exceptionis potest opponi coràm iudice sæculari, vt in quæst. 1. lib. 4. com. num. 658. vbi pluribus citatis defendimus exceptionem vsurarum, quæ principaliter non potest tractari coràm iudice laico, posse incidenter, & per viam exceptionis, vt tradit, Agia, de exhibendis auxilijs fundamento, 17. col. 3. & 4. qui allegat Guid. Papæ consil. 180. num. 2. vbi per viam exceptionis potest opponi exceptio iuris in crimine vsuræ coràm iudice laico. Idemquè iudicandum est in nostro casu; quia vt dicit Bart. & Barbosa, in l. Titia, ff. soluto matrimonio, quòd si coràm iudice sæculari negetur matrimonium fuisse contractum de præsentì, admitti debet pars ad probandum factum. Secus si quæstio iuris ventiletur. Ita Baldus, in l. filium, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Idè diximus quando agitur de iuramento præstito in

con

129
Defiendese
la pratica de
los tribuna
les Reales, q
ruegan a los
ecclesiasticos
que absuel
uan a los
descomuiga
dos.

131

132

130

Tractatus de cognitione

133 contractu, & non de viribus ipsius, vt tradit Hieronymus Gabriel, consil. 3. & 4. & consil. 13. & consil. 59. vol. 1. & quod iudex secularis de quaestione facti, nihil iuris habentis mixti, possit cognoscere quando incidenter, & per viam exceptionis illud tractatur, tenet Geminianus, in c. si quis versic. Istud credo verius, de exceptionibus, Capicius, decis. 7. num. 2. Ferretus, cautella, 53. Craueta, consil. 253. num. 2. & consil. 257. num. 1. Abb. in cap. post miserabilem de vsuris, & in cap. cum sit generale, vbi Felinus, de foro competenti, Ripa, in cap. 2. m. 17. de iudicijs, Matthæus de Afflictis decis. 219. Rolandus, consil. 22. nu. 24. vol. 2. Vancius de nullitate ex defectu iurisdictionis, nu. 54. in fin. versic. ** Quamuis si esset quaestio facti non iuris ** Petra Sancta, singulari 96. & singulari, 58. & hanc dicit communem opinionem, Couar. in epitome, de sponfalibus 2. par. cap. 8. §. 12. num. 3. Villalobos, in suis communibus opinionibus, verbo, iudex laicus, nu. 107. (cū sequentibus) maximè quia causa principalis pertinet ad iurisdictionem secularem, & litigatores, tam actor, quam reus sunt iurisdictionis secularis. Unde nimirum si per reum fuerit actori, oppositum quod sit excommunicatus, & quod non potest in iudicio comparere, possit actor oponere per viam exceptionis, vel replicationis, quod non est excommunicatus, vel quia iam absolutus fuit à censuris, vel quia appellatum fuit, anteaquam prolata fuissent, vel quia iudex erat recusatus, vel quid simile, quod per euentiam facti constare possit, sine aliqua cognitione iuris, quia quando permissum, non potest expediri sine prohibito, tunc trahit ad se prohibitum, vt docet Zinus, in l. quoties, C. de iudicijs, & sic cū iudex secularis de facto, & extra iudicialiter possit causam excommunicationis iudicare, ad effectum admittendi actorem in iudi-

135 cio, si iudex Ecclesiasticus inhibeat seculari, vt non cognoscat de causa facti excommunicationis, non est obtemperanda illa inhibitio, sed debet iudex appellare ad Pontificem, & protestare Regis auxilium per viam violentiæ, vt in Regio Senatu causa in articulo violentiæ terminetur, & est ratio nostræ conclusionis, quia quando agitur de quaestione facti, non potest iudex Ecclesiasticus inhibere, nè secularis, iudex de causa cognoscat. Ita Cagnolus, in l. 2. num. 62. C. de pactis inter emptorem, quem sequitur Barbof. in dict. l. Titia, num. 54. ff. soluto matrimonio, contra Couarru. 2. p. de sponfalibus, cap. 8. §. vltimo, n. 3. ad finem, & num. 4. tenentem contrarium.

136 Si verò causa excommunicationis fuerit intentata, coram iudice Ecclesiastico, & ipse inuocauerit brachiū seculare, super excommunicatione publicanda, in hoc casu, licet opponatur coram iudice laico, quod excommunicationis sit nulla, ad impediendū inuocationis auxilium, in hoc casu nullam habet iurisdictionem iudex secularis, ad cognoscendum de nullitate excommunicationis, argumento text. in cap. Pastoralis, §. quia verò de offic. de legati, vbi probatur executor rem debere exequi sententiam, & iam si iniustam esse sciuerit, vt docet Nauarrus, in cap. cum contingat, in l. remedio, num. 6. Vbi resoluit seculare iudicem, non posse de iustitia, vel iniustitia sententiæ iudicis Ecclesiastici tractare, quia impediretur pax Reipublicæ, si vnus iudex se intromitteret in iurisdictione alterius.

138 Nec superiori resolutioni obstat, doctrina gloss. in dict. cap. Pastoralis, §. quia verò, vbi traditur, quod iudex qui non cognoscit de iniustitia, potest de nullitate sententiarum cognoscere, quam glossam extollunt Doctores pro iurisdictione laicorum, & esse communem tradit Felinus, in ca. de ex-

139 de cætero, column. 1. de iudicijs, quia illa glosa, loquitur de iudice ordinario, coram quo petebatur executio sententiæ iudicis de legati ecclesiastici, & vterque erat capax iurisdictionis, & sic non valet argumentum, de vno casu, ad alium, de iudice capaci, ad incapacem. Et quatuor intellectus refert ad illum textum, & glosam, Agia: de exhibendis auxilijs, numer. 154. vel aliter, & secundò potest responderi, quia admitti potest exceptio nullitatis, ex defectu iurisdictionis, & falsarum literarum, quòd est diuersum in casu nostro, & sic nulli laico priuato fas est cognoscere de nullitate excommunicationis, quia cuilibet daretur facultas discernendi, an excommunicatio valida sit, vel ne, & magna confusio, & schisma oriretur in Ecclesia Dei, prout tradit sanct. Gregor. homilia. 26. tractans illud Ioannis, cap. 20. * quos remisieris peccata, &c. *

140 Propterea Ecclesia præcipit, vt sententia excommunicationis iusta, siue iniusta, sit timenda, & remedia iuris, quærat excommunicatus, & iterum pareat, vt tradit Sotus, libr. 5. de iustitia, & iure, quæstione. 7. articulo, 4. propè finem, & si quis habeat dubium, an sit excommunicatus, debet se pro excommunicato gerere, vt in dict. cap. illud, §. licet de clerico excommunicato ministrante, & si Principes laici, non permittunt subditos suos cognoscere de nullitatibus sententiarum temporalium, vt in l. 64. Tauri, vbi non obstante nullitatis exceptione, sententia exsequitur, ne detur occasio seditionum, quanto magis hæc ratio procedit in sententia excommunicationis, lata ab eo qui ligandi, & soluendi, à Deo Optimo Maximo, habet potestatem, & iurisdictionem, & in eum qui propter animæ salutem credere debet esse excommunicatum, & à iudice Ecclesiastico ab-

solutionem petere, quam temerario iudicio, & arrogantè, coram iudice laico, de inualiditate sententiæ excommunicationis disputare, ad impediendam, & retardandam executionem, & publicationem, & debiti solutionem, & sic resoluum est, quòd si incidentè, & per viam exceptionis, agatur de nullitate excommunicationis, coram iudice laico, non de iure, sed de facto, disputando, erit iudex competens secularis. Si verò causa agitur principalitè, coram Ecclesiastico, & per viam requisitionis, imploretr brachium sæculare, tunc coram eo non potest agi de nullitate sententiæ, etiam inter laicos, sed ad iudices Ecclesiasticos recurrendum est. Qui est iudex competens huius controuersiæ.

Diximus supra de potentia, & virtute clausulæ, * *appellationis remota*, * quæ solet in rescriptis inferi, cuius virtus excludit recursum ad superiorem per viam violentiæ, vt dicemus in 2. part. quæstione fin. Nunc autem opere precium esse duximus, aliqua de virtute compromissorum referre. Cuius ea est efficacia, vt sententia lata virtute compromissi, sit executioni mandanda, non obstante appellatione, vt hodie est dispositum de iure Regio in l. 4. tit. 2. lib. 4. *recop.* quam vltra Azeu. ibi declarat Olanus, litera l. n. 46. Couar. lib. 2. var. c. 12. n. 1. Grego. in l. 23. tit. 4. p. 3. Gutier. in l. nemo potest, n. 428. delegatis, 1. Parlad. lib. 2. rerum quotid. 5. p. §. 11. n. 24. Paz, in sua praxi, 5. par. 1. tom. c. 1. n. 4. Auen-

daño, in tit. de las excepciones, n. 34. Idem Gutier. de iuramento confirmatorio, l. p. c. 36. n. 12. vbi dicit quòd non solum sententia est executioni mandanda, sed etiam poena parti aplicanda, vel fisco, si ea non obstante, appellatio interponatur, a sententia arbitrorum, cuius executio, est petenda intra annum, vt in

L l. 10.

143

2
de compromisso.

144

145

+ Molina & Quin
Lib. A. C. 9. n. 44

Tractatus de cognitione

146

l. 10. tit. 16. lib. 5. Recop. l. 3. tit. 26. lib. 8.

Quibus sic suppositis, dubium est, an si appellans, poenitentia ductus, consentiat sententiam, & renuntiet appellationi, an non obstante consensu, appellationi contrarium, sit sententia, quo ad poenam, executioni mandanda, & an iudex vim faciat, exequendo sententiam compromissi, quo ad principale, & quo ad poenam, de quo aliquando vidi dubitatum. Etsi sententia, quo ad poenam, potest mandari executioni, nulla est vis in exequendo, si verò, non mereatur executionem vis est notoria, & per viam recursus ad Regios Senatores, vis tolli debet. Et quia veritas magis elucidatur, dum per contraria proceditur, fundamenta, pro vtraque parte referam, & quid iudicandum sit, cum casus de facto contingat, non solum in causa principali, verum etiam, in articulo violentiæ, & pro parte actoris, quod non solum sententia arbitraria sit exequenda, in condemnatione principali, sed etiam respectu poenæ, in compromisso positæ, faciunt sequentia. Primo, quia dicta poena est conventionalis, & committitur statim, quod pactioni non statuitur, quoties, vel aliquid contra fidem datam gestum est, vel cum id convenit, statuto loco, aut tempore, non præstatur, ita tamen, ut si quæ mora, vel culpa admissa est, ea purgari possit, dummodo in continenti debitor, fidem agnoscat, & promissis satisfaciatur, lex, si ita quæstio. §. sola, ff. de verborum obligationibus, lex, & si post tres, ff. si quis cautionibus; & hoc est, quod in iure dicitur, celeri satisfactione, posse debitorem sibi consulere, ut in cap. potuit. de locato Poenam autem quæ ex compromisso processit, conventionalem esse constat, & sic si appellatio interposita sit, intendens iudicatum controuertere, & arbitratorum sententiæ reluctari, & in appellatione insistere, dubium non est, quin poe-

147
Prima opinio
proponitur.

na debeat, & sic soluenda est, prius cum ipso principale, antea quam, de meritis appellationis cognoscatur. quia standum semper est sententiæ arbitri, siue æqua esset, siue iniqua, l. diem, §. stare, ff. de receptis arbitris. Maxime, quia ex l. 1. C. de arbitris, non licebat ab arbitris appellare, nisi fortè essent arbitri iuris, aut iudices specialiter delegati, quia in hoc casu ab ijs appellandi facultas erat, l. arbitri, ff. qui satisdare cogantur, ca. arbitris, de officio delegati, lib. 6. Sed iure nostro, arbitratorum autoritas ex sola poena pendet, quæ stricto iure obseruatur, ut siquid in l. compromissi peccatum, si vin dicetur, frustra ad arbitros omissa iudiciorum seueritate recurratur. Itaque si publice, interest arbitraria impunè, non violari, & si contra arbitri sententiam, aut compromissi auctoritatem fiat, poenam ex lege compromissi committi, ut neque a iudice appellationis, venia indulgeatur, nec vlla poenitentia excusatio, admittatur appellans, quia poena statim appellatione interposita admissa fuit, & semel commissæ, iure debetur, & poenitentia postea sacuta, non releuat, quia fortassis, peritos aduocatos, consuluit appellans, & arbitratorum sententiam, æquissimam esse comperuit, & cum nullum ex appellatione fructum speraret, appellationem, vi coacta, vult omittere, itaque hæc non poenitentia voluntaria est, sed consultata prudentia, eius qui ab appellatione recedit, non compromissi religionem, sed ex necessaria æqui iudicii obseruatione. Postquam iustam arbitratorum sententiam, nullo appellationis grauamine, conuelli posse, animaduertit. Unde nimirum, si ad poenam teneatur, quia licet distat ab appellatione, verum est eum appellasse, & ex sola interpositione appellationis, poena fuit commissæ, & parti applicata, & quia veritas alicuius rei magis exemplis declaratur, animaduertamus, & si res aliqua uxori legata sit sub

148

149

150

151

152 sub hac conditione, * cum liberos habueris, * censetur res legata, in perpetuum, & acquisita si filios habuerit, licet statim decesserint, lex, cum vxori, C. quando dies legati cedat. Præterea hæres institutus sub conditione matrimonij, hæres manet, & si non duret matrimonium, l. si quis hæredem, C. de institutionibus, & substitutionibus. Rursus si testator fideicommissus, hanc conditionem adiecerit, * donec binos liberos aduaueris, * si quis ex liberis duos filios procreauit, neque superstitibus reliquit, videtur fideicommissi onere liberatus, lex, hæredibus in principio, ff. ad Senatus consultum Trebellian. in nostro vero casu, de pœna iure commissa, & semel parti acquisita agitur, lex autem, non eo tantum casu pœnam ex compromisso deberi vult, si appellatio durauerit, & in ea persisterit, sed & si appellatum, vel aliquid contra compromissi fidem gestum esse dicetur. In quibus casibus, neque pœnitentiæ, neque moræ purgationi locus esse potest. Vnde si arbiter intra Kalendas Septembris dari iusserit, & debitor statim post Kalendas solutionem offerat, commissa semel pœna, perpetuo debetur, & solui debet, l. Celsus, ff. de receptis arbitris, l. traiectionis, ff. de actionibus, & obligationibus. & sic ille, qui appellando, compromissi fidem, & auctoritatem violauerit, etiam si paratum se dicat, ab appellatione recedere, sera profecto est pœnitentia: & sic pœna semel commissa, & parti acquisita, remitti non debet, vt dicimus de eo qui furtum fecit, cui non prodest rem restituere statim, ad euitandam pœnam, l. non prodest, ff. vi bonorum raptorum. Si milititerque si depositarius rem depositam vendiderit, eamque post redimerit, & res deinde serie dolo malo perierit. Respondet Vlpianus in l. 1. §. si rem depositam, ff. depositi, teneri eum depositi actione, ibi: * se-

mel dolum feceris cum vendidit, * eademque, nec ab simili ratione si mancipium, ea lege alienatum fuerit, ne venderetur, adiecta quæ fuerit pœna, & ea non obstante, seruus alienatus sit; statimque redemptus, nihil facit redemptio, quim pœna semel commissæ debeat, lex, si duobus, §. vendidit, ff. de diuersis, & temporalibus prescriptionibus. Et sic ne pluribus exemplis res certa demonstretur, dicendum videtur, ab eo die quo factum fuit compromissum, & per appellationem, fuit sententia violata, illico pœna fuit commissa, nec facta pœnitentia, neque alia excusatione reuocare potest appellans, quod semel commissum fuit, cum satis sit conditionem semel extitisse, & pœnam solito temporis momento commissam fuisse.

Sed his non obstantibus contraria opinio videtur magis æqua, & rationi, & pietati consona, quia durum, & acerbum videtur, creditorem, qui non litis victoria contemptus est, sed & pœnam insuper ex sola vocis appellatione (in consulto calore emissâ) consequi sperat; quia licet appellatio interposita fuit, statim pœnituit, non solum tacite, sed certa, adque aperta animi declaratione expressit; ipsamque appellationem pro derelictâ, & desertâ habuit, & lex voluntatem cum effectu, non ipsum nudæ vocis sonum, vel inanem sine effectu, animi destinationem, castigare, & coercere solet, lex cogitationis, ff. de pœnis. Hinc fit, vt siquid, extra familiam alienari, sub pœna prohibeatur, & aliquid ea conditione alienetur, vt in continenti debeat familiæ restitui; non intelligatur pœna committi, neque deberi, vt docet Angelus, in l. voluntas, C. de fideicommissis, sic etiam, qui patronum in ius vocauit, si eum pœniteat, & actionem remittat, cessat punitio, l. quamuis, ff. de in-

Contraria opinio defenditur.

156

157

158

L. 2 ius

Tractatus de cognitione

159 ius vocando, & eadem ratione si quid incapaci donatum, vel legatum fuerit, sed ea conditione, ut statim restituat, dispositio illa non censetur nulla, sed valet, & subsistit donatio, textus. in l. cogi, §. his qui solidum, ff. ad Senatus consultum Trebellian. l. si consentiente, C. de donationibus ante nuptias, similiter etiam si emphyteuta, in consulto domino, contra legem emphyteosis alienet domum, nullum effectum habebit, vel quia solemnitas aliqua lege municipali requisita de erat, vel aliam ob causam, res alienata restituta statim fuerit, licet emphyteuta, vendendi animum habuerit, eaque voluntas ad actum aliquem processerit, tamen quia venditio sine effectu remansit, resoluit Baldus. in l. 2. C. de iure emphyteotico, & in l. ab emptione, C. quando liceat ab emptione discedere, poenam nullam eo casu committi, neque emphyteosim iure suo cadere, & similiter si depositarius rem depositam vendat, etiam si contra fidem depositi delinquat, excusatur tamen si redimat, ita ut res sine damno ad potestatem domini reuertatur, l. sequitur, §. item Labeo, ff. de usucapionibus, l. ex hoc, §. ait Prator, ff. de alienatione. iudic. mut. causa facta. Sic etiam absoluitur a poena, illico post acceptum iudicium eaque vi, aut metu adempta fuerant, restituere paratus est, l. hoc edicto, ff. de Publicanis, & si posthumus viuo testatore nascatur, & statim decedat, manet hæredis institutio, nec ideo minus hæres scriptus hæreditatem consequetur, l. posthumus præteritus, in principio, ff. de iniuncto rupto. Quemadmodum etiam, cum testator uxorem rerum legatarum proprietate priuat, adiecta hac conditione, * si nupserit, quando filius quem unicum defunctus reliquerat viuit, * nupserit vidua, viuo fi-

lio, sed filius statim postea decessit, nulla committitur prohibitio-
nis poena, neque priuatur vxor rebus sibi sub ea conditione legatis, authent. de nuptijs, §. Quoniam in firmans, authentico. de non eligendi secundo nubeto. §. 1. quia, ut poena committatur, lex spectare solet, non id quod momento fit, sed quod durat, & effectum aliquem habet, glossa, in l. quotidie, verbo, cogetur, de transactionibus, quia non dicitur versum, quod non durat versum, l. si pro parte, §. versum, ff. de in rem verso, & satisfactio quæ non durat, satisfactio non est, l. 1. §. quod ait Prator, ff. quorum legatorum. Solutio quæ statim repetitur, ea neque vera solutio censetur, neque liberationem inducit, l. qui sic soluit, ff. de solutionibus. Ex quibus rationibus, non debet appellatio verè interposita iudicari, quæ non durat, neque appellatio-
162 nis effectum sortita est, quæ magis animi calore, interposita debet iudicari, quam ut arbitrorum sententiæ authoritas, præiudicium nullum fieret. Et sic bonum, & æquum debemus attendere, & ob hanc causam Auendañus. in suo dictionario, verbo, * *pena conuencional*: * & Mattheus de Afflictis. decisio 135. resoluunt, quod de stylo Curiarum, non fit condemnatio poenæ conuencionalis, nisi quatenus interest non ultra, quæ opinio placet Gutierrez de iuramento confirmatorio, 1. parte, capit. 36. numer. 10. ubi refert casum de facto sibi contingentem, & quid fuit iudicatum. Idem ipse
163 resoluit in suis Canonicis quæstionibus, 2. parte capit. 20. num. 5. & ego etiam dixi libr. 2. pract. quæstionum commun. contra communes, in quæstione 687. numer. 3. & 6. & Sarmiento. libr. 3. selectarum capit. 6. numer. 10. Azeuedo. in l. 4. tit. 21. lib. 4. Recop. n. 57. Vbi dicit, quod

165

quod pœnæ legum partitarum hodie non procedunt in compromissis; quia tota pœna reducitur ad interesse partis, vt tradit Menochius, de arbitrio libr. 2. centuria 3. casu, 260. num. 19. & ponit exemplum Azened. sup. num. 58. quod mihi satisfacit, videlicet, quia aut res ipsa propterquam compromissum, vel transactum est remanet pœnes partem, non contrahentem compromisso, & tunc non pœna conuentionalis, sed expensæ litis existimabuntur, cum nihil aliud interest. Cum habeat rem petitam, si verò res remaneat pœnes partem, contrahentem transactioni, vel compromisso, tunc ipsa res debet aestimari pro interesse alterius partis, & sic pœna ad res petita reducitur, & ad litis expensas. Et si pœna non sit adiecta, tunc ad interesse agi potest, & si in effectu res petita non debebatur, neque pertinebat de iure parti contrahenti, nullum interesse ei soluetur, quia nihil intererat ei conuenire, partem aduersam pro commisso. Ita Socius, consil. 255. num. 22. Padilla, in l. si quis maior num. 26. C. de transactionibus, quia in honestum est viris probis, pœnam ultra interesse petere, vt tradit Nauarrus, in manuali, cap. 23. num. 68. & sic est intelligenda *lex fin. tit. 4. par. 3.* & tradita per Gutierrez supra numer. fin. vbi dicit, quod peti potest pœna appositæ in compromisso, si petatur intra annum, quia illud intelligitur in quantum pœna, non excedit interesse partis, secus verò in excessu, quia tunc talis pœna conuentionalis non debetur, neque video, quod petatur, neque fiat condemnatio, nisi respectu damni, in quo consistit æquitas, & ratio naturalis, qua disponitur, vt nullus cum iactura aliena locupletetur, lex nam hoc natura, ff. de conditione indebiti, etiam si de rigore iuris pœna deberetur, appellatione interposita, vt iudicauit Senatus Franciæ,

166

167

anno 1582. vt tradit Anei Roberti, lib. 3. cap. 8. in fin. rerum iudicarum. In nostro verò Regno Hispaniæ, vbi magis æquitas, quam iuris apices, in tribunalibus Ecclesiasticis, & secularibus, consideratur, prima opinio seruanda est, & ab ea non est recedendum in iudicando, & consulendo, in vtroque foro, & sic est formandus, vel non, articulus violentiæ.

Ex qua resolutione venit declaranda & resoluenda, alia quæstio, quæ de facto semper versatur in tribunalibus, Ecclesiasticis, & secularibus, de eo qui se obligauit præsentare Titium in carcere, ad certum diem sub certa pœna soluenda transacto die, sine aliqua requisitione; quia licet præsentetur transacto termino, dum ius creditoris, ex illa mora non sit effectum deterius, non potest aduersus fidei iussores exequi condemnatio pœnarum. Et ita inspecta hac equitate fuit iudicatum in Regali Chancelleria Pinciana, vt tradit Gutierrez, 3. par. de iuramento confirmatorio, cap. 47. num. 10 quod sæpius iudicaui, tanquam iudex, & defendi tanquam aduocatus.

168

S V M M A R I V M.

- 1 **R**ecursus ad tribunalia Regia est permissus, per Ecclesiasticos, & seculares.
- 2 Appellatio est fauorabilis; & pro appellante presumitur.
- 3 Appellatio habet effectum suspensiuum.
- 4 Recursus ad tribunalia Regia, non est per viam iurisdictionis, sed extraordinaria cognitionis.
- 5 Index Ecclesiasticus facit vim, non admittendo appellationem ad superiorem.
- 6 Pax Reipublicæ, turbaretur si deficeret remedium violentiæ.
- 7 Cognitio per viam violentiæ procedit de iure.

L 3

8 Prim-

Tractatus de cognitione

- 8 Princeps temporalis non potest prohibere subditis appellationem ad Papam.
- 9 Iurisdictio Ecclesiastica, non violatur in his cognitionibus, per viam violentiam.
- 10 Iurisdictio, à iurisdicendo dicitur.
- 11 Supplicatio, non admittitur à declaratione Senatus, in his cognitionibus.
- 12 Appellatio in dubio debet declarari, quod non sit deserta.

G L O S A VII.

Ibi,* *Quexandose, que no se le otorga la apelacion, que justamente interpone, por algun juez Ecclesiastico.**

EX hac lege, & ex verbis supra relatis colliges, esse permittit recursum ad tribuhalia Regia, non solum per laicos (quando causa temporalis agitur coram iudice Ecclesiastico contra laicos, & iudex tacite, vel expresse procedit ad ulterio-
 2 ra, vt in l. 2. ff. de app. recipiendis Guido Papæ, decis. 10. Rota Rom. decis. 611. Ioan. Aloysi, collectanea 1306. quæ sententia non solum vera est, quādo auxilium Regium imploratur per laicos), sed etiam per clericos, & personas Ecclesiasticas, quando grau-
 3 antur à suis iudicibus Ecclesiasticis, non deferendo illis appellationē legitimē interpositā, ad tribuhalia Ecclesiastica, & sic dixit tex.* *Quexandose, q no se les otorga la apelacion inter-
 puesta.** Quia in dubio pro appellatione præsumitur, & habet effectū suspēsiuū, vt notat gloss. in c. vt debitus honor. de appell. & notat Deci. in d. l. vt vim, n. 27. vbi dicit, q potest resisti iudici, qui appellatione remota procedit, quia cū per appellationē, sit suspēsa eius iurisdictio, iā procedit in executione sententiæ, tanquā priuatus, & non tanquā iudex, & sic licita est defen-

sio, quia aliter cōmittit iudex vim publicā, vt in l. lex publica, ff. de vi publi-
 quod quidē, iuri cōsonū est, vt tradit Caqueran. Ofas. decis. 30. n. 4. & fin. vbi dicit quod licet Clericus, non possit recurrere ad Principē sæcularē, vt cognoscat de causa principali, vt in c. placuit, el. 1. & 2. in 11. quæst. 1. (quia
 4 Principes sæculares sunt incapaces illius iurisditionis) illud tamen licitū est, quando recursus est, per viā extraordinariæ defensionis, vt est violentia, & iniuria oppresso facta, à iudice ecclesiastico tollatur, vt alijs citatis cōprobat Caqueran. supra, (sequendo Couar. c. 35. n. 5.) cuius opinionē in nostris terminis, tenet nouissimē doctissimus Senator Regius Sese, de inhibitione magistratus iustitiæ Arag. ca. 8. §. 3. n. 105. & 106. & est bona decisio Matth. de Affict. 24. vbi idē comprobatur ultra tradita, Couar. d. cap. 35. per totū, & Bouadil. in sua polit. libr. 2. c. 18. n. 140. & pro hac sententia plures refert Carolus de Grasalis, lib. 2. Regal. Fratiæ iure, 7. Didac. Perez, lib. 3. ordinamēti, tit. 3. pag. 718. Humada, in l. 13. tit. 13. p. 2. & Lancelot. de attentatis, 2. p. 4. declaratione, n. 36. vbi aprobat hanc defensionem, & protectionē, & Nauar. in c. cū cōtingat, de rescriptis, 1. remedio, causa, 16. dicens ita seruari in multis partibus, Gaspar Rodriguez, de annuis redditibus, lib. 1. q. 17. n. 71. & verba huius nostræ legis refert Sese, vbi sup. n. 69. qui sequitur nostrā sententiā, & nouissimē idē tenet Fuluius Pacian. cōf. fin. per totū, nu. 42. quia iudex Ecclesiasticus, qui non defert appellationi iustæ, violentiā facit, parti, & iudici superiori, cōtra quā cōpetit hoc saluberrimum defensionis remediū, aduersus dictā oppressionē, & violentiā, non solū laicis factā, sed Clericis, qui sunt à Regibus magis opitulandi, vt in l. 5. tit. 6. part. 1. ibi,* *Et comoquero, que todos los homes de la sierra por derecho deuen ser seguros, mucho mas deuen*
 uen

*deuenaber esta seguridad los Clerigos,**
vt Pacianus, supra, & Oliuanus, de iure
fisci, cap. 11. num. 50. & cap. 14. nu.
100. vbi monent iudices Ecclesiasti-
cos, ne aflagant Clericos exequendo
appellatione remota; quia rota pax
Reipublicæ turbatur, & rixæ suscitau-
tur.

- 6 In qua cognitione, & protectione
non se intromittit Senatus Regius, in
dictis opressionibus, per viam ordina-
riæ iurisdictionis, vt inale existima-
bat, Azor. vbi supra: sed per modum
extraordinariæ cognitionis, & defen-
sionis, vt vim repellant, & oppressum
subleuent, vt per hunc modum, redu-
cant Ecclesiasticum iudicem, ad tra-
mitem legitimum iustitiæ, deferendo
appellationi legitimæ. In quo nequẽ
impeditur, nequẽ vsurpatur iurisdic-
tio Ecclesiastica, imò potius auge-
tur, maximè, quia illud faciunt, iudi-
ces Regij, non iubendo, sed obsecran-
do, & rogando, vt in nostra lege caue-
tur, ibi: **Yrogamos, y encargamos,** &
ibi, **le otorgue la apelacion.**

- 7 Nequẽ iurium autoritate, ista re-
cursus, **ad Regia tribunalia,** est de-
stitutus, quia idem cauetur in cap.
Princeps, 23. quæst. 2. cap. petimus, 11.
quæst. 1. cap. nos in competenter, 2.
quæst. 7. cap. si filijs 16. quæst. 7. Vbi
Princeps sæcularis potest adiri, vt mo-
deretur Prælatorum negligentia, &
sic benè procedit nostra lex, ibi: ***

- 8 *Quexandose que no les otorgan la apela-
cion.** Ex qua lege non prohibetur
recursus ad Pontificem, per appella-
tionem, vel per viam attentatorum,
imò totum contrarium, & licet Anto-
nius de Petra in tractatu de potesta-
te Principis, cap. 4. num. 10. & cap. 61.
numer. 87. resoluat, posse dominos tẽ-
porales statuere, ne liceat suis subdi-
tis appellare ad Papam, illa opinio
non est vera, nequẽ tenenda, & sic re-
cto iure, eam improbat Marta, supra
casu 92. num. 1. quia illæ ordinatio-
nes, & edicta, vel statuta, siue directè

siue indirectè, sunt contra libertatem
Ecclesiasticam, cum auferant laicis,
seu Ecclesiasticis, ea quæ de iure com-
petunt, contra cap. fin. de rebus Ec-
clesiæ non alienandis, cap. nouerint,
de sententia excommunicationis, &
in cap. Ecclesiæ sanctæ Mariæ, de cõ-
stitutionibus. Vnde nostra lex, non so-
lum, non prohibet laicis appellatio-
nem, seu recursum, ad Pontificẽ, imò
si iudex Ecclesiasticus impediat ap-
pellantes per censuras, vel alio mo-
do, vt non prosequatur appellatio le-
gitime interposita, ad Pontificem ma-
ximum, declarat nostra lex, quòd di-
ctus iudex facit vim, non admittendo
appellationem, & ad illum effectum,
vt appellatio admittatur, & vis tola-
tur conceditur ille recursus, ad Cu-
riam Regiam, per viam defensionis
naturalis, non verò, ad exercendam
impediendum, nequẽ tollendam iu-
isdictionem iudicis Ecclesiastici,
quæ illa sa remanet in prima, & secun-
da, & vltioribus instantijs. In quo
nihil præiudicatur iurisdictioni Ecce-
siastica, nec violatur eius autoritas,
& libertas, cum de iustitia, vel iniusti-
tia sententiæ, non agatur, sed solum
de merò facto executionis sententiæ
cõsistenti, in tollenda vi, deferendo ap-
pellationi, (vt in nostra lege). In quo
nullus actus iurisdictionalis exerce-
tur, & est ratio euident, quia iurisdic-
tio, **a iurisdicendo,** dicitur, l. 1. §.
damus, ff. de suspectis tutoribus, &
est quædam facultas administrandæ
iustitiæ, & æquitatis statuendæ, & po-
testas quædam gubernandi populum
iure, ac legibus, vt declarat Marta de
iurisdictione, prima pars, cap. 8. num.
1. Quæ definitio non conuenit cog-
nitioni per viam violentiæ, (de qua
est noster sermo), cum non agatur de
iurisdictione exercenda, sed tantum
de vi tollenda. Et sic benè admittit
nostra lex recursum ad Regia tribuna-
lia, ad illud effectum, vt appellatio ad-
mittatur à iudice à quo, & vis in exe-
cutione

Diffinitio iu-
risdictionis,
non conuenit
cognitioni
per viam vio-
lentiæ.

Tractatus de cognitione.

- 11 cutione sententiæ facta tollatur, à qua declaratione, & sententia Senatus, non admittitur supplicatio, nec appellatio, vt tradit Abendañus, in cc.pp.cap.1. num.32. versic. Et quia prouiso, quia ibi cognoscitur simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta omissis allegationibus, si vero sententia sit translata in rem iudicatam, quia appellatio fuit deserta tunc iudex non facit vim, ex sequendo appellatione remota, vt tradit Cephalus, consil. 758. volum.5. & in dubio iudicandum est, appellationem non fuisse desertam, vt docet pluribus citatis, Mascardus, de probationibus, conclus. 117. Menochius, lib. 2. de præsump. in præf. 96. Rota Romanæ, decis. 53. num. 3. 1. part. & ita fuit iudicatum in Senatu, vt tradit Antonius Thesaurus, quæstionum forensium, quæst. 66. num. fin. & ego dixi in lib. 3. pp. côm. cõtra cõmunes quæst. 1. num. 24.

SVMMARIVM.

- 1 Prouision Real por via de fuerza.
- 2 Cedula Real para tomar las Bulas de Roma, que se despachan con falsarelacion.
- 3 Lex 25. tit. 3. lib. 1. recopillet declaratur.
- 4 Los Reyes quieren, y mandan que se guarden los mandamientos de su Santidad.
- 5 Patronazgo Real, no se ha de derogar por Bulas Apostolicas.
- 6 Los estrangeros no pueden tener beneficios, ni pensiones en estos Reynos.
- 7 Calongias Doctores no se proueen por Roma.
- 8 Los Reyes tratan de quitar escandalos en su Republica.
- 9 Los Perlados no pueden executar mandatos de Roma en derogacion del derecho de patronazgo de los Reyes, sin su consulta.
- 10 Los Reyes pueden priuar de las tempo

- ralidades a los Perlados rebeldes, y echarlos de sus Reynos.
- 11 Cedula Real del señor Rey don Pedro, en conseruacion de su derecho de patronazgo de la Iglesia de nuestra Señora de Guadalupe.
 - 12 Segunda cedula Real del señor Rey don Pedro.
 - 13 El señor Licenciado don Diego Corral de Arellano Fiscal del Supremo Cõsejo, alegò las dos cedulas Reales en favor del patronazgo Real, contra la Colegiat de la villa de Escalona.
 - 14 En España no se admite derogacion del patronazgo Real.
 - 15 No vale la impira de los beneficios que son del derecho de patronazgo Real.
 - 16 Los Reyes de España antes de Carlo Magno, tenían el patronazgo de las Iglesias Cathedrales, y antes del Concilio Toledano, anno 679.
 - 17 El Rey Erigio Reyno en el año de 679. en tiempo del Pontifice Agaton, y entõces fue el primer Concilio Toledano.
 - 18 Los Reyes de España son patronos de las Iglesias Cathedrales, por auer quitado dellas las mesquias de Moros, y reedificadolas.
 - 19 Derecho Real, es presentar los Reyes Perlados en las Iglesias Cathedrales.
 - 20 Lex 18. tit. 5. p. 1. declaratur.
 - 21 Cedula Real por via de fuerza del Real Consejo de Camara, en defensa del patronazgo Real de la casa de san Lazaro de Toledo.
 - 22 La Real Camara de su Magestad alza las censuras, como el Consejo Real, quando se va por via de fuerza en defensa del patronazgo Real.
 - 23 Las casas que estan debaxo de la proteccion Real, aunque sean obras pias, estan sugetas a su Magestad en las cõtas, y no al ordinario, y las toma la justicia Real por su mandado, por la ley 4. tit. 6. lib. 1. recop.
 - 24 Ca. 8. ses. 22. Concilij Tridenti. declaratur.
 - 25 Hospital de san Lazaro de Coimbra, es del

- es del patronazgo de los Reyes de Portugal.
- 26 Los Reyes en quitar las fuerças a sus vassallos, no exercen iurisdiccion contenciosa, sino proteccion.
- 27 Las causas del patronazgo Real, se han de seguir en los despojos, y en las quæstiones de facto, q̃ no tocan al derecho principal, ante su Magestad, y Consejo de Camara.
- 28 Los Reyes han de defender en sus tribunales las mercedes que hizieren, tocante a su patronato.
- 29 Los Reyes son protectores de las causas Ecclesiasticas, y de sus ministros, y para esta defensa, asistían en los Concilios, y los juntauan.
- 30 En el Concilio Toledano Provincial, asistio por el Rey D. Felipe II. nuestro señor, don Francisco de Toledo, Virrey que fue del Piru.
- 31 Los Ecclesiasticos estan debaxo de la proteccion de los Reyes, para librarlos de las fuerças, y violencias.
- 32 La costumbre de proueer los beneficios del Arçobispado de Burgos, se ha de guardar.
- 33 Las Bulas Apostolicas no se retienē para otro efeto, sino es para informar a su Santidad de la verdad.
- 34 Ponderanse unas palabras de Fulvio Paciano, muy elegantes, en confirmacion deste derecho Real.
- 35 Siempre el Ecclesiastico haze fuerça conociendo contra legos en causa profana.
- 36 Siempre que los juezes exceden de su jurisdiccion, se hazen personas particulares.
- 37 Costumbre general es examinar las Bulas Apostolicas en el Consejo, primero que se executen.
- 38 El que se opone a un injusto decreto, no pierde el respeto al superior, aconsejando lo que es mas conueniente a la paz de la Republica.
- 39 La libertad Ecclesiastica no se quebranta, por resistir a los mandados, que executados turbaran la paz de la Republica.

- 40 Qualquier juez ordinario puede resistir vn in iusto mādato, segun Paciano.
- 41 Los tribunales Reales se han de mouer a tomar las Bulas con zelo del biẽ publico.
- 42 El Consejo de Fulvio Paciano, se hizo en fauor de la Iglesia.

G L O S S A VIII.

Ibi,* Dense nuestras cartas en la forma acostumbrada en nuestro Consejo* & forma prouisionis Regalis (vt omnibus constet, etiam exteris qualiter expediatur in Supremo Regis Senatu talis est.

Prouision Real por via de fuerça, y sobre carta.

DON Phelipe por la gracia de Dios, Rei de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorca, de Seuilla, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, Conde de Flandes, de Tirol, &c. A vos el Licenciado don Gonçalo Chacon, Canonigo de la Santa Iglesia de la ciudad de Toledo, salud, y gracia. Bien sabeis, como nos mandamos, y dimos para vos una nuestra carta, y prouision sellada con nuestro sello, y librada por los del nuestro Consejo, del tenor siguiente. Don Philipe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorca, de Seuilla, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, Conde de Flandes, de Tirol, &c. A vos el que os dezis ser juez Conseruador del Monasterio de la Santissima Trinidad de la ciudad de Toledo, y otro qualquier juez Conseruador, que aya conocido, o conozca del negocio, e causa

Ls que

que de yuso en esta nuestra carta se haze mencion, y á cada vno de vos salud, y gracia. Sepades, que Bartolome Martinez en nombre de Ioan Vigil de Quiñones, vezino de la villa de Seseña, nos hizo relacion, que siendo su parte lego, y reo, y de la jurisdiccion Real, la parte del monasterio, monjas, y conuento, de la Santissima Trinidad, de la villa de dos Barrios, auia ganado vuestro mandamiento con censuras, para que su parte dentro de tercero dia pagasse al dicho monasterio ciento y cinco reales, que dezia, que deuia su parte á Isabel de Heredia muger libre, de quien el dicho monasterio dezia tener cesion, con apercibimiento, que passado le auia descomulgado: el qual dicho mandamiento le auia sido notificado, y estava descomulgado. Y porque no era justo, que siendo lego, y la causa merè profana, se diessse lugar á lo susodicho, y nos pidió, y suplicò le mandassemos dar nuestra carta, e prouision para que os inhibiesse des del conocimiento de lo dicha causa, y la remitiesse des al juez seglar, que della podia, y deuia coocer, y absoluiessedes á su parte, *ò embiasse des el proceso* y autos, á la nuestra Chancilleria de Valladolid, ò como nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los de nuestro Consejo fue acordado, que deuiamos de mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuimostop por bien. Por la qual mandamos, que luego, que con ella fuerdes requeridos, no conozcays, ni os entrometais á conocer de la dicha causa, de que suso va hecho mecion, y la remitaís á las vuestras justicias, y juezes que dellas pueden y deuan conocer, para que la vean, y hagan justicia: á dentro de quinze dias primeros siguientes, de como os sea notificada, embiad ante el Presidente, y Oidores, de la nuestra dicha Audiencia, y Chancilleria de Valladolid, el proceso, y autos, que sobre la dicha causa auéis fecho, ó hazeis originalmente, para que por ellos visto proucan lo que sea justicia. El qual dicho proceso, mandamos fopena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis pa-

ra la nuestra Camara, al escriuano, ò notario ante quien ha passado, en cuyo poder está, que dentro del dicho termino lo lleue, ò embie ante los dichos nuestro Presidente, y Oidores, segun, y para lo que dicho es, que á la persona que lo lleuare ellos le cassarán, y mandaràn pagar el salario que por ello ouiere de auer justamente, y en el entretanto, que por ellos se ve, ò determina, lo que se deue hazer, por esta nuestra carta, *ò os rogamos, y encargamos, que si algunas censuras, y excomuniones sobre la dicha causa tuierdes puestas,* y fulminadas, por termino de ochenta dias primeros siguientes las alceis, y quiteis, y absoluais al susodicho, y á las demas personas q sobre ello tuierdes descomulgadas, q en ello nos seruireis. Y otro si mas á la parte á cuyo pedimiento procedeis en la dicha causa, q dentro del dicho termino en q mandamos lleuar el dicho proceso ante los dichos nuestro Presidente, y Oidores, vaya, ò embie ante ellos su procurador suficiente, con su poder bastante bien instituido, e informado en seguimiento del dicho pleito, y causa, y á dezir, y informar en el, y de su derecho, y justicia, con apercibimiento que le hazemos, que si dentro del dicho termino no fuere ò embiar, segun dicho es, los dicho nuestro Presidente, y Oidores, veràn el dicho negocio, y de terminará en el lo que hallaren por justicia. Y mandamos fopena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra Camara á qualquier escriuano la notifique, y dello dé testimonio, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid á cinco del mes de Março de mil y seis cientos y doze años, don Iuan de Acuña, y el Licenciado don Francisco de Mena Barrienne, el Licenciado don Diego Alderete, el Doctor Antonio Bonal, el Licenciado Martin Fernandez Portocarrero. E yo Ioan Aluarez del Marmol escriuano de Camara del Rey nuestro señor la fize escribir por su mandado, con acuerdo de los de su Consejo. La qual dicha nuestra carta, e prouision, pareco os fue notificada y des-

y despues de auerla obedecido con el acatamiento devido, en quanto a su cumplimiento respondistes, que suplicauades della, por las razones que se alegarian ante nos: y esto parece que distes por vuestra respuesta, segun nos consto por el testimonio dello: y aora el dicho Iuan Vigil de Quiñones nos hizo relacion, que aunque la dicha vuestra carta, y prouision os auia sido notificada, y la auia des obedecido, no la auia des cumplido, dando la dicha respuesta, suplicandonos le mandásemos dar sobrecarta della, con costas, y mayores penas, para que la guardáse des, y cumpliera des, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, fue acordado, que deuíamos de mandar dar nuestra carta para vos en la dicha razon: y nós tuuimoslo por bien: Por la qual vos mandamos, que luego que con ella seais requerido, vais la dicha vuestra carta, y prouision, que de suso va incorporada, y sin embargo de la respuesta por vos a ella dada, sin poner otra escusa, ni dilacion alguna, la guardéis, y cumpláis en todo, y por todo, como en ella se contiene, y declara. Y contra su tenor, y forma no vais, ni passéis en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra Camara: sola qual dicha pena, mandamos a qualquier escrivano os la notifique, y dello de testimonio, para que nos sepamos, como se cumple nuestro mandado.

Cedulas Reales, que se despachá en el Real Consejo de la Camara para tomar las Bulas Apostolicas, y examinar en la forma, que fueron despachadas.

EL REY.

QUALES QUIER Iuezes, y justicias destos mis Reynos, y señorios, desta mi cedula, o su traslado, quando de escrivano, fueredes requeri-

dos a cada uno en vuestra jurisdiccion. Sabed, que el Licenciado Gilimon de la Mota, Fiscal del mi Consejo Real, me ha hecho relacion, diciendo: que siendo el Arcoobispado, y Iglesia Metropolitana de Toledo, de mi patronazgo Real, y tocando a la preminencia de todo, el exercicio de la jurisdiccion ordinaria, que tienen los Arcoobispos de aquella santa Iglesia en su distrito, y siendo en perjuizio de la dicha jurisdiccion ordinaria, y del dicho patronazgo, eximirse de su jurisdiccion algunas Iglesias, y mucho mas villas, y distritos, especialmente para aplicar la jurisdiccion a dignidades, en que ayan de tener, y tenga patronazgo otros terceros, ha venido a noticia del dicho mi Fiscal, que, F. ha facado indulto, y Bulas de su Santidad, para erigir Iglesia Colegial con Abad, Dignidades, y Canonigos, que ayan de ser, y que dar exemplos de la jurisdiccion de los Arcoobispos de Toledo, exerciendo ellos jurisdiccion en su distrito, y Abadia. Y porque si esto tuviere efecto, vendria a ser en perjuizio, y disminucion del dicho mi patronazgo, por la jurisdiccion que se quitaria a la dicha Dignidad Arcoobispal, me suplico el dicho mi Fiscal le mandáse dar mi cedula Real, para que el dicho, F. ni otra persona por el no usen de las dichas Bulas, sin auerlas traydo, y presentado en el mi Consejo de la Camara. Y que vosotros las tomáse des, y embiáse des a el, o como la nuestra merced fuesse, y yo lo he tenido por bien: y os mando, que luego como fuerdes requeridos en esta mi cedula, o su traslado signado, como dicho es, toméis, o hagais tomar de poder de qualesquier personas, donde las hallaredes, qualesquier Bulas, y letras Apostolicas, que se huviere traydo, o truxeren de Roma, en razon de la exercion de la dicha Iglesia Colegial, las quales con los autos, que en su execucion se huviere hecho, o hizieren, embiaréis originalmente al dicho mi Consejo de la Camara, a manos de Francisco Gonzalez de Heredia, mi Secretario en el, para que visto se prouea lo que sea justicia, y no hagais lo contrario en manera alguna. Fe-

cha

Tractatus de cognitione.

ha en Madrid a seis de Hebrero de mil y seiscientos y treze años. YO EL REY. Por mandado del Rey nuestro señor. Francisco Gonzalez de Heredia.*

Ista prouisiones, & shedula Regales, habent originem, & deducuntur, ex l. 25. tit. 3. lib. 1. recopilationis, ubi idē est dispositum, cuius verba sunt.* Por los procuradores de las ciudades, villas, y lugares destos nuestros Reynos, y por parte de los Grandes, y Caualleros, y hijos dalgo, y de todos los estados en estas Cortes, que hezimos en la villa de Madrid, se nos han dado muchas querellas de los agravios que cada dia reciben en estos nuestros Reynos, de prouisiones, que se despachan en Corte de Roma, en derogacion de las preminencias dellas, y de la costumbre inmemorial, suplicandonos por el remedio. Y porque nuestra intencion, y voluntad es, como siempre ha sido, y será, que los mandamientos de su Santidad, y santa Sede Apostolica, y sus ministros sean obedecidos, y cumplido con toda la reuerencia, y acatamiento devido: y assi lo tenemos en cargado, y por esta encargamos, y mandamos a los Arçobispos, y Obispos, y a todos los Cabildos, y Abades, y Prioros, y Arciprestes destos nuestros Reynos, y a sus jueces, y oficiales que assi lo hagan, y que todas las letras Apostolicas que vinieren de Roma en lo que fueren iustas, y razonables, y se pudieren buenamente tolerar, las obedezcan, y hagan obedecer, y cumplir en todo, y por todo, sin poner en ello impedimento, ni dilacion alguna, por que nos terminamos por deservidos de lo contrario, y mandaremos proceder con todo rigor contra los inobedientes. Y assi como es justo proueer lo susodicho, lo es assi mismo proueer en lo que por parte de los dichos nuestros Reynos nos es suplicado en que tienen razon, y justicia, que se guarde, y cumpla lo concedido por los Pontifices passados, a nos, y a los Reyes nuestros predecesores de gloriosa memoria, y a los dichos nuestros Reynos, y a la costumbre inmemorial, que en esto ha auido, y ay, y lo que las leyes, y prematicas destos Rey-

nos cerca dello disponen, assi en que no se derogue la preminencia de nuestro patronazgo Real, ni el derecho de patronazgo de legos, ni lo concedido, y adquirido, para que ningun estrangeo destos Reynos pueda tener beneficios, ni pensiones en ellos, ni los naturales dellas, por derecho auido de los tales estrangeos, ni en lo que toca a las Calongias Dotorales, y magistrales de las Iglesias catedrales destos Reynos, y a los beneficios patrimoniales en los Obispados donde los ay, porque qualquier cosa que se prouiesse por su Santidad, y sus ministros, en derogacion de las cosas susodichas, traeriamuy grandes, y notables inconuenientes, y dello podrian nacer escandalos, y cosas que fuesen en deservicio de Dios nuestro Señor, y nuestro daño, y destos Reynos, y naturales dellas. Por ende mandamos a los dichos Prelados, Deanes, y Cabildos, y Abades, y Prioros, y Arciprestes, y a sus Visitadores, Prouisores, y Vicarios, y otros qualesquier oficiales, y personas legas, que quando alguna prouision, o letras vinieren de Roma, en derogacion de los casos susodichos, o de qualquier dellas, o enredichos, o cessatio a diuinis, en execucion de las tales prouisiones, que sobreseñ en el cumplimiento dellas, y no las executen, ni permitan, ni den lugar, que sean cumplidas, ni executadas, y las embien ante nos, o ante los del nuestro Consejo, para que se vea, y prouea la orden que conuenga, que en ello se ha de tener: y no fagades ende al fopena de la nuestra merced, y de caer, e incurrir los que fueren Prelados, y personas Ecclesiasticas por el mesmo fecho, sin que sea necesario otra declaracion alguna mas desta que aqui se haze, en perdimento de todas las temporales, y naturaleza, que en nuestros Reynos tuuieren: y las hazemos agenos, y estranos dellas, para que no puedan gozar de los beneficios, ni dignidades en ellos, ni de otra cosa, que los que son naturales pueden gozar, segun las leyes, e prematicas de nuestros Reynos, y los mandaremos echar dellas, y a los legos que en esto fueren culpantes en qualquier manera, o enmendieren

dieren en notificar las tales letras, ò provisiones, ò en que se executen, o fueren en las ganar, ò a ello dieren fauor, y ayuda en qualquier manera, si fueren notarios, o procuradores incurrer en pena de muerte, y perdimiento de bienes, y los otros legos en perdimiento de todos sus bienes, los quales aplicamos desde agora à nuestra Camara, y Fisco. Y demas desto, la persona sea a nuestra merced para mandar hazer della lo que fuere mos seruidos. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidente, y Oidores de las nuestras Audiencias, y a los Alcaldes de nuestra Casa, y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistentes, Gobernadores, Alcaldes, alguaziles, y otras qualesquier nuestras justicias, que ansí lo guarden, y cumplan, y executen, y contra ello no vayan, ni passen.

Primera cedula Real, dada en dos de Agosto, era de 1692. por el señor Rey don Pedro.

II
Provisiones
y cedulas rea
les del señor
Rey D. Pedro
en confirma
cion de scr
patron de las
Iglesias, del
de la era de
1692.

DON Pedro, &c. A los Concejos, Alcaldes, y oficiales de Talauera, è de Truxillo, è a los homes buenos, que auedes de auer hacienda, de cada vna de las dichas villas, è a qualesquier de vos, q esta mi carta vieredes, salud, y gracia. Bien sabeis en como la ** Iglesia de santa Maria de Guadalupe, es mio patronazgo, è en como Toribio Fernandez mi clérigo, Prior de la dicha Iglesia, è agora dixerome, que alguno, que se entre metia en ganar el dicho * Priorazgo en Corte de Roma, * è que traya cartas del Papa para auer el dicho Priorazgo, è el dicho Toribio Fernandez embiome a pedir por merced, que lo amparasse, è que lo defendiesse, en el dicho Priorazgo, è yo tuuelo por bien, porque vos mado q vista esta mi carta, que ampara des, y defendades, al dicho Toribio Fernandez, en el dicho Priorazgo, è*

le ayudedes en todas las cosas, que vuere menester vuestra ayuda, en manera que el aya el dicho Priorazgo, segun lo huuo hasta aqui, è non consintades, que otro ninguno se lo embargue, nin desapodere, y si alguno, y viniere con cartas, en que se cõtenga, que otro alguno aya el dicho Priorazgo, tomalde las cartas, è facelde, ** quanto enojo, è mal pudieredes en tal manera, a que non venga, y mas con ellas, nin otro alguno se atreua a ganar tales cartas, pues la dicha Iglesia es mi patronazgo, y el dicho Priorazgo es mio de dar *.* Y non de otro ninguno, y es mi voluntad, que el dicho Toribio Fernandez, aya el dicho Priorazgo, y nõ fagades endeal, &c.

Segunda cedula Real.

DON Pedro, &c. A los Concejos, Alcaldes, juezes, alguaziles, è a otros oficiales qualesquier de la ciudad de Plazencia, è de Truxillo, è de Caceres, è de Talauera, è de la Puebla de santa Maria de Guadalupe, è de las otras villas, y lugares que son en comarca de la dicha Iglesia, ò qualquier de vos, que esta mi carta fuere mostrada, ò su traslado della, salud, y gracia. Sepades, q me dixeron, que los que recaudan lo q pertenece, ** a la Camara del Papa, ** y de algunos Cardenales en los mios Reynos, que se entremeten a demandarlo que a la dicha Iglesia pertenece, è de proceder contra ella, y contra el Prior de la dicha Iglesia, diziendo, que lo han de auer, y pertenece para la Camara del Papa, è de los dichos Cardenales: è si assi es, so marauillado, q se entremeta ninguno a lo demandar, ni proceder contra el dicho Prior, nin contra la dicha Iglesia, sabiendo como es mia, y mi patronazgo, y el Rey don Alonso mio padre, que Dios perdone, la dotò de terminos de los dichos lugares de Tru-

12

Tractatus de cognitione

Truxillo, y Talauera, porque vos mādó (vista esta mi carta, ò el traslado della) q̄ si alguno, ò algunos clérigos, ò legos, è otros homes qualesquier se entremetierē, ò entremetē a tomar, ò demandar, lo que à la dicha Iglesia pertenece, y ha de auer, ò ha de proceder contra la dicha mi Iglesia, ò el Prior della, que se lo defendades, è se lo non consintades tomar, nin demandar, ni proceder en manera, porque la dicha mi Iglesia no reciba agrauio ninguno, è si así facerlo no quisiere, prendeldes los cuerpos, è teneldos presos, y bien recaudados, hasta que yo embie à mandar sobre ello, lo que la mi merced fuere, y ponga y tal escarmiento, porque otros ningunos, no se atreuan a passar cōtra la dicha mi Iglesia, ni contra ninguna cosa de lo suyo: y no fagan ende al por ninguna manera.

13 Estas dos cédulas Reales alegò el señor Licenciado don Diego del Corral y Arellano del Consejo de su Magestad, y su Fiscal (cuyas letras resplandecen en nuestros Reynos, y fuera dellos) en el pleyto contra el Duque de Escalona, sobre auer fundado Iglesia Collegial en la dicha villa, por ser contra el patronazgo Real: y en su confirmacion alegò tambien la historia del señor Rey D. Alóso el Onzeno, cap. 17. à donde no consintieron los tutores del Rey, que el Arçobispo de Santiago vsasse de ciertas Bulas que auia impetrado, en materia tocante à la hazienda Real. Todo lo qual es de mucha consideracion para defenſa de su Real patronazgo, en confirmacion de las leyes del Rey no (como patron de las Iglesias catedrales) por las causas que refiero en el proemio deste libro en el cap. 10. num. 42. & 57.

*Et sic intelligenda est lex i. tit. 6. lib. i. recopil. bi: * Por derecho, y antigua costumbre, y justos titulos, y concesiones Apostolicas, somos patrones de todas las Igle-*

ſias Catedrales deſtos Reynos, y nos pertenece la presentacion de los Arçobispos, Obispos, y Prelacias, y Abadias conſistoriales deſtos Reynos, aunque vagen en Corte Romana. * Et dicit Gregor. in l. 18. tit. 5. part. 5. in fine se vidisse dictum priuilegium, & illud declarat Couarr. practicarum questionum, c. 36. num. 3. vbi dicit, quòd apud Hispanos non admittuntur derogationes iuris patronatus, & sequitur illius opinionem Flaminius. de resignatione beneficiorum, lib. 2. quæst. 4. num. 43. & 47. quod in tantum verum est; & procedit, quod suprema Regia tribunalia, & qui Regio nomine ibi iustitiæ ministerio præsumt, statim Apostolicas literas examinantes suspendunt eandem executionem, interposita prius supplicatione, ad ipsum Pontificem, melius informatum, vt tradit Camil. Borelli. de Regis Catholici præstantia, cap. 25. numer. 3. Ferrerius, consil. 211. num. 11. & sic nuper de facto contingit in Bulla Apostolica collegiata Ecclesiæ villæ de Escalona, & nos tradimus in lib. 4. communium, quæst. 1. à num. 477. & 481. vbi tradimus edictum Caroli Caesaris Hispaniarum Regis, anno 1525. In quo pronunciauit, vt nullus à Rom. Pont. impetraret literas Apostolicas ad dignitates, & beneficia, quæ sunt iuris patronatus Regis in derogationes contractus, ac presentationis, quæ à Rege nostro postulanda est, ad optinenda dicta beneficia, quorum executio passim suspenditur, tam ad instantiã partis, de cuius præiudicio agitur, quàm Regis Fiscalis, & aliter tota pax Reipublicæ Christianæ turbaretur, & multa scandala orirentur.

Et hoc ius præsentandi Prælatos habent Reges Hispaniæ ante Carolū Magnum, vt optimè probat, & defendit (cōtra alios) Camilius Borelli, de Regis Catholici præstantia, capit. 50. ex num. 36. vbi dicit, quod præsentandi ius, & nominandi Prælatos fuit an-

16
Reges His-
paniæ habet
ius patrona-
tus Ecclesi-
arū ante Con-
cil. Tolentan-
no 679. can. 6.

no cir-

no circiter 679. in anno, 1. Agatonis Papæ, quo tempore fuit facta illa declaratio, per 12. Concil. Tolet. in quo dicitur longo ante tempore illud ius Hispaniæ Regibus competisse, & illud Concil. fuit in prim. anno, Regis Erugij, qui tempore Agatonis Pont. Regnavit, d. anno, 679. & sic per centum viginti vno, circiter annos, anteaquam Carolus Magnus potiretur Imperio, iam nostri Hispaniæ Reges, illud ius præsentandi Prælatos obtinebant, ex ratione per me tradita in proæmio, cap. 10. ex num. 47. idē tenet Quintana Dueñas. in suo Ecclesiastic. concl. lib. 1. cap. 5. fol. 46. & 47. vbi dicit hanc consuetudinem nominandi Prælatos, esse immemoriam ante natum Carolum, ann. 695. tempore Regis Erugij, gothorum, vt tradit Alfonsus de Cartagena, Archiepiscopus Burgiensis, in Anacephaleosi Hispaniorum Reg. cap. 40. & Roder. Archiep. Tolet. lib. 3. de Regibus Hispaniæ, capit. 12. Ioannes Magnus Archiep. Vpsalensis. in historia gothorum, lib. 16. cap. 23. quod minimè Carolus de Grasalis negat Regalium Franciæ, libr. 2. iure 3. in fine. Et iste nominationes, & præsentationes prælatorum, dicuntur iura Regalia, cum sint iuris patronatus Regum, vt nobisimè tradit Camillius Borelli, vbi supra. cap. 5. num. 7. & in num. 26. resoluit, Reges Hispaniæ, habere omnia Regalia, eiusdem Regni, & inter Regalia tradit hanc cognitionem per viam recursus, & violentiæ, vt in cap. 71. num. 58. quia omnia iura, iuris patronatus attingentia, validissimis armis proprio sanguine fufo, inuicto Marte, & Catholica animi præstantia, ab Arabis, Maurorum, Sarracenorum, & in fidelium faucibus eripuerint, vt in capit. Adrianus, 63. distinctione, (& dicam in glos. 18. num. 160. post Innoc. in cap. si necesse. de donationibus inter virum) & tradit Guillelmus à Monteferra. dubio

1. num. 40. Roder. Santiüs Zamorensis de origine principium, 1. part. col. 35. fol. 57. Alfons. Alvarez in speculo Romani Pontificis, capit. 31. & diximus, in proæmio huius operis, cap. 10. nu. 47. & docet lex 18. tit. 5. par. 1. ibi: * Resta maioria, y honra an los Reyes de España, porque ganaro la tierra de los Moros, y desfizieron las mesquitas, e hizieron las Iglesias, echando el nombre de Mahoma, l. 9. tit. 2. lib. 1. ord. ibi: * Por la conquista que hizieron, de la tierra. *

20

Cedula Real, tocãte al patronazgo Real, de la casa de S. Lazaro de Toledo, inibiendo a los Ecclesiasticos, y alçando las censuras contra el Administrador.

E L R E Y.

IVEZES De la gouernacion, y Visitador del Arçobispado de Toledo. Bartolome Alvarez de Prado, en nombre del hospital de san Lazaro dessa ciudad, que es de mi patronazgo Real, y del Retor del, me hã hecho relacion, que auiendo se dado en mi Consejo de la Camara sententia en reuista, en fauor del dicho hospital, y contra el cura de san Isidro dessa dicha ciudad, en que se le mandò boluisse al dicho Retor la llaue q̃ tenia de la custodia del santissimo Sacramento, del dicho hospital, y que no le impidiesse el hazer sus fiestas de que se despachò nuestra executoria. Y que tãbien en su cumplimiento le apremiaſtes, al dicho Cura, à q̃ le entregasse la llaue, e hezistes prender al dicho Retor, y le tuuistes preso muchos dias, cõ vn par de grillos, sin que rerle tomar su confesion, y aunque protestò el daño que se seguia al dicho hospital, no le quesistes soltar hasta que passado muchos dias le soltastes

21

Patronazgo de las casas de san Lazaro, de los Reyes de España, y Portugal.

stes en fiado: y luego en continente librástes contra el dos mandamientos, para que exhibiesse ante vosotros las licencias originales que tenia para administrar los santos Sacramentos, suspendiendole del exercicio dellas: y las que tenia para pedir limosna, sin que quedasse en su poder, traslado dellas, suspendiendoselas con censuras, y otras penas: y distes commissiõ al Obispo de Troya para visitar vna memoria que dexò el Licenciado Ribera, Rector que fue del dicho hospital, para los pobres q̃ en el se curan de la tiña, sarna, y otros males: Y asì mismo distes mandamiento contra los cofrades de nuestra Señora de la Paz, y de las animas, que està sita de tiempo muy antiguo en el dicho hospital, para que ante vosotros exhibiesse todos los libros, constitutiones, y demas papeles que tienen de su fundacion. todo lo qual es notoria fuerça, y agrauio, y en mucho perjuyzio de mi patronazgo Real, por serlo del dicho hospital, y lo à el anexo, y dependiente, y q̃ por auerle defendido el dicho Rector, como lo deuia hazer por razon del dicho su oficio, procedeis contra el muy apasionadamente, procurando con estas inquietudes necesitarle, para q̃ gastado, y oprimido os dexe introducir en el dicho hospital, y jurisdicciõ en daño del, pues le quitais quien administre los santos Sacramentos à los pobres, y la limosna que se recoge en el, de que tienen posesiõ inmemorial, sin perturbaciõ alguna: y las licencias en virtud de que se pide son de mi Consejo, y del de la santa Cruzada: y que con este mismo intento procurais quitar la dicha Cofradia, que es de mucha vtilidad, y remedio para los pobres, todo à efeto de que se pierda, y acabe el nõbre de mi patronazgo Real, suplicòme le mandassemos dar mi Real cedula, citatoria, y compulsoria, y para que no inouasse

des en esta causa cosa alguna hasta su determinaciõ, ni os entremetiesse: des mas en la administraciõ del dicho hospital, ni en lo tocante à el, y absoluiessedes los excomulgados: y auiendose visto en el dicho mi Consejo de la Camara, os mando, que luego como con esta mi cedula fuereis requeridos embieis, a el el proceso, y autos que en razon de lo susodicho se han hecho, y causado, todo ello originalmente cerrado, y sellado en manera que haga fee, y os inhibais de su conocimiento, y no os entremetais en ello, que yo por la presente os inhibo, y he por inhibidos: y si por esta causa estuieredes excomulgados al dicho Rector, ò otras personas, los absoluireis libremente. Y otro si mando à la persona, ò personas a quien toca, ò puede tocar lo sobredicho, que dentro de quinze dias, como esta mi cedula les sea notificada en sus personas pudiendo ser auidas, y sino ante las puertas de las casas de su continua morada, diciendolo, ò haziendolo saber a sus criados, ò vezinos mas cercanos, para que se lo digan, y hagan saber vengañ, ò embien en seguimiento del dicho pleyto, y à dezir, y alegar en el, de su justicia, que si parecieren, se ràn oidos, y en otra manera, en su rebeldia se notificaràn les autos en los estrados del dicho mi Consejo, que para ello os señalo, y les pararán tanto perjuyzio, como si en su persona se notificassen. Y mando à qualquier mi escriuano la notifique, y dello dê testimonio, fopena de la mi merced, y de diez mil maravedis para mi Camara: y no hagais lo contrario en manera alguna. Fecha en Lerma, a veinte y vno de Octubre de mil y seiscientos y diez y siete años. YO EL REY. Por mandado del Rey nuestro señor. Iorge de Touar.

Esta cedula Real es muy importante para la defensa de los patronazgos